

**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**YÜKSEK
LİSANS
TEZİ**

**ATTILÂ İLHAN'IN SON DÖNEM ŞİİRLERİNİN
SÖZ VARLIĞI**

GÜLAY ARIK

**TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK DİLİ BİLİM DALI**

HAZİRAN 2019

ATTILÂ İLHAN'IN SON DÖNEM ŞİİRLERİNİN SÖZ VARLIĞI

Gülay ARIK

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK DİLİ BİLİM DALI**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

HAZİRAN 2019

Gülay ARIK tarafından hazırlanan “Attilâ İlhan’ın Son Dönem Şiirlerinin Söz Varlığı” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ / ~~OY ÇOKLUĞU~~ ile Gazi Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında Türk Dili Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Prof. Dr. Çetin PEKACAR

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı / Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

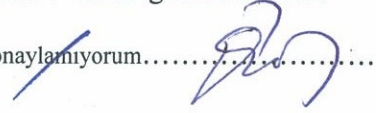
Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum.....

Başkan : Prof. Dr. Dilek ERGÖNENÇ AKBABA

Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi –Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi / Gazi Eğitim Fakültesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum.....

Üye : Doç. Dr. Gülcan ÇOLAK

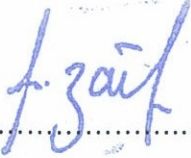
Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı / Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum.....

Tez Savunma Tarihi: 17 / 06 / 2019

Jüri tarafından kabul edilen bu tezin Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Figen ZAİF

Enstitü Müdürü

ETİK BEYAN

Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada; Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Gülay ARIK

17.06.2019

Attilâ İlhan'ın Son Dönem Şiirlerinin Söz Varlığı
(Yüksek Lisans Tezi)

Gülay ARIK

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Haziran 2019

ÖZET

Bu çalışmanın amacı Attilâ İlhan'ın son dönem şiirlerinde söz varlığını incelemek ve yorumlamaktır. Attilâ İlhan'ın Son Dönem Şiirlerinin Söz Varlığı Çözümlemesi bölümünde de şiirler kavram alanı itibariyle 7 kategoriye ayrılmış ve her kategori şiirlerde bulunduğu bağlamda yorumlanmıştır. Her bölümde kullanılan kelimeler ve bu kelimelerin kaç kez kullanıldığı bölümler içinde sayıları verilmek suretiyle listelenmiştir. Araştırmamının sonuç bölümünde şiirlerin anlam dünyasını oluşturan kategorilerin ve bu bölümlerde ulaşılan sonuçların genel bir değerlendirilmesi yapılmıştır.

Bilim Kodu : 30103
Anahtar Kelimeler : Atillâ İlhan'ın Şiirleri, Dil bilimi, Anlam bilimi
Sayfa Adedi : 359
Danışman : Prof. Dr. Çetin PEKACAR

Vocabulary of the Latest Poems by Atilla İlhan
(M. Sc. Thesis)

Gülay ARIK

GAZİ UNIVERSITY
INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES

June 2019

ABSTRACT

The aim of this study is to analyze and commentate the vocabulary of the latest poems by Atilla İlhan. Also, in the part of Analysis of Poetry of the latest poems by Atilla İlhan , poems have been classified into 7 categories via the conceptual field and each one in poetic context has been interpreted by their own meanings. Words employed in each part and how many times these words were employed were listed up thereby defining their numbers within these aforesated parts. In the conclusion part of my research, a general assessment of the categories generating the world of meaning in poems and the outcomes having ended up in these parts has been fulfilled.

Science Code : 30103
Key Words : Poems of Atilla İlhan, Linguistik, Semantics
Page Number : 359
Supervisor : Prof. Dr. Çetin PEKACAR

TEŞEKKÜR

Bu çalışmamda bilgi ve tecrübelerini esirgemeyen, büyük bir özveriyle bana ışık tutan kıymetli hocam Prof. Dr. Çetin Pekacar'a emeklerinden dolayı teşekkürü bir borç bilirim.

Lisans ve yüksek lisans ders döneminde söz varlığı, dil bilimi ve anlam bilimi alanlarına farklı bir bakış açısıyla yaklaşmamı sağlayan, bu alanda çalışmam için beni yüreklendiren değerli hocam Doç. Dr. Gülcan Çolak'a ve yetişmemde emekleri olan tüm hocalarıma teşekkür ederim.

Attilâ İlhan'a dair kapsamlı çalışmaları ve derin bilgisiyle yardımlarını gördüğüm Prof. Dr. Yakup Çelik'e değerli katkılarından dolayı teşekkürü bir borç bilirim.

Çalışmama başladığım günden beri beni Attilâ İlhan'ın ailesinin bir ferdi kabul eden, derin bilgi ve hayat tecrübesiyle bana daima yol gösteren, desteklerini her zaman hissettiğim Attilâ İlhan'ın kuzeni Solmaz İlhan Hanımefendi'ye ve vakfın emektârı değerli İsmail Sürücüoğlu'na minnettarım. İsmail Bey'e, Attilâ İlhan'ın fotoğraflarını benimle paylaştığı için ayrıca teşekkür ederim.

Tez çalışmam boyunca büyük bir sabırla bana güç veren ve hayatımın her aşamasında daima yanımda olan aileme teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	iv
ABSTRACT.....	v
TEŞEKKÜR.....	vi
İÇİNDEKİLER	vi
KISALTMALAR	xii
1. GİRİŞ.....	1
2. ATTILÂ İLHAN'IN SON DÖNEM ŞİİRLERİNİN SÖZ VARLIĞI ÇÖZÜMLEMESİ	5
2.1. Evren	5
2.1.1. Dünya	5
2.1.2. Gökyüzü, tabiat ve hava olayları	6
2.1.3. Doğal afet	9
2.1.4. Isı ve aydınlanma.....	10
2.1.5. Madenler.....	11
2.1.6. Deniz.....	12
2.1.7. Yeryüzü şekilleri	13
2.3. Zaman.....	14
2.2.1. Kutlama ve özel gün	14
2.2.2. Mevsimler.....	16
2.2.3. Zaman, gün, ay, yıl	19
2.3. Bitkiler.....	20
2.3.1. Yabani Bitkiler	20
2.3.2. Çiçekler.....	21

	Sayfa
2.3.3. Ağaçlar	22
2.4. Hayvanlar	23
2.4.1. Yabani hayvanlar	23
2.4.2. Deniz canlıları	24
2.4.3. Kuşlar	26
2.4.4. Memeli hayvanlar	27
2.4.5. Böcekler	29
2.5. İnsan	29
2.5.1. İnsan vücudu	30
2.5.2. Vücudun duyuları, beş duyu	39
3.5.3. Doğum, ölüm, hayat, hayatın evreleri	40
2.5.3.1. Doğum, ölüm	41
3.5.3.2. Hayat ve hayatın evreleri	44
2.5.4. Hastalıklar ve bağımlılıklar	46
2.5.4.1. Hastalıklar, bakteriler	46
2.5.4.2. Bağımlılıklar ve zararlı maddeler	48
2.5.5. Sağlık, ecza	49
2.5.6. Evlilik, aile, akraba	51
2.5.7. Cinsiyet	54
2.5.8. İnsan Karakteri	55
2.5.9. Kişi adları ve unvanlar	57
3.5.10. Lakap ve isimlendirmeler	66
2.6. Maddi Kültür	74
2.6.1. Besinler	74

	Sayfa
2.6.1.1. Yiyecek.....	75
2.6.1.2. İçecek.....	79
2.6.2. Giyimler, süs, takı.....	86
2.6.3. Ev.....	91
2.6.3.1. Ev ve evin bölümleri.....	91
2.6.3.2. Ev ve mutfak eşyaları	97
2.6.3.3. Adres ve konaklama	104
2.6.4. Aletler, eşyalar.....	108
2.6.4.1. Aletler.....	108
2.6.4.2. Eşyalar.....	114
2.6.5. Ülke, şehir.....	123
2.6.5.1. Ülke, şehir, ilçe	124
2.6.5.2. Yer, mekân ve yapılar.....	138
2.6.6. Ticaret, iş, para, ekonomi, maliye işleri	147
2.6.6.1. Ticaret, iş	147
2.6.6.2. Para, ekonomi, maliye işleri	150
2.6.7. Meslekler	153
2.6.8. Tarım, bahçecilik.....	158
2.6.9. Dil, şive, lehçe	160
2.6.10. Kimlik.....	161
2.6.11. Teknik, iletişim.....	164
2.6.11.1. Teknoloji ve teknolojik aletler	164
2.6.11.2. İletişim ve iletişim araçları	165
2.6.12. Güzel Sanatlar	169

	Sayfa
2.6.12.1. Müzik	169
2.6.12.2. Enstrümanlar	178
2.6.12.3. Yazma sanatı, edebiyat.....	181
2.6.12.4. Resim, fotoğraf ve tezhip	189
2.6.12.5. Sinema	191
2.6.13. Toplumsal ilişkiler, sporlar, oyunlar, eğlenceler	194
2.6.13.1. Toplumsal ilişkiler.....	194
2.6.13.2. Sporlar	196
2.6.13.3. Oyunlar ve yarışlar	197
2.6.14. Yol, yolculuk, ulaşım, trafik ve taşıtlar	198
2.6.14.1. Yol, yolculuk, ulaşım.....	199
2.6.14.2. Trafik ve taşıtlar.....	204
2.6.14.3. Mesafe ve ölçü.....	210
2.6.15. Hükümet, siyaset	219
2.6.15.1. Hükümet, siyaset	220
2.6.15.2. Bildiriler ve belgeler.....	224
2.6.16. Yasama ve hukuk, güvenlik, şiddet ve suç.....	225
2.6.16.1. Yasama ve hukuk.....	225
2.6.16.2. Güvenlik	227
2.6.16.3. Şiddet ve suç.....	230
2.6.17. Ordu, Savaş.....	238
2.6.18. Eğitim ve eğitim araçları	244
2.6.19. Alışveriş.....	248
2.6.20. El sanatları	249

	Sayfa
2.6.21. Renk.....	250
2.6.22. Kozmetik	270
2.6.23. Sayı.....	272
2.6.24. Duyusal ve işitsel.....	277
2.6.25. Yön gösteren ifadeler	291
2.6.26. Matematiksel işlemler ve semboller	300
2.6.27. Argo ve kaba sözler	302
2.6.28. Günlük iletişim ve seslenme sözleri	304
2.7. Manevi Kültür	309
2.7.1. Dinler, inançlar	309
2.7.2. Soyut terimler	314
2.7.2.1. Felsefi kavramlar	317
2.7.2.2. Metafizik kavramlar	318
2.7.2.3. Olağanüstü ve fantastik kavramlar	323
2.7.3. Hayaller, erdemler ve değerler	326
2.7.4. Cinsellik.....	333
3. SONUÇ	339
KAYNAKLAR	357
ÖZGEÇMİŞ	359

KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılmış kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar	Açıklamalar
ASD	Ayrılık Sevdaya Dahil
BÇ	Bela Çiçeği
EVH	Elde Var Hüzün
KK	Korkunun Krallığı
KSS	Kimi Sevsem Sensin
s.	Sayfa
TS	Türkçe Sözlük
TDK	Türk Dil Kurumu
vb.	Ve benzeri

1. GİRİŞ

Konunun tanımı

Bir dilin söz varlığı denilince yalnızca o dilin kelimelerini değil, deyimlerin, kalıp sözlerin, kalıplaşmış sözlerin, atasözlerinin, terimlerin ve çeşitli anlatım kalıplarının oluşturduğu bütünü anlıyoruz (Aksan, 2006 :7). Dil biliminin leksikoloji dalı içerisinde yer alan söz varlığı, bir milletin hafızasının bütünü olup psikolinguistik, sosyolinguistik, dil felsefesi, anlam bilimi, tarihsel dil bilim, etimoloji, gösterge bilimi, davranış dil bilimi, metin dil bilimi gibi birçok alanı içine alan oldukça kapsamlı bir alandır. Her kelimenin içinde yer aldığı anlam dünyası farklı disiplinlerle ilişkilendirilerek incelenmelidir. Dillerin söz varlığı, kavram alanlarına göre incelenir.

Kavram alanları; bitkiler, hayvanlar, maddi kültür, manevi kültür gibi alanlara ayrılabilir. Kavram alanlarının belirlenmesinde çeşitli yolların benimsendiği görülmektedir ve bu hususta üzerinde ittifak edilmiş bir sınıflandırma bulunmamaktadır. Bu çalışmada kavram alanlarının belirlenmesinde Prof. Dr. Mustafa Öner'in danışmanlığında Murat Özşahin tarafından hazırlanan "*Başkurt Türkçesi Söz Varlığı*" adlı doktora tezi ve Doç. Dr. Enfel Doğan danışmanlığında Gül Şirinoğlu Haydarlar tarafından hazırlanan "*İhsan Oktay Anar'ın Romanı Üzerine Söz Varlığı İncelenmesi*" adlı yüksek lisans tezi esas alınmış; Tenişev'in başredaktörlüğünde yayımlanan "*Sravnitel'no-istoričeskaya grammatika tyurkskih yazıkov-Leksika*" adlı eserdeki tematik kategorilerden de yararlanılmıştır. Böylece Attila İlhan'ın şiirlerinin kavram dünyasına uygun olarak yedi ana tasnif belirlenmiştir. Oluşturulan ana tasniflere de alt başlıklar eklenmiştir.

Araştırmanın amacı ve önemi

Araştırmamızda Attilâ İlhan'ın şiirlerinden hareketle kelimelerin kavram alanları olabildiğince farklı tasniflere tabi tutularak şiirlerin her mısrasında yer aldığı kavramsal çerçeve ayrı ayrı değerlendirilmiştir. Bulunduğu döneme farklı türlerdeki eserleriyle damga vuran Attilâ İlhan'ın son dönem şiir kitaplarında yer alan şiirlerinden yola çıkarak şairin zihnî ve hissî dünyasına dair çözümlemelere ulaşmak ve bu şiirlerin söz varlığını ortaya

koymak amaçlanmıştır. Araştırmamız söz varlığı bakımından yapılmış kapsamlı bir çalışma olması ve kavram alanı çalışmalarına örnek teşkil etmesi tez çalışmasının en önemli hususudur.

Özellikle Attilâ İlhan Bilim Sanat Kültür Vakfı'nda şairin yakın çevresiyle yapılan söyleşilerle Attilâ İlhan'ın hayatına ilişkin en doğru bilgiler ortaya konmaya çalışılmıştır.

Çalışmamızda, şiirlerde yer alan kelimeler semantik açıdan değerlendirilmiş ve şairin edebî anlayışını yansıtan önemli tespitlere ulaşılmıştır. Ayrıca şiirlerin söz varlığını oluşturan kelimelerin frekanslarına yer verilmiştir. Bu yöntem tasniflenen altı genel kavram alanına bağlı olarak oluşturulan alt başlıklarda tekrarlanmış ve bu şekilde şairin şiirlerinde en fazla kullanılan kelimeyi tespit etmek amaçlanmıştır. Şair hakkında çeşitli bilgi ve belgelerle zenginleştirilen çalışmamızın Attilâ İlhan hakkında araştırma yapmak isteyenler için başvurulacak ana kaynaklardan olması temenni edilmektedir.

Araştırmanın yöntemi

Attilâ İlhan'ın Son Dönem Şiirlerinin Söz Varlığı adlı bu çalışmada şairin son döneminde yazdığı *Korkunun Krallığı* (1987), *Ayrılık Sevdaya Dahil* (1993), *Kimi Sevsem Sensin* (2001) adlı şiir kitaplarındaki söz varlığı incelenmiştir. Şairin şiir kitaplarının daha fazla olmasına ve başka eserlerinin de bulunmasına rağmen çalışmamızı bu üç eserle sınırlandırmamızın sebebi, yüksek lisans tezi kavram alanında bütün eserlerini incelemenin mümkün ve doğru olmayacağı görüşünün öne çıkmasıdır.

Bu sebeple, daha doğru analizler yapmak için faaliyetini İstanbul'da sürdüren *Attilâ İlhan Bilim Sanat Kültür Vakfı*'nda Attilâ İlhan'ın kuzeni Solmaz İlhan Hanım ve vakfın sorumlusu İsmail Sürücüoğlu'yla iletişime geçilmiştir. İsmail Bey'le yapılan söyleşi sonucunda şairin duygu ve düşünce dünyasına dair çalışmamızı destekleyecek bilgilere ulaşılmıştır. Bir başka söyleşi de Yıldız Teknik Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı öğretim üyesi Prof. Dr. Yakup Çelik ile gerçekleştirilmiş ve elde edilen bilgiler tezde uygun şekilde kullanılmıştır.

Çalışmamıza seçilen eserlerdeki kelimelerin tematik ve kavram alanlarına uygun bir biçimde fişlenmesiyle başlanmıştır. Daha sonra fişlenen kelimeler kavram alanlarına göre tasniflenmiştir. Örnek alınan tezde yer alan kavram alanı kategorilerine eklemeler yapılmıştır. Özellikle şairin hayatında önem taşıyan *deniz ve denizcilik* ve *deniz canlıları* da gruplamaya dâhil edilmiştir. Bundan başka *metafizik, felsefi kavramlar, olağanüstü ve fantastik unsurlar, cinsellik* kavramları da *manevi kültür* kavram alanında alt başlık halinde yer almıştır. Şiirlerde yer alan *argo ve kaba sözler, günlük iletişim ve seslenme kelimeleri* ise ayrı gruplandırılmıştır. Edat, bağlaç ve ünlem gibi görevli kelimeleri ve fiilleri tasnif dışı bıraktığımızda, birbirinden farklı toplam 6689 isme ulaşılmıştır. Bu isimler araştırmamızın temelini oluşturmuştur. Ayrıca şiirlerin söz varlığını oluşturan kelimelerin frekanslarına da yer verilmiştir. Kelimelerin frekansları en çok kullanılanlardan en az kullanılanlara doğru sıralanmaktadır. Bu yöntem tasniflediğimiz yedi kavram alanında yer alan alt başlıklarda da tekrarlanmış ve bu yöntemle şairin şiirlerinde en fazla kullandığı kelimeyi tespit etmek amaçlanmıştır. Araştırmamızın sonuç bölümünde *Korkunun Krallığı (1987), Ayrılık Sevdaya Dahil (1993), Kimi Sevsem Sensin (2001)* adlı şiir kitaplarındaki söz varlığı frekanslarına göre düzenlenmiş; şiirlerde yer alan ilk 100 kelimenin sıklığı tablo halinde verilmiştir.

Kelimelerin tanımlanmasında *Türkçe Sözlük, Osmanlıca-Türkçe Lügât ve Kâmûs-ı Türkî* ye sıkça başvurulmuştur. *Korkunun Krallığı (1987), Ayrılık Sevdaya Dahil (1993), Kimi Sevsem Sensin (2001)* adlı şiir kitaplarının son bölümlerinde yer alan *Meraklısı İçin Notlar* bölümü şairin şiirlerine dair önemli bilgiler içeriyor olması sebebiyle çalışmamızda başvurulan önemli bir kaynak olmuştur.

2. ATILÂ İLHAN'IN SON DÖNEM ŞİİRLERİNİN SÖZ VARLIĞI ÇÖZÜMLEMESİ

Attilâ İlhan'ın son döneminde yayımladığı üç kitabında bulunan şiirlerin söz varlığı *evren, zaman, insan, bitkiler, hayvanlar, maddi kültür, manevi kültür* şeklinde yedi ana kavram alanına alt başlıklar eklenerek incelenmiştir. Şairin son dönem şiirlerinin söz varlığının kavram alanına bağlı olarak düzenlenen bu alt başlıklarda şiirlerde kullanılan kelimelerin frekanslarına da yer verilmiştir. Kelimelerin frekansları en çok kullanılanı en az kullanılanı doğru sıralanmaktadır. Böylece şairin şiirlerinde en fazla kullandığı kelimeleri tespit etmek ve bunlara bağlı olarak onun ruh dünyasına dair gözlemler ve tespitler yapılmaya çalışılmıştır.

2.1. Evren

Evren kelimesi TDK Türkçe Sözlük'te *gök varlıklarının bütünü, kâinat, cihan, âlem, kozmos* şeklinde tanımlanmaktadır (TDK, 2005: 668). *Evren* kelimesinin kapsamı çok geniş olduğundan konuyu sınırlama ihtiyacı hissedilmiştir. Bu sebeple Attilâ İlhan'ın son dönemde yayımlanan şiirlerinin söz varlığı, evren kavram alanı kapsamında *Dünya; Gökyüzü, Tabiat ve hava olayları; Doğal afet; Isı ve aydınlanma; Madenler; Deniz; Yeryüzü şekilleri* olmak üzere sekiz alt başlık altında incelenecektir. Kavram alanlarını karşılayan kelimeler, şiirlerde kullanıldığı anlamlara göre değerlendirilmiştir.

2.1.1. Dünya

Dünya alt başlığı altında yer alan kelimeler içinde yaşadığımız gezegenin kastedildiğini görürüz. Şairin şiirlerinin söz varlığı incelendiğinde *dünya* kavram alanına dâhil edebileceğimiz kelimeler frekanslarına göre *dünya (6), alem(1), devran(1)* şeklinde sıralanmaktadır.

Şairin şiirlerinde *dünya* kavramı zaman zaman *alem, devran* gibi kelimelerle anlatılmıştır. Şair, dünyada yalnız olduğunu söyler ve bu durumundan şikâyetçidir.

Gezegeenin yani dünyanın *ölü* olduğu bilhassa vurgulanmaktadır. Bu kelimelerin geçtiği şiirlerde tamamen bir buhran gözlemlenmektedir. Bu karamsar düşünce özellikle *Korkunun Krallığı* kitabında yer alan şiirlerde daha fazla gözlemlenmektedir. Çünkü bu dönem şairin hayatının son evresidir. Yani şairin bu zamanlarda *ölüme yaklaşmanın korkusu* içinde olduğu söylenebilir. Dolayısıyla dünyadan uzak kalma korkusu şiirlerine de sirayet etmiştir. Şair, bu korkuyu yaşarken bir yandan da dünyaya dair sorunlara çözüm bulmaya yaklaşımdan vazgeçmemiştir.

2.1.2. Gökyüzü, tabiat ve hava olayları

Hava olaylarının insanlarda farklı etkiler yarattığı düşünülebilir. Örneğin; güneşli havalarda kimi insanı olumlu etkilerken kimisi için de durum tam tersidir. Bu bağlamda Attilâ İlhan'ın son dönem şiirlerini incelediğimizde şairin içinde bulunduğu kişisel gelgitler sebebiyle kasvet, buhran havası içeren kelimelerin frekansının daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir.

Gökyüzü, Tabiat ve Hava Olayları kavram alanında söz varlığı kelimelerin frekanslarına göre yağmur (52), yıldız (45), bulut (39), duman (32), ay (32), toz (26), şimşek (25), soğuk (25), rüzgâr (21), güneş (19), buğu (15), buz (13), mehtap (12), sis (10), sıcak (9), ufuk (9), ıslak (8), gölge (7), kar (6), damla (6), uzay (5), yıldırım (5), nem (5), aydınlık (4), buhar (4), fırtına (4), gökkuşağı (4), is (4), pus (4), durgun (3), kırağı (3), gök gürültüsü (3), hilal (2), alacakaranlık (1), alev (1), ayaz (1), ılık (1), karanlık (1), kızılık (1), kuyruklyıldız (1), girdap (1), meltem (1), poyraz (1), serin (1) şeklinde sıralanmaktadır.

Şiirlerde özellikle vurgulanan kelime yağmur ve yağmura bağlı hava olaylarıdır. Yağmurun habercisi olan birtakım gökyüzü olaylarına da yer verilmiştir. Örneğin; yağmur öncesi *havanın kararması*, *rüzgârın çıkması*, *havada toz bulutu oluşması* ve hatta *gök gürültüsü* ve *yağmurun başlaması* söz konusudur. Yağmur sonrası oluşan *serin hava*, *ıslak yerler* de vurgulananlar arasındadır. Genellikle yağmurlu havalarda insanlar üzerinde karamsar bir bakış açısını yansıtır. Şaire göre yağmur; hüzdür, mutsuzluktur. Hüznülü hava en fazla *Korkunun Krallığı* kitabındaki şiirlerde yer aldığı görülür. Şairin şiirlerinde yağmur önce yumuşak başlar; ardından sertleşir ve serin havayı da beraberinde getirir. Şair yağmuru genellikle psikolojisi ile özdeşleştirmiştir. Kimi şiirlerinde de yağmurun toprağa

yeniden hayat verdiğini vurgular. *Ayrılık Sevdaya Dahil* kitabında yer alan *Tığ Örgüsü Yaşlı Kadın Balladı* şiirinde geçen *akasyalar büyür yağmurlarından* mısrasında açıkça görülür. Yağmur bir taraftan hüzmün habercisiyken aynı zamanda da hayat, canlılık belirtisidir.

Gökyüzü cisimlerinden *yıldız* şairin şiirinde önemli bir figür olmuştur. Yıldızların ışıltısını ruhunun derinliklerinde duyan şair, çoğu zaman kendini deniz kenarında yıldızları seyrederken hayal eder. Başka bir deyişle, yıldızın ışık veren bir gök cismi olduğundan yola çıkarak hayatına da ışığı getirmenin çabası içindedir. Yıldızları seyrederken umut dolar, canlanır.

Ay ve *mehtap* kelimeleri şairin şiirlerinde önemli bir figür olarak kullanılmıştır. Servet-i Fünun dönemi şairlerinden özellikle *Cenap Şehabettin ve Tevfik Fikret* şiirlerinde görülen insan ruhunu tabiatla özdeşleştirme düşüncesi Attilâ İlhan'da da görülür.

Üzerinde durulan diğer bir kelime *rüzgâr*dır. Rüzgârlı hava genellikle yağmurdan önce ortaya çıkar ve aslında yağmurun habercisidir. Bunu birçok şiirinde duygusal ifadelerdeki devinimlerinde sıkça yaşar.

Şiirlerde kullanılan kelimelerden bir diğeri de *ufuk*' tur. Ufuk kelimesi TS'de *düz arazide veya açık denizde gökte yerin birleşir gibi görüldüğü yer, çevre* olarak tanımlanmıştır (TDK, 2005). Şair çoğu zaman deniz kenarında ufku seyreder. Vakit genellikle akşamdır. Kimi zaman da *ufuk* kelimesi *kimi sevsem sensin* adlı kitapta yer alan *Yani Epeyce Zindan* şiirinde olduğu gibi *anlama yeteneği, feraset, izan, zekâ* manalarında kullanılmıştır:

(...)

dudaklarda mısralar

mısralar ki nâzım'dan

savaş yıllarının ağır karanlığında

ufkumuzu gizlice aydınlatan

(KSS, s. 91)

Duygu ve düşünce dünyasını besleyen Nâzım Hikmet Ran'a da gönderme yapan şair, ufuk kelimesini burada *düşünce gücü, düşünce yeteneği, anlayış, görüş, kavrayış* anlamında

kullanılmıştır. Şiirde, Nâzım'ın düşünce dünyasından etkilendiğine, hatta bu düşüncelerin onun yolunu aydınlattığına tanık olmaktayız.

Şiirlerde kullanılan kelimeler incelendiğinde şairin mutsuz ve yorgun olduğu anlaşılır. Genellikle şiirlerindeki kelimelerin büyük bir bölümü bunu açıkça ortaya koymaktadır. Bu bağlamda *sis*, *duman*, *buğu*, *bulut* gibi kelimeler açık olmayan havaları yansıtır ki, şair bu hâlden memnun değildir. Yaşadıklarına hep bir sitem halindedir; şikâyetçidir. Özellikle; *geceye hakim olan karanlık* adeta şairin ruhunu esir almakta ve onu yalnızlığa ve ümitsizliğe doğru sürüklemektedir. Şiirde şairin yaşadığı *çökkünlük*, *kaybolmuşluk* duygusuna açıkça vurgu yapmaktadır.

(...)

*gecenin karanlığında uzun adamlar
yanlış bir yağmurun iplerine dolaşmış
daha yanlış bir yalnızlığa doğru gidiyor
senin beklediğin gemiler hiç gelmeyecekler*

(KSS, s. 55)

Şairin son dönem şiirlerinin söz varlığı *Gökyüzü*, *Tabiat ve Hava Olayları* kavramalanına göre incelendiğinde *yağmur* (52), *yıldız* (45) *bulut* (39) *duman* (32), *ay* (32), *toz* (26), *şimşek* (25), *soğuk* (25), *rüzgâr* (21) gibi kelimelerin daha sık kullanıldığını görürüz. Bu durum şairin döneminde yaşadığı *ölüme yaklaşmanın verdiği endişe*, *yalnız kalma korkusu* gibi olumsuz koşulların bir yansıması olarak değerlendirilebilir.

İnsan hayatını ve psikolojisini olumlu etkilediği düşünülen *gökkuşağı*, *güneş*, *aydınlık* gibi kelimelerin kullanımı oldukça azdır. Şair, hayata tutunmak için bir sebep aradığında bu tür kelimeleri daha yoğun kullanır. Özellikle şiirlerde yağmur sonrası güneş açar, gökkuşağı çıkar. Şair kısa bir süre umut ve sevgiyle dolar; ardından hüznü duygu dünyasına geri döner. Bunu dönemin getirdiği ağır havaya bağlayabiliriz.

2.1.3. Doğal afet

Doğal Afet kavramı, TS’de *insan eliyle önlenemeyen sel, fırtına, deprem, dolu vb. felaketlerin her biri* olarak açıklanmıştır (TDK, 2005). Doğal afet kavram alanına dâhil edebileceğimiz söz varlığı kelimelerin frekanslarına göre *deprem(6), yangın(6), felaket(1), göçük(1)* şeklinde sıralanmaktadır.

Deprem sırasında ve sonrasında yaşanan göçük ve oluşan yıkım aslında şairin duygu dünyasını vurgular niteliktedir. Yaşanan depremler *sinsi* olarak betimlenir. Özellikle *Korkunun Krallığı* adlı şiir kitabında şair yaşadığı duygu depremlerinden bahseder. Şair, ağır hayal kırıklıkları yaşar ve bunu en iyi deprem ve yangın gibi felaketlerle izah eder. Yaşanan hayal kırıklıkları çoğu zaman bireysel, kimi zaman toplumsaldır. Attilâ İlhan kitabının adının da 12 Eylül’ün çağrıştırdıklarını hatırlatmak amacıyla seçtiğini dile getirir (Çelik, 2007: 563).

Korkunun Krallığı adlı kitapta yer alan *Sokağa Çıkma Yasağı* şiirinde *havada yangın kokusu / itfaiye sirenleri / uzaktan uzağa* dizelerinde yaklaşan bir felaketin izdüşümleri yansır. *Yangın* kimi zaman şairin duygu dünyasını tasvir eder. *Cehennem Kasidesi* şiirinde yaşadığı gerilimli ortamdan kaynaklanan durumdan içindeki yangından bahseder.

Ayrılık Sevdaya Dahil kitabında yer alan *Bakarsak* şiirinde denizde yaşanan depremden bahseder. Bu tabiat olayı ve şairin içinde bulunduğu durumu açıkladığı düşünülebilir.

(...)

fazlasıyla ısındı deniz

kaynadı kaynayacak

dipten bir deprem yaklaşıyor

suyun üzerindeki

buğuya bakarsak

(ASD, s. 46)

2.1.4. Isı ve aydınlanma

Attilâ İlhan'ın şiirlerinde ısı ve aydınlanma kelimeleri şiirlerin büyük bir bölümünde gerçek anlamıyla kullanılmıştır. Isı ve aydınlanma kavram alanına dâhil edebileceğimiz söz varlığı frekanslarına göre *ışık* (49), *ateş* (17), *elektrik* (15), *kıvılcım* (10), *aydınlık* (8), *yanmak* (7), *lamba* (3), *parlamak* (3), *alev* (2), *ampul* (1), *fener* (1), *Japon fenerleri* (1), *kor* (1), *mum* (1), *yalaz* (1) şeklinde sıralanmaktadır.

Isı ve aydınlanma kavram alanı kavram alanında kullanılan en önemli kelime *ışık* olmuştur. Işık, şairin dünyasında önemli bir yer tutar. Işık aynı zamanda aydınlığı beraberinde getirir. Şairin kasvetli havası göz önüne alındığında Işık kelimesi şiirlerde aydınlığa ulaşma aracı olarak kullanılmaktadır. Şairin kendi içine döndüğü zamanlarda çok sevdiği İstanbul'u Boğazdan seyrederken ışığın yansımasıyla şair adeta kendinden geçer. Özellikle akşam vakitleri gemilerin ışıklarının denize yansıması ve yakamozlar şairin içindeki *ben*'i beslediği anlardır. Hayaller kurar; kendisiyle yüzleşir.

Şairin kullandığı bir diğer kelime *ateş*'tir. Ateş kelimesi kimi zaman alev, kıvılcım ve kor kelimeleriyle anlatılmıştır. Ateş hem bir ısınma hem de aydınlanma aracı olarak oldukça önemlidir. Şair, özellikle akşam vakitlerinde deniz kenarında ateşin etrafında huzuru bulur. Ateş, şiirlerde olumlu bir şekilde kullanılmıştır. Ateşin yanması insanları bir araya toplar. Bu beraberlik şairin şiirlerinde de görülür. Bu vakitler kendisiyle başbaşa kalmayı tercih eden şairin toplumla bütünleştiği anlar olması itibariyle oldukça önem taşır.

Üzerinde durulan diğer önemli kelime de *elektrik*'tir. Şiirlerde elektrik ceryan adıyla da yer alır. Elektrik, insan hayatının devamı açısından oldukça önemli bir ihtiyaçtır. Günlük hayatta birçok eylemi elektrik ile gerçekleştiririz. Elektriklerin yanması o mekânda yaşamın devam ettiğini gösterir. Dolayısıyla elektrik bir hayat belirtisidir. Bu anlamıyla olumlu bir ifade olduğunu düşünebiliriz. Ancak; şair özellikle *Korkunun Krallığı* kitabında yer alan şiirlerinde siyasi suçlulara yapılan işkencelerden bahseder ve sağcısı, solcusu farketmeksizin vücuda elektrik verildiğini vurgular. Dolayısıyla şairin şiir dünyasında elektrik kelimesi zaman zaman olumsuz bir çağrışım da uyandırabilmektedir. Şair *mum*, *lamba*, *ampul*, *japon fenerleri* gibi araçları da aydınlanma unsuru olarak görür. Mum, o dönemde yer alan *divânhaneler*'de kullanılır. Bunun yanı sıra İlhan, japon fenerleri kullanılarak oluşturulan ve büyük bir özenle hazırlanan yemek masalarından duyduğu

hazzı anlatır. Bu sofraların japon fenerleri ile süslenmesi, sofraya ayrı bir güzellik katar; bu vakitler adeta bir görsel şölen oluşturan şairin hayatındaki özel zaman dilimleridir.

Halk ağzında kullanılan ve kullanılmakta olan *yalaz* kelimesi halk ağzında *ateş* manasına gelmektedir. Halktan hiç kopmayan, daima halkla içiçe yaşayan şairin bu tür yerel söyleyişlere sıkça yer verdiğini görmekteyiz. *Kimi Sevsem Sensin* kitabındaki *Aydınlık Neyin Oluyor?* adlı şiirinde *yüzünde yalazını gezdirmek* şeklinde kullanılmıştır. Burada sevgilisinin suretinden yansıyan bu ışık, sevgiliye ayrı bir güzellik katar; sevgili bu ışığı taşımakla kalmaz etrafını da aydınlatır.

2.1.5. Madenler

Maden kelimesi jeolojik bir terimdir. TS’de maden kelimesi *yer kabuğunun bazı bölgelerinde çeşitli iç ve dış doğal etkenlerle oluşan, ekonomik yönden değer taşıyan mineral* olarak tanımlanmıştır (TDK, 2005).

İnsanoğlunun dünyayı kolaylaştırmadaki en önemli araçları arasında doğadan elde ettiği çeşitli madenler gelmektedir. Bilimin gelişmesiyle birlikte madenlerle çeşitli minerallerin de keşfedilip belirlenmesiyle bu bilgi daha da genişlemiş ve dillerdeki karşılığını bulmuştur. Elbette ki bu karşılıklar ister günlük kullanım dâhilinde olsun ister terimleşerek olsun sözlüklerde yer bulacaktır (Özşahin, 2011: 62). Madenler kavram alanına dâhil edebileceğimiz söz varlığı frekanslarına göre *cam (44)*, *gümüş (9)*, *neon(4)*, *demir(3)*, *elmas(3)*, *giyotin(2)*, *altın(2)*, *bakır(2)*, *arsenik(1)*, *barut(1)*, *billür(1)*, *bubi(1)*, *çelik(1)*, *cıva(1)*, *katran(1)*, *kehribar(1)*, *kurşun(1)*, *nikelaj(1)*, *porselen(1)*, *siyanür(1)*, *sülfirik Asit (1)*, *sülfür (1)*, *tunç (1)*, *yakut (1)*, *zümrüt (1)* şeklinde sıralanmaktadır.

Maden kavram alanında frekanslarına göre en çok kullanılan kelime *cam* olmuştur. Cam kelimesi şiirlerde *evin penceresi* anlamında kullanılmıştır. Şair, şiirlerinde camı evden dışarıya açılan bir vasıta olarak görmektedir. Cam kimi zaman simsiyahdır. Bu durum özellikle *Korkunun Krallığı* kitabındaki şiirlerinde daha yoğun görülür. Örneğin; şairin *Issızlığın Çılgılığı* adlı şiirinde geçen *simsiyah bir ünlem önünde camların* mısrasında bu durum daha iyi gözlemlenmektedir. Şiirde gözlemlenen en dikkat çekici unsur camların simsiyah olmasıdır. Bu kullanım şairin iç dünyasını özetlemektedir.

Şiirlerde öne çıkan kelimeler mineraller ve değerli taşlardır. Bu kelimelerin daha çok bir benzetme aracı olarak kullanıldığı gözlemlenmiştir. Frekans bakımından en yüksek kelimelerden gümüş, *gümüş karanlığı* ve *gümüş kaplama* gibi nesnelere bir özelliği olarak kullanılmıştır. Bunun yanı sıra kimi zaman da *gökyüzü kararmış gümüş* mısrasında gümüş gökyüzüne benzetilmiştir.

Şairin şiirlerinde dikkat çeken başka bir unsur da genellikle kapıların demirden olmasıdır. Yakut taşının kırmızı rengi özellikle şarap için kullanılmıştır. Zümrüt ise daha çok sevgilinin gözlerini betimlemek için kullanılır. Şair, sofralarında genellikle kristal bardakları tercih eder. Kristal kelimesini kimi zaman da *kristal bir zırh* şeklinde kullanılmıştır. Altın ise çoğu zaman *altın diş* benzetme unsuru olarak kullanıldığı gözlemlenmektedir. *Sülfirik Asit* ise yağmurlu havayı anlatmak için kullanılmıştır.

2.1.6. Deniz

Şair, şiirlerinde *deniz* kelimesine sıkça yer verir. Hayatının büyük bir bölümünü İstanbul'da geçiren şair İzmir Menemen doğumludur. Şairin yaşadığı şehirlerde aradığı en önemli özellik deniz olup olmamasıdır. Deniz, onun için hayat kaynağıdır; adeta ona yaşam enerjisi veren bir unsurdur. Hayatını İzmir, İstanbul gibi deniz bulunan şehirlerde geçen Attilâ İlhan için deniz ve deniz ile ilgili her şey ayrı bir önem arz eder. Her fırsatta denize atıfta bulunur. Özellikle yaz akşamları denizi seyrederek geçirdiği vakitler şairin en sevdiği zamanlardır. Şiirlerdeki deniz genellikle dalgasız ve sakindir. Sıklıkla *deniz kokusu* ve *denizin köpürdüğü zamanlar* şairi kendinden geçirir. Şair mutsuz olduğu zamanlarda denize sığınır ve huzura kavuşur. Bu onun için bir arınmadır. Deniz imajı hem kuşluk zamanının renginden üretilmiş, hem de *derinliklerinden deprem titreşimleri* söz grubuyla ben'in ruh çalkantılarını ifade etmiştir. Adeta *zaman+tabiat+ben* deniz imajı etrafında bileşimi vardır (Çelik, 2007: 596).

Deniz kavram alanının denizcilik faaliyetiyle ilgili kelimelerle bir bütün olduğu düşünülmüş ve bu sebeple kelimelerde deniz araç ve gereçlerine de yer verilmiştir. Deniz kavram alanına dâhil edebileceğimiz söz varlığı frekanslarına göre *deniz* (29), *vapur* (23), *iskele* (9), *Boğaz* (8), *gemi* (8), *sahil* (6), *liman* (5), *plaj* (4), *körfez* (4), *dalga* (4), *kumsal* (3), *havuz* (3), *yelkenli* (2), *güverte* (2), *kaptan* (2), *kayık* (1), *sandal* (1) şeklinde sıralanmaktadır.

Kimi Sevsem Sensin kitabında geçen *Ne Kadar İzmir* isimli şiirinde şair denizden uzak kaldığı zamanları *denizde yıldız zenginliği uzakta İzmir* mısrasıyla anlatır. Deniz kavramı İzmir ve İstanbul gibi şehirlerle neredeyse özdeşleşmiştir. Deniz kavramıyla birlikte *kumsal, sahil, plaj, liman* gibi kavramlar da kullanılır.

Şiirlerde öne çıkan diğer bir kavram *vapur*'dur. Şair, özellikle İstanbul'da geçirdiği zamanlarda ulaşımı vapur ile sağlar. Genellikle vapurlar yorgundur. Şairin *Korkunun Krallığı* kitabında yer alan *Şehnâz* şiirinde vapur insana benzetilmiştir. *Heyhat sona ermiştir ömür son vapur kalkmaktadır* mısrasıyla *Yahya Kemal Beyatlı*'nın *Sessiz Gemi* şiirini anımsatmaktadır. Aynı anlamsal çerçevede *gemi* kelimesi de kullanılır. Gemi, şair için sevgiliden ayrılma ya da sevgiliye kavuşma anlamı taşır. Çoğu zaman gemi beklenilir ama beklenen gelmez.

İstanbul ile özdeşleşen *Boğaz* kelimesi şair için özel bir kelimedir. Şiirlerde en çok huzur bulunduğu zamanlar şairin Boğazı seyrettiği anlardır. Boğaz kimi zaman pusludur; kimi zaman da görsel bir şölen sunar. Şair, bu saatlerde ruhunu dinlendiren muhteşem Boğaz manzarası karşısında duygusal çözümlenmeler yaşadığını görürüz.

2.1.7. Yeryüzü şekilleri

Yeryüzünde yer kabuğu ile atmosferin, göllerde ve denizlerde yine yer kabuğu ile su kütlelerinin arasında sınır oluşturan yüzeyde yer alan şekillerdir. Bu bağlamda yeryüzü şekilleri kapsamında çevremizde gördüğümüz coğrafi terimlere yer verilmiştir. *Yeryüzü şekilleri* kavram alanına dâhil edebileceğimiz söz varlığı frekanslarına göre *tepe (6), dağ (5), göl (4), çevre (3), yanardağ (3), nehir (2), bataklık (2), taş (2), toprak (2), uçurum (2), yeryüzü (2), çöl (1), Akdeniz (1), ırmak (1), mağara (1), yeraltı (1), yokuş (1)* şeklinde sıralanmaktadır.

Yeryüzü şekilleri tabiat insan hayatında oldukça önemlidir. Bu alanlar insanlara huzur veren, bir nevi insanları bedensel ve ruhsal manada besler. Aynı şekilde Attilâ İlhan da yeryüzü şekillerini duygu dünyasını anlatırken ustalıkla kullanmıştır. Bu kavram alanı içinde en çok kullanılan kelime *dağ* olmuştur. Dağların ardında onu bekleyen bir fırtına saklıdır. Her şeye rağmen şair, dağların arkasından güneş doğacağına ümidi içindedir.

Şair, *göl* kelimesini hüznünü anlatmak için kullanır. *Ayrılık Sevdaya Dahil* adlı şiir kitabında yer alan *Çariçin'de Geçen Kış* isimli şiirde *akşamları göl eflatun bir keder* şeklinde geçer. Göl ve göldeki yaşam olduğu gibi şairin duygu dünyasına sirayet eder. Görüldüğü gibi şair yine mutsuzdur.

Yanardağ kelimesi bir benzetme aracı olarak kullanılmıştır. *Korkunun Krallığı* adlı şiir kitabında geçen *Diyalektik Gazel* isimli şiirde öfke yanardağa benzetilmiştir. Aynı şekilde *çöl* kavramı da şairin huzursuz iç dünyasını anlatan bir araçtır. İçinin çöl ile kaplı olduğunu vurgular.

Yeryüzü şekillerinin yanı sıra *yeraltı* da şair için gizemli alanlardır. Şiirlerde zaman zaman yeraltından boğuk sesler geldiğinden bahseder. Bu sesler, gizemli hâl ile birlikte korkuyu da beraberinde getirir.

2.3. Zaman

Zaman kavramı hayatımızda en kıymetli unsurlardandır. Çünkü; giden zamanın telafisi yoktur. Zaman ile ilgili bunun bilincinde olan Attilâ İlhan, zamanı en huzurlu biçimde geçirmeye çalışır. Şairin şiirlerin söz varlığını oluşturan kelimelerin frekanslarına yer verilmiştir. Kelimelerin frekansları en çok kullanılanı en az kullanılanı doğru sıralanmaktadır. Bu yöntemle şairin şiirlerinde en fazla kullanılan zaman kavramına ulaşmak amaçlanmıştır.

Zaman kavram alanı şairin şiirlerinden hareketle *Kutlama ve özel gün; Mevsimler; Zaman, gün, ay, yıl* üç başlık altında incelenecektir.

2.2.1. Kutlama ve özel gün

Kutlama ve özel günler, genellikle insanların biraraya geldiği keyifli vakitlerdir. Hayatının son dönemini yaşayan ve bu dönemde tamamen bir yalnızlık duygusu içinde olan şair için bu anlar adeta buhranlı havayı dağıtan kısa molalardır.

Attilâ İlhan son dönem kitaplarında şair dönemin koşullarının farkındadır; gerilimi toplumsal boyutta algılar. 12 Eylül'ün yarattığı korku ortamının şiirleştirilmesi söz konusudur. Kullanılan kavramların büyük bir çoğunluğunda gerilimli ortam ön plandadır.

Kutlama ve özel gün kavram alanına dâhil edebileceğimiz söz varlığı frekanslarına göre *eğlence* (4), *yılbaşı* (3), *balo* (1), *cümbüş* (1), *şehrâyin* (1), *23 Nisan* (1) şeklinde sıralanmaktadır.

Şair, şiirlerinde daha çok *eğlence* kelimesini kullanmayı tercih eder. Şair için eğlence vakitleri çoğu zaman meyhanelerde geçer.

Kullanılan diğer bir kelime de *cümbüş*'tür. *Cümbüş*, TS'de *eğlence*, *canlılık*, *coşku*, *maden gövdeli tambura benzer bir saz* manasında kullanılmaktadır (TDK, 2005). İlhan, şiirlerde *cümbüşü* *eğlence* kelimesinin eş anlamlısı olarak kullanmıştır. *Ayrılık Sevdaya Dahil* kitabında geçen *Kim Arar Kim Sorar* şiirinde geçen bu mısralar durumu açıkça ortaya koymaktadır:

(...)

artık o devr-i dil-ârâyı

O cümbüşü o eğlenceyi

kim arar kim sorar

(ASD, s. 39)

Şehrâyin kelimesi *Korkunun Krallığı* adlı kitapta yalnızca bir kere kullanılmıştır. *Şehrâyin*, Farsça kökenli olup *kutlama*, *şölen* anlamına gelir. Kelime *Korkunun Krallığı*'nda yer alan *Bestenigâr* isimli şiirde *gerçek mi bu şehrâyin gerçek mi yaşadıkları* şeklinde kullanılmıştır. Şair, burada yaşananların hayal mi gerçek mi olduğunu bilememektedir. Buradan da anlaşılacağı üzere şair bu dönemde eğlenceden oldukça uzaktır. Yaşadığı ortamı idrak noktasında sıkıntı çeker.

Korkunun Krallığı adlı kitapta yer alan *On Sekiz* isimli şiirde *23 Nisan* yer alır. *23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı* ve bu özel güne ilişkin kutlamalar onun hayatında derin izler bırakan bir önemli bir gündür. Özellikle; Kuleli askeri öğrencilerin Heybeliada'ya gezisiyle çocukluk günlerindeki anılarını zihninde canlandırır ve o günlere

dönüş yaşar. Bu anlarda şair hüznü ve karamsar ruh halinden sıyrılarak hayata daha iyimser ve coşkulu yaklaşır.

(...)

hatırladığı içindeki bir gemi

yıllardan ilkokul belki 23 Nisan

Heybeli'ye geziye gidilecek

yol boyunca aralıksız kuş yağmuru

(KK, s. 37)

Kutlama ve Özel Gün, kavramlarını genel olarak değerlendirdiğimizde daha çok başka kişilerin özel anlarını şiirlerine yansıttığına şahit oluruz. Bu kişiler özellikle yüksek rütbeli asker ve komutanlardır. Attilâ İlhan, 23 Nisan'ı da askeri öğrencilerin tatil gününden izler sunarak şiirleştirir.

2.2.2. Mevsimler

Mevsim TS'de *yılın, ısı ve ışık alma süresi ve dolayısıyla iklim şartları bakımından farklılık gösteren dört bölümünden her biri, sezon şeklinde tanımlanmaktadır* (TDK, 2005). Mevsimler incelenirken iklimsel tasniflemelere uyulmuştur. Şiirlerin söz varlığı incelendiğinde mevsimlerin çoğu zaman gerçek anlamı dışında kullanıldığı görülmüştür.

Mevsimler kavram alanına dâhil edebileceğimiz söz varlığı kelimelerin frekanslarına göre *sonbahar (21), kış (11), yaz (17), mevsim (7), ilkbahar (3)* şeklinde sıralanmaktadır.

Şairin bu kavram alanında kullandığı kelimeler incelendiğinde *sonbahar*'ın ön plana çıktığı görülür. Sonbahar mevsimi, yaz mevsiminin bitişinin hüznünü taşır. İlkbahardaki ve yazdaki o coşku ve canlılık kaybolmuştur. Ağaçlar sarı ve kızıl yapraklarını döker, pırl pırl güneş yerini bulutlu ve yağmurlu havalara bırakır. Bir sıklık ve miskinlik havası hakimdir. Şiirlerdeki karamsar duygunun ön plana çıkarılmasında çoğu zaman bu metaforlardan yararlanıldığı görülmüştür.

Şairin hayatının son döneminde yaşadığı yalnızlık ve ölüm korkusunun sonbaharın ağır duygularıyla terkipli söz konusudur. Şiirlerde bu duygunun hakimiyeti söz konusudur.

Genel olarak, sonbaharda insanların psikolojik durumu göz önüne alındığında kış mevsimine girecek olmanın huzursuzluğunu yaşadıklarını görürüz. Bu durum Attilâ İlhan şiiirlerine de şairin değişen ruh yapısı ölçüsünde yansıdığı açıkça ortadır. Terkedilmişlik duygusunu yoğun bir şekilde hissetmekte ve hissettirmektedir.

(...)

acaba hangi yıllar

30'lar mı 40'lar mı

sansaryan hanı 'nda akşam

o müthiş terk edilmişlik duygusu

kış mıdır yaz mıdır

yoksa sonbahar mı

(ASD, s. 40)

Öne çıkan diğer bir kelime *yaz*'dır. Yaz şairin çok sevdiği denizle hemhal olduğu bir mevsimdir. Attilâ İlhan'ın deniz insanı olduğunu düşünürsek deniz mevsimi olan yaz şairin duygu dünyasında oldukça önemli bir yere sahiptir. Şiirlerde yaz mevsiminde şair çoğunlukla İzmir'dedir. Mekân olarak ya deniz kenarındadır; ya da balkonda dostlarıyla beraberdir. Balkonda içilen çaylardan, denize nazır kurulan muazzam sofralardan keyifle bahseder. Yani; şair için huzurlu anları yansıtan yaz kelimesi içini umutla doldurur. *Kimi Sevsem Sensin* adlı kitapta yer alan şiirler incelendiğinde şairin genellikle İstanbul'da olduğu anlaşılır. Yaz mevsiminin coşkusu İstanbul'un çeşitli semtlerinde yaşamaktadır. Şair kimi zaman Çengelköy'de kimi zaman da Boğazda etrafı seyre dalmıştır. Bazen de Galata Kulesi'nin bulunduğu yer ve yakın çevresi olan Kuledibi'nde çalan plakları dinlemektedir *Kış* mevsimi şair için dışarıdan ziyade evde geçirdiği zaman dilimlerini yansıtır. Şiirlerde yanan kütüklerin karşısında şair semaverde çayını demler, pencereden kar yağışını izler. Mekân olarak Rusya'yı ve Rusya'da yaşanan soğuk kışları tasvir eder. Şair, kara kışı kimi zaman Rusya'nın başkenti Moskova'da yaşamaktadır. Rusya, özellikle coğrafi konumu itibariyle kış mevsimini oldukça uzun ve sert yaşamaktadır. Hatta *Ayrılık Sevdaya Dahil* kitabında yer alan *Çariçin'de Geçen Kış* adlı şiirinde kış mevsimi şöyle geçmektedir:

(...)

Çariçin 'de geçen kış

dalgın bir sarışın

karanlık bir Miralay

birisi Nijniy Novgorod'dan henüz gelmiş belki

belki Kazan'a öbürü yola çıkacak

(ASD, s. 59)

İlkbahar mevsimi ağır kış mevsiminin geride kaldığı artık havanın ısınmaya başladığı yumuşak bir havanın hakim olduğu zamanlardır. Psikolojik açıdan değerlendirildiğinde insanın kötümser bakış açısından kurtulduğu tabiat gibi kişinin de canlılık kazandığı dönemdir. Şair, baharın gelişiyile uyanan tabiata kayıtsız kalamaz. Şiirlerde ilkbahar, sadece bir mevsimi anlatmaz. Aynı zamanda kişileştirme yoluyla şairin duygu dünyasını da tasvir eder. Şaire göre ilkbahar müşfiktir. Buna benzer şekilde *Korkunun Krallığı* kitabındaki *Gülşen'i Hatırlar Mısın* şiirinde ise şöyle görülmektedir:

(...)

Gülşen'i hatırlar mısın / sabahlara kadar

deniz kenarında mandolinle

ne heyecanlı şarkılardı onlar

çoluk çocuk hepimiz çevresinde pervane

kimimiz yazın ortası kimimiz ilkbahar ne

heyecanlı şarkılardı onlar

(KK, s. 84)

Bu şiirde şairin duygu durumu ilkbahara benzetilmek suretiyle anlamsal boyutta da çeşitlendirilir. Şair, şiirde bir deniz kenarındadır ancak yalnız değildir. Şiirlerinde geçen *çoluk çocuk hepimiz çevresinde pervane* ifadesinden etrafının oldukça kalabalık olduğunu anlıyoruz. Şiirde şair Gülşen'in deniz kenarında mandolin çaldığını, şarkı söylediği anlatır. Bu durumda Gülşen'in etrafında toplanan kişilerin duygu durumlarını anlatırken mevsimlerden yararlanır. Bu müzik ziyafetini yaşayanların bir bölümü yazın ortası diğer bir bölümü ise ilkbahar'dır. Gerçekten de yaz mevsimi sıcaklığın yoğun bir şekilde yaşandığı mevsimdir. Yazın betimlediği duygu şaire göre doruklarda yaşanan mutluluk anlatılmaktadır. İlkbahar ise yaz mevsiminin müjdeleyicisi olarak kış mevsiminden çıkmanın sevincini içerisinde barındırır. İnsanlar ilkbaharda kış mevsiminin ağır ve sert havasından kurtulmaya başlamıştır. Ancak; bahar havaları tam bir dengede değildir. Hava değişimleri anidir. Buradan yola çıkarak Attilâ İlhan'ın yaşadığı ruh halini daha iyi anlayabildiğimizi söyleyebiliriz.

2.2.3. Zaman, gün, ay, yıl

Zaman, gün, ay, yıl kapsamında şairin şiirlerinde söz varlığı incelendiğinde gün, ay, yıl kelimelerine de yer verildiği görülmüş ve bu kavram alanındaki kelimeler zaman tasniflemesinde değerlendirmeye alınmıştır. *Zaman, Gün, Ay, Yıl* kavram alanına dâhil edebileceğimiz söz varlığı kelimelerin frekanslarına göre *gece* (75), *akşam* (41), *zaman* (41), *sabah* (39), *gün* (24), *saat* (21), *an* (16), *erken* (10), *ağustos* (9), *dakika* (8), *yıl* (8), *akşamüstü* (7), *eski* (7), *devir* (4), *gurup* (4), *bugün* (3), *geceyarısı* (3), *geçmiş* (3), *hafta* (3), *temmuz* (3), *vakit* (3), *gelecek* (2), *gündelik* (2), *nisan* (2), *yüzyıl* (2), *salı* (2), *şafak* (2), *teşrin* (2), *güpegündüz* (1), *kasım* (1), *nesil* (1), *ocak* (1), *pazar* (1), *perşembe* (1), *saat başı* (1), *şubat* (1), *eylül* (1), *1910* (1), *ekim* (1), *akıbet* (1), *aralık* (1), *geç*(1), *1930*(1), *93 senesi* (1) şeklinde sıralanmaktadır

Zaman kavram alanı içerisinde *gece* ve *akşam* vakitlerini beraber değerlendirdiğimizde aynı duygu durumlarıyla karşı karşıya kalırız. Şair, geceyi uzun yaşamakta ve oluşan *gece gölgeleri*'nden bahsetmektedir. Bu vakitler şairin sürekli bir hesaplaşma içinde kendini bulduğu anlardır. Huzur bulmak istediği zamanlarda ise zihninde piyano başına geçen bir hayali resmeder. Özetle; bu kelimelerin benzer anlam alanı içerisinde kullanıldığını gözlemlemekteyiz.

Gecenin yorgunluğundan kurtulduğu anlar *sabah* vakitleridir. Şiirlerinde genellikle yaz mevsiminde yaşanan mutlu sabahları betimler.

Şafak kelimesi şairin umutlarını besleyen zaman dilimleridir. Şairin literatüründe *şafağa erişmek* mutluluğa ve ümide ulaşmayı çağırıştırır. Aynı amaçla *gurup* kelimesinin de kullanıldığını görürüz. Bu şairin ruhunun aydınlığa ulaştığı zamanlardır.

Şiirde geçen *1910*'lu, *1930*'lu yıllar siyasi havanın hakim olduğu zamanlardır. Bu dönemde bireysellikten ziyade toplumsal bakış açısını yansıttığını görürüz. Aslında kendi yaşadığı ağır hava biraz da bu siyasi baskı sebebiyle oluşmaktadır. Şair, bu dönemde kendi iç dünyasına yönelmeyi tercih etse de toplumun yaşadığı bu buhrana döneme de kayıtsız kalamaz.

2.3. Bitkiler

Bitki, TS'de *bulunduğu yere kökleriyle tutunup gelişen, döl veren ve hayatını tamamladıktan sonra kuruyarak varlığı sona eren, yosun, ot, ağaç, vb. canlıların genel adı, nebat* olarak tanımlanmıştır (TDK, 2005).

Attilâ İlhan'ın son dönemde yayınlanan *Ayrılık Sevdaya Dahil, Kimi Sevsem Sensin, Korkunun Krallığı* adlı üç kitabı söz varlığı açısından incelenmiştir. Çalışmada şairin şiirlerin söz varlığını oluşturan kelimelerin frekanslarına yer verilmiştir. Kelimelerin frekansları en çok kullanılanıdan en az kullanılanına doğru sıralanmaktadır. Bu yöntemle şairin şiirlerinde bitkiler kavram alanında en fazla kullanılan kelimeyi tespit etmek amaçlanmıştır.

Attilâ İlhan'ın şiirlerinin söz varlığı incelendiğinde bitkiler kavram alanında yer alan kelimeleri *Yabani bitkiler; Çiçekler; Ağaçlar* olmak üzere üç başlık altında incelemeyi uygun bulduk. Bu tasnifteki çeşitliliğinin kaynağının şairin doğa insanı olmasıyla yakından ilgisi olduğunu düşünmekteyiz.

2.3.1. Yabani Bitkiler

Yabani bitkiler, doğada kendiliğinden yetişen bitkilerdir. Tabiatı ruhunun derinliklerinde duyan şair, sınırlı kavramlarla da olsa bu bitkilerden bahseder. Özellikle İlhan'ın Ege insanı olması, zaman zaman şehir hayatından uzaklaşarak tabiata kaçması şairde bitkilere karşı özel bir ilgi oluşturmuştur.

Şairin son dönem şiir kitaplarında yabani bitkiler oldukça sınırlı sayıdadır. Buna rağmen ayrı bir alt başlık altında değerlendirmeyi uygun bulduk. Kelimeler frekanslarına göre *bozkır (1), diken (1), meyan (1), ot (1), sazlık (1)* şeklinde sıralanmaktadır.

Şair, akşamları göl kenarında keder içindedir. Gölün içerisinde yer alan bitkilerin başında *sazlık* gelir. Şiirlerde gölü seyrederken gölün pırıl pırıl olduğu vurgulanılır. Ayrıca, şairin burnuna taptaze ot kokusu gelmektedir. Ankara'da yaşadığı dönemler *bozkır* bitki örtüsünü tanıyan şair, şiirlerinde bu bitki örtüsüne yer vermektedir.

2.3.2. Çiçekler

Doğada çok çeşitli çiçek türü bulunmaktadır. Çiçek bitkiler alt başlığına dâhil edebileceğimiz bir kavramdır. Attilâ İlhan şiirlerinin incelendiğinde şairin oldukça farklı türlere yer verildiği görülmüştür. *Çiçekler* kavram alanına dâhil edebileceğimiz söz varlığı kelimenin frekanslarına göre *çiçek*(15), *karanfil*(5), *sarmaşık* (4)*yasemin* (4),*gül* (3),*lale* (3),*zambak* (3), *mor salkım* (3), *nilüfer* (3), *mor zambak* (2),*menekşe* (1), *akasya* (1) *akşamsefaları* (1), *nergis* (1), *sap* (1), *sarmaşık gül* (1), *sedef* (1), *zakkum* (1) şeklinde sıralanmaktadır.

Attilâ İlhan için çiçekler bulunduğu yere hoşluk getiren, kokusuyla insanı kendinden geçiren bir güzellik unsurudur. Çiçekler kişileştirme sanatı kullanılarak çoğu zaman duygu durumlarıyla açıklanır. Çiçeklerden *lâleler* şair için İstanbul demektir. İstanbul ise şairin sevgilisidir. Sevgili *menekşe gözlü*'dür. Şaire göre *gül yaprağı* aynı sevgili gibi sevinçlidir. *Kimi Sevsem Sensin* adlı kitapta *Ne Kadar İzmir / 2* şiirinde *akşamsefası* şöyle yer almaktadır:

(...)

akşam sefalarına ud çalan kim
selim-i selis damlıyor kanlı mızrabından
hala kanayan kalbimi aşk ateşi dağlar

(KSS, s. 60)

Bu mısralarda *akşam sefası* kişileştirilmiştir. Aynı şiirde komşusu Nurhayat Hanım'ın balkonunda yer alan muhtemelen Şam'dan getirdiği *hanımelleri*'nin zarafetinden de bahsetmekten kendini alıkoyamaz. Çiçekler çok şık vazolara konulur. Bu durum çiçeğin adeta görsel güzelliğine güzellik katar. Bu kapsamda mekânlarla özdeşleştirildiğini söylemek yanlış olmaz. Örneğin; akasyalar yalının camlarında yağmurlarla büyür. Bunun gibi küçük mahalle evleri arasında büyüyen çiçekler şair için bulunduğu ortamı güzelleştiren bir unsurdur. Bu mekânlar küçük, samimi yerlerdir. Şair buralarda bulunmaktan çok zevk alır. Çiçek kokusunu duya duya gezdiği sokaklar ona hayat enerjisi verir.Şiirlerde yer alan mısralarda şair bunu açıkça ortaya koymaktadır.

2.3.3. Ağaçlar

Ağaç toprağın derinliklerine kök salan, gövdesi kereste ya da odun olmaya elverişli, dallı budaklı gövdesi yüksekliklere ulaşan, uzun ömürlü bir bitki olup şairin şiirlerini zenginleştiren bir kavram olmuştur. Şairin şiirleri semantik açıdan incelendiğinde ağaçlar kavram alanı çeşitliliği bakımından ayrı bir alt başlıkta Ağaç kavram alanına dâhil edebileceğimiz söz varlığı kelimelerin frekanslarına göre *yaprak* (25), *ağaç* (14), *çınar ağacı* (7), *dal* (6), *orman* (4), *ıhlamur* (3), *servi ağacı* (3), *erguvan* (2), *karabiber ağaçları* (2), *kütük* (2), *manolya ağacı* (2), *erik ağacı* (1), *dut ağacı* (1), *koru* (1), *palmiye ağacı* (1), *salkımsöğüt* (2), *vişne ağacı* (1) şeklinde sıralanmaktadır.

Şair, hayatının büyük bir bölümünü İstanbul ve İzmir’de geçirmiştir. Dolayısıyla ağaçların çeşitliliği bakımından incelendiğinde Ege ve Marmara bölgesinin iklim şartlarına uygun bitkilerin ön plana çıktığı görülür. Özellikle *palmiye* ve *karabiber ağaçları* buna örnek verilebilir.

Şairin sevilen şiirlerinden *Adım Sonbahar*’ da *erik ağacı*’ nın gözleri kamaştıran ışıklı ve canlı görüntüsüne karşı Attilâ İlhan kendi duygu dünyasıyla bir muhasebeye başlar. Yaşadığı duyguları akşam, *sonbahar* ve *yaprakları dökülen bir ağaç* şeklinde betimler. Hatta kendisi böyle bir duygu devinimi içindeyken *erik ağacı*’ ndaki gözleri kamaştıran güzelliğe ve coşkuya dair yaşadığı şaşkınlığı gizleyememektedir.

(...)

nasıl iş bu

her yanına çiçek yağmış

erik ağacının

ışık içinde yüzüyor

neresinden baksan gözlerin kamaşır

oysa ben akşam olmuşum

yapraklarım dökülüyor

usul usul

adım sonbahar

(ASD, s. 103)

Şiirlerde şair, çoğu zaman ağaç altında zaman geçirmeyi sevdiğinden bahseder. Köşkün bahçesindeki *manolya ağacı*'nın güzelliğini tasvir eder. Ayrıca *çınar ağacı* altında oturan şair, etrafı seyrederek *Serviler* gökyüzüne ulaşır. Hüzünlü durumu anlatmak için *ihlamur* ağaçlarını kişileştirerek *onların sessiz olduğunu* belirtir. *Salkımsöğütler* ise havuzbaşlarını tüm ihtişamıyla süsler.

Köy hayatı, toprak şair için üretimin ve bolluğun simgesi olmuştur. Ağaçlardan elde edilen meyveler bu hayattan hiç kopmayan her fırsatta kendini doğaya bırakan şairin şiirlerinde de önemli bir araçtır. Bu kelimeler detaylı olarak *yiyecek* kısmında incelenecektir.

2.4. Hayvanlar

Attilâ İlhan'ın son dönem şiirlerinin söz varlığında hayvanlar semantik açıdan incelendiğinde genel kavram alanına bağlı olarak *Yabani hayvanlar*; *Deniz canlıları*; *Kuşlar*; *Memeli hayvanlar* ve *Böcekler* olmak üzere beş alt başlık oluşturulması uygun görülmüştür. Ayrıca hayvanlar kavram alanında yer alan kelimelerin frekanslarına da yer verilmiştir. Kelimelerin frekansları en çok kullanılanı en az kullanılanı doğru sıralanmaktadır. Bu yöntemle hayvan genel kavram alanında en çok kullanılan kelimeyi tespit etmek amaçlanmıştır.

2.4.1. Yabani hayvanlar

Yabani hayvanlar, TS'de *ehlileşmemiş, vahşi ve yırtıcı hayvanların genel adı* olarak tanımlanmıştır (TDK, 2005). Şiirlerdeki söz varlığı değerlendirildiğinde hayvanlar genel kavram alanında ayrı bir başlık altında değerlendirmek uygun bulunmuştur.

Yabani Hayvanlar kavram alanına dâhil edebileceğimiz söz varlığı kelimelerin frekanslarına göre *çakal (2)*, *panter (2)*, *sırtlan (2)* *yılan (2)* *sansar (1)* şeklinde sıralanmaktadır.

Attilâ İlhan'ın son dönem üç kitabı incelendiğinde bu alanda öne çıkan yabani hayvanlara bakıldığında öne çıkan bir kelime yoktur. Adı geçen hayvanlar daha çok şairi ve şairin çevresindeki kişileri tasvir etmek için kullanılmıştır.

Hayvanlar bazı duygu durumlarıyla ve eylemlerle özdeşleştirmiştir. Hatta bu kelimeler deyimleşmiştir. Bu duygular genellikle olumsuzdur. Bu bağlamda *çakal, kartal, panter, sansar, sırtlan, yılan* gibi yabancı hayvanlar düşmanlığı, hainliği simgeler. Benzer bir şekilde *yılan* şairin meşhur şiiri *Ayrılık Sevdaya Dahil* şiirinde duygu durumunu betimlemek için kullanılmıştır. Şair, şiirinde *yılan gibi sinsi ve düşmanca bir tavırla içinde biriken derin üzüntü*'yü tasvir eder. Bu durum muhtemelen şiirde geçen *telefonda ağlayan genç kadın*'dan kaynaklanmaktadır.

(...)

açılmış sarmaşık gülleri

kokularıyla baygın

en görkemli saatinde yıldız alacasının

gizli bir yılan gibi yuvalanmış

içimde keder

uzak bir telefoda ağlayan

yağmurlu genç kadın

(ASD, s. 75)

Ayrılık Sevdaya Dahil kitabında *Kar Yağan Bir Sarışın* adlı şiirde *panter gibi bakıyor sık sık gözlerinden* şeklinde kullanılmıştır. *Panter gibi bakmak* her an kötülük yapabilecek güvenilmez insan tipi için kullanılmıştır.

Şair, genellikle İstanbul Boğazı'nı seyrederken tanık olduğu *sırtlan kahkaları* ile yaptığı teşhis şairin yalnızlık duygusundan sıyrılmasına neden olur.

2.4.2. Deniz canlıları

Deniz ve deniz ile ilgili her şey şairin hayatında oldukça önemlidir. Şair, en özel zamanlarını denize nazır mekânlarda geçirir (İ.Sürücüoğlu, İletişim, 12 Nisan 2017). Bu durum da bütünüyle şiirlere sirayet eder. Bu bağlamda *deniz canlıları* şiirlerinde yer verdiği bir kavram alanıdır.

Deniz Canlıları kavram alanına dâhil edebileceğimiz söz varlığı kelimelerin frekanslarına göre *martı (6)*, *balık (4)*, *yunus (1)*, *penguen (1)* şeklinde sıralanmaktadır.

Martılar, en önemli deniz canlılarından. Hayatının büyük bir bölümünü İstanbul'da ve İzmir'de geçiren şair, her fırsatta denize atıfta bulunur.

Denizi seyre daldığı zamanlarda denizle özdeşleşen martıların sesleri ona hayat enerjisi verir. Ancak; son dönem şiirleri olması ve şairin yalnızlık duygusuyla dolu olması şiirlerine de yansır. Şiirlerinde mecazî manada martılarla konuşur. Benzer bir şekilde leylekler de şairi sabahlara kadar soru sorar. Bu onun yalnızlığını ruhunun derinliklerinde duyduğunun en belirgin ifadesidir. Bunu kimi zaman *martıların yalnız uçuşları*'yla betimler. Genellikle *martılar تنها, ıssız*'dır. Şairin *yanan ruhu*'nu *martıların ateş saçması* olarak tasvir eder.

Penguen, TS'de *penguengillerden, Güney Kutbu'nda yaşayan sırtı kara, göğsü ak, iyi yüzen, deniz hayvanlarıyla beslenen, uçamayan, kısa kanatlı deniz kuşu* şeklinde açıklanmıştır (TDK, 2005). Şairin sevilen şiir kitaplarından *Ayrılık Sevdaya Dahil*'de yer alan *Büyük Yanlışlık* adlı şiirde penguen şöyle geçmektedir:

(...)

büyük yanlışlık

uzaydan mı esiyor bu rüzgâr

kutuplardaki bembeyaz karanlığa

sonsuzluğa üfürüp buz tozlarını

penguenler dalgın

yanlışlığı anlayamıyor

(ASD, s. 99)

Bu şiirde *penguen* kişileştirilmiştir. Penguenler, yanlışlığın farkında değildir. Buna benzer bir kullanım *Kimi Sevsem Sensin* kitabındaki *Ne Kadar İzmir / I* şiirinde geçen mısırda *mehtapta gülümseyen alaycı yunuslar*'dan bahseder. Burada da bir kişileştirme söz konusudur. Bilindiği gibi alaycı olmak insana özgü bir unsur ve insandan-hayvana dair bir aktarma yapılmıştır.

2.4.3. Kuşlar

Hayvanlar genel kavram alanının alt başlığında değerlendirilen kuşlar, şairin şiirlerinde pek çok kez metafor olarak kullanılmıştır. Kuşların farklı türleri şairin şiirlerini besleyen bir unsurdur. Bu bağlamda *kuşlar* kavram alanına dâhil edebileceğimiz söz varlığı kelimelerin frekanslarına göre *kuş* (16), *martı* (6), *bülbül* (2), *atmaca* (2), *kanat* (2), *kartal* (2), *kırlangıç* (2), *kuğu* (2), *leylek* (2), *baykuş* (1), *demir kuşlar* (1), *gaga* (1), *güvercinler* (1), *karabataklar* (1), *kelepçe kuşları* (1), *kumru* (1), *şahin* (1), *serçe* (1), *tavus kuşu* (1) şeklinde sıralanmaktadır.

Şiirlerde kimi durumlarda hayvanlar bazı duygu durumlarıyla özdeşleşmiştir. Yer alan şiirlerde *kartal*, *şahin atmaca* gibi yırtıcı ve vahşi kuşlar bulunmaktadır. Genellikle olumsuz duyguları çağrıştırmaktadır. Ancak; bunun aksine şairin şiirinde olumlu bir bakış açısıyla sunulur. Bu hayvanlar şairin içindeki bulutları dağıtan, kararsızlığını gideren hayvanlardır.

Korkunun Krallığı kitabında yer alan *Bestenigâr* şiirinde tabiatın gün içindeki devinimini *tavus kuşunun kuyruğu*'ndaki o ihtişamlı manzarasıyla tasvir etmiştir ki bu mısradaki şair okuyucularındaki haz duygusunu öne çıkarmayı amaçlar.

(...)

gurup vakti güneş bulutlardan sıyrılınca
bir tavus kuyruğudur meneveşli Kanlıca
hayata anlam veren ölümmüş anlaşılınca
ölümü aşmak için ölesiye yaşanınca
ne korkuya yer kaldı ne öfkeye ne hınça
meçhul bir kıt'a gibi keşfettiler bestenigâr'ı

(KK, s. 79)

Kuşlar, kavram alanında kullanılan *kuğu*'nun herkesi hayran bırakan zarafeti, asıllığı şairin de şiirlerini süsleyen bir unsur olmuştur. Kuğunun bembeyaz suda dolaştığını ve *zarif bir hüznün* içinde olduğunu belirtir.

2.4.4. Memeli hayvanlar

Memeliler (*Latince: Mammalia*), TS'de *hayvanlar aleminin insanların da dâhil olduğu, dişilerinde bulunan meme bezleri ve hem dişi hem erkek bireylerinde bulunan ter bezleri, kıl, işitmede kullanılan üç orta kulak kemiği ve beyinde yer alan neokorteks bölgesi ile ayrılan bir omurgalı hayvan sınıfıdır* (TDK, 2005). Doğada çok sayıda memeli hayvan türüne rastlanabilir.

Şairin kitapları incelendiğinde sınırlı sayıda da olsa şiirlerin söz varlığında kullanıldığı görülmüş ve hayvanlar genel kavram alanında alt başlık olarak yer almasının daha uygun olduğu düşünülmüştür.

Araştırmada memeli hayvanlar kavram alanına dâhil edebileceğimiz kelimeler frekanslarına göre *köpek (4), at (3), yarasa (2), kurt (2), fare (1), ferane (1), kirpi (1), leopar (1), partal deve (1)* şeklinde sıralanmaktadır. Bu kapsamda *Ayrılık Sevdaya Dahil* kitabında yer alan *Delik Deşik* isimli şiirde *kirpi* şöyle yer alır:

(...)

delik deşik

kirpi gibisin çocuk

her tarafın diken

kim elini uzatsa

delik deşik

üstelik

sen de kan içindesin

(ASD, s. 110)

Şiirde yer alan *çocuk* dış görünüşüyle kirpiye benzetilmiştir. Kirpinin dikenleri yaralayıcıdır. Zaten çocuk da kime dokunsa kan içinde bırakır. Bu durum diğer şiirlere de sirayet etmiştir.

Şiirlerde kullanılan *deve* farklı şekillerde karşımıza çıkar. Örneğin; *ferane*, *deve yavrusu* demektir. Avluda diz çöken feraneden bahseder. *Deve*, *Korkunun Krallığı* kitabındaki *Şark-ı Karip Gazeli* şiirinde;

(...)

müstağni ve âsûde

ballı bir mehtap ki başa bela

serviler biriktirir uzak çan seslerini

kaybolduğu yerde birdenbire belirir şehir

kervanlar ki yorgundur uzak asya'dan gelmiştir

karanlığa ihtırıp partal develeri

köhne bir han aranırlar

(KK, s. 66)

şeklinde yer alır. Yorgun kervanların Uzak Asya'dan geldiğini, bu kervanların yorgun olduğunu ve develerle birlikte herkesin dinlendiğini belirtir. Bu develer *partal*'dir yani *çok yıpranmış develer*'dir.

Kimi Sevsem Sensin adlı kitapta yer alan *Ne Kadar İzmir / 1* şiirinde *yarasalar kara haber gibi dağıldılar* şeklinde geçmektedir. Yarasanın yalnızca gece ava çıkan, uçabilen memeli bir hayvan olması sebebiyle gecenin karanlığı ile yarasa arasında ilişki kurulmuştur. Buradan da anlaşılacağı gibi bir benzetme unsuru olarak kullanılmıştır. Aynı kelime *Ayrılık Sevdaya Dahil* şiirinde *telaşlı karanlıkta yumuşak yarasalar* dizeleriyle yer alır. Benzer bir şekilde *karanlık* ve *yarasa* oldukça ustaca çağrışımlar içinde ilişkilendirilerek şiirleştirilir.

At aynı şiirde *kapısı yaldızlı kupa arabası çifte at koşulu* şeklinde bir araç anlamında geçmektedir. *Bana Bir Şimşek Çak* şiirindeyse *Avrasya'da hala mazlumların uğultusu / kısa bozkır atlarının nallarından* kahramanlık anlatan dizelerdir. Muhtemelen bir savaş ortasında kalan *mazlumlar insanların varlığı* acılı insanların varlığı söz konusudur. Şairin *Korkunun Krallığı* kitabında yer alan *O Eski Adamlar / 4* şiirinde farklı bir şekilde bir soyluluk belirtisi olarak *Jokey Kulüp'te at biner Garbo gibi Kraliçe Kristin'den bahsettiğini* görürüz.

Aynı kitapta yer alan *Ekim, Akşam* şiirinde *kurt, yalnızım ah yalnızım, son yolcularım da gitti / ne kurt kaldı ortada ne kuş* şeklinde şairin yalnızlığını anlatmak amacıyla kullanılmıştır. *Ayrılık Sevdaya Dahil* kitabındaki *Yoksa Geldiler Mi?* şiirinde *kurt, nasıl da usanmışlar kurt gibi yaşamaktan* mısralarıyla da benzer manada benzetme ögesi olarak kullanılmıştır. Bilhassa *Korkunun Krallığı* kitabındaki *Cehennem Kasidesi* şiirinde geçen *fare ve leopar* mısralarda *leoparlar sürüyor izimizi / uzaktan sırtlan kahkahaları* teşhis (kişileştirme) sanatıyla; *tavandan yağlı su damlıyor / lağım karanlığında farelerin ıslığı* şeklindeki mısradaysa *fare* bir mekân tasvirinde şiirde muhtemelen bir hapisane görüntüsü çizmektedir. Bu mısralarda şairin kısa bir zaman da olsa sorgu ve hapisane tecrübesi yaşadığı dönemlerden kalan izlere şahit oluruz.

2.4.5. Böcekler

Hayvan kavram alanında alt başlıkta değerlendirdiğimiz böcekler şairin şiirlerinde sınırlı sayıda da olsa yer almaktadır. *Böcekler* kavram alanına dâhil edebileceğimiz söz varlığı frekanslarına göre *böcek (11), örümcek (2), sinek (2), tırtıl (2), arı (1), haşari (1), kelebek (1)* şeklinde sıralanmaktadır.

Şiirler incelendiğinde *arı, tırtıl ve kelebek* olumlu bir bakış açısıyla yer alır. Genellikle bu hayvanlar şaire umut aşıl原因an, mutluluk veren bir unsurken, *böcek, haşari, örümcek, sinek* şairin huzursuzluğunu anlatan bir araç olarak kullanılmıştır.

2.5. İnsan

İnsan oldukça geniş bir kavramdır. Attilâ İlhan'ın son dönem şiirleri semantik açıdan değerlendirildiğinde insan genel kavram alanı içerisinde yer alan kelimeler *İnsan vücudu; Vücudun duyuları, beş duyu; Doğum, ölüm; Hayat, hayatın evreleri; Hastalıklar ve bağımlılıklar; Sağlık, ecza; Evlilik, aile, akraba; Cinsiyet; İnsan karakteri; Kişi adları ve unvanlar; Lakap ve isimlendirmeler* olmak üzere on altı başlık altında değerlendirilecektir. Aynı zamanda şairin şiirlerin söz varlığını oluşturan kelimelerin frekanslarına yer verilmiştir. Kelimelerin frekansları en çok kullanılanıdan en az kullanılanına doğru sıralanmaktadır. Bu yöntemle şairin şiirlerinde en fazla kullanılan kelimeyi tespit etmek

amaçlanmıştır. Bu tespitin insan genel kavram alanında yer alan şiirlerin söz varlığını belirlemede önemli olduğu düşünülmektedir.

2.5.1. İnsan vücudu

Şiirlerde kullanılan benzetme sanatında insana dair unsurların kullanıldığı görülmektedir. Attilâ İlhan'ın şiirleri değerlendirildiğinde insan ile ilgili her şeyin şiirleri besleyen önemli bir metafor olduğu gözlemlenmiştir. İnsan vücudu kavram alanına dâhil edebileceğimiz söz varlığı kelimelerin frekanslarına göre *göz (70), el (52), dudak (29), ağız (21), saç (22), kan (20), yürek (19), yüz (17), kirpik (16), ayak (15), baş (14), sarışın (14), bıyık (11 sakal (7), kol (7), kulak (7), surat (7), tırnak (6), avuç (6), göğüs (6), ter (6), beniz (5), can (5), nabız (5), alın (4), soluk (4), kafa (4), kıl (4), omuz (5), esmer (4), gönül (4), gözyaşı (3), bilek (3), yakışıklı (3), bacak (2), vücut (2), bel (2), damar (2), deri (2), diz (2), kumral (2), kanlı (2), güç (2), kıvrık (2), burun (11), kaş (9), diş (8), parmak (8 kucak (2), matruşlu (2), saçaklı (2), sırt (2), ten (2), avurd (1), beden (1), beyin (1), böğür (1), boy (1), dazlaklık (1), dide (1), dil (1), dirsek (1), çene (1), çilli (1), ense (1), gövde (1), iskelet (1), kafatası (1), kalça (1), kalp (1), kemik (1), miğde (1), nefes (1), saçlı (1), şahdamar (1), traşlı (1), tüy (1), yanık (1)* şeklinde sıralanmaktadır.

İnsan vücudu kavram alanında *göz* kelimesi fazla sayıda kullanılmıştır. Gözler, adeta iç dünyamız ve dış dünyamız arasında bir köprü vazifesi gören, çoğu zaman mecazi manada *görme ve bakma, bakış, inceleme* gibi kavramları içerisinde barındıran oldukça önemli bir unsurdur. Şair, bu ehemmiyetin bilincindedir; bu kelimeye şiirlerinde oldukça fazla yer vermiştir. Daha sağlıklı bir tahlil yapabilmek amacıyla her kitap için ayrı değerlendirme yapılmıştır.

Ayrılık Sevdaya Dahil'deki şiirler incelendiğinde *göz* kelimesinin gerçek anlamıyla kullanıldığını görmekteyiz. Bunun yanında *göz* organı bir betimleme ögesi olarak kullanılmıştır. Çizilen profillerde gözler *soğuk gri, kelepçeli, yorgun, buğulu, dumanlı ve puslu*'dur. Hatta şiirlerde bu tasvirleri *intihar ihtimali gözlerinle gelirsin* mısrasında durumu intihar ihtimaline kadar götürdüğüne tanık oluruz. Ayrıca; *Profili Oğlan Çocuğu* şiirinde ise *gözlerinin beyazını kırmızıya çevirmiş* mısrası adeta vahşi bir yaratık görüntüsü çizmektedir.

Göz rengi için bütün kitaplarda ortak olarak *mavi ve menekşe rengi* tercih eder.

Göz kelimesinin *Cam Güzeli Kızlar İçin Ballad* şiirinde *cam güzeli kızlardır gözleri aynalı, baktıkları mekân içinde sirrolur* şeklinde yer alır. Kızların gözlerinin mekân içindeki her şeyi içine alan olağanüstü güç ve yeteneğe sahip bir organ şeklinde betimlendiğini görürüz. Bu tasvir şairin oldukça farklı bir hayal gücünün bir terkibi sonucunda ortaya çıkmıştır.

Korkunun Krallığı 'nda gözler çakmak çakmaktır; kirpiksizdir bazen de gözler bir yangın yeridir. Şiirlerde bir korkunun varlığından söz edilir. Gözler bu endişeyi taşır. Hatta bu durumu *gözünü korkutmak, gözleri ateş saçmak, gözleri kan çanağına dönmek* deyimleriyle de güçlendirmiştir. Bu kitabın yazıldığı dönemin koşulları değerlendirildiğinde 80 darbesine denk geldiğini görüyoruz. Dolayısıyla bu korku ve baskı ortamı şiirlere olduğu gibi sinmiştir. Ancak; bu olumsuz bakış tüm şairin şiirlerinde görülmez. Çok az da olsa her şeye rağmen gülümseyen gözler de vardır. Örneğin; şiirde tasvir edilen *Muammer*'in gözleri gülümser.

Son olarak *Kimi Sevsem Sensin* ' de ise gözler *sinsi*'dir. Ayrıca; göz rengi olarak *zümrüt ve bakır çalığı gözler* 'i tasvir eder.

Aynı kitapta *Gazi Mustafa Kemal Atatürk*'e atıfta bulunduğu *Bana Bir Şimşek Çak* şiirinde tam bir *düşünce adamı* ile karşı karşıya kalırız. Öğrenci yıllarına yönelik olara *fakülte kapısında vurulmuş kıvrıcık saçlı öğrenci*, gerilim dolu zaman dilimini gözler önüne serer. *Kelepçe, nezarethane* düşüncesini daha sonar *Sultan Galiyev*'in yaşadığı sıkıntılara İzmir'in işgal yılları ve *Gazi* benzetmesiyle *Mustafa Kemal Atatürk*'e yer verir. Sonunda da *Türk Milleti*'ne uyarıda bulunur (Çelik , 2006: 192).

(...)

bana bir şimşek çak

yolumu aydınlatacak

Gazi'nin gözlerinden

mavi bir şimşek

Kuva-yı Milliye mavisini

aynı emaneti taşımaktayım

hürriyet ve istiklal benim karakterimdir

*çünkü hain sinsi ve korkak
aynı düşmana karşı savaşıyordum.*

(KSS, s. 99)

Bu şiirde yer alan Gazi'nin gözleri şaire rehber olmakta; adeta umut aşılacaktır. Şairin son dönem şiirlerinde tam bir *yalnızlık ve ölüme yaklaşma korkusu* hakimdir. *Ayrılık Sevdaya Dahil* kitabındaki *Yükü Ne?* şiirinde şair hüznün doludur bu durumu bulutların gözyaşı yüklenmesi şeklinde betimler:

(...)

*sabaha karşı
bulutlar denize iner
göz gözü görmez
pustan
dağıtıp yağmur dumanını
Boğaz'dan geçen tanker
neden böyle kederli
bu kadar solgun
gözyaşı mı yüklenmişler*

(ASD, s. 107)

Şair daha çok serbest şiirler yazmayı tercih etse de şairin kimi şiirleri Divan Edebiyatı geleneğini yansıtır. Bu bağlamda Farsça *göz* anlamına gelen *dîde* kelimesinin kullanıldığını görürüz. Şair *Kimi Sevsem Sensin* kitabının *Beykoz'a Yolculuk* şiirinde kaybettiği annesinin acısını en derinlerinde hisseden şair, bu mısralarda annesinin hastane odasındaki anlarını anımsamaktadır:

(...)

*iyileşeceğinden
ne kadar umutluyduk
geçen ziyaretimizde
ud çalmıştı bize
nihansın dîdeden
ey mest-i nâzım!*

*nasıl da muthuyduk
dün gece
sabaha karşı
işte ansızın*

(KSS, s. 75)

Gözün unsurlarından olan *kirpik* kelimesi *Ayrılık Sevdaya Dahil* kitabında betimlenmiştir. Kirpikler *kısa*'dır. Bu kirpikler hüzünlü bazen de sert bakar. Bunu *kirpikleri devirmek* deyimiyile anlatır. *Kimi Sevsem Sensin'* de yer alan şiirlerde *kirpikler bulutlu, mavi ve lacivert örtülü* dür. Burada kirpikten yola çıkarak göz kastedilmiş; dolayısıyla *parça-bütün ilişkisi* içeren ad aktarması yapılmıştır. Kirpikler kıvrıktır; rimellidir. Bakımlı bir kadın tasviri yapılır.

Göz ve *kirpik* kelimeleriyle de kişilerin mutsuzluğu ve hüzünlü hali betimlenmiştir. Kirpikler çoğu zaman hayata dargındır. Aynı kitaptaki *Ayaküstü Aşk* şiirindeki şu mısırada sevgilisinin kirpiğini oldukça etkileyici bir biçimde tasvir edilmiştir.

(...)

*bilmem n'apsam nereye kaçsam
yeşil katranlığında ağır tutsağım
gözlerinden çıkmak başlıca tasam
saçlarının zincirinde erli ayağım*

*kirpikleri süngü takmış bir ordu
bütün saatler bir anda durdu*

(KSS, s. 47)

Şiirlerde kullanım sayısı bakımından önem arz eden bir başka kelimedede *el*'dir. *Ayrılık Sevdaya Dahil* kitabında yer alan şiirler incelendiğinde ellerin *soğuk, beyaz ve uzun* olduğu tasvir edilir. Aslında kurtuluşun rengi olduğunu düşündüğümüz beyaz, burada çaresizliğin ve savunmasızlığın aynı zamanda da berraklığın sembolüdür.

Elinde yelpazesi olan muhtemelen bir kadın figürü karşımıza çıkar. Şiirlerde kadınların elleri hoş bir biçimde betimlenirken, erkeklerin elleri olabildiğince çirkin tasvir edilir.

Şaire göre kadınlar zarafetin simgesidir. Bu sebeple onlara dair unsurlar da çoğu zaman güzellik kavramını yansıtır.

Hayatının büyük bir bölümünü sanatsal faaliyetlerle geçiren şair buna her fırsatta atıfta bulunmaktan geri kalmaz. Şiirlerde çizilen karakterlerde kimi zaman resim yapan oğlan çocuğuna, kimi zaman da görünmez bir piyano çalan ellere işaret eder.

Korkunun Krallığı kitabında *el* kelimesinin deyimler şeklinde karşımıza çıktığını görürüz. *elinden tutmak, ele geçirmek, eli kolu bağlı olmak, eline su dökmemek, eli yüzü temiz olmak, el koymak, eli değmek* deyimleriyle anlamsal boyut daha da zenginleşmiştir.

Attila İlhan *el* ile ilgili kullanımlarında büyük bir çoğunlukla ellerinin ter içinde olmasından bahseder. Bu durum şairin endişeli ruh halinin birer yansıması şeklinde görülebilir. Aslında yalnızlık duygusu yaşayan şair için bu durum çok da sürpriz sayılmaz. Şair, bu duygusundan kurtulmanın yolunu bilmediği yerlere seyahat ederek bulmuştur. Bu sebeple, elinde bavul ülke ülke, şehir şehir dolaşır. Bu Attila İlhan'ın bir çeşit arınma, tazelenme yöntemidir (İ.Sürücüoğlu, Kişisel İletişim,12 Nisan 2017). Bu duygusunu da şiirlere muhteşem tabiat görüntüleriyle sunar.

Kimi Sevsem Sensin' de el ile ilgili olumsuz çağrışım devam eder. Öncelikle tasvir edilen eller buz gibidir hatta yorgundur. Son dönem kitaplarındaki o çaresizlik havası bu kitapta da kendini gösterir. Burada da deyimlerden *ele avuca sığmamak, ellerinde ölmek* kullanılmıştır.

Tasvir edilen kişilerin ellerinde mutlaka bir şey vardır. Örneğin; *dev aynalar bu aynalar kimi zaman boy aynası olarak da geçer Rusça kitaplar ya da eski yazılı bir mektup* sayılabilecek eşyalar arasındadır.

Parmak ise genellikle *ince* olarak betimlenir. Buradan bir kadın elinden bahsedildiği anlaşılır. Kalın parmaklar genelde zarif bayan ellerine zıt olarak kalın ve bakımsızdır.

Nefes ve *soluk* yaşam belirtisidir. Şiirlerde *nefesini tutmak, soluk soluğa kalmak* şeklinde kullanılmıştır.*Soluk, soğuk bir intihar* şiirinde *soluğu tıkanıyor ve lazer tabancasından mısrasıyla nefes anlamında yer alır.*

Cildin giysisi olan *deri* kelimesi *Korkunun Krallığı*'ndaki *O Eski Adamlar / 3* şiirinde *nabzını gözle seçebiliyorsun derisi adeta şeffaf* mısrasıyla yer almaktadır. Aynı kelimenin *Kimi Sevsem Sensin*'de *Yalnızlığı Denemek* şiirindeyse *öbürü sığacak bunun derisine / yoksa sabaha sağ çıkamazsın* mısralarıyla mecazî manada yer almaktadır.

İnsan vücudu kavram alanı ile ilgili şiirlerde kullanılan diğer bir kelime *dudak* olmuştur. *Ayrılık Sevdaya Dahil*'de dudaklardan kan sızmaktadır; aynı zamanda nemlidir. Şair, çok acılıdır. *Kimi Sevsem Sensin*'de dudaklar mor renktedir. Şair burada *sağlıksız insan* profili çizmektedir. Kimi şiirlerde dudaklar bakımlı olsa da ruj kan rengindedir; dolayısıyla bu ağır ve hüznü hava bir türlü dağılmamaktadır. Kitapta yer alan *Yani Epeyce Zindan* şiirinde savaşın ağır yorgunluğunu taşıyan şairin dudaklardan mısralar dökülür; mısralar *Nâzım*'dandır. Şiirlere hakim olan o olumsuz bakış açısı az da olsa kırılır ve şair umutla dolar. Bunu *ufkumuzu gizlice aydınlatan* mısralarında açıkça görmekteyiz. *Korkunun Krallığı* kitabında dudaklar sonbahardır; şiştir. Hatta durum o kadar acildir ki dudaklar *kırmızı alarm* vermektedir. Dudaklar çoğunlukla *kırmızı*; zaman zaman da *yeşile çalar sarı*dır.

Kan kelimesi ise daha çok deyimlerin içerisinde kullanılmıştır. *Kan içinde olmak*, *kan sızmak*, *gözleri kan çanağı olmak*, *kan içinde olmak*, *kan kaybetmek*, *kan damlamak*, *kan içinde olmak*, *kana boyamak*, *kan revan içinde olmak* örnek verilebilir. Ayrıca, *damarlarında dolaşmak* şeklinde de yer alır.

Bu kavram alanı içerisinde kullanılan kelimelerden önemli kelimelerden bir de *saç*'tır. *Ayrılık Sevdaya Dahil* kitabında yer alan şiirlerde tasvir edilen şahısların saçları taranmış ve oldukça bakımlıdır. Aynı kitapta geçen *Beklediği* adlı şiirinde *saçları ak* bir adam betimlenmiştir. Bu yaşlı adam pencere kenarında ölümü beklemektedir.

(...)

beklediği

pencerede

yaşlı adam

gözleri yorgun

saçları ak

ağzı kötümser

*kimin yolunu bekler
ölümünden başka*

(ASD, s. 96)

Kimi Sevsem Sensin adlı kitapta ise *saçlar; karanlık kızıl, gece laciverdi, bazen de kehribardır*: Saçlar uzun ve kıvrıktır. Kimi zaman kişiye özel farklı saç kesimleri de tasvir edilir. Bu daha çok cinsiyete göre değişmektedir. Bu bağlamda şiirdeki kadın tasvirinde *kumral saçlarını Avrupa kestirmiş* mısrası oldukça etkiliyicidir. Zannımızca modern bir saç kesiminden bahsedilmektedir. Görüldüğü gibi kadınlar genellikle bakımlıdır, güzeldir. Kadınlar üzerinde net bir bakış açısına sahip olan şair, erkekler için duygusal değişkenlik içindedir. Başka bir şiirde *saçını erkek kestirmiş kravatı İtalyan bir adam* betimlenir. Şiirlerde adamlar kimi zaman dazlaktır, bazen de saçlarını ustura ile kazırlar. *Korkunun Krallığı*'nda yaz akşamlarında sevgilisinin dağılan saçlarından bahseder.

Ağz kelimesi çok farklı anlam alanı içerisinde kullanılır. *Ayrılık Sevdaya Dahil* kitabında tasvir edilen şahısların oldukça kötümser, hüznü dolu olduğunu görürüz. Hatta kişilerin ağzındaki zehirden bahseder. Bunun aksine *Kimi Sevsem Sensin*'de çizilen karakterler daha fazla aşk doludur. *Korkunun Krallığı*'ndaysa *suskun insanlar, çeneleri kilitli konuşmayan, sorgulamayan kişiler ön plana çıkar*. Benzer bir şekilde diğer kitaplarında da bu hassasiyeti derinliklerinde hisseden şair; şiirlerinde her fırsatta bundan yakınıdır. Bunu dönemin baskıcı politikalarıyla özetlemek yanlış olmaz.

Şair bu duygularını deyimleri kullanarak daha da güçlendirir. *Ağzını bıçak açmamak, ağzını bulamamak, ağzını bıçak açmamak, ağzından acı sular gelmek, ağzı kan revan içinde olmak* gibi deyimlerle şiirlerdeki hakim olan havanın oldukça ağır olduğunu anlıyoruz. *Diş* ise tasviri yapılan karakterlerde genellikle *altın diş* olarak betimlenmiştir. Bilindiği gibi, altın zenginliğin simgesidir. Burada betimlenen Muammer Bey ve diğer şahıslar için de bu böyledir. *Kimi Sevsem Sensin*'deki *Zorro/ Kamçılı Kadın* figüründe yalnızlık kavramı adeta korku filmini andıran sahneler zihnimize canlandıran bir *vahşi bir pantere* benzetilmiştir:

(...)

*yalnızlığın simsiyah panter
vahşiliği zehirli bir yeşil*

dişleri ısırıkça sivriliyor

bilinmez ne zaman ısıracağı

(KSS, s. 30)

Şiirlerde *kalp* kelimesi yerine eş anlamlısı olan *yürek* kelimesi daha çok kullanılmıştır. Kanaatimizce *kalp* kelimesinin bilimsel bir terminoloji olması sebebiyle şiirlere istenilen sıcak ve samimi havayı verememek kaygısı taşıyan şair, bu amaçla *yürek* kelimesini tercih edilmiştir. Ne kadar eş manalı olsalar da *yürek*, anlamsal açıdan daha yoğun duygular uyandırdığı aşikardır. *Yüreği titremek, yüreği tükenmek, yüreği kapalı olmak, yüreği delik deşik olmak, yüreği parçalanmak, yüreği karanlık olmak, yüreğine korku salmak, yüreği örtülü olmak, yüreğini tutmak* gibi deyimler şeklinde daha fazla kullanıldığı görülür. *Kimi Sevsem Sensin* kitabında *yürekte sevmek*'ten bahseder. *Kalp* kelimesi yalnızca *kanayan kalp* şeklinde kullanılmıştır. Hüzünlü havanın devam ettiği görülür. Şiirlerde kimi zaman geçen *gönül* kelimesi az da olsa kullanılarak *ikircikli, duyarlı, alingan* çoğu zaman da hüzünlü bir insana işaret eder.

Yüz kelimesi *yüzüne bakmamak, yüzleri silinmek, ağzı yüzü kan revan içinde olmak, eli yüzü paramparça olmak, eli yüzü temiz olmak, yüzü gölgeli olmak, yüzünde yalazını gezdirmek, yüzünü unutmak, yüzü kalmamak* şeklinde deyimler içinde kullanılmasının yanı sıra *suratına başka bir yüz takmak* şeklindeki kullanımlarla samimiyetsiz ve ruhsuz insanlardan bahseder. *Beniz* kelimesinin kullanımında benzer şekilde *solgun ve hasta* bir kişi tasviri yapar.

İnsan vücudunun diğer bir unsuru olan ten rengi olarak daha çok *sarışın* kullanılmıştır. Genellikle şiirlerde *sarışın kadınlar, kızlar* tasvir edilir. Aynı zamanda bilekleri bembeyaz olan bu kadınların boyunları adeta *kuğu boynu*'dur. Bu kadınlar şairin sevgilisidir. Sarışın sevgililer dalgındır bu onlara ayrı bir güzellik katmaktadır. Sevgili yanında olmadığı zaman Attila İlhan adeta onun *sarışın gölgesi*'ni görür. Sarışın dışında kullanılan *esmer renk* ise şiirlerde çok fazla yer almaz. Ayrıca bu renk şahıslara ait unsurları tasvir etmek üzere kullanılmıştır. *Esmer kahveler* buna örnek verilebilir. Böylece, kahvenin siyah rengi daha da yoğun anlatılmıştır. *Kumral renk* ise ten rengi değil; sevgilinin saçının rengidir.

Baş ve *kafa* kelimeleri ise şairin o hüzünlü ve ağır duygu durumunun izlerini taşır. Şair, sürekli *baş ağrısı* çekmektedir. Zaman zaman da *başını belaya sokmak, aklını başından*

almak, başını yemek, başına bela olmak, kafası kızmak, kafası karışmak şeklinde kullanılmıştır.

Sakal ve *bıyık* kelimeleri ise şiiirlerde şahısları betimlerken kullanılmıştır. Bu kişiler daha çok bakımlı, sinekkaydı traş olmuş kişilerdir. Traşlı erkekleri tasvir etmek için *matruşlu* kelimesi de kullanılmıştır. Bu kişilerin *kır sakallı* olduğu ifade edilir ve bu durumda *ihtiyar bir adama* işaret eder. Özellikle *kayzer bıyık* kullanımına dikkat çeker. Kayzer, *Alman Kralı*'dır. *Alman Kralı*'na ait hafif bıyık kesimini bir siyasi simge olarak asker ve komutanlar tarafından kullanıldığı görülmektedir.

Burun organıysa *Kimi Sevsem Sensin* şiiirinde çizilen sevgili karakteri *bacakları mevzun beli ince burnu Afrodit* olarak betimlenmiştir. Afrodit, *Yunan mitolojisinde en zarif anlamındaki değeriyle aşkın tanrıçası olup yaşam isteğinin ve duyulardan alınan tadın simgesidir. Yani, o üretmekten bağımsız, katıksız bir cinselliğin anası, o hiçbir şeyin kösteklemediği yaşama sevincidir* (Agızza, 2006:71). Mükemmelliğin simgesi olan Afrodit, şairin sevgilisinin tasvirinde önemli bir semböldür. Şiiirlerde genellikle şairin burnuna ilkbahar kokusu gelmektedir. Malum ilkbahar aşkın habercisidir. *Ayrılık Sevdaya Dahil* kitabında yer alan *Kalk Gidelim Kadınlar Balladı* şiiirinde geçen mısradaki kadın tasvirinde *burnu rendelenmiş memeleri silikon* der ve burada muhtemelen estetik yaptırmış kadının sünü bir güzelliğe sahip olduğunu anlatır.

Ayak kelimesi şiiirlerde oldukça işlevsel kullanılmıştır. Bir yandan şairin korku ve kaygılarını *ürkek ayak sesleri* ile anlatırken; diğer yandan *eli ayağı bağlı olmak, elsiz ayaksız olmak, ayağa kalkmak, ayak ayak üstüne atıp oturmak, zeminin ayağının altından oynaması* gibi deyimler yardımıyla anlatımların oldukça etkili bir biçimde zenginleştirildiği görülür.

Vücut ve *gövde* kelimeleri benzer görevlerde kullanılmıştır. İşkence gören bir adam tasviri yapan şairin şiiirindeki şu mısralar oldukça okuyucuları derinden sarsar:

elinde yağlı kemend kılı gövdesi çıplak

(ASD, s.16)

Omuz kelimesi *omuzları çürük olmak, kollarını omuzlarına atmak, omuzlarına yaslanmak, omuzlarından sarkmak; kulak* kelimesi ise *kulak kabartmak, hala kulaklarında olmak, kulak kesilmek, kulaklarında kalmak* olarak deyimler şeklindedir.

İnsan vücudu kavram alanı içerisindeki kelimelerin daha şahısların fizikî ve duygusal durumlarını anlatmak için kullanılmıştır. Bunu oldukça çarpıcı benzetmelerle dile getirmiştir. Şiirlerde dikkat çeken başka bir unsur ise bu kelimelerin yer aldığı deyimlerle daha güçlü bir anlatıma ulaşılmış olmasıdır.

Sonuç olarak, insan vücuduna ait uzuvlar muhatabına ayrı bir bakış açısı sunarak; bambaşka ufuklar açar. Bu durumun okuyucularda ayrı bir edebî tat bıraktığı aşikârdır.

2.5.2. Vücudun duyuları, beş duyu

Vücudumuz organlarımız ve duyularımızla bütünleşmiş bir varlıktır. Duyularımız semantik açıdan şairin şiirlerini zenginleştiren bir unsur olmuştur. Klasik Türk Edebiyatı'ndan bu yana da sıkça kullanılan duyularımız ve organlarımız çoğu zaman bir benzetme unsuru olarak kullanılmıştır. Bu durum Attilâ İlhan'ın şiirlerinde de bir gelenek olarak devam etmiştir. *Vücudun Duyuları, beş duyu* kavram alanına dâhil edebileceğimiz söz varlığı kelimelerin frekanslarına göre *görme* (32), *bakma* (32), *söyleme* (10), *duyma* (9), *demek* (6), *tat* (6), *değme* (5), *dokunma* (5), *sağır* (2), *dinleme* (2), *temas* (2), *algılama* (1), *anlatma* (1), *işitme* (1), *kamaşma* (1), *okşayış* (1), *tekellüm* (1) şeklinde sıralanmaktadır.

Vücudun duyuları, beş duyu kavram alanı açısından değerlendirdiğimizde *görmek* sözcüğünün şiirlerde deyimleştirilerek kullanıldığı görülür. *Göz gözü görmemek, gözleri kamaşmak* şeklinde kullanılmıştır.

(...)

adım sonbahar

nasıl iş bu

her yanına çiçek yağmış

erik ağacının

ışık içinde yüzüyor

neresinden baksan

gözlerin kamaşır.

(ASD, s. 103)

Şiirlerde *görme* kelimesinin daha çok gerçek anlamıyla kullanıldığı görülür. Aynı şekilde gerçek manasıyla kullanılan diğer bir duyu ise *bakma*'dır. Şair, genellikle tabiatı izler, hatta bunu derinliklerinde hisseder. *Tat* kelimesinin ise *böğürtlen tadı* dışında *ayrılığın vahşi tadı* biçiminde kullanılarak somutlaştırma yapılmıştır.

Söyleme, demek, anlatma kelimeleri *konuşma* anlamıyla kullanılmıştır. Şiirlerde aynı anlam alanı içerisinde yer alan *tekellüm* sözcüğü *Ayrılık Sevdaya Dahil* kitabında *Di'li Geçmiş / 3* şu şekilde yer alır.

(...)

*Berlin'den avdetinde Hilmipaşazade Eflatun Bey
hicranını almanca tekellüm edermiş rivayet
Hoelderlin Nâm şairden mahzumeler okuyarak
öğle ağır yalnızlığı herkese vermiyorlar
(KSS, s. 58)*

Dokunma duyu alanı içerisinde kimi zaman *değmek* olarak bazen de *temas, okşayış* biçiminde geçmektedir. *Temas* kelimesi *kadife teması* şeklinde şiirlerde yer alır. Muhtemelen kadife çiçeğinin yaprağına dokunan şair, bunu *temas etmek* fiiliyle anlatır. *Dinleme, duyma, işitme* aynı anlam alanı içerisinde yer almaktadır. *Duyma* hissetmek manasında yer almakla beraber, gerçek anlamıyla da kullanıldığını görürüz.

Vücutun Duyuları, Beş Duyu kavram alanı içerisinde *sağır* ve *dilsiz* kelimeleri mecazi manada kullanılmıştır. Şiirlerde *sağır*ların ve *dilsiz sükûneti* şeklinde geçer. Şair, bulunduğu dönemin siyasi baskı ortamını hedef alarak göremeyen, konuşamayan insanları anlatmaktadır. Aslında bu durumdan oldukça şikâyetçi olan şair, dönemin politik düzenini etkileyici kelimelerle betimlemiştir ve eleştirmiştir.

3.5.3. Doğum, ölüm, hayat, hayatın evreleri

Doğum ve ölüm kavramlarını insan yaşamının başı ve sonu olarak değerlendirebiliriz. Attilâ İlhan'ın şiirleri incelendiğinde ölüm kavramının doğumdan ziyade ön plana çıktığı görülmüştür. Hayat ve hayatın evreleri olarak ayrı bir başlık altında değerlendirdiğimiz bölümde ise çocukluk, ergenlik, gençlik, olgunluk ve yaşlılık dönemi değerlendirilmiştir.

Araştırmada kullanılan kitaplar şairin yaşlılık döneminde yazdığı şiirleri kapsamaktadır. Bu şiirlerde Attilâ İlhan'ın şiirlerini ve hayatını derinden etkileyen çocukluk ve gençlik dönemine özlem duyduğu ve bu zamanlara dönmek istediği gözlemlenmiştir.

Doğum, Ölüm ve Hayat, Hayatın Evreleri genel kavram alanında bilgisine dair kullanılan kelimeler ve kavram alanları *Doğum, Ölüm ve Hayat, Hayatın Evreleri* olmak üzere iki alt başlık altında incelenecektir.

2.5.3.1. Doğum, ölüm

Doğum ve ölüm kavramları insan hayatındaki başlangıcı ve sonu işaret eder. Attilâ İlhan'ın son dönem şiirlerinde özellikle ölüme ve ölüme ilişkin unsurlar şiirlerde kullanılmıştır. Ölüm, cellat, idam, ceset, merhum, mezar gibi kelimeler kullanımları bakımından ön plana çıkmıştır. Buradan da anlaşılacağı gibi şair ölüme yaklaşma korkusu içindedir.

Doğum, Ölüm kavram alanına dâhil edebileceğimiz söz varlığı kelimelerin frekanslarına göre *ölüm (18), intihar (9), ölü (8), öldürme (4), doğma (2), idam (2), cellat (1), ceset (1), idamlık (1), merhum (1), mezar (1), pîr-i faniler (1), sağ (1)* şeklinde sıralanmaktadır.

Kelimeleri anlam alanı içerisinde değerlendirdiğimizde yoğunluğun *ölüm ve ölüme dair* kelimelerde olduğu görülür. Özellikle; *Korkunun Krallığı* kitabında bu tür olumsuz çağrışımlar uyandıran kelimelerin kullanımının ön plana çıktığı görülür. Şair, şiirlerinde neredeyse bu karamsar bakış açısına mutlaka atıfta bulunmuştur. Bu şairin yaşadığı korkularını açıkça göstermektedir. Attilâ İlhan'ın son dönem şiirlerinin de bu dönemde yaşanan olumsuz, gerilimli siyasi ve sosyal havadan oldukça fazla etkilenilerek yazıldığını görmekteyiz. Bu bağlamda şiirlerde genellikle *ben* teması ön plandayken dönemin toplumsal olaylarına da duyarsız kalmadığı gözlemlenmiştir. *Korkunun Krallığı* kitabındaki *Yalnızgezer'in Notları* haricindeki şiirlerinde *ben* duygusundan sıyrılarak şiirlerinin satır aralarında toplumsal olay ve olgulara da yer verdiği *ölme, ölü, ölüm, mezar* kelimelerini ve aynı anlam alanı içerisine dâhil edebileceğimiz kelimelerin kullanımı yoğun bir biçimde *Korkunun Krallığı* kitabında ön plana çıktığı görülür. *Serbest Gazeller* bölümlerindeki şiirler *ölüm düşüncesi'* nin iyice belirginleştiği görülür. Aslında şair bu durumu artık iyice kabullenmiştir. Özellikle *İstinsak Gazeli* ve *Cehennem Kasidesi'*nde yer alan kelimeler ve bu kelimelerin anlam alanı incelendiğinde yaşanan korkunun 12 Eylül'ün

siyasi baskılar çevresinde şekillendiğini görürüz. *Cehennem Kasidesi*'nde *ölüm ve ölüm sonrası cehennem* ön plana çıkar. Dönem içerisinde yaşanan işkence ortamı ve zulümlerden bahsetmektedir. Şiirde geçen şu mısralar bu duygunun apaçık bir ifadesidir.

(...)

*cehennemde sofrayı kurmuşuz
bir yanardağ sofrası
alev fısıkiyeleri erimiş gümüşten havuzda
elmas sürehilerde yakut şarabı lâvlar
ateşten lokmalar avurdumuzda
çatır çatır şimşekler çatılıyor
kıvılcımlı bir yangın kızılığı
göz gözü görmez bir duman içindeyiz
silahlar doldurulur
şakır şukur
dışarda nöbet devralınıyor
içerde zincirlerin ağırlığı,
öfke ve keder
ve inanılmaz pişmanlıklar
tavandan yağlı bir su damlıyor
lâğım karanlığında farelerin ıslığı
dört zaruret halinde dört duvar
içimiz artık büsbütün deniz
o mavi gezegen ki adına dünya denilmiştir
aslında yedi kat zindan içindeyiz*

(KK, s. 69)

Ayrılık Sevdaya Dahil kitabında yer alan şiirlerde *ölüm* kavramıyla birlikte *cellat, ceset, intihar* kelimelerinin yanı sıra *pîr-i faniler* sözcüğü de geçmektedir. *Serbest Gazeller* bölümünde yer alan *Kim Arar Kim Sorar* şiirinde geçen *abâni sarıklı pîr-i fâniler ki / sakalları kucaklarına dökülmüştür* mısralarıyla *dünya hayatını terk etmiş ihtiyar bir kişi*'den bahsettiğini söyleyebiliriz.

Kimi Sevsem Sensin kitabında *ölüm* anlam dairesi çerçevesinde *idam*, *merhum*, *sabaha sağ çıkamamak* gibi kelimeler yer almaktadır. *Bana Bir Şimşek Çak* bölümündeki *Sonra O Güller* şiirindeki şu mısralar adeta bir idam sahnesini bize yaşatmaktadır:

(...)

*martılar uçurulmuş
bir yağmur loşluğuna
kimse kimseyi anlamıyor
Yakup Cemil Bey çoktan
Teşkilât-ı Mahsusa ' dan kovulmuş
idam mangasının kurşunları yağıyor
göğsündeki liyakât nişanına*

(KK, s. 90)

Sevmek İçin Geç Ölmek İçin Erken şiirinde şairin gerçek yaşı ile hissettiği yaş arasında bir çatışma yaşadığı ortaya çıkmaktadır. Bu çatışma sonucunda şair, *Sevmek İçin Geç Ölmek İçin Erken* şiirinde ölümün her zaman erken gelecek bir duygu olduğu sonucuna varır. Ölüm duygusu birtakım yaşanmamışlıkları, pişmanlıkları da beraberinde getirir. İnsanın tabiatı itibariyle kaç yaşında olursa olsun ölüme alışması söz konusu değildir. Adeta hiç ölmeyecekmiş gibi her anını yeni bir umutla besler. Attilâ İlhan da henüz yapacağı çok şey olduğunu ifade ederek bir nevi ölüm düşüncesinden uzaklaşıp içselleştirdiği *ölüm* ve *yalnızlık* fikrinden uzaklaşma ihtiyacı içindedir.

(...)

*akşamın acı su karanlığı içinden
soğuk kafif teması yalnızlığın
şuh bir kahkaha balkonun birinden
gizli bir işaret midir bir başlangıcın
sevmek için geç ölmek için erken
başbaşa çay elele yürüme derken
Boğaz vapurları mı iskele sancak
telefonda kaybolmak sesini beklerken
insan insanı yeniler doğrudur ancak
sevmek için geç ölmek için erken*

(KSS, s.23)

3.5.3.2. Hayat ve hayatın evreleri

Araştırmada şairin son dönem şiirleri incelendiğinden bu dönem şiirlerinde kullanılan kelimelerde derin bir *geçmişe özlem* duygusu ile yazıldığı gözlemlenmiştir. *Hayat ve Hayatın Evreleri* kavram alanına dâhil edebileceğimiz söz varlığı kelimelerin frekanslarına göre *yaşama* (40), *çocuk* (23), *genç* (20), *hayat* (11), *ömür* (7) , *büyüme* (5), *çocukluk* (5), *yaşlı* (5), *gençlik* (4) ,*ihiyar* (4), *yaşlanma* (3), *oğlan* (3), *doğum* (2), *yaş* (2), *anı* (1),*kız* (1),*delikanlı* (1),*kader* (1), *mukadder*(1), *ömr-izereşan*(1), *yaşam*(1), *yaşayış*(1) şeklinde sıralanmaktadır.

Hayat ve Hayatın Evreleri, kavram alanı ile ilgili öne çıkan kelime *çocuk* kelimesidir. Özellikle *Beykoz'a Yolculuk* şiirinde yer alan çağrışımlar şairin hayatında annesine olan özlemine anlatan dramatik bir şiir özelliği taşır:

(...)

insan annesi ölünce anlar

içindeki çocuğun

hiç ölmeyeceğini

aklına geldikçe kahrolur

bunu anlamakta

neden

bu kadar geciktiğini...

(KSS, s. 76)

Şair, her fırsatta çocukluğuna göndermede bulunur. Şiirlerdeki çocuk *hırçın* ve *kuşkulu*'dur. Ancak; çocukluğun giitiğinden şikayet eder. Çocukluk günlerine dönme isteği şiirlerde ziyadesiyle kendini hissettirir.

Kimi Sevsem Sensin kitabında yer alan *Neydi O Zamanlar* şiirinde geçen şu mısralar hayatın evreleri kavram alanı içerisinde değerlendirilmesi gereken bir şiirdir:

(...)

*İstanbul ve sen / ikinizden kalanlar
sanki gençliğime doğru yaşılanıyorum
Çengelköy'de yaz unutulmaz
erguvanlar hangi yanına dönsem seni
bulurdum içimdeki lambanın kırıldığı anlar
(KSS, s. 31)*

Özellikle *gençliğe doğru yaşlanmak* ve *içimdeki lambanın kırılması* mısralarında şair ne kadar yaşlanırsa yaşlansın geçmişte yaşadığı güzel gençlik günlerini hiç unutmaz adeta hayal dünyasında o günlerde yaşar. Aynı kitapta yer alan *Aranıyor* şiirindeki *dağdağalı yılların biz kayıp çocukları* ve *aşkımı sabıka kaydı gençliğimi uçurulmuş* mısralarda gençliğini ve çocukluğunu kaybettiğinin farkına varan şair bu durumdan acı duymaktadır.

Ayrılık Sevdaya Dahil / 1 şiirinde *yağmurlu genç kadın*'dan bahseder. Şaire bir nebze de olsa yaşama sevinci verir; adeta hayata bağlar. Adı geçen kadının *yağmurlu* kelimesiyle yaşadığı hüznü anlatmaktadır. Bu kitapta genellikle *genç kadın* ve *genç kız*'ın duygu durumları etkileyici kelimelerle betimlenmiştir.

Korkunun Krallığı kitabındaki *Korkunun İsi* adlı şiirde *gençken ne kadar korkusuzdu / yaşlandıkça artıyor endişesi* mısraları yaşa bağlı olarak değişen duygusal durumlarına gönderme yapmaktadır. Hatta; yaşadığı korkudan ihtiyarladığını ifade eder.

Hayat kelimesine sık sık atıfta bulunan Attilâ İlhan, benzer anlam alanı içerisine dâhil edebileceğimiz *yaşam* ve *ömür* kelimelerini de kullanmıştır. *Hayatındaki sürgünler*'den hayatının renksiz, tatsız tutsuz oluşundan hatta ömrünün çalkantılı olduğundan yakınmaktadır. Kendini *yorgun bir yelkenliyim hayatının ufkunda* tarif eder ve *heyhat sona ermiştir ömür son vapur kalkmaktadır* mısralarıyla artık ölüme yaklaştığının bilincindedir. Ancak; bir yandan da şairin kendini bir anda içinde buluverdiği aşk ve güzellik; kimi zaman da tabiatın güzelliklerinden kendine yaşama sevinci çıkarmasını bilmektedir. Denizi seyrederken bir balığın denizdeki yüzüşünü gözlemleyen şairin yaşadığı ağır hüznün havası birden değişerek yerini yaşama sevincine bırakır. Aynı şekilde bir tarafta yaşlandığından ve ölümünün yaklaştığından şikayet eden şair, *yepyeni bir aşk*'la tekrar adeta gençleşir hatta çocukluğuna yeniden döner. Şiirlerde yaşanan bu ani duygu

durumları ve çatışma şairin *hayat-ölüm, ölmek-yaşamak* gibi kelimeleri bir arada kullanmasıyla daha da çok pekiştirilmektedir.

2.5.4. Hastalıklar ve bağımlılıklar

Hastalıklar ve bağımlılıklar insan hayatını etkileyen bir unsurdur. Attilâ İlhan'ın ihtiyarlık dönemini etkileyen bu kavramlar şairin şiirlerini besleyen bir kavramlardır. Bu sebeple insan genel kavram alanı içerisinde hastalıklar ve bağımlılıklara yer verilmiş; *Hastalıklar, bakteriler ve bağımlılıklar* ve *Zararlı maddeler* olmak üzere iki alt başlık altında ayrı değerlendirilmiştir.

2.5.4.1. Hastalıklar, bakteriler

Hastalık kavram alanı içerisindeki söz varlığı incelendiğinde bu kelimelerin çaresi zor bulunan, devasız hastalıklar olduğu gözlemlenmiştir. Kelimeler semantik açıdan değerlendirildiğinde ise kimi zaman mecaz anlamıyla metaforlaştırıldığı gözlemlenmiştir. Örneğin; şiirlerde yer alan *ağrı, sızı* gibi kelimeler aşk acısını anlatan ifadeler olarak kullanılır. *Hastalıklar, bakteriler* kavram alanına dâhil edebileceğimiz söz varlığı kelimelerin frekanslarına göre *hasta (3), ağrı (2), bulaşma (2), kanser (2), öksürük (2), yaralı (2), bronşit (1), ağrılı (1), bulantı (1), miyop (1), verem (1), sızı(1), yanık(1)* şeklinde sıralanmaktadır.

Ağrı kelimesi *Ayrılık Sevdaya Dahil*'de geçen mısralarda adeta beynini yiyip bitiren bir *kalın bir baş ağrısı* 'ndan bahsetmektedir. Aynı kitapta bu baş ağrısından *uykularının kilitli olduğu* 'ndan bahsetmektedir. Hastalığın ortaya çıkışı çoğu zaman şairin psikolojik ruh durumuna göre şekillenen bir durumdur. *Ağrılı* kelimesi *Ayrılık Sevdaya Dahil* kitabında yer alan *Profili Oğlan Çocuğu* şiirinde çekilen *ağrı, aşk acısı* 'ndan kaynaklanan manevi bir durumdur. Şair, sevdayı şöyle betimlemektedir.

(...)

sevda çetin bir sınav bunu bilirdi

yüreğini tüketen epeyce ağrılı

(ASD, s. 65)

Bronşit, miyop ve kanser kelimeleri *Korkunun Krallığı* kitabında yer alan *O Eski Adamlar / 4* şiirinde; kanserden yola çıkılarak *keder* kelimesi sinsi bir hastalığa benzetilmek suretiyle karşımıza çıkar. Bu şiirde *keder* de *kanser* gibi gizli bir şekilde büyür.

(...)

*içerde üç tıbbiye'li behemehal götürülecekmiş
birisi dört miyop birisi bronşit birisi fazlaca sarı
(KK, s. 104)*

(...)

*sonra keder başka bir derinliği olan hiç kullanılmamış
sanki bir kanser gizlice büyüyor içinde bir yerlerde
(KK, s. 104)*

Sızı ve *yanık* kelimeleri şairin sevilen şiirlerinden *Ayrılık Sevdaya Dahil / 2* şiirinde şairin halinin tasvirinde oldukça etkileyici biçimde kullanılmıştır:

(...)

*rüzgâr
uzak karanlıklar sürmüş yıldızları
mor kıvılcımlar geçiyor
dağınık yalnızlığımdan
onu çok arıyorum onu çok arıyorum
her yerinde vücudumun
ağır yanık sızuları
bir yerlere yıldırım düşüyorum
ayrılığımızı hissettiğim an
demirler eriyor hırsımdan*

(ASD, s. 76)

Korkunun Krallığı kitabında geçen şiirlerde genellikle o *hasta* ve *yorgun* durum neredeyse bütün şiirlere sirayet etmiş; şiirlerde yer alan kelimeler bu anlam dairesi çevresinde toplanmıştır. Şairin yaşadığı sağlık sorunları *öksürüklere boğulmak* ve *yorgun öksürük*

biçiminde geçmekte olup bu durum kitabın sonlarında yer alan şiirlerde ise durumu halk arasında *ince hastalık* olarak da bilinen *verem* 'e kadar götürmüştür.

(...)

*Lâmia'yı görseniz gözleri bir memleket
nasıl da cana yakın mutlaka severdiniz
samsun'da tutuklandı/en büyük felaket
verem mi neymiş orası çok belirsiz
ölüsü sokaklarda kaldı nihayet*

(KK, s. 87)

2.5.4.2. Bağımlılıklar ve zararlı maddeler

Bağımlılık kavram alanında, zehir, sigara, alkol, eroin, esrar gibi kelimeler şiirlerin söz varlığını oluşturmuştur. Vücuda zarar veren maddelerden *zehir* kelimesinin kullanım sayısının en fazla olduğu gözlemlenmiştir. Zehir; *zehirli yeşil* şeklinde rengi betimlenirken, *zehir zemberek aşk* kullanımıyla yaşadığı dolu dizgin aşkı anlatırken, *Korkunun Krallığı* kitabındaysa ölümü çağrıştırırken karşımıza çıkar.

Bağımlılıklar ve zararlı maddeler kavram alanına dâhil edebileceğimiz söz varlığı kelimelerin frekanslarına göre *zehir* (9), *sigara* (7), *cıgara* (5), *tömbeki* (2), *tütün* (2), *alkol* (1), *eroin* (1), *esrar* (1), *içki* (1), *izmarit* (1) şeklinde sıralanmaktadır.

Attilâ İlhan'ın son dönem şiirleri incelendiğinde frekansı en yüksek *sigara* kelimesidir. Sigaranın farklı adlandırmaları olan *cıgara*, *tütün*, *tömbeki* gibi kelimeler de kullanılmıştır. Buradaki *tömbeki* maddesi biraz daha farklılık arz eden bir kelimedir. *Tömbeki*, TS'de özellikle *İran'da yetişen ve nargile ile içilen bir tütün türü, nargile tütünü* olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2005). Şiirlerde *tömbeki dumanı* ve *tömbeki kokusu* şeklinde yer alır. Farklı şiirlerde *sigara kokusu izmarit kokusu* şeklinde de yer aldığını görürüz.

Bağımlılıklar ve zararlı maddeler kavram alanı içerisinde yer alan *eroin* ve *esrar* *Korkunun Krallığı* kitabında yer alan *Arabesk* şiirinde hayattan kopuk tamamen suçla bulaşmış ve aynı zamanda kötü alışkanlıkları da olan amaçsız bir kişiyi anlatır.

(...)

*ışığında usturular bileniyor
bıyıkları Marşandiz Katarı
zulasında eroini esrarı
tutuklandıkça yenileniyor*

(KK, s. 17)

Alkol kelimesi bağımlılığın bir adım ötesinde cinsellik unsuru olarak yer alır. *Sarhoş Bir Kadın Balladı* şiirinde *alkol* şu şekilde yer alır.

(...)

*kaç içki daha ne ağır bir iş alkol
ırgatlığı bardakta ruj izi
gözlerinin mavisi akında erimiş
tütün sarısına dönüyor benzi
şehvetin dürtüsü*

(ASD, s. 14)

Alkol ırgatlığı, şeklinde geçen kelime ruj izinden anlaşılacağı gibi muhtemelen bir kadını işaret eder. Bu kadın *alkol ve tütün bağımlısı* olarak tasvir edilmiştir.

2.5.5. Sağlık, ecza

Sağlık kavram alanına dâhil edebileceğimiz kelimeler değerlendirildiğinde hastalık sonrası tedavi edilmemizi sağlayan ilaçların ön plana çıktığını görürüz. Bunun yanı sıra hastanelerin bir bölümü olan yoğun bakım ünitesinin kullanımı dikkat çekmektedir. Bu ünite durumu ağır hastaların tedavisi gördüğü bir yerdir. Benzer bir şekilde hastanenin başka bir bölümü olan acil serviste bu kavram alanında kullanılan kelimedir. *Sağlık, ecza* kavram alanına dâhil edebileceğimiz söz varlığı kelimelerin frekanslarına göre *aşı (1)*, *ecza (1)*, *acil servis (1)*, *hastalanma (1)*, *iğne (1)* *serum (1)*, *şurup (1)*, *yoğun bakım (1)* şeklinde sıralanmaktadır.

Sağlık, ecza kavram alanı içerisinde kullanılan kelimeler arasında *iğne, şurup* vardır. Ancak; bu kelimeler sağlık kavramı olmasına rağmen gerçek manası dışında benzetme unsuru olarak yer aldığını görürüz. Bu bağlamda şiirlerde şu mısralar halinde geçer.

(...)

*bulutlar kat kat
tutuşur birdenbire gurupta erguvanlar
iğneler halinde bastırır yağmur
hiç şaşmaz*

*yıldırım gelir ardından
fırtına şimşekle bitmez*

(KK, s. 64)

*yanlış bir mıknatıs fırtınası içindeyim
şişe yeşili şerare atlamaları
şurup kırmızısı çakıntılar
Sağım solum her tarafım elektrik*

(KK, s. 42)

Hastalığı tedavi edici ilaçlardan *aşı ve serum Korkunun Krallığı* kitabında yer alan şiirde şair *çaresi bulunamayan sinsi bir hastalık* olarak tasvir ettiği yalnızlığın tedavisinin mümkün olmayışından bahseder.

Özellikle hastanelerin içerisinde yer alan hastanın tedavi edildiği yerler olarak *acil servis* ve *yoğun bakım* kullanılmıştır. *Ayrılık Sevdaya Dahil* kitabında şairin hüzün dolu şiirlerinden *Yoğun Bakım*' da yalnız ve hayatta kalmaya çalışan bir hastayı şöyle tarif etmektedir.

(...)

*henüz alacakaranlık
camlarda incecik bir hilâl
su yeşili
koridorda kimseler yok
ne bir hemşire ne bir hasta
gece lambaları
can çekişiyor*

peki ağlayan kim

(ASD, s. 93)

2.5.6. Evlilik, aile, akraba

Aile kavramı Attilâ İlhan'ın hayatında önemli bir yere sahiptir. Şairin şiirlerini besleyen aile kavram alanında ailenin diğer üyeleri de şiirlerde karşımıza çıkar. Bu kavramlardan en çok kullanılan *anne*, *ana* sözcüğü olmuştur. Bunun yanı sıra söz varlığı içinde *baba*, *kardeş*, *teyze*, *torun*, *dede*, *valide* gibi diğer aile fertlerine de yer verilmiştir. *Evlilik*, *aile*, *akraba* kavram alanına dâhil edebileceğimiz söz varlığı frekanslarına göre *anne* (3), *evlenme*(3) *baba* (2), *çiftler* (2), *karı* (2), *akraba* (1), *ana* (1) *boşanma*(1) *dede* (1), *evli* (1), *kızkardeş* (1), *teyze* (1), *torun* (1), *valide* (1) şeklinde sıralanmaktadır. *Aile*, şüphesiz hepimizin hayatında önemli bir yere sahip mukaddes bir kavramdır. Aile ve aile içerisinde yer alan bireyler Attilâ İlhan içinde çok önem arz eder. Bu bağlamda şair için en mühim kelimelerden birisi *anne* kelimesidir. Şairin annesi için yazdığı şu mısralar annesinin hastane odasındaki durumundan başlayarak bu hayattan ayrılışına kadar yaşadığı duyguları çok etkileyici bir biçimde ifade eder.

Kimi Sevsem Sensin' de yer alan *Çağrışımlar* bölümündeki *Beykoz'a Yolculuk* şiiri şairin yaşadığı derin hüznü adeta ortaya koymaktadır.

(...)

Beykoz'a yolculuk

Şirket-i Hayriye'nin

en sonbahar vapuru

halaskar

sırtlan çığlığı bir düdük

çalıp su tozu bir

dumanla kalkar Galata

Köprüsü'nden

güverte soğuk

sigaraların ateşinden

üzgârda kıvılcımlar

valide sizlere ömür

Beykoz 'a yolculuk

iyileşeceğinden

ne kadar umutluyduk

geçen ziyaretimizde

ud çalmıştı bize

nihansın dideden

Ey mest-i nâzım!

nasıl da mutluyduk

dün gece

sabaha karşı

işte ansızın

insan annesi ölünce anlar

içindeki çocuğun

hiç ölmeyeceğini

aklına geldikçe

bunu anlamakta

neden

bu kadar geciktiğini

(KSS, s. 76)

Korkunun Krallığı kitabında *anne* ev ortamında sıcak ve samimi bir şekilde anlatılmıştır. *Annesi içerde çamaşır ütülüyor / akşama yatılı misafirleri var Erzurum'dan* mısraları bunu açıkça ortaya koyar.

Şair, şiirlerinde zaman zaman aile ortamının kurulmasının aşamaları olan sözlenmek, nişanlanmak, evlenmek ve boşanmak gibi kavramlara da yer vermiştir. *Evlenme* kelimesinin geçtiği şiirlerde *evlenir evlenmez boşanan* ya da *yanlış evlenip çabuk ayrılan kızlar*'dan bahsetmesi yönüyle ilginçtir. Şiirlerde bu sevdalar şaire göre; *mevsimlik sevdalar*'dır. Hatta bazı mısralarda *Hala Evli Misin?* sorusu aslında Attilâ İlhan'ın uzun süreli evlilik anlayışına inanmadığının da bir göstergesidir. 1940'lı yılların sonundan 1960'lara kadar çok hızlı bir hayat yaşayan Attilâ İlhan; evlenme hakkındaki görüşlerini ve o dönemdeki aşklarını bize şöyle anlatmıştır.

Aslını ararsanız, bir tarafımla ben evliliği hiç istemiyordum. 20 ila 40 yaşım arasında hayatımı yaşayacağım diye bir lâf tutturmuştum. O hayatım neyse, öyle bir şey tutturmuştum. Gelgelelim bu yıllarda üç kişi bana evliliği düşündürdü. Bunlardan birincisi Suna'dır. Suna Su. Suna'yla nişanlandım da resmen. Fakat olmadı Yani onlar, benim böyle alışılmış bir iş-güç sahibi, ev açmış adam istiyorlardı. Halbuki o sıralar benim böyle bir şey yapmama imkân yok. Sonra Suna'ya kaç gel dedim. Kızcağız kaçamadı, aldılar götürdüler bir yerlere. O iş öyle kaldı. İkincisi Zehra Solmaz olayıdır. Zehra Solmaz ile de çok ciddi düşündük. Onunla da nişanlandım resmen; fakat sonra Solmaz istemedi. Üçüncüsü İnge Bruckhart idi. İnge, Almanya'da, ben Türkiye'deyim. O zaman Doğu Almanya'ya gidersem kaybolurum diye korkuyorum. Çünkü; her şeye rağmen Türkiye'de kalma eğilimindeydim. O Türkiye'ye gelemiyor, ben Doğu Almanya'ya gidemiyorum başıma iş açılır diye. Bu iş de bundan kaldı. Dördüncü bir ihtimal de Maria Missakian'dan söz edilebilir. Yani onu da ciddi olarak düşündüm; fakat onu da Türkiye'ye getiremedim. Fransa'ya kaçak gittikleri için getiremedik... Yani Allah tarafından evlilik gerçekleşmedi (İlhan, 2015: 29).

Attilâ İlhan, Paris dönüşü Demokrat İzmir'de çalışmaya başlayınca, Biket İlhan'ı tanır. Onunla 8 Ocak 1968 tarihinde evlenir. Bu evlilik 1984 yılına kadar sürmüş, Biket İlhan'ın çocuk sahibi olma arzusu nedeni ile ayrılık kararı alınmıştır. Ancak; Attilâ İlhan'ın ölümüne kadar da dostluk ve arkadaşlık çerçevesinde ilişkileri devam etmiştir (Çelik, 2006: 14-15).

Attilâ İlhan, çift kelimesiyle *karı-koca*'yı veya *sevgilileri* kastetmektedir. Son döneminde yaşadığı yalnızlık duygusundan çiftin çifte yalnızlığını en büyük rezillik olarak değerlendirmektedir. Hatta şair, bundan kurtulmaya dair inancı da taşımamaktadır. Bunu *kim kurtulmuş çiftlerin ağır yalnızlığından* mısralarıyla vurguladığını söyleyebiliriz.

Karı kelimesi evlilikteki eş manasında kullanılmıştır. *Ayrılık Sevdaya Dahil*'deki *Mevcutlu* şiirinde *karısı kızkardeşi dokunsan ağlayacaklar* mısrasıyla *Mevcutlu* olarak kastedilen kişinin ailesinin duygu durumundan bahsetmektedir. Diğer bir kullanım *Kimi Sevsem Sensin* şiirindeyse dönemin yönetim anlayışına zıt düştüğü için yaşadığı zorluklar neticesinde bir mücadeleye girişen *Galiyef yoldaş*'ın, *artık yüzünü bile unuttuğu karısı* 'yla yaşadığı duygusal mesafeyi bilhassa vurgular. Bu durum bir nevi onun ödediği ağır bir bedeldir.

2.5.7. Cinsiyet

İnsan genel kavramında değerlendirebileceğimiz cinsiyet kavramında *kadın, kız, dişi, erkek, oğlan, oğul, adam* gibi kelimeler şiirlerin söz varlığını oluşturur. *Cinsiyet* kavram alanına dâhil edebileceğimiz diğer kelimeler de frekanslarına göre *kız (43),kadın (26), adam (20),oğlan (9), erkek (8), dişi (1), kızcağız (1), oğul (1)* şeklinde sıralanmaktadır.

Ayrılık Sevdaya Dahil'de çizilen adamın fiziki görüntüsü *çirkin*' dir. Ayrıca, bu adamın huzursuz ve tedirgin olduğunu görürüz. Aynı anlam alanı içerisinde yer alan *erkek* kelimesinin yer aldığı mısralarda *kadın* kelimesiyle beraber kullanıldığı görülür. *Epeyce kadın gizlice erkekteler, kadın erkek farketmez aslolan çekler, kaç kadın olabiliyor kaç erkek* gibi yaşlı ve genç erkek ve kadınlardan bahseden kullanımlar bunu örneklendirir. Şiirlerde bu tür tezat kullanımlara sık sık rastlarız. Bunu şairin kendi içinde yaşadığı duygusal çatışmaya bağlayabiliriz.

Kimi Sevsem Sensin'de yer alan *adam* olarak kendini tasvir ederken hemen hemen her devirde istenmeyen bir adamdan bahseder. Bu kitapta yer alan kadınlar bakımlı, modern kadınlardır. Şairin *Ne Kadar İzmir / 1* şiirinde *gözleri kalın sürmeli kirpikleri rimel / kumral saçlarını Avrupa kestirmiş / o hangi kadın dudakları yürek boyalı* şeklinde betimlenmektedir. Giyimi oldukça güzel olan bu kadınların ellerinde mutlaka bir eşya yer alır. Bu kadınlar genellikle piyano çalarlar. Kimi zaman aynası, kimi zaman purosusu vardır.

Korkunun Krallığı kitabındaki *adam*'lar genellikle *uzun boylu*'dur. Ancak; bu adamların yalnızlığı devam eder. Kadınlar ise tam anlamıyla şairin tasviriyle *kusursuz güzelliğe sahip hafif meşrep* tiplerdir. Ayrıca bu karakterler *insanda can bırakmacak derecede kusursuz kadınlar*'dır. Bu kız ve kadın tasvirlerinde sıklıkla görülür. *Ayrılık Sevdaya Dahil*'de kızlar pırıl pırıl olarak ifade edilir. Bu kızlar dış görünüşleriyle gençliğin getirdiği enerjiyi yansıtırlar. *Kimi Sevsem Sensin* kitabında ise kızlar *kirpikleri dargın, dudakları kırgın, nazlı* olarak tasvir edilirler. Bu durum onlara ayrı bir çekicilik kazandırır. Doludizgin, maceracı ruhsal yapı kızlarda daha da ön plana çıkmıştır. Şiirlerde yer alan kadınlar ve kızlar, şair için adeta mutluluk kaynağıdır. Ancak; şiirlerde çizilen karakterlerde derin acı her mısradaki kendini daha da fazla hissettirir. Zaten şiirlerde genel bir hüznün havası her kelimeye ince ince dokunmuştur. Bunu *oğlan* kelimesinin kullanımında da gözlemlemekteyiz.

Şiirlerde kızlar, kadınlara; oğlanlar, erkeklere göre daha masum betimlenmiştir. Ancak; oğlanlar kızlar ve kadınlar tarafından kolay kandırılan tipler olarak yansıtılır. Oğlanların çektiği sıkıntıların yaşadıkları hayal kırıklıkların müsebbibi her zaman bir kadındır.

2.5.8. İnsan Karakteri

Karakter kelimesi TS’de bir bireyin kendine özgü yapısı, onu başkalarından ayıran temel belirti ve bireyin davranış biçimlerini belirleyen ana özellik, öz yapı, ıra, seciye şeklinde tanımlanmaktadır (TDK, 2005). Şairin son dönem şiirlerinin kullanım sayıları incelendiğinde *soğuk*, *kötümser*, *kararsız*, *ürkek*, *soğukkanlı* gibi kelimelerin daha fazla kullanımı söz konusudur. *İnsan Karakteri* kavram alanına dâhil edebileceğimiz söz varlığı kelimelerin frekanslarına göre *insan* (19), *soğuk* (11), *kötümser* (6), *meraklı* (4), *ürkek* (3), *donuk* (3), *kararsız* (2), *müşfik* (2), *küstah* (2), *marifet* (2), *mazlum* (2), *derbeder* (2), *alaycı* (1), *alınan* (1), *cana yakın*(1), *cefakar* (1), *ciddi* (1), *durgunluk* (1), *edepsiz* (1), *esrarlı* (1), *hırçın* (1), *ikircikli* (1), *inat* (1), *iyimser* (1), *karakter* (1), *karamsar* (1), *kusursuz* (1), *kuşkulu* (1), *maharetli* (1), *mevzun* (1), *müstağni* (1), *nobran* (1), *özgün* (1), *sinsi* (1), *soğukkanlı* (1), *umutsuz* (1), *uysal* (1), *uyumsuz* (1), *zeki* (1), *zurefa-yı kirâm* (1) şeklinde sıralamaktadır.

Soğuk, *soğukkanlı olmak*, *donuk*, *durgunluk* benzer anlamlar içeren kelimelerdir. Çizilen karakterler için genellikle *gülüşleri donuk neş’e öksüzü*, hatta *buz kalıbı gibi donuk* ifadeleri yer alır. *Soğuk olmak*; duygudan, sevgiden yoksun yakın ve içten olmayan, ilgisiz kimseler için söylenir. Bu kelime *soğuk bir intihar*, *soğuk kadınlar* şeklinde karşımıza çıkar. *Kimi Sevsem Sensin*’de *Yoksa Tecrit’te misiniz?* şiirinde şair *neden soğuk böyle / soluk benziniz* mısralarıyla *soğuk*, samimiyetsiz yüzleri betimlemektedir. *Soğukkanlı insan* tipi temkinli, itidal sahibi kişilerdir. Şiirlerdeki karakterler ise *soğukkanlı olmayı bir türlü başaramamış kişiler* olarak tasvir edilir. *Korkunun Krallığı* kitabında yer alan şiirlerdeki genel hava çatışma üzerine kuruludur. Şiirlerde kişiler, duygular, durumlar tam bir tezatlık içerir. Aynı kitapta geçen *Ekim*, *Akşam* şiirinde anlatılan karakter anlatılırken *adamakıllı duygusal / bir o kadar da ciddi* olarak tasvir edilir. Şiirlerde duygusal değişkenlik söz konusudur. *Ayrılık Sevdaya Dahil* şiirindeki tiplerin çoğunlukla *hırçın ve uyumsuz insanlar* olduğu görülür.

Kitaplarda yer alan kişilerde tamamen olumsuz duygular içindeki kimselerden oluşmaz. Şiirde yer alan *Şehnâz* şiirindeki kadın *herkesin hayran olduğu, kusursuz biri* olarak tasvir edilmiştir. Aynı zamanda bu kadın *iyimser* fakat *kuşkulu*'dur. Şair, yine de ruhunun derinliklerinde yer alan kötümser ve kuşkulu havayı şiirlerinde sezdirmektedir. Aynı kitaptaki *Lâmîa'yı Görseydiniz* şiirinde *Lâmîa'yı nasıl da cana yakın mutlaka severdiniz* mısralarıyla anlatır.

Muhtemelen şairin sevgilisi olduğunu tahmin ettiğimiz genç kızın *duyarlılığı alingan, gönlü ikircikli* olduğu görülür. *İkircikli* kelimesi şairin yaşadığı iç çatışmayı destekler. Kadınlar çoğu zaman *zarif, nazik hatta zuraşayı kirâm kimseler* olarak tasvir edilir. *Ne Kadar İzmir / 2* şiirinde *zuraşayı kirâm'dan nurhayat hanım* mısrasında zarif bir kadın tasviri yapılır. Ancak; bazı kadınlar başı sürekli polisle dertte olan güvensiz karakterlerdir. Hatta çoğu zaman bu kadınlar *nezaketten uzak, küstah, uyumsuz*'dur.

Attilâ İlhan, hayatında da tabir-i caizse *uysal bir ruh* olmayı başaramamıştır. *Korkunun Krallığı*'nda geçen *Nöbet Değişimi* şiirindeki şu mısralarda durumun farkında olan şair, bir nevi bu durumdan şikâyetçidir.

(...)

*yeryüzünde çok fazla bir yalnızlığım
başka yalnızlıklara hak tanımayan
biliyorum kuralları bozduğumu
yerimi uysal birine bırakmalıyım*

(KK, s. 43)

Bu kelimeler yalnızca insanları betimlemek için kullanılmamıştır. Tabiat, tabiata dair unsurlar, eşyalar hatta hayvanlar da duysal aktarma yapılmak suretiyle şiirlerde yer alır. Örneğin; *alaycı olmak*, insana dair bir özelliktir. Ancak; şiirde insana ait olan bu özellikleri *mehtaba gülümseyen alaycı yunuslar* ve benzer şekilde müzik aleti olan *ud*, *Beykoz'da bir balkonda alingan bir ud buldular* mısralarıyla alingan duygu durumu duyular arası aktarma yapılmıştır. *Çariçin'de Geçen Kış* şiirinde *havada mutsuz bir bulut / umutsuz ve kararsız süzülüyor* şeklinde karşımıza çıkan mısrada ise buluta insani bir vasıf yüklenmiştir. Şair, *ürkek* olma durumu ayak seslerini anlatan bir özellik olarak betimlemiştir. Şiirlerde *ürkek adımlar*'dan bahseder.

İnsan kelimesi *birey*, *kişi* manasında kullanılmıştır. Şiirlerde *insan insana yeter*, *insan insanı yeniler*, *insanı ancak kendisi tamamlar*, *ne de olsa insanız* gibi mısralarda yer alır. Şair; anlamsızca, amaçsızca yaşadığı bu *yalnızlık* duygusundan kendini kurtarmak için hayatını yenileyen ve bilhassa şairin duygusal yönünü besleyecek bir insanın özlemi içinde olduğunu görürüz.

2.5.9. Kişi adları ve unvanlar

Attilâ İlhan şiirlerinde kişi adı ve ünvanların kullanım sayıları bakımından oldukça fazla olduğu gözlemlenmektedir. Özellikle şairin hayatında iz bırakan devlet adamları ve edebiyat camiasından önemli isimlerin yer aldığı görülmektedir. *Kişi adları ve unvanlar* kavram alanına dâhil edebileceğimiz söz varlığı kelimelerin frekanslarına göre *ad* (12) , *Svetlana Radiçeva* (3), *Mustafa Suphi bey* (4), *krallık* (3), *Gazi Mustafa Kemal Atatürk* (3), *Ahmet* (2), *Ali* (2), *kişi* (2), *halayık* (2), *Mahmut Yesari bey* (2), *harem* (2), *Mustafa* (2), *Zeki bey* (2), *Nâzım Hikmet* (2), *Romanof* (2), *Şehnaz* (2), *Ayşenur* (2), *Miralay Dimitri Petroviç* (2), *Süheylâ* (2), *Sultan Galiyev* (2), *Andonyadis* (1), *Aleksandr Puşkin* (1), *Aysel* (1), *Bedreddin* (1), *Beşir Fuat* (1), *Billie Dowe* (1), *Büyük Hanım* (1), *Cabir bey* (1), *Cemal* (1), *Cenap Şehabettin* (1), *Chopin Tanrıçası* (1), *Çaykovskiy* (1), *Çelebi* (1), *Denizkızı Efta* (1), *Eflatun bey* (1), *Eline Jean Harlow* (1), *Emin ağa* (1), *Ethem Nejat* (1), *Fahrettin Paşa* (1), *Ferhunde Hanım* (1), *Fikri bey* (1), *G. Feltrinelli* (1), *G. Zinovyev* (1), *Greta Garbo* (1), *Gül Cemal* (1), *Gülşen* (1), *Hanım* (1), *Hilmipaşazâde* (1), *Ahmet Nedim Efendi* (1), *Hünkâr* (1), *Hüsamettin Usta* (1), *İngiliz sarayı* (1) , *İsim* (1), *Jeanne D'arc* (1), *Kadın efendi* (1), *Kantocu Peru* (1), *kız* (1), *Kolağası Necip Süleyman* (1), *kraliçe* (1), *Kraliçe Kristin* (1), *Kubilay* (1), *Lamiâ* (1), *Madam Eskinazi* (1), *Madam Kohenka* (1), *Madam Samiye Naşit* (1), *Mae West* (1), *malûm-ı âliniz* (1), *Marlene Dietrich* (1), *Matmazel Raminde* (1), *Miralay Bey* (1), *Muammer* (1), *Muharrem Nuri* (1), *Naci Sadullah* (1), *Nedim-i Şeyda* (1), *Nevnihal Hanım* (1), *Non Passaran (No Pasaran)* (1), *Nurettin* (1), *Nurettin Kalben* (1), *Nurhayat Hanım* (1), *Odesa* (1), *Osman* (1) , *Osmanî* (1), *Osmanzâde* (1), *Ömer* (1), *Paşa kızı* (1), *Peder bey* (1), *Peruz* (1), *Prenses Tahiyeye* (1), *Robert Taylor* (1), *Sabiha* (1), *Sait Faik* (1), *Selatin* (1), *Selim-i selis* (1), *Suat* (1), *Sultan Galiye Molla Nur Vahid* (1), *Sultan Murat* (1), *Şefik Hüsnü bey* (1), *Şehriyar* (1), *Şeker Ahmet Paşa* (1), *Şetârâbâ Sultan* (1), *Şevki bey* (1), *Şeybedrettin-i Simavi* (1), *şûh o dilbaz* (1), *tahtaburunyan* (1), *Talat Bey* (1), *Tamburi Muharrem Nuri* (1), *Tatiana İvanovna* (1),

Tatyos efendi (1), Yahya Cemil bey (1), Yahya Kemal bey (1), Yunus (1), Yusuf (1), Zat (1), Zeynel Besim (1) şeklinde sıralanmaktadır.

Kişi Adları ve Unvanlar, kavram alanı içerisinde yer alan kelimeler oldukça fazla kullanılmıştır. Bu isimlerin günlük hayatta kolaylıkla karşılaşacağımız tiplerden seçilmesi şiiirlere bir içtenlik kazandırmıştır. Attilâ İlhan'ın şiiirlerinde kendisi başta olmak üzere bireyler karşımıza çıkar.

Bunu şairin toplumsal gerçekçi çizgisiyle şiiirlerini oluşturmaya bağlayabiliriz. Attilâ İlhan bu konudaki görüşlerini kitaplarında ve katıldığı programlarda sıkça dile getirmiştir.

Sanatı toplumsal iş görmek amacına bağlı bir propaganda aracı saymak isteyenler, estetik planda almadıkları disiplinli bir sanat çıkmazına düşmekle, sanatı hiç anlamadıklarını göstermiş olurlar. Sanatın toplumsal bir görevi, bir sorumluluğu vardır der demez; sanat bu sorumluluğu, bu görevi sanat kalarak yerine getirmekle görevlidir demeliyiz. Bu sanatı toplumsal, yaratıcı ve estetik üç yönlü bir çaba olmasını deyimler. Toplumsal gerçekçi görüşün ana çizgisidir. Yalnız toplumsal olmak, tarihsel ve toplumsal sorunların belli bir disiplin içinde ortaya konmasını deyimlendiği anda; sanatçı estetikten uzaklaştığı gibi, toplumsal sanat tutumundan da uzaklaşır. Sokakta anlaşılan anlamıyla politika yapar (İlhan, 1980: 57).

Attilâ İlhan bu sözleriyle toplumsal problemlerin estetik bir incelikle sunulması gerektiğini savunmaktadır. Dizelerdeki aykırı anlatımlar okuru girdabın içine çekerken, o yargıların etkisinden kurtulmaya çalışırken alışılmışın dışında hep bilinmezlikler içeren sonuçlarla okuyucuyu karşı karşıya bırakmaktadır. Kendi iç denizindeki o büyük çalkantılarda yitip gidenin ardı sıra okuru da sürüklemektedir. Şaire göre, şiiirler ifade zenginliğine ulaşmaya çalışmalıdır. Şiiir, topluma ayna olmalı ama sadece bununla da kalmayarak bireylerin yoluna da ışık tutmalıdır. Attilâ İlhan'a göre bu konuda en başarılı isim *Nâzım Hikmet*'tir. Onu adeta toplumsal bir lider olarak vasıflandırır. Şairin hayatını incelediğimizde Nazım Hikmet'ten oldukça etkilendiğini hatta Hikmet'in şiiirlerini içselleştirdiğini görürüz. Bilhassa bu sebeple şairin son dönem şiiirlerinin bireysel bir çizgiden toplumsal bir uyanışa evrildiğini görmekteyiz. Bu evrilme Attilâ İlhan'ın yaşadığı çağdaki siyasi ve sosyal sorunları gözlemlemesi hatta bu sorunlara bizzat tanık olmasıyla yakından ilgilidir. Şair,

dönemin baskı ve zulümlerine rağmen şiirleriyle oldukça onurlu bir duruş sergilemiş; fikirlerini şiirlerinde cesurca dile getirmiştir.

Özellikle *Korkunun Krallığı* kitabında yer alan *Şeyh Bedrettin Simavi'ye Gazel* şiirinde Nâzım'ın şiirine gönderme de yaparak; toplumun mücadelesini, kararlılığını haklı bulur. Bunu estetik bir dokunuşla sunarken aynı zamanda da okuyanları coşkuya gark eden mısraları şu şekildedir.

(...)

gönül mahzun

ay karanlık

yıldızlar gözden nihân da olsa

arşı ferşi ışıktan titretecek

bir aydınlık imkânıyız biz

ince bir yağmura gerçi asılmıştır

Serez'in Esnaf Çarşısı'nda-

uzadıkça uzar gölgesi darağacından

o asırdan bu aşıra

Şeyh Bedreddin-i simavi'nin

elhâk / devamıyız biz

geçer mermi ısıklarıyla / tek tek

vurduğunu dağıtan

sunturlu mısralar

rediflerin gümbürtüsü akla ziyan

tantanalı bir kavganın demek

gazelhaniyız biz

(KK, s. 62)

Aynı kitapta yer alan *O Eski Adamlar /1* şiirinde şair Nâzım'ın fiziki yapısı olduğu gibi tasvir edilmiştir. Şairin hapisanede bulunduğu günlere dair izler taşıyan mısra şu şekildedir.

(...)

*Kısm-ı Siyasi'den onu Mevcutlu getirdiler
gözleri mavi mavi mahzun başında meşin kasket
uzun boylu bir adam bilekleri kelepçeli
şair miymiş neymiş ihtimal Nâzım Hikmet
mahkemesi Ankara'da idamdan görülüyor*

(KK, s. 93)

Korkunun Krallığı kitabında *Çağdaş Türk Hikâyeciliği*'mizin edebiyatımızdaki mihenk taşlarından olan *Sait Faik*'e de yer verir. *Sait Faik*, herhangi bir edebi topluluğa dâhil olmamış; sanatını kendi çizgisinde sürdürmeyi tercih etmiştir. Sait Faik hikâyelerinde daha çok gerçek hayatta hemen her yerde karşımıza çıkabilecek esnaf, balıkçı, işsiz, yoksul, avare, serseri birçok insana yer vermiştir. Hikâyelerinin iskelet yapısını *deniz* oluşturur. Sıcak ve insanı büyüleyen şâirane üslûbu toplumun sorunlarıyla harmanlamıştır. Bu samimi tarzıyla insana ulaşmayı başarmıştır. Ona göre, *her şey, bir insan sevmekle başlar*. Bireylerin toplumsal olaylarına duyarsız da kalmamış inandıklarını dile getirmekten çekinmemiştir. Bu koşulsuz insan sevgisi ve toplumsal duruş Attilâ İlhan'ı fazlasıyla etkilemiştir. Kitapta yer alan *Issızlığın Çılgılığı* şiirini *Sait Faik*'e ithaf eder. Şiir; *Sait Faik hatırasına...* diye başlar.

Attilâ İlhan'ın şiirlerinde şairin hayatına dokunmuş, ilgi ve takdirini kazanmış tarihi şahsiyetler ve başka sanatçılar da yer almıştır. *Eleşkirtli Mustafa, Mustafa Kemal, Mahmut Yesari Bey, Sermürettip Nurettin, Miralay Bey, Benoya Hüsamettin Usta, Cabir Bey, Mustafa Suphi Bey, Odesa, Naci Sadullah, Billie Dowe, Madam Kohenka, Prenses Tahiyye, Şefik Hüsnü Bey, Selâtin, Şeyh Bedreddin Simavî, Madam Samiye Naşit, Kraliçe Kristin, Chopin Tanrıçası* ve bulunduğu dönemde Fransa'nın tarihi akışı değiştiren *Jeanne D'arc* 'ın yanı sıra müzisyen olarak *Tamburi Muharrem Nuri, Acemişiran Eminağa ve Antonio Vivaldi*; sinema dünyasından buldukları döneme adeta damga vuran *Amerikalı* aktrist *Mae West* ve *Eline Jean Harlow*, Alman asıllı *Marlene Dietrich* gibi pek çok değişik tarz ve kültürlerden insanları estetik bir biçimde şiirlerine yerleştirir.

Hollywood'un sessiz film döneminde unutulmaz oyunları ve güzelliğiyle 1920'ler ve 1930'lar sinemasının en önemli oyuncularından olan *Greta Garbo*, kendi içinde çelişkiler yaşasa da döneminin önemli film yıldızları arasında sayılır. Attilâ İlhan şiirinde ise *Garbo* şeklinde bir benzetme kullanmıştır. *Korkunun Krallığı* şiir kitabında yer alan *O Eski Adamlar / 4* şiirinde şu şekilde geçmektedir.

(...)

Tahtaburunyan apartmanı 'nda demek çay saatidir
Elini uzattığı yerde Türk Lirası, Dolar ve Mark ölüleri
Dudaklarına sürdüğü ruj aynaları kana boyuyor
Yaldız toz bir duman yeşile çalar sarışınlığı
Madam Sâmî'ye naşit geceleri mae west soyunuyor
Jokey Kulüp 'de ata biner garbo gibi Kraliçe Kristin
Gözlerine yükselen Marlene Dietrich 'in dumanları

(KK, s. 105)

Görüldüğü gibi *garbo* ile *Greta Garbo* kastedilmektedir. *Garbo*'nun güzelliği ve asaleti ile *Kraliçe Kristin* arasında bir bağ kurulmuştur. Mısralarda *Kraliçe Kristin* ata binerken tasvir edilir.

Bu isimlerle birlikte *Eskiden Başka Kızlar* bölümünde *Gülşen*, *Müşerref*, *Lâmîa*, *Süheylâ*, *Muammer* ve *Muharrem Nuri*, *Suat* gibi şairin hafızasında yer etmiş isimlere de yer verir. Şair, kitabın *Meraklısı İçin Notlar* bölümünde bu isimler ile ilgili şu açıklamalarda bulunur:

İlk gençliğimin kızları, adlarını değiştirmiş olsam da, hepsi sahici hepsi gerçek! Ayrı ayrı, şu ya da bu şekilde hepsi hayatımıza girdiler, onlardan etkilendik, bazılarına aşık olduk, sonradan başlarına gelenleri öğrendiğimiz zaman, üzüldük ya da sevindik. Onlar elbette başka bir 'terbiye'in kızlarıydı, bakıyorum da çoğu İzmir'li, o senelerin yarı lövanten İzmir'inde, alafrangalığı seçmiş kızlar; aralarından Süheylâ gibi solculuğu benimsemiş olanlarda var; yarım yüzyıl sonra davranışları bana neredeyse kahramanca görünüyor; zaten feda-yı nefislerin yeniden gündemde olduğu 12 Eylül günlerinde, onları hatırlayıp yazmış olmam da bunu göstermez mi? Kitap yayınlandıktan sonra bakmıştım ki, içlerinden hiç olmazsa birisi, ikisi mısralarımda kendisini tanır; beni arar; belki yazar; hayır çıt çıkmadı: ya hayat onları farklı kişiliklere taşımıştı ki, kendilerini tanyamadılar; ya da zaten artık yoktular! (İlhan, 1993: 123-124).

Onuncu kitabım belki sonuncu kitabım dediği *Korkunun Krallığı* kitabında yer alan *Ağır Kan Kaybı* şiirinde *Erdoğan, Ayşenur, Ali ve Ahmet* isimli dört genç karşımıza çıkar. Bu gençlerin hazin hikâyesinin şairane bir üslûpla anlatıldığı şiirin son bölümü oldukça etkileyici mısralardan oluşur:

(...)

*ne kadar korkmuştuk elimizden tutmadılar
doğrudur kendi içimizde daraldığımız
kim neyi savundu bilinmez nereye kadar
biz yani Erdoğan, Ayşenur, Ali ve Ahmet
başka bir yalnızlıkta boğulduk / havasızlıktan
sanki bir teşbih koptu tane tane savrulduk
köy köy bucak bucak memleket memleket
ne solculuğumuz solculuktan ne sağcılığımız
karanlık bir kapı olup üstümüze kapandılar
kimse bizi sevmedi / ağır kan kaybıyız.*

(KK, s. 28)

Bu isimlerin dışında günlük yaşamda karşımıza çıkabilecek *balıkçı Andonyadis, Nurettin Kalben, Çengelköy'lü Sevtap, Doktor Sabiha, Nilay, Yasemin, Nursen, Kolağası Necip Süleyman* gibi isimlere de yer verilmiştir (İlhan, TRT Portreler Programı, 2011).

Şairin *Korkunun Krallığı* kitabında neredeyse doruk noktasındaki gerilimli havanın düşük dozda da olsa *Ayrılık Sevdaya Dahil* ve *Kimi Sevsem Sensin* gibi son dönem kitaplarında da görüldüğünü söyleyebiliriz. Bu bağlamda, *Ayrılık Sevdaya Dahil*'de yer alan *Taharri* şiirinde *Cemal* ve *Yusuf* bu siyasî çatışma ortamını bireyler üzerinden anlatmayı tercih etmiştir. Şiirde kod adı *Cemal, adım Yusuf* kısm-ı *siyaside taharri* şeklinde yer alır. Kişiler üzerinden *ben*'in duygusal durumunu oldukça sanatsal bir şekilde sunar. Bu anlayış şiirlerinin genel yapısını oluştursa da elbette bunun dışında kullandığı gerçek ve gerçek dışı kişiler de olmuştur.

Kim Arar Kim Sorar şiirindeki *Tornacı Ömer* şairin tutuklandığı 1941'de tanıdığı bir komünisttir. Dolayısıyla gerçek bir kişidir. *Tornacı Ömer*'i şu dizelerle anlatır.

(...)

*Tornacı Ömer sorgudan geliyor
sol kulağına kurşun akıtılmış
yaşadığı o dehşeti o işkenceyi
kim arar kim sorar*

(ASD, s. 40)

Aynı şiirde yer alan *Ahmet Nedim Efendi* ve *Mahmut Yesari Bey* gibi tarihi isimlerde yer alır. Şiirlerde *Sultan Murat* gibi Türk tarihinin önemli şahsiyetlerinin yanı sıra; *Petroviç*, *Çaykovski*, *Aleksandr Puşkin*, *Svetlena Radiçeva* gibi Rus tarihi ve edebi şahsiyetlerin yanı sıra farklı sanat dallarında ünlenmiş sanatkârlara da yer verir.

Her Yanlışa Meraklı, *Ayrılık Sevdaya Dahil* ve *O Plajda Onsuz* gibi şiirlerde oldukça gizemli bir görüntü çizen, genelde yağmurluk ile dolaşan *yağmurlu kadın* vardır. Bu isim *Esra Zeynep*'tir.

Tarihî kişiler kapsamına dâhil edebileceğimiz kelimelerden bazıları *Ayrılık Sevdaya Dahil*' de *Çerkes Halayıklar Balladı* şiirinde şu şekilde yer alır.

(...)

*Çerkes Halayıklar Balladı
nargileye yatmış haremde duman
bir gölgeyle sevişirler anlaşılmaz kim
belki Sultan Murat belli sarığından belki
Kadın Efendi meneveşli yeşim*

(ASD, s. 16)

Osmanlı padişahlarından *Sultan Murat nam- ı diğer IV. Murat* 1613 yılında tahta çıkmış ve alkol ve tütünü yasaklamıştır. Şairin şiirde *nargileye yatmış haremde duman* mısrasıyla bu duruma gönderme yapılmıştır. Bilhassa 19. yy *padişahların eşi* anlamında kullanılan *Kadın Efendi* kelimesi *meneveşli yeşim*, *yanardöner renk* anlamında değerli taş olan *yeşim taşı*'na benzetilmiştir.

Padişah kelimelerinin şiirlerde *sultan*, *hünkâr* şeklinde de kullanıldığını görürüz. Bununla beraber *krallık* ile yönetilen İngiliz Kraliyet ailesine de atıfta bulunan şair, bu yönetimin ve yöneticilerin saraylarının mükemmelliğinden büyük bir hayranlıkla bahseder.

Kitapta ayrıca *Tatiana İvanovna*, *Tatyos Efendi*, *Bolşevik İhtilali öncesi son hanedanlık olan Romanoflar*, *Miralay Dimitri Petroviç*, *Madam Eskenazi* gibi farklı kültürden ve değişik meslek gruplarından isimler şairin şiirlerini besleyen bir unsur olmuştur. Bu durum bir yönüyle de Attilâ İlhan'ın kültürel zenginliğinin de bir göstergesidir.

Kimi Sevsem Sensin'de yer alan şiirlerde yakın tarihimizin siyasi şahsiyetlerinden dönemin politik düzenine göndermede bulunmaktadır. Bilhassa *Gazi Mustafa Kemal Atatürk*, *Mustafa Suphi*, *Ethem Nejat*, *Devrim şehidi Mustafa Fehmi Kubilay*, *Selim-i Sâlis*, *Mahmut Yesari*, *Sarı Mustafa*, *Naci Sadullah* gibi değişik alanlardaki kişiler de zaman zaman şiirlerde yer alır. Ancak; burada özellikle Sultan Galiyev ve ülkemizin kurucusu, Ulu Önderimiz Gazi Mustafa Kemal Atatürk emperyalizm karşıtı mücadeleyi Türk dünyasında temsil eden iki önemli isimdir.

Prof. Dr. Yakup Çelik ile yapılan söyleşide Attilâ İlhan'ın *Atatürk*'e bakış açısını *kuşkusuz Atatürk onun için çok şey ifade ediyordu. Attilâ İlhan bir düşünce adamı aynı zamanda zamanı okuyan bir insan vardı. Attilâ İlhan'ı iyi okursanız bugünkü Türkiye'yi de çözümleyebilirsiniz. Türkiye'nin halini çok önceden görürsünüz* (Y.Çelik, Kişisel İletişim, 12 Nisan 2017). sözleriyle ifade eder.

Attilâ İlhan, bu iki önemli ismin yolundan gitmeye karar vermiştir. Bu bağlamda özellikle *Kimi Sevsem Sensin* kitabındaki *Bana Bir Şimşek Çak* şiirinde *Gazi'nin gözleri*' ne yaptığı göndermede *Gazi Mustafa Kemal Atatürk*'ün sözlerine de yer vererek adeta *Türk Milleti*'ne bir uyarı niteliği taşıyan mısralara yer verir:

(...)

bana bir şimşek çak

yolumu aydınlatacak

Gazi'nin gözlerinden

mavi bir şimşek

Kuva-yı Milliye mavisini

aynı emaneti taşımaktayım
 hürriyet ve istiklal benim karakteridir
 çünkü hain sinsî ve korkak
 aynı düşmana karşı
 savaşmaktayım
 (KSS, s. 99)

Bu mısralar şairin bir fikir işçisi olduğunun da en açık göstergesidir.

Şairin 1900'ler kokan ve popüler olmadığı için bilinmeyen ve son dönem şiirlerine dâhil edemediğimiz için araştırma alanımızın dışında kalan *Belâ Çiçeği* kitabında yer alan *Ferdâ* şiirinin her mısrasında bir yürek dolusu *Mustafa Kemal* vardır.

(...)
 ben Mustafa Kemal
 Selânik
 yürüyün çocuklar
 siz bizi görmezsiniz
 büyük yumruklar gibi sıkılı içinizde
 gizli bir yerinizdeyiz
 çünkü sesimizde deprem sesleri var
 sizin sesinizde
 çünkü sizin gözleriniz
 bizim gözlerimiz...

(BÇ, s.112)

Aynı kitapta yer alan diğer şiirlerde *İzmirli Osman*, *Rum Osmanidis*, *Zeki Bey*, *Nevnihal Hanım*, *Şehnâz*, *Süheylâ*, *Zurefa-yı Kiram'dan Nurhayat Hanım*, *Ferhunde Hanım*, *Gülcemal*, *Sermuharrir Zeynel Besim*, *Kantocu Peruz*, *Peder Bey*, *Teşkilat-ı Mahsusa'dan kovulan Yakup Cemil Bey*, *deniz kızı Eftelya*, *Kolağası Fikri Bey*, *Hilmipaşazâde Eflatun Bey*, *Karşıyaka kızı Nilüfer*, *Tal'ât Bey*, *Müzisyen Hicaz Şevki Bey*, *Paşa Kızı*, *Eşref Ağa*, *Türk tarihinin ilk sergisi olan ressamı Şeker Ahmet Paşa* gibi Türk isimlerin dışında *İtalyan yayımcı Giangiaco Feltrinelli*, *ünlü Amerikalı oyuncu Robert Taylor*, *Yahudi*

kökenli devrimci yoldaş Grigori Zinoviyeu, Matmazel Raymonde gibi değişik kültürlerden ve meslek gruplarından kişi adlarına da yer vermiştir.

Di'li Geçmiş şiirinde adından da anlaşılacağı gibi şair adeta bizi tarihî bir yolculuğa çıkarır. 1800 'lü yılların sonu 1900 'lü yılların ilk çeyreğine doğru gidilir. Bu dönemde *Beşir Fuat ve Cenap Şehabettin* gibi önemli edebiyatçılardan bahseder. Özellikle Servet-i Fünûn sanatçılarından *Cenap Şehabettin*'in edebî dünyası, hayata ve olaylara karamsar bakış açısı Attilâ İlhan ile oldukça benzerdir. Bundan başka *Nasirüddin-i Tûsî, Bayburtlu Zihni, Nedim-î Şeyda, Yahya Kemal* gibi edebiyatçılardan da bahseder. Şüphesiz bu konudaki en önemli isim *Nâzım*'dır. Şairin hayatının her noktasında çok önemli bir yere sahip olan *Nâzım Hikmet*'in şiiri sebebiyle İzmir Lisesi'nden kovulmasına gönderme yaptığı *Nasıl Olduysa* şiirinde geçmişe dair sorgulama yapar.

(...)

*sahi ben ne hırçın çocuktum
ele avuca sığmaz aklı fikri şiirde
mısra mısra başımı belaya soktum
İzmir cezaevi dokuz yüz kırk bir 'de
kaşla göz arası liseden kovuldum*

(KSS, s. 20)

3.5.10. Lakap ve isimlendirmeler

Lakap, TS'de bir kimseye, bir aileye kendi adından ayrı olarak sonradan takılan, o kimsenin veya ailenin bir özelliğinden kaynaklanan ad şeklinde tanımlanabilir (TDK, 2005). Belirli bir özelliğinden dolayı takılan ad olan lakap ve isimlendirmeler günlük hayatta karşımıza çıkan kelimeler olup şairin şiirlerinde de sıkça kullanılan bir unsurdur. Lakap ve İsimlendirmeler kavram alanına dâhil edebileceğimiz söz varlığı kelimelerin frekanslarına göre *sarhoş (9), Mevcutlu (3), ölü (2), yoldaş (2), afacan (1), Büyük Hanım (1), Cariye (1), Deli (1), Dönme (1), Dünyalı (1), Eleşkirtli Mustafa (1), Eşraf (1), Gidenler (1), Görenler (1), Güzeller (1), İttihatçılar (1), Kaçak (1), Kamçılı (1), Kemalist (1), Kerime (1), Koca (1), Kod (1), Küçük Hanım (1), Lejyoner (1), Levanten (1), Palaskamı (1), Pîr-i faniler (1), Prenses (1), Refika (1), Saraylı (1), Sarı Mustafa (1), siyasiler (1), sübyan (1),*

tıbbiyeli çocuk (1), tutuklular (1), yabancı (1), yalnızlar (1), Yanya Eşrafi (1), yavrular (1) şeklinde sıralanmaktadır.

Attilâ İlhan şiirlerinde lakap ve isimlendirmeler çokça karşımıza çıkar. Attilâ İlhan da göbek adının *Hamdi* olduğunu biliyoruz. Hatta bazı kaynaklarda şairin tam adı *Attilâ Hamdi İlhan* şeklinde geçer. Mahlas olarak sinema ve romanlarında *Ali Kaptanoğlu* ismini; şiirlerinde ise gözlük kullanması sebebiyle *Gözlüklü Hamdi*'yi kullanmıştır (Çelik, 2006: 171).

Lakap yani ikinci isim divan şairlerinde mahlas olarak adlandırdığımız durum Attilâ İlhan'ın şiirlerine farklı tarzda katılmıştır. Attilâ İlhan divan şiiri geleneğiyle beslediği şiirlerinde özellikle Korkunun Krallığı kitabındaki Serbest Gazeller bölümünde yer alan şiirlerde gerçek mi hayali mi olduğunu kestiremediğimiz birçok kişiye yer vermiştir. Bu okuyucularda *Acaba gerçekten böyle birisi var mı?* sorusunu gündeme getirir; okuyucu sorgulamaya başlar. Bu merak duygusu şiirlere ayrı bir gizem katar. *Ayrılık Sevdaya Dahil* kitabında *Kim Arar Kim Sorar* şiirinde afacan öğrenci olarak yer alır. Aynı kitaptaki *Büyük Hanım* ve *Küçük Hanım* lakapları, bir ev ortamının sıcaklık ve samimiyetini taşıyan bir hanenin akşamüstü yaşadığı olağan bir durumdan bahseder:

(...)

akşam üstü

dallarında kuş yağmuru

köşkün bahçesindeki

manolya ağacının

güneş yemyeşil

damlıyor kaygan

yapraklarından akşam

üstüdür

ikisi de odasına çekilmiş

Küçük Hanım roman okuyor

Büyük Hanım Kur'an

(ASD, s. 97)

Deli kelimesi *O Plajda Onsuz / 5* şiirinde *ne gökyüzünün deli mavi sonsuzluğu* şeklinde gökyüzü kişileştirme yoluyla gerçekleştirilmiştir.

Kendini *her yanlışa meraklı, alacaklı* olarak tanımladığı şiirinde şair; bir nevi hayatına dair derin izler taşır. O bir *kaçak yolcu*'dur. Aynı kitapta yer alan *Mevcutlu* şiirinde *Mevcutlu* kelimesi tutuklu birinin yerine kullanılan bir isimlendirmedir. Bu isim muhtemelen Attilâ İlhan'ın kendisidir. 1940'lı yılların sonuna doğru toplumcu aydınların *Sansaryan Hanı*'nda sorgulandığı dönemde Attilâ İlhan da bu sorguya maruz kalmış; bilhassa bundan duyduğu üzüntüyü şiirlerinde geçmişe atıfta bulunarak sıklıkla dile getirmiştir. Şairin hayatı incelendiğinde şair bu şiirin bir hatıra niteliği taşıdığını söyleyebiliriz (Çelik, 2007: 635).

(...)

bulutlardan bir hisar Sansaryan Hanı
tramvayın kustuğu Mevcutlu duman duman
eskiden yaşanmışlıkla yeniden yaşananı
ayırabilmek çok güç zaman işte o zaman
çıkıldığı her basamak unutulmaz bir anı
gazetelerde solmuş eski tevkifat'lardan

(ASD, s. 27)

Mevcutlu isimlendirilmesinin kullanımının *Korkunun Krallığı*'nda da devam ettiğini görürüz. *Korkunun Krallığı* kitabında yer alan *On Sekiz* şiirinin açıklamasını yapan Attilâ İlhan, kitabın sonunda yer alan *Meraklısı İçin Ekler* bölümünde bu dönemi kendi ifadeleriyle şöyle dile getirmektedir:

Onsekiz, 1940'lı yıllarda, haftalarca sürmüş olan bir 'gözaltı' sırasında, beniz Sansaryan Hanı'nda kapatıldığım hücrenin numarasıydı. Hiç değilse, aklımda öyle kalmış. O zamanlar, o hücrede yaşadıklarımın yaşadıklarımın, 12 Eylül sonrası tutuklularının, iç düğümlerini yakalamaya çalışıyorum. Şiirin en beşeri, en bitirici yeri, sanırım, son iki mısradır; bunun böyle olduğunu sanıyorum ki, ne o 'ihtiyarlar' reddedebilir; ne de o 'ihtiyarları' tanımış olanlar! (İlhan, 1993: 117-118).

(...)

*birini çağırıyorlar onu olabilir mi
adını hatırlasa bilmece çözülecek
adını hatırlamıyor kaç yaşında olduğunu
hatırladığı içindeki bir gemi
yillardan ilkokul belki 23 Nisan
Heybeli'ye geziye gidilecek
yol boyunca aralıksız kuş yağmuru
gemiyle yarışan yunuslar
maviliğin gözlerine sığmayan sonsuzluğu
o ilk hürriyet sarhoşluğu
korkudan ihtiyarlayabilir mi
yirmi yaşında insan*

(KK, s. 37)

Ayrılık Sevdaya Dahil kitabında *Taharri* şiirinde *Cemal* ismi kod adı *Cemal* şeklinde geçmekte olup bu isimlendirmeye şiire bir nevi *polisye* bir tat kazandırmaktadır. *Sarhoş* lakabı bir şiir ismi olarak *Sarhoş Bir Kadın Balladı şiiri* ve *Mevkuf* şiirinin üçüncü bölümünde yer alan *Hep Aynı Trenler* şiirinde *sarhoş bir kadın çığlık çığlığa uyanan geceleri* şeklinde yer alır. *Sarhoş* kelimesinin *kadınlar* için kullanılması söz konusudur.

Ayrılık Sevdaya Dahil kitabında yer alan diğer bir isimlendirme *yabancı*'dır. Bu lakap yalnızlığı en derininde yaşayan, özellikle yaşadığı dönemin siyasi ve huzursuzluk ortamını ciddi şekilde yaşayan Attilâ İlhan, hayatının belli dönemlerinde zaman zaman *yalnızlığı* ve *yabancılaşmayı* tercih etmiştir. Ama bu *yalnızlık* aşılması gereken bir problemdir. Şaire göre ikinci bir kişinin varlığı bu problem çözülebilir. Bunu mısralarında şu şekilde dile getirir:

(...)

*yalnızların en büyük sorunu
tek başına özgürlük ne işe yarayacak
bir türlü çözemedikleri bu
ölü bir gezegenin*

*soğuk tenhaliğına
benzemesin diye
özgürlük mutlaka paylaşılacak
suç ortağı bir sevgiliyle*

(ASD, s. 79)

Döneminin politik koşulları sebebiyle kendini siyasetin içinde bulan Attilâ İlhan şiirlerinde buna dair isimlendirmelere ve göndermelere de sıkça yer verir. Bu bağlamda *siyasiler*'den ve *sübyanlar*'dan bahsettiği mısralar şu şekilde yer alır:

(...)

*sübyan koğuşu pejmürde
kadınlar koğuşu bitap
siyasiler vesveseli*

(KSS, s. 94)

Şiirlerde yalnızca Anadolu insanı yer almaz. Şair, tabiatı itibariyle dünyanın pek çok farklı ülkesine yolculuklar gerçekleştirmiş ve değişik kültürden insanlarla tanışma olanağı bulmuştur. Elbette bu hayata olana bakış açısını değiştirmiş; şiirlerini farklı duygularla beslemiştir. *Kimi Sevsem Sensin* kitabında *sevgilisini benzettiği Afrodit ve zengin yanya eşrafi Ne Kadar İzmir / 3* şiirinde yer alan lakaplardır.

Lejyon kelimesi TS'de *eski Romalılarda piyade ve süvarinin oluşturduğu askerî birlik* şeklinde tanımlanmaktadır (TDK, 2005). Lejyoner ise *Lejyon asker* manasındaki lakap ve benzetme *Zeki Bey'in kahvesi nargileler rafta lejyoner* şeklinde geçmektedir.

Mustafa Suphi'nin Neferi şiirinde Mustafa Suphi'nin neferi olan Sarı Mustafa'dan bahseder. Aynı şiir içinde özellikle *yoldaş* kelimesi dikkat çekicidir. Komünist ideolojinin sembolü haline gelen ve bu düşüncenin sembolü haline gelen *yoldaş* kelimesinin şairin aynı zamanda düşünce adamı olduğunun da ispatıdır. Bulduğu dönem içinde bu tür siyasi isimlendirmelerin kullanımı oldukça tehlikeli olsa da şair *yoldaş* kelimesine şiirlerinde yer vermekten asla çekinmez. Ağır cezalar, hücreler ve buna benzer bir takım muamelelere maruz kalmasına rağmen düşüncelerini sonuna kadar savunmuş; her konuda olduğu gibi bu konuda da oldukça objektif olduğunu ve gayet cesaretli davrandığını gözlemliyoruz.

Lövanten lakabı ticaretle uğraşan Hristiyanlara verilen isimlendirmedir. Bu isimlendirme *newyork borsası'nda buhran / fiyatlar düştü / bıçak açmaz lövanten ihracatçısının ağzını* mısralarıyla sadece Türkiye'nin değil; aynı zamanda dönemin dünya ekonomik hayatını da yakından takip ettiğinin bir göstergesidir. Şair şiirlerinde *bireyselliği* ön planda tutsa da döneminin sorunlarına asla duyarsız kalmaz. Bu yönüyle tam bir *toplumsal gerçekçi* anlayışı taşıdığını görürüz.

Ulu Önderimiz Gazi Mustafa Kemal Atatürk, hepimizin hayatında olduğu gibi Attilâ İlhan'ın hayatında da çok önemli bir yere sahiptir. Türk Milletinin kurtarıcısı Atatürk, ona göre bağımsızlık ve mücadelenin sembolüdür. Bu yönüyle şairin hayatına yön veren isimlerin başında gelir. Sonra O Güller şiirinde *Kemalist fedailer*'den bahseder.

Zorro/Kamçılı Kadın şiirinde kullanılan isimlendirmeye adeta olağanüstü bir yaratık görüntüsü çizilir.

Sarhoş isimlendirmesi *sarhoş mandolin* şeklinde teşhiş yaparak; kimi zaman da *içki içen insanlara verilen isim* olarak gerçek anlamıyla kullanılmıştır.

Korkunun Krallığı kitabında *O Eski Adamlar* bölümünde İstanbul'un yakın tarihi mercek altına alınır. Mısralarda 20'ler, 30'lar, 40'lar döneminin İstanbul'u şiirlerle karşımıza çıkar. Bu bağlamda *Eleşkirtli Mustafa, Dönme, Cariye, Saraylı, Palaskalı, Refika, İttihatçılar, Konak yavruları*, gibi kelimelere yer verilir. Yakın tarihimizin *ilericilik* macerasına dair iler sunar. Bu amaçla şiirde *Jöntürk'lerden Mim Mim*'cilere hatta *Komünistlere* kadar her türden siyasi oluşumları bir şair titizliği ile gözler önüne serer.

Dönemin siyasi baskıları düşünüldüğünde hatta şairin de sorgusunun yapıldığı *Sansaryan Hanı*'nda yer alan *tutuklular*'ından *Sansaryan Hanı kaç adımlık yerdir /elbet duyuluyor / sanki bir burguyla kafatası oyuluyor tutukluların* şeklinde bahsetmektedir.

Aynı şiirde yer alan *sarhoş* kelimesi *vitrinleri lâkerdacı barba Adonyadis'in tatavla sarhoşlarının en yüksek rütbelisidir* olarak değerlendirir. Bu mısralarda bir semtin, bir meyhanenin müdavimlerinden olan bir kişiden bahsetmektedir. *Işık Mezarlığı* şiirinde ayı kelime *hem sarhoş hem huzursuzdu* şeklinde geçer. Aynı kitaptaki *Serüvenin Sonu*

şiiirindeyse *sarhoş siyasi polis*'lerden şiiirlerinde yer verirken bu devrin koşullarının bilincinde olan şairin döneminin siyasi düzenine dair göndermelerde bulunduğu dizeler olarak telâkki edebiliriz.

Ölüm teması üzerinde durduğu bir diğer şiiir *Ölmek Zamanı*'dır. Burada vurularak öldürülen genç bir *tıbbiyeli çocuk* üzerinden oldukça dramatik bir biçimde ve sanatkârane bir üslûpla anlatılmaktadır:

(...)

*bana susar bir hayalle konuşurdunuz
hani fakülteden çıkarken vurmuşlardı
kollarınızda ölen tıbbiyeli çocuk
birbirinize nasıl da uymuştunuz
sevginizde yüceltici bir şeyler vardı
korku bulaşığı garip bir mutluluk
bir filmi hatırlatan belki bir romanı*

(KK, s. 30)

Düm Tek'li *Gazel*'de gerçi ölüm mukadder / serviler divan durmuş başucunda gidenlerin mısralarıyla bu dünyadan ayrılan kişilere dair bir isimlendirme yaptığını görüyoruz. *Gidenler* diye kastedilen aslında *ölmüş insanlar*'dır. Bu şiiiri hayatın gerçeğini araştıran ve daha sonrasında ölümü konu alan şiiiri olarak nitelendirebiliriz. Şiiirde geçen *düm tek* söz grubu *Geleneksel Türk Müziği* için kullanılmıştır. Bu da şairin bağlı olduğu müzik kültürü akla getirmektedir. Şiiirde müziğin ritmini yakalamakla beraber, şairin insan ve tabiat ilişkileri üzerine düşünceleri ile de karşılaşmaktayız. Bu şiiirinde geçen mısralarda dünya sevdasını bestenigâr bir şarkıya benzetmektedir. *Erenler* sözü ile dünyada belirli mertebelere ulaşmış, doyuma ulaşacak kadar zevki ve acıyı yaşamış insanlar için kullanılır. Aslında *düm tekâ düm tek* sözleri ile tekkeye has bir dünya ve inanışa götürür. *Bu sevda* ile kastedilen bu inanış şiiirlerde tenkit edilir (Çelik, 2007:603).

(...)

*bu sevda dünya sevdasıdır
erenler / sevmekle bitmez
bestenigâr bir şarkıdır ki*

düm tekâ düm tek'le bitmez

(KK, s. 64)

Bu şiirle şairin *müzik* ile *hayat* arasında kurduğu bağ ön plana çıkmaktadır. Sanat her dalı şairin hayatının belirli dönemlerinde farklı zaman dilimlerinde etkin olmuştur. Bu durum şiirlerine de yansımıştır. Ancak; bilhassa bu şiiriyle *tekke* anlayışı gibi tasavvuf anlayışı üzerinden ortaya koyması oldukça ilginçtir. Attilâ İlhan, yaşadığı hayat bakımından tasavvuftan uzak gibi bir görüntü çizse de tasavvuf anlayışına pek de uzak olmadığını görürüz. *Erenler, sûfîlerin* her nesneyi canlı kabul etmesi gibi çeşitli tasavvufî kurallar şüphesiz şair için sadece bir şiir imgesi olmaktan öte anlamlar içermektedir.

Tasavvufî Mevlevîlerinden bahsettiği bir diğer şiiri *Süheylâ*'dır. Burada *mevlevî çınarları* 'ndan şu şekilde bahseder:

(...)

*sanki bir samanyolu adı süheylâ
içimde pırıl pırıl 40 aydınlığından
sonbaharın özetidir gözleri elâ
gülüşü kanatlanır mevlevî çınarlarından
ne zaman hatırlasam kulaklarımda hala*

*bazen öğretmenimiz oldukça ukalâ
kaçıp sığındığımız çeşitli korkulardan
bazen başımızda tatlı bir belâ
bazen sevgilimiz eski zamanlardan
sarayda mehterân camilerde salâ*

(KK, s. 88)

Şiirde iç karanlığından aydınlanma; belâ ve korkulardan arınma söz konusudur. Ayrıca bu mısralarla şairin tasavvufa *edebi bir dokunuş* yaptığını görmekteyiz.

Sonuç olarak, Lakap ve isimlendirmeler kavram alanı içerisinde kullanılan kelimeler kimi zaman gerçek kimi zaman hayalî karakterler üzerinden yapılmıştır. Ayrıca bu şiirlerde yer

alan dinî bir anlayışla kullanılan isimlendirmeler nadiren de olsa tasavvufun izlerini taşımaktadır.

2.6. Maddi Kültür

Maddi kültür genel kavram alanında yer alan söz varlığı *Besinler; Giyimler, süs, takı; Ev; aletleri ve eşyalar; Ülke, şehir; Meslekler; Tarım ve bahçecilik; Dil, şive, lehçe; Kimlik; Teknik, iletişim; Güzel sanatlar; Toplumsal ilişkiler; Sporlar, Oyunlar, eğlenceler; Yol, yolculuk; Trafik ve taşıtlar; Hükümet, siyaset; Yasama, hukuk; Güvenlik; Şiddet ve suç; Ordu ve savaş; Eğitim ve eğitim araçları; Alışveriş; El sanatları; Renk; Kozmetik; Sayı; Duyusal ve işitsel; Yönler; Matematiksel işlemler ve semboller; Argo ve kaba sözler; Günlük iletişim ve seslenme sözleri* olmak üzere toplam yirmi sekiz alt başlık altında incelenecektir. Bu incelemenin alt başlıkları oluşturulurken şiirlerin söz varlığındaki kelimelerin mısralarda yer aldığı anlam alanı temel alınmıştır. Ayrıca şiirlerin söz varlığını oluşturan kelimelerin frekanslarına yer verilmiştir. Kelimelerin frekansları en çok kullanılanlardan en az kullanılanlara doğru listelenmiştir. Bu yöntem her bir alt bölümde tekrarlanmış ve maddi kültür kavram alanında şairin şiirlerinde en fazla kullanılan kelimeyi tespit etmek amaçlanmıştır.

2.6.1. Besinler

Besin yaşamımızı devam ettirebilmemiz için vücudumuz için gerekli olan oldukça önemli bir unsurdur. Özellikle Anadolu toprakları çok çeşitli yiyecek ve içeceklerle sahip zengin bir coğrafyadır. Dört mevsimin yaşandığı ülkemizde yemek kültürü bakımından da büyük öneme sahiptir.

Her alanda Anadolu kültürünü kendine düstur edinmiş olan Attilâ İlhan'ın son dönem şiirlerinde de bu hassasiyetini görmekteyiz. Şairin çok zengin bir damak tadı olduğunu ve yöresel lezzetleri sofrasından eksik etmediğini ve özellikle akşamüstü beş çayında elmalı tart ve kek benzeri yiyecekleri tercih ettiğini söyleyebiliriz. Şair, özel hayatında sıklıkla yurt dışı gezilerine çıkmakta ve gittiği yerlerdeki meşhur yiyecekleri menüsünde bulundurmayı da ihmal etmemektedir (İ.Sürücüoğlu, Kişisel İletişim, 12 Nisan 2017).

Şiirlerde *japon fenerleri* altında bahçelere kurulan sofralar şairin tam da özlem duyduğu eski samimi ve canlı dost muhabbetlerine işaret eder. Tam anlamıyla hayatı dolu dolu yaşayan şairin şiirlerinde bu sıcak ortamlar yer alır. *Korkunun Krallığı* kitabında bulunan *Acemişirân* şiirindeki mısralar bu ortamın görüntülerini sunar:

(...)

perşembe akşamları ah bambaşka beklenirdi

Kolağası Necip Süleyman karanfillerle gelirdi

dallarda japon fenerleri yemek dışarda yenirdi

(KK, s. 75)

Besinler; *Yiyecek* ve *İçecek* kavram alanında iki bölümde incelenecektir.

2.6.1.1. Yiyecek

İnsan yaşamının devamını sağlamak için bazı şeylere ihtiyaç duymaktadır. Yeme ihtiyacı bunlardan biridir. Bu sebeple yiyecek ile ilgili kelimeler de insanın gündeminde oldukça fazla yer almaktadır. Hayatta yer alan her şey Attilâ İlhan'ın şiirlerini zenginleştirmiştir. Bu bağlamda *yiyecek* de şairin şiirini besleyen ana damarlardan biri olmuştur. Şiirlerin söz varlığı incelendiğinde farklı besin gruplarına dâhil edebileceğimiz yiyecek adları karşımıza çıkar. Bu durum Attilâ İlhan'ın yaşadığı bölgelerdeki yemek kültürünün çeşitliliğine bağlanabilir. *Yiyecek* kavram alanına dâhil edebileceğimiz söz varlığı kelimelerin frekanslarına göre *yağlı* (6), *tuz* (5), *yemek* (3), *incir* (2), *ekmek* (2), *ayva* (1), *böğürtlen* (1), *ceviz sucukları* (1), *dut pestili* (1), *kuru incir* (1), *karabiber* (1), *karpuz* (1), *kelle şekeri* (1), *kınalı yapıncak* (1), *kıvamlı* (1), *kuru üzüm* (1), *lahmacun* (1), *lokma* (1), *meyve* (1), *mısır sapı* (1), *peynir* (1), *otlu peynir* (1), *simit* (1), *turunç* (1), *üzüm taneleri* (1), *yağ* (1), *çikolata* (1), *çilli kayısı* (1) şeklinde sıralanmaktadır.

Yiyecek kavram alanına ilişkin şairin son dönem kitaplarından *Ayrılık Sevdaya Dahil* kitabında kullanılan yiyecek kelimelerine dair detaylar verildiğini görürüz. Özellikle *çilli kayısı*, *seyrek taneli*, *kırmızı benekli bir üzüm türü olan kınalı yapıncak* gibi meyveler şiirlerde ifade edilir ve çay içerken bilhassa *kıtlama içme yöntemi*'nde kullanılan *kıtlama şekeri* olarak da bilinen *kelle şekeri* ve yiyecekleri tatlandırmak için kullanılan *tuz* da şiirlerde yer alır.

Ayrılık Sevdaya Dahil kitabı incelendiğinde *yiyecek* kavram alanına ilişkin kelimelerin *şekil ve muhteva* açısından kullanımı şu şekildedir:

- **çilli kayısı, kınalı yapıncak**

Kar Yağan Bir Sarışın... şiirinde *ne böyle bir kadın / her dakika bir başkası /ne böyle dalgın bir sarışın /kınalı yapıncak çilli kayısı* (ASD, s. 56)

- **kelle şekeri**

Kim Arar Kim Sorar şiirinde *ince belli istikanlarda tavşankanı çay / çayda kelle şekeri / sessizce eriyor* (ASD, s. 42)

- **kıvamlı**

Söyler şiirinde *kıvamlı bir sessizliğe batmış ihlamurlar* (ASD, s. 45)

- **tuz**

Ayrılık Sevdaya Dahil / 5 şiirinde *hiç yanılmamışız / her an düşüp düşüp / kristal bir bardak gibi / tuz parça kırılırsak da* (ASD, s. 80)

Kimi Sevsem Sensin kitabında temel yiyeceğimiz olan *ekmek* için çizilen profil oldukça dikkat çekicidir. *Ekmek*, yalnızlığa karşı çıkışın bir ifadesi olarak kullanılmıştır. *Eve gelirken ekmek almak* tabiri, kullanımı itibariyle tek başınalık duygusunu şaire hatırlatan bir durumdur. Attilâ İlhan'ın *gelirken ekmek al* diye arayacak kimsesi yoktur. Ayrıca diğer bir kullanımda şairin tutukluluk zamanına ilişkin bir *yemek yeme sahnesi* sunulur. Burada şairin de içinde bulunduğu durum tüm vehametiyle mısralarda hayat bulur. Şiirlerde kullanılan *incir, üzüm* gibi meyveler ise şairin hayatının büyük bir bölümünü geçirdiği *Ege yöresi'* ne aittir. Özellikle bulunduğu yörede yaşanan yaz mevsimi sebebiyle bunaltıcı hava hakimdir.

Şair, hem tabiatın hem de siyasi uygulamaların getirdiği bu karamsar ortamdan kurtuluşu kimi zaman *karpuz kokusu* 'yla bulur. Bu dönemde şair hep bir huzura ulaşma ve ortamın getirdiği boğucu havayı dağıtma, anlık mutluluklar yakalama peşindedir.

Yiyecek kavram alanına ilişkin kelimelerin *şekil ve muhteva* açısından kullanımı şu şekildedir:

- **çikolata, karabiber ağaçları**

Ne Kadar İzmir/4 şiirinde *karabiber ağaçlarının yanına yaklaşamaz / ne çok ağustos böceği / yalnızlığa uzayan / bombilibom'dan çikolata alıyor / kim bu çocuk* (KSS, s. 65)

- **peynir, ekmek**

Aranıyor şiirinde *ekmek al ben unutmuşum eve dönerken / gülümse tozu gitsin yalnızlığımızın* (KSS, s. 50)

Hesap Kitap şiirinde *çifte kelepçeyle cigara içtiğimiz / peynir ekmek yediğimiz meyyus ve düşünceli* (KSS, s. 93)

- **incir, kuru üzüm**

Ne Kadar İzmir / 2 şiirinde *inciraltı'ndan son seferi uşak vapurunun / limanda gece vardiyası kuru üzüm ve incir* (KSS, s. 61)

Ne Kadar İzmir / 3 şiirinde *ilk incir mahsulü borsa'ya yarın geliyor* (KSS, s. 62)

- **karpuz**

Ne Kadar İzmir / 4 şiirinde *sıcağın krallığı mutlak artık ne ses ne soluk / yalnız ağustos baöcekleri / yalnızlığa uzayan /taze kesilmiş karpuz kokusu / tek ferahlık* (KSS, s. 65)

- **mısır**

M'ba şiirinde *inanılmayacak kadar beyaz / yamyam dişleri arasında / mısır sapından piposu / yassı ve küt* (KSS, s. 72)

- **tuz**

Di'li Geçmiş şiirinde *yalnız bir çocuk geceleri çok kalabalık / deniz kuşları mavi beyaz tuzlu rüyalarına* (KSS, s. 56)

Ne Kadar İzmir / 3 şiirinde *tuzlu ve uzak temmuz'ları osmanzade'nin / şu geçen son tramvay mıdır iskele'ye* (KSS, s. 62)

- **üzüm taneleri**

Ne Kadar İzmir / 4 şiirinde *ışıkta süs kılıçları ayna parıltısından / buz mavisi sürahiler aydınlığa doymuş / ışımadan boğulmuş üzüm taneleri* (KSS, s. 64)

Korkunun Krallığı kitabında kullanılan *ayva* sarı rengi ile sonbahar ilişkilendirilip bir sonbahar tasviri yapılmıştır. *Ceviz sucukları, dut pestili, otlu peynir* gibi yöresel lezzetlerle şehirlerin meşhur yiyeceklerine gönderme yapar. Şiirlerde yer alan yiyeceklerden *böğürtlen tadı* şairi çocukluk yıllarına götüren bir unsurdur. Attilâ İlhan, geçmişe bilhassa çocukluğuna duyduğu hasreti bir dantel zarafetiyleilmekilmek şiirlerine işlemektedir.

Tuz şiirlerde *tuz parça dağılmak* ve *tadı tuzu kalmamak* şeklinde kullanılarak deyimlerle şiiri zenginleştiren bir unsur olarak ifade edilebilir. Benzer şekilde *yemek* eylemi de *parasını yemek*, *başını yemek* gibi deyimler içerisinde kullanılır.

Yağ kelimesi ise bir yiyecekten ziyade *yağlı su*, *yağlı kırmızı*, *yağlı çamur*, *yağlı beyaz bir taksi* gibi ifadeler daha çok olumsuz çağrışımlar uyandıran bir niteleyici olarak kullanılmıştır.

Yiyecek kavram alanınailişkin kelimelerin şekil ve muhteva açısından kullanımını şu şekildedir:

- **ayva**

Ekim, Akşam şiirinde *gökyüzü ayva sarısı ve solgun / sonbahar yaprakları / saçlarıma dökülüyor* (KK, s. 53)

- **böğürtlen**

On Sekiz şiirinde *belki arka bahçeye uzak çocukluğunda / morsalkım kokuları böğürtlen tadı* (KK, s. 36)

- **ceviz sucukları, dut pestili, otlu peynir**

O Eski Adamlar / 1 şiirinde *yolcuları samsun biraz malatya biraz sivas / yani ceviz sucukları dut pestili ve otlu peynir / hala yanlış yanlış kasaba çarşısında dolaşıyorlar* (KK, s. 95)

- **lahmacun**

Arabesk şiirinde *kafası kızdı mı taksim'de akşam / bütün lahmacunlar ondan sorulur* (KK, s. 17)

- **lokma**

Cehennem Kasidesi şiirinde *elmas sürahilerde yakut şarabı lavlar / ateşten lokmalar avurdumuzda* (KK, s. 69)

- **meyve, turunç**

Aralık, Sabah Karşı şiirinde *hiç yoktan hastalanmışım / ağzıma acı sular geliyor / sanki yanlış bir meyve / belki bir turunç ısırılmışım* (KK, s. 54)

- **simit**

O Eski Adamlar / 2 şiirinde gözlüklerini silmeyi bitirdi mahmut yesari bey / tefrikasının mabadını yazıyor / önünde çay ve simit (KK, s. 96)

- **tuz**

Haziran, Gece/ şiirinde eflatunun tadı tuzu kalmadı / hayatımız renksiz / hayatımız siyah beyaz (KK, s. 52)

Müşerref şiirinde müşerref'in uzandığı yaz balkonları / tuz parça dağıldı çarpıp da güneşin / üstünde pul pul gülünce dişlerinin (KK, s. 86)

- **yağ**

Korkunun İsi şiirinde adeta gümüş kaplama / yağlı beyaz bir taksi (KK, s. 15)

Temmuz, Öğle şiirinde camlar sıcaktan erimiştir / yağlı bir güneş asfaltlara sıvanıyor (KK, s. 48)

Kasım, Akşamüstü şiirinde bulutlardır / bir tehlike akşamı / hissini uyandıran / yağlı kırmızı ve kıvılcımlı mor (KK, s. 50)

Diyalektik Gazel' şiirinde çünkü en berrak sular bile / en yağlı çamurlarla gelir (KK, s. 63)

Cehennem Kasidesi şiirinde öfke ve keder / ve inanılmaz pişmanlıklar / tavandan yağlı bir su damlıyor (KK, s. 69)

Muammer şiirinde hayreti şiddetli şiddetli kötümser / ne ünlemler üretti yağ yeşili (KK, s. 90)

- **yemek, aç susuz olmak**

Işık Mezarlığı şiirinde sevdiği itlerin farkına varmadığı / parasını yiyorlar Allah bilir (KK, s. 14)

Arabesk şiirinde bu sefer yakasını fena kaptırdı / sevtap başını fena yiyecek anlaşılan (KK, s. 18)

Cehennem Kasidesi şiirinde insan yiyen ağaçlar kuşatmış çevremizi / nemli kadife teması yamyam yapraklarının / eflatun ve sarı (KK, s. 68)

Cehennem Kasidesi' şiirinde zehirli örümcekler sarmaşıklardan / hem aç hem susuz günlerdir uykusuz / çok fazla kaybolmuşuz /vahşi bir orman içindeyiz (KK, s. 68)

2.6.1.2. İçecek

Besinler genel kavram alanının alt başlığında incelenen içecek kavram alanına dâhil edebileceğimiz kelimeler mısralarda yer aldığı şekilde semantik açıdan değerlendirilmiştir. Attilâ İlhan'ın şiirleri incelendiğinde içecek kavram alanında kullanılan kelimelerin şairin

içecek kültürüne ilişkin bilgiler verdiğini de söyleyebiliriz. *İçecek* kavram alanına dâhil edebileceğimiz söz varlığı kelimelerin frekanslarına göre *su* (45), *çay* (11), *rakı* (9), *içki* (3), *alkol* (2), *bira* (2), *kahve* (2), *süt* (2), *şarap* (2), *adaçayı* (1), *Amerikan bar* (1), *koyu çay* (1), *tavşankanı çay* (1), *sahlep* (1), *yakut şarap* (1), *viski* (1), *votka* (1), *sek votka* (1) şeklinde sıralanmaktadır.

Ayrılık Sevdaya Dahil kitabında yer alan şiirlerde alkol kullanımını çağrıştıran *rakı*, *bira*, *votka* gibi kelimelerin yer aldığını görürüz. Buna ek olarak günlük hayatta en çok kullanılan su ve çay da şiirlerde ifade edilir. Özellikle *çay* yerel söyleyişte kullandığımız gibi *tavşankanı çay*, *koyu çay* ifadeleri şiirlerde gözlemlediğimiz kelimelerdir. Bu durum şairin günlük hayatı tamamen şiire aksettirdiğinin en güzel kanıtıdır.

Su ise kimi zaman bir içecek kimi zaman da denizi tasvir eden bir unsur olarak kullanılmıştır. *Süt*, *süt çıplaklığı* şeklinde mecazî anlamda kullanılmış olup bir içecekten ziyade bir betimleme aracıdır.

İçecek kavram alanıyla ilgili kelimeler şekil ve muhteva açısından şiirlerde şu şekilde yer alır:

- **alkol**

Mevkuf şiirinin üçüncü serisinde yer alan *Hep Aynı Trenler...* şiirinde *gizli alkol ve pudra kokusu yataklı vagonlardan / sarhoş bir kadın çığlık çığlığa uyanan geceleri* (ASD, s. 30)

- **bira**

Flash-Back şiirinin üçüncü serisinde yer alan *Yoksa Geldiler Mi...* şiirinde *namlu siyahı karanlık sokaklardan / bira dalgını kadınlar pasajda tek tük* (ASD, s. 31)

Flash-Back şiirinin üçüncü serisinde yer alan *Yoksa Geldiler Mi...* şiirinde *bardakta siyah bira fena halde köpük / nasıl da usanmışlar kurt gibi yaşamaktan* (ASD, s. 32)

- **çay**

Cam Güzeli Kızlar İçin Ballad şiirinde *hüzne büründüler mi buğulu billûr / koyu çay karanlığı keder ağdalı* (ASD, s. 17)

Mevkuf şiirinin birinci serisinde yer alan *Şişeler Çekilmiş...* şiirinde *tahta masalarda çiçek açmış yahudiler / ibranice çay içiyorlar tevrat ve mezmur* (ASD, s. 28)

Mevkuf şiirinin üçüncü serisinde yer alan *Hep Aynı Trenler...* şiirinde *kalın buğular kuşatmış boy boy semaverleri / Tatiana İvanovna'yla oturup bir çay içebilseydik (ASD, s. 30)*

Flash-Back şiirinin ikinci serisinde yer alan *Belki Sabaha Karşı...* şiirinde *belki sabah semaver ağır çay kokusu / sis düdüklere ki uzaktır korkuludur (ASD, s. 33)*

Kim Arar Kim Sorar şiirinde *ince belli istikanlarda tavşankanı çay / çayda kelle şekeri / sessizce eriyor (ASD, s. 42)*

Uzak Köpekler Gecesi şiirinde *bardağında üşümüş gece çayı / hatırlayıp sakladığı bir tabanca gibi (ASD, s. 53)*

- **ıçki**

Sarhoş Bir Kadın Balladı şiirinde *kaç ıçki daha ne ağır bir iş / alkol ırgatlığı bardakta ruj izi (ASD, s. 14)*

- **rakı**

Flash-Back şiirinin ikinci serisinde yer alan *Belki Sabaha Karşı...* şiirinde *belki güpegündüz kederli bir tambur / rakıları yağmurlu dalgacı meyhane (ASD, s. 33)*

Kim Arar Kim Sorar şiirinde *en تنها rakıların / en ıssız kuytularından / sırlıklam tefrikalar çıkararak / mahmut yesari bey'i / kim arar kim sorar (ASD, s. 39)*

- **su**

Unutulmuş Kızlar Balladı şiirinde *suyundan çıktıkları masmavi aynaların / kime dokunsalardı birden tutuşup yanar (ASD, s. 13)*

Çerkes Halayıklar Balladı şiirinde *mehtaba dağılmış çınarlar mavi yaprak / balıklar suda uyur donmuş zaman (ASD, s. 16)*

Mevkuf şiirinin ikinci şiirinde yer alan *Acı Mavi Bir Kız...* şiirinde *kimler gelirdi nasıl gelirdi nerelerden / su ıçlıkları baykuşlar çakal kahkahası (ASD, s. 29)*

Kim Arar Kim Sorar şiirinde *hani voleybol takımında kaptan / sınıflarını su gibi geçiyor (ASD, s. 41)*

Söyler şiirinde *zaman olmuştur ki / sızarak gecenin suları simsiyah camlardan (ASD, s. 45)*

Bakarsak şiirinde *mücevher titreşimleriyle / mütereddit bir akşam / suya bakarsak (ASD, s. 46)*

Bakarsak şiirinde *dipten bir deprem yaklaşıyor / suyun üzerindeki / buğuya bakarsak (ASD, s. 46)*

Bakarsak şiirinde *o kadar yakındır ilkbahar / özsuğunu yürümüş dallara / uğultuya bakarsak (ASD, s. 46)*

Çariçin'de Geçen Kış şiirinde *Çariçin'de geçen kış / tepeden tırnağa katran ve su buharı* (ASD, s. 59)

Profili Oğlan Çocuğu şiirinde *özel yağmurunu yanında gezdirirdi / cam tozu serpintisi su pırlıtlı* (ASD, s. 65)

Profili Oğlan Çocuğu şiirinde *başka bir gezegenden gelmiş / su altında yaşıyor çünkü uzaylı* (ASD, s. 65)

Ayrılık Sevdaya Dahil / 4 şiirinde *hava ağır toprak ağır yaprak ağır / su tozları yağıyor üstümüze* (ASD, s. 78)

O Plajda Onsuz / 4 şiirinde *aydınlık bulaşıyor ellerinden / kolların sanki gümüş suyuna batırılmış* (ASD, s. 86)

Artık ben... şiirinde *ay karanlık / sular kesildi musluklar tıslıyor / bir yerde bir kapı kapandı / ben artık sen değilim* (ASD, s. 101)

- **süt**

Nasıl Bir Sevdaysa şiirinde *kenarı yaldızlı mavi bir karanlık / sütlü çıplaklığını örtecek kadar* (ASD, s. 68)

- **votka**

Kar Yağan Bir Sarişın şiirinde *boy aynalarında ışık ejderhaları / çift başlı kartal avizelerinden / votka erimiş kıpkızıl bardaklarda / sanki kor* (ASD, s. 56)

Kimi Sevsem Sensin kitabında içecek olarak günlük hayatta sıkça kullanılan *adaçayı, çay, kahve, sahlepe, su* yer alırken; bunun dışında bazen de sarhoş bir adam görüntüsü çizdiği görülmekte ve alkollü içecekler kavram alanında da *sek votka ve rakı*' yı da kullanmaktadır.

İçecek kavram alanı ile ilgili kelimeler şekil ve muhteva açısından şiirlerde Şu şekilde yer alır.

- **adaçayı**

Ne Kadar İzmir/ 3 şiirinde *yandan arklı bir/ıhlamur iki /adaçayı * (KSS, s. 63)

- **ay**

Sevmek İçin Geç lmek İçin Erken şiirinde *başbaşa çay elele yürümek derken / Boğaz vapurları mı iskele sancak* (KSS, s. 23)

- **kahve**

Ne Kadar İzmir / 3 şiirinde *Zeki Bey'in kahvesi nargileler rafta lejyoner* (KSS, s. 63)

- **rakı**

Di'li Geçmiş / 3 şiirinde *iki kadeh rakı arkasından hain redifli gazeller* (KSS, s. 58)

Ne Kadar İzmir/1 şiirinde *İzmir palasta Miralay Zeki Bey çok sigara / kolu Sakarya'da kalmış malûlen mütekait / Gazi'yle rakı içmişliği var / hala anlatırlar* (KSS, s. 59)

Yani Epeyce Zindan şiirinde *bir şaşaa bir şehrayin bir ihtişam / billûr kadehlerde rakı / bulanık duman duman* (KSS, s. 91)

- **sahlep**

Aranıyor şiirinde *Ortaköy'de görmüştük sahlep içerken / birbirimize sevdalı açıklamaksızın* (KSS, s. 50)

- **Amerikan bar / sek votka**

Her Sabah, Yanılmak! . şiirinde *yüzünü kaybetmiş aynalarda arıyordu / Amerikan bara tünemiş sek votka içiyor / geçmişinden rusça arayarak / sarhoş olamamak en büyük korkusu* (KSS, s. 36)

- **su**

Sevmek İçin Geç Ölmek İçin Erken şiirinde *akşamın acı su karanlığı içinden / soğuk kadife teması yalnızlığın* (KSS, s. 23)

Mevsimidir şiirinde *mevsimidir /artık erken kararır sular* (KSS, s. 38)

Yanılsama şiirinde *içinden sular geçiyor erimiş cam / parıldıdan göz gözü görmez olmuş* (KSS, s. 41)

Aranıyor şiirinde *bak sözümü dinle çok fena ıslanmışsın / kirpiklerinde parlak su damlacıkları* (KSS, s. 50)

Beykoz'a Yolculuk şiirinde *sırtlan çığlığı bir düdük çalıp / su tozu bir dumanla kalkar / galata köprüsünden* (KSS, s. 75)

Kanlıca'da Mehtap şiirinde *yankılı bir karanlıkta / büyük su şarılması / gökyüzüne uzanmış / lacivert serviler* (KSS, s. 78)

- **süt**

Ne Kadar İzmir / 4 şiirinde *yağan güneş tozudur billûr palmiyelerden / ne çok ağustos böceği / yalnızlığa uzanan /deniz süt liman / yaprak kımıldamıyor* (KSS, s. 64)

Korkunun Krallığı kitabında dönemin siyasi ağırlığını taşıyan kimi zaman şairi umutsuzluğa sevk eden durumları görmekteyiz. Özellikle *alkol, içki, rakı, şarap, viski* gibi içecekler dönemin buhranından bir kaçış vesilesi olarak görülür. Hayat içeceğimiz olan *su* şiirlerde sıkça kullanılmıştır. Şiirlerde duygusal devinimleri besleyen *su sinekleri, su dumanı, su karanlığı* gibi olumsuz ifadeler aslında şairin *yalnızlık, ölüm, umutsuzluk*

kavramlarına işaret eder. Zira bu tip kelimeler Attilâ İlhan tarafından-bilhassa bu dönemden çok hissedilen duygulardır.

İçecek kavram alanı ile ilgili kelimeler şekil ve muhteva açısından şiirlerde şu şekilde yer alır.

- **alkol**

Gülşen'i Hatırlar Mısın şiirinde arkasından maksim yeni gardenbar / alkole boğuyor yangını içindeki / zor olan asıl yaşamak / ölmek ne ki (KK, s. 85)

- **çay**

O Eski Adamlar / 1 şiirinde lacivert hareket memuru bilinmez kaçınıcı çay / manipule tıkrıyor hat nokta hat nokta hat' (KK, s. 93)

O Eski Adamlar / 2 şiirinde tamam /gözlüklerini silmeyi bıraktı mahmut yesari bey / tefrikasının 'mabadını' yazıyor / önünde çay ve simit (KK, s. 96)

O Eski Adamlar / 2 şiirinde o serin yaz sabahları fincanlarda çay birden soğuyor (KK, s. 98)

O Eski Adamlar / 4 şiirinde tahtaburunyan apartmanı'nda demek çay saatidir (KK, s. 105)

- **içki**

Işık Mezarlığı şiirinde uykusuzların ateş aldığı / gece barlarında içkiler zehir (KK, s. 13)

O Eski Adamlar / 3 şiirinde bak eski masaryk'te yüzüm kalmış / feci gözlüksüzüm / içki söylemekte acemi / çizgilerim iyice noksan (KK, s. 99)

- **kahve**

Süz-ı Dil-Ârâ şiirinde sürün cezvelerde sürün kabarsın esmer kahveler / yakın yakın mumları büyüsün divanhaneler (KK, s. 78)

- **rakı**

Arabesk şiirinde sabaha karşı bir büyük rakı / yıldız tozuması külüstür mehtap (KK, s. 18)

Salı Sabaha Karşı şiirinde dibinde şimdi rakı şişelerinin her gece olay çıkarıyor (KK, s. 34)

O Eski Adamlar / 2 şiirinde rastla mahur arasında mütereddit / rakıya erken başlamış (KK, s. 97)

- **su**

Sokağa Çıkma Yasağı şiirinde yeraltından borular patlamış sular / vahim bir tenhaliğe akıyor (KK, s. 11)

Korkunun İsi şiirinde kederli bir ağustostu / acı sular geliyor ağzına / gözlerinde korkunun isi (KK, s. 16)

Batan Bu Köhne Şileb... şiirinde eğer bulabilirsen ölü bir kar getirir / beyazlığı kalın bir su gibi uzayan (KK, s. 20)

Ağır Kan Kaybı şiirinde biz yalnızlıktan doğduk o dağdağalı sudan / biz yani Erdoğan Ayşenur Ali ve Ahmet (KK, s. 27)

Ölmek Zamanı şiirinde uzak mavi kız dalgasız bir su / ah onun yalnızlığı benim yalnızlığım (KK, s. 30)

34 FN 346 şiirinde dağılmış su dumanı şimşekli bir karanlığa / yağmurun altında çınar / çınarın altında o karaltı / bırakılmış bir araba (KK, s. 38)

Nisan, Akşamüstü şiirinde içimizdeki ölüm karanlığı / eflatun saçakları suya sarkıyor (KK, s. 47)

Kasım, Akşamüstü şiirinde yağlı kırmızı / ve kıvılcımlı mor / öyle müthiş ki yağmurun hızı / denizden su dumanları yükseliyor (KK, s. 50)

Aralık, Sabaha Karşı şiirinde hiç yoktan hastalanmışım / ağzıma acı su geliyor / sanki yanlış bir meyve / belki bir turunç ısırılmışım (KK, s. 54)

Şeyh Bedreddin-i Simavi'ye Gazel şiirinde tohum ağaç ve orman / ölümün içerdiği hayat / buhara inkılap eden su (KK, s. 62)

Diyalektik Gazel şiirinde sen sen ol korkma karanlıktan / dik ışık çekirdeklerini / çünkü en berrak sular bile / en yağlı çamurlarla gelir (KK, s. 63)

Cehennem Kasidesi şiirinde öfke bir keder ve inanılmaz pişmanlıklar / tavandan yağlı bir su damlıyor (KK, s. 69)

Şetârabân şiirinde çok ilerlemişti mevsim su dumanı içindeydik (KK, s. 77)

Gülşen'i Hatırlar Mısın şiirinde hepimizi küçümser kimseyi beğenmezdi / eline jean harlow su dökemezdi (KK, s. 85)

O Eski Adamlar / 2 şiirinde sermiş esericedit kağıtlarını masasının üstüne / önce serlevhasını çiziktirecektir / su sinekleri (KK, s. 96)

O Eski Adamlar / 3 şiirinde salacak vapuru sonra tramvayla beyazıt / su karanlığı gökten yıldırım düşüyor minareler (KK, s. 101)

- **şarap**

Ekim, Akşam şiirinde sırf kan ve köpük bir gurubun / şarap rengi bulutları arasındayım (KK, s. 53)

Cehennem Kasidesi şiirinde *alev fiskiyeleri ermiş gümüşten havuzda / elmas sürahilerde yakut şarabı lavlar* (KK, s. 69)

- **viski**

Batan Bu Köhne Şileb... şiirinde *hani o sarışın kirpikleri saçaklı / yanağını viski bardağıyla serinleten* (KK, s. 20)

2.6.2. Giyimler, süs, takı

İnsanların giyinme ihtiyaçları kişilerin ekonomik ve sosyal durumlarına göre şekillenen bir unsurdur. İnsanlar yaşayış tarzlarının ve döneminin izlerini taşır. Bu bağlamda *giyim, süs, takı* kategorisinde yer alan kelimeler, aynı zamanda halkın estetik zevkine ve yaratıcılığına da ışık tutmaktadır. Bu açıdan değerlendirdiğimizde giyim, süs, takı kavram alanına dâhil edebileceğimiz kelimeleri incelediğimizde Attilâ İlhan'ın giyim tarzı hakkında bilgiler verdiğini söyleyebiliriz. Bu bağlamda şairin yaşamında önemli bir yere sahip olan eşyalardan *gözlük* ve *kasket* şiirlerin söz varlığını oluşturur.

Giyimler, süs, takı kavram alanına dâhil edebileceğimiz söz varlığı kelimelerin frekanslarına göre *gözlük* (6), *cep* (4), *yaka* (3), *yaldız* (2), *gömlek* (2), *şapka* (2), *sırma apolet* (2), *sarık* (2), *kadife* (2), *kasket* (2), *abani* (1), *Astragan kalpak* (1), *kalpak* (1), *Astragan manto* (1), *manto* (1), *avcı ceketi* (1), *bere* (1), *lacivert bere* (1), *blucın pantolon* (1), *bluz* (1), *ceket* (1), *cübbe* (1), *çamaşır* (1), *çanta* (1), *deri* (1), *düğme* (1), *elmas* (1), *güneş gözlüğü* (1), *halhal* (1), *kemik tarak* (1), *kolalı* (1), *kravat* (1), *kürk* (1), *manevişli yeşim* (1), *yeşim* (1), *meşin* (1), *meşin kasket* (1), *mücevher* (1), *pabuç* (1), *pantolon* (1), *pelerin* (1), *samur kürk* (1), *sarıklı* (1), *telkâri* (1), *yaldızlı* (1), *yıldızlı* (1) şeklinde sıralanmaktadır.

Nakışlı beyaz bir kumaş türü olan *abani* kelimesi *Ayrılık Sevdaya Dahil* kitabında yer alan *Kim Arar Kim Sorar* şiirinde biraz da tasavvufî bir mısrayla *sedirde abani sarıklı pîr-i fâniler ki / sakalları kucaklarına dökülmüştür* şeklinde karşımıza çıkar. Burada *sarık* kelimesinin de yer aldığını görmekteyiz. Şair, şiirdeki bu kullanımlarıyla tam anlamıyla bir tasavvuf erbabından bahsederek bir nevi bu kişilerin giyim tasvirini yapmıştır. Şairin şiirlerinin geneline baktığımızda tasavvufa uzak bir bakışı olmadığını görürüz. Bilhassa *sufi*'lere daima saygı duyan şair şiirlerinde sık sık kullandığı *yok* sözcüğü ile tasavvufi anlamdaki *varlıkta birliğe* işaret eder.

Aynı kitapta yer alan *Çerkes Halayıklar Balladı* şiirinde eşyalardan *kemik tarak*, *sarık* ve mücevherlerden *meneveşli yeşim (parlak yeşil)* ve *gümüş halhal*'ın yer aldığını görmekteyiz.

(...)

belki Sultan Murad belli sarığından

belki kadın efendi meneveşli yeşim

(...)

tömbeki kokusu gümüş halhal kemik tarak

(ASD, s. 16)

Çariçin'de Geçen Kış şiirinde giyim unsurlarından *astargan kalpak*, *astargan manto* ve *pelerin* kullanılmaktadır. Muhtemelen kış mevsimini anlatan şair, bir kadın ve adamın giysilerini tasvir ederken bir yandan da birtakım psikolojik tahlillere girişir.

(...)

kadının astragan mantosu sırtında

uzun ve beyaz ellerini çaresiz kavuşturmuş

kısa kirpiklerinde incecik buz tozu

adam buz mavisi pelerinin astragan kalpak

içinde bir atmaca ayrılık korkusu

yüreğini parçalar

(ASD, s. 60)

Astragan, TS'de *Astragan şehrinde gelmekte olup karakul kuzusunun kıvrıcık ve parlak postu*, bu posttan yapılmış kumaş olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2009).

Çariçin'de Geçen Kış şiirinde bu kelimelerden yola çıkarak kışların oldukça sert yaşandığı coğrafya olan Rusya'ya ait tarihsel görüntüler sunulmaktadır. Bu iklimsel durum şiirlerdeki kişilerin kıyafet algısına da yansımaktadır. Coğrafi yapı ve iklim bu bağlamda oldukça önemli bir unsurdur.

Bere kelimesi *Mevkuf*'un üçüncü şiiri olan *Hep Aynı Trenler* şiirinde *Münih'ten İstanbul'a lacivert bereli bir sarışın mısrasında lacivert bir bere*'nin varlığı söz konusudur.

Ayrılık Sevdaya Dahil'deki *Kalk Gidelim Kadınlar Balladı* şiirinde günlük hayatta oldukça fazla tercih edilen *blucin pantolon* ve *bluz* yer almaktadır. *Zar saydamı bluz blucin pantolon* şeklinde mısrada yer alır.

Takı olarak adlandırabileceğimiz *gözlük*, *Cam Güzeli Kızlar İçin Ballad* şiirinde *güneş dağıtıyorlar gözlük taşıyalı* mısrasında; *Flash-Back* şiirindeyse *o gözlüklü çocuk Sansaryan Hanı*'ndan mısrasıyla yer alır. *Korkunun Krallığı* kitabında da *cıgaralarını avuçlarında saklamış / gözlerinde aynalı güneş gözlükleri* şeklinde ifade edilir. Aynı kitapta yer alan *O Eski Adamlar / 2* şiirinde *gözlüklerini silmeyi bitirdi Mahmut Yesari Bey / tefrikasının mabadını yazıyor* mısrasıyla dönemin ünlü şahsiyetlerin bir eşyası olarak dikkat çeker. Aynı şiirin devamında '*Sinop sürgünü*' bir kişiyi tasvir ederken *Gözlüklü Çelebi bir zat / bıyıklarını burup derdest eylemişlerdi* mısrasıyla kullanılır. Sürgünler, tutuklamalar özellikle bu döneme damga vuran olaylardır. Şair bu siyasi baskı ortamına bizzat şahit olduğundan bu gözlemlerini siyasi devinimler ışığında sunar.

O Eski Adamlar / 3 şiirinde *bak eski Masaryk'te yüzüm kalmış / feci gözlüksüzüm / içki söylemekte acemi* ifadesiyle şair kendi ruh durumunu ortaya koyar.

Bir giyim unsuru olan *cep* kelimesison dönem kitaplarından olan *Korkunun Krallığı* 'ndaki şiirlerden *Süheylâ* şiirinde *ceplerimize harçlık nafakasından* şeklinde yer almaktadır. *O Eski Adamlar/1* şiirinde adeta ekonomik olarak yaşadığı çaresizliği tekrar tekrar açıkça ortaya koyduğu *ne cepte bilet elde bavul Haydarpaşa Garı'ndayım* mısrasıyla okuyucularına ulaşır.

Ayrılık Sevdaya Dahil'de *mücevher kelimesi Bakarsak* şiirinde *mücevher titreşimleriyle* yer alır. *Elmas* bir mücevher kavram alanında *Uzak Köpekler Gecesi* şiirinde *karanlıkta siyah elmas pırıltıları* mısrası ile karşımıza çıkar.

Samur kürk kelimesi *Ayrılık Sevdaya Dahil*'de yer alan *Usulca* şiirinde yer alır:

(...)

samur kürkünü okşar gibi

intihar fikrini okşadı

usulca

(ASD, s. 95)

Şiirde benzetme amacıyla kullanılan *samur kürk* ile *intihar fikri* arasında benzerlik ilgisi kurulmuştur. Dokunma duyusu olan *okşamak* eylemi üzerinden duyular arası aktarma yapılmıştır.

Bir meslek grubuna ait *avcı ceketi* *Kimi Sevsem Sensin*'de yer alan *Sonra O Güller şiirinde ayakkabıyla birlikte avcı kişinin dış görüntüsüyle birlikte sunulmuş ve körüklü çizme avcı ceketi kayzer bıyık mısrasıyla ifade edilmiştir.*

Giyim unsurlarından *şapka* kelimesi *tedirgin bir adam sağındaki taharri / solundaki şapkalı dudakları mor* mısrasında şapkalı bir adamdan bahsetmektedir. Aynı kelime *Korkunun Krallığı*'nda *O Eski Adamlar / 4* şiirinde *saçaklı şapkasının altında upuzun bir adam* mısrasında da yine bir adam tasviriyle karşımıza çıkar. Adamların uzun boylu ve şapkalı oluşu şiirlerde yer alan kişilerin genel özelliğidir.

Ayrılık Sevdaya Dahil' de *Kar Yağan Bir Sarışın* şiirinde *yıldızlı* bir takı kavram alanında *yıldızlı çan kulelerinden / anlaşılmaz hangisidir* mısrasında yer alır.

Yaldız kelimesi *Nasıl Bir Sevdaysa* şiirinde *kenarı yaldızlı mavi bir karanlık* mısrasıyla yer alır. *Karanlık*, soyut bir kavramken *kenarı yaldızlı mavi* renkte tasvir edilerek somutlaştırma yapılmıştır. Aynı kelimenin *Kimi Sevsem Sensin*'de *Ne Kadar İzmir / 1* şiirinde *kapısı yaldızlı kupa arabası çifte at koşulu* mısrasında bir süs unsuru olarak yer alır. *Korkunun Krallığı*'nda *O Eski Adamlar / 4* şiirinde *parlak bir renk unsuru olarak yaldız tozu bir duman yeşile çalar sarışınlığı* mısrasında bulunmaktadır.

Giyimler, süs, takı kavram alanında *giyinmek* eylemi *Aydınlık Neyin Oluyor?* şiirinde *o ışık zenginliği mi giyindiğin* mısrasıyla yer almaktadır. Aynı kitapta yer alan bir kumaş türü olan *kadife* kelimesi *Sevmek İçin Geç Ölmek İçin Erken* şiirinde *soğuk kadife teması yalnızlığın* mısrasıyla yer alır. *Yalnızlık* duyular arası aktarma yoluyla *soğuk kadife*'ye benzetilir. *Kadife*, kumaş türü özelliğini korur. Aynı kelime *Cehennem Kasidesi*'nde *nemli kadife teması yamyam yapraklarının / eflatun ve sarı* mısralarıyla yer alır.

Kimi Sevsem Sensin'de kravat kelimesi saçıını erkek kestirmiş kravatı İtalyan şeklinde yer almakta ve İtalyan giyim tarzına ilişkin atıfta bulunur. Aynı kitapta yer alan yaka ise Her Sabah, Yanılmak! şiirinde deyimleşmiş olarak kullanılmıştır. Nabız vuran o kötü ve karanlık his / yakanızı hala bırakmadı asla bırakmayacak mısrasıyla yer almakta kişinin durumuna özgü bir durum analizi yapılmaktadır. Korkunun Krallığı'ndaki Arabesk şiirinde de benzer şekilde çiçek yaptırmalar parfüm filan / bu sefer yakasını fena kaptırdı görülür. Aynı kitapta O Eski Adamlar / 2 şiirinde yaka, pantolon ve kolalı kelimeleri firar edip / sabah ezanı odesa'ya yelken açıyor / kolalı / yakası kirli pantolonu buruşuk maneviyatı berbat ile deyim anlamından sıyrılıp giyim, kıyafet noktasında karşımıza çıkar.

Korkunun Krallığı'nda yer alan meşin kasket yer alır. Gözleri mavi mavi mahzun başında meşin kasket ile bir betimleme yapılmaktadır Kasket kelimesi Lâmia'yı Görseydiniz şiirindeyse Lâmia'yı görseydiniz başında kasket olarak bulunmaktadır. Zaten Attilâ İlhan'ın özel yaşamında vazgeçemediği eşyaları arasında gösterebileceğimiz kasket şiirlerinde sıkça yer alır. Hatta kendisi kasketli şair olarak bilinir.

Aynı kitapta gömlek kelimesi Salı Sabaha Karşı şiirinde steteskobu / beyaz gömleği /soğuk ecza kokusu dizeleriyle bir doktor görüntüsü çizer. Süheylâ şiirindeyse gömleğimizde düğme papucumuzda cilâ mısrasıyla gömlek, düğme, papuç gibi kıyafet unsurları yer almaktadır.

Çamaşır ise On Sekiz şiirinde annesi içerde çamaşır ütülüyor mısrasıyla karşımıza çıkan günlük ev işlerinden bahseder.

Cübbe ise Şark-ı Karip Gazeli' 'nde bütün gözlerden nihan / bomboş cübbeleri birer hayalet mısralarıyla aslında gerçekte var olmayan kişiler karşımıza çıkar.

Takı anlamındaki telkâri kelimesi Acemişirân şiirinde o mahzun küçük hanımları o telkâri halayıkları mısrasıyla karşımıza çıkar ve süs ve takı kapsamına dâhildir. Çanta sürekli yanında bulundurduğu ve içinde notlarını taşıdığı özel bir eşyadır. Korkunun Krallığı kitabında yer alan Lâmia'yı Görseydiniz şiirinde kız lisesi öğrencisi hep öyle sessiz / çantası koltuğunda / vapura bilet mısralarıyla bir öğrencinin dışardan görünüşünü betimlerken kullanır. Ayakkabı anlamındaki pabuç ise, Süheylâ şiirinde gömleğimizde

düğme papucumuzda cila /ceplerimizde harçlık nafakasından mısralarıyla şairin kendi haline işaret eden bir unsur olarak yer alır.

2.6.3. Ev

Ev, insanların gündelik hayatın koşuşturmalarından kaçıp sakinliğe ulaştıkları bir huzur ortamıdır. Attilâ İlhan, sabahın erken saatlerinde güne başlayan ve özellikle değişik mekânlarda dostlarıyla ve gençlerle edebî sohbetler yapmaktan zevk alan birisidir. Şair, daima sosyal hayatın içerisinde olmuştur. Siyasi hayatın getirdiği ağır ve hüznü havayı her mısrada şiirlerine yansıtan şair, bu dönemde huzuru aramaktadır. Attilâ İlhan, son dönem şiirlerinde bu arayışı fazlasıyla hissettirir. Bu huzur ve sükûneti çoğu zaman evinde bulur. Şairin şiirleri incelendiğinde ev ve ev ile ilgili kelimeler *Ev ve evin bölümleri*; *Ev ve mutfak eşyaları*; *Adres ve konaklama* olmak üzere üç bölümde incelenecektir.

2.6.3.1. Ev ve evin bölümleri

Attilâ İlhan'ın son dönem şiirlerinin söz varlığı incelendiğinde şiirlerdeki kelimelerin şairin yaşam alanına dair izler sunduğu görülmüştür. Kelimeler bu bağlamda semantik açıdan değerlendirilmiş ve yorumlanmıştır. *Ev ve evin bölümleri* kavram alanına dâhil edebileceğimiz söz varlığı kelimelerin frekanslarına göre *balkon* (7), *ev* (6), *koridor* (5), *konak* (4), *salon* (4), *yalı* (4), *oda* (3), *duvar* (2), *apartman* (1), *basamak* (1), *köşk* (1), *merdiven* (1), *Osmanidesin evi* (1), *sırça köşk* (1), *tavan* (1), *teras* (1), *yuva* (1) şeklinde sıralanmaktadır.

Ayrılık Sevdaya Dahil'de yer alan *Muhbir* şiirinde ıssızlaşan bir yer olarak verilen apartman mısradaki *telefonları kesik hiç cevap vermiyor / apartmanı boşaltmış yazıhanesinde yok* şeklinde yer alır. Yalnızlık vurgusu burada da ön plandadır.

Evin dış hayata açılan bölümünü oluşturan *balkon* şiirlerde şairin de kendi yaşam alanından sıyrılıp farklı insanları ve farklı yaşamları gözlemlediği bir bölümdür. Tabiatın devinimleri zaman zaman pencere ve balkondan seyreden şairin hayal alemini de besler. Burada zaman geçirmeyi çok sever.

Şairin son dönem kitaplarından *Ayrılık Sevdaya Dahil*'de yer alan *Nasıl Bir Sevdaysa* şiirinde tabiata dair görüntüler sunan bir yer olarak mısrada şu şekilde yer alır: *şafak sökerken sekiz o kadar şimşek / balkonda işlemeli müstesna bulutlar* dizelerinde şair tarafından oldukça etkileyici betimlemelerde bulunur.

Aynı kelime *Korkunun Krallığı*'nda şairin hayatında ve hayalinde olan kadınların şiirleştirildiği *Eskiden O Kızlar* bölümünde yer alan *Müşerref* şiirinde yaz mevsimine bir özlem duyan şair, güneşli yaz balkonlarında *Müşerref*'i hayal eder.

Kimi Sevsem Sensin kitabındaysa *Sevmek İçin Geç Ölmek İçin Erken* şiirinde muhtemelen bir kadının varlığından bahseder.

(...)

*akşamın acı su karanlığı içinden
soğuk kadife teması yalnızlığın Şuh
bir kahkaha balkonun birinden
gizli işareti midir bir başlangıcın
sevmek için geç ölmek için erken*

(KSS, s. 23)

Bu mısralardan da anlaşılacağı gibi balkondan yükselen *gülme sesini* şair, aşka davet olarak kabul eder.

Aynı şiir kitabında *Ne Kadar İzmir / 2* şiirinde yer alan Nurhayat Hanım'ın balkondaki hanımelleri betimlenir. Aynı şekilde *Ne Kadar İzmir / 5* şiirindeyse *Ferhunde Hanım*'ın ev hali görüntüsü çizildiği mısralar oldukça samimidir.

(...)

*dudaklarını kelebek boyamış Ferhunde Hanım
balkonda kaşlarını alıyor elinde dev aynası
yüreği fena karanlık/bu kaçınıcı sigara
kocasından tiksiniymiş sevdiği adam da ondan*

(KSS, s. 67)

Evde yer alan *merdiven* ve *oda* kelimeleri *Korkunun Krallığı*'nda bulunan *Serüvenin Sonu* şiirinde var olup olmadığı belli olmayan hayali seslerden bahseder. *Yukardaki odalar bütün boş / fakat merdivenlerde fısıltılar/belli belirsiz ayak sesleri* mısraları bir nevi bir maceranın da sonuna gelindiğini işaret eder. Merdivenle ilintili olarak kullanılan *basamak* kelimesi *Mevcutlu* şiirinde, şairin geçmişe dönüşünü işaret eder. *Çıktığı her basamak unutulmaz bir anı / gazetelerde solmuş eski tevkifatlardan* mısralara geçmişe özlem söz konusudur.

Oda kelimesi ise *Ayrılık Sevdaya Dahil*'deki *Akşam Üstü* şiirinde *odasına çekilmek*; inzivaya çekilmek manasında kullanılmıştır. *Kimi Sevsem Sensin* kitabında *Mustafa Suphi'nin Neferi* şiirinde *Aynalıçeşme*'deki *bekar odası*'na yağın yağmurlardan bahseden şair, yaşadığı hüznü duygu durumunu derinden hissettirir.

Duvar kelimesi *Kimi Sevsem Sensin*'deki *Hesap Kitap* şiirinde *duvar* kelimesi *ferane avlulardan ve soğuk duvar diplerinden* bahseder. Burası muhtemelen bir cezaevidir. Aynı kelime *Yoksa Tecrit'te Misiniz?* şiirinde yalnızlık ve çaresizliğin şiirleştirildiği mısralar olarak karşımıza çıkar.

(...)

siz kimsiniz

yoksa kimsesiz misiniz

neden soğuk böyle

soluk benziniz

yoksa haftalardır

tecrit'te misiniz

kapı duvar sağır

arayan soran yok

o dipsiz boşluğa

düşmekte misiniz?

(KSS, s. 82)

Korkunun Krallığı kitabındaki dördüncü şiirinde siyasi oluşumların başlattığı gerilimli hava yerini artık eyleme yani şiddete bırakmıştır. *Moskova'dan döneli duvarları yumrukladı her akşam* dizelerinde insanların yaşadığı buhran gözler önüne serilir.

Köşk ve özellikle *sırça köşk* TS'de *bahçe içinde yapılmış süslü ev* olarak nitelendirilir (TDK, 2009). *Ayrılık Sevdaya Dahil*'de yer alan *Akşam Üstü* şiirinde adeta görsel bir şölen sunan şair köşkten bahseder. Şiirdeki tasvirler öyle gerçekçidir ki bahçede yer alan *manolya ağacı*'nin kokusunu duyar gibi olursunuz.

(...)

dallarında kuş yağmuru

köşkü bahçesindeki

manolya ağacının

güneş yemyeşil damlıyor

kaygan yapraklarından

(ASD, s. 97)

Ev ile ilgili bir unsur olan *tavan* ; *Kimi Sevsem Sensin* kitabındaki *Mustafa Suphi'nin Neferi* şiirinde *bekar odası*'ndaki yüksek tavanlar betimlenir. Aynı kitapta evin başka bir bölümü olan *teras*; *M'ba* şiirinin son bölümünde *otelin camdan terasında / m'ba / başlı başına bir örgüt* evin bir bölümü tasvir edilir. Aynı kitapta yer alan *Ne Kadar İzmir / 3* şiirinde *Mübadil Osmanidis'in evi* olarak adı geçen *Osmanzâde*'lerden Osmanidis'in evinde Rumca konuşulur; Osmanidis oldukça varlıklıdır ve yanya eşrafındandır.

Yuva ev manasında *Ayrılık Sevdaya Dahil*'deki *Kalk Gidelim Kadınlar Balladı* şiirinde *yuvası aşk yuvası görkemli salon / kapısı vızır vızır spor mercedes'ler* şeklinde kullanılmıştır. Burada aşk muhabbetiyle coşan bir oldukça şaşalı bir ev görüntüsü çizilmiş; lüks yaşamın izleri her mısrada kendini hissettirmektedir. Aynı kitapta yer alan *Tığ Örgüsü Yaşlı Kadın Balladı*'nda *yalı* kelimesinin geçtiği mısralarda eski bir yalı tasviri yapılmıştır. *O yalıda eskiyor camları martılı / akasyalar büyür yağmurlarından* dizelerinde artık hayatın tantanasından elini çekmiş tam anlamıyla inzivaya çekilmiş ihtiyar bir kadının varlığından bahseden şiir, bu kişinin tasvirini yapar. Kitabın ilerleyen bölümlerinde sevilen şiirlerden *Söyler*'de *Kuzguncuk'taki yalı*'dan ve bu yalıda yer alan *karanlık bir gazelhan*'dan bahseder.

Kimi Sevsem Sensin'de *Mevsimidir* şiirinde İstanbul'un farklı semtlerinin mevsimsel değişimlerle meydana gelen güzellikleri ön plandadır. Ancak; yalıların تنها olduğunu ifade eder. Bu durum şairin yaşadığı *terkedilmişlik duygusu*'nun bir tezahürüdür. Aynı

kitapta *Kanlıca'da Mehtap* şiirinde şu mısralarla adeta bize İstanbul havası solutur. Dönemin tarihi dokusunu yansıtan ahşap yalılar Boğaz'ın eşsiz manzarasıyla sunulur.

(...)

*Kanlıca'da unutulmuş
ahşap bir yalıda*

belki edebiyât-ı cedide'den kalan

(KSS, s. 77)

Benzer manadaki *konak* ve evin giriş kısmını oluşturan *koridor*; *Çariçin'de Geçen Kış* şiiri oldukça samimi mısralar sunarak *konakta zaman zaman / koridorda ürkek ayak sesleri / kapının ardında fısıltılar* şeklinde ifade eder. *Korkunun Krallığı*'ndaysa müzik makamlarının şiirleştirildiği bölümlerde yer alan *Acemişirân*'da *yıkılmış eski konaklar* betimlenir. Bu şiirde zamanın gerilimli ve korkutucu havası *evler, konaklar, yalılar* üzerinden ön plana çıkarılmıştır.

Ev, Ayrılık Sevdaya Dahil'de yer alan *Yeşil Pancurlu Ev* şiirinde geçmiş günlerdeki insanların aile yaşamlarından kısa kısa görüntülerle sunulur.

(...)

*gül gibi geçinip gidiyorlar işte
yeşil pancurlu evde
o iki kadın ve çocuk
acaba hangisine baba diyor*

(ASD, s. 100)

Aynı kitaptaki *Kötümser* şiiri soğuk bir mevsim tasviriyle şairin psikolojik tahlili yapılır. *Sabah evden çıkmışım / yüreğim kapalı* mısrasında *yüreği kapalı olmak* ile *havanın kapalı olması* arasında ilişki kurulmuştur. *Korkunun Krallığı*'nda da benzer şekilde bir sonbahar görüntüsü içinde *kaşlarını evde unutmuş dudakları sonbahar* mısrasında insana ait unsurlar doğa ile ilişkilendirilerek benzetme yapılmıştır.

Kimi Sevsem Sensin'deki *Aranıyor* şiirinde diğer kitaptaki şiirlerin aksine mısraların satır aralarına çokça umut serpilmiştir. Şairin; *ekmek al ben unutmuşum eve dönerken / gülümse*

tozu gitsin yalnızlığımızın mısralarıyla diğerlerine nazaran artık durumu içselleştirdiği sezilir.

Koridor kelimesi *Yoğun Bakım* şiirinde *koridorlarda kimseler yok / ne bir hemşire ne bir hasta* mısralarıyla boş bir hastane görüntüsü çizilir. Her iki kullanımda da yalnızlık, hastalık ve acizlik kendini iyiden iyiye hissettirilir. *Kimi Sevsem Sensin*'de *Çiftin Çifte Yalnızlığı* şiirinde şiirin adından da anlaşılacağı gibi *asansörde küf kokusu koridor kimsesiz* mısrasında koridoru anlatırken kullandığı yer alan *küf kokusu* aslında yalnızlığın işareti olup kimsesizliğin görüntüsünü çizer. *Korkunun Krallığı*'nda yer alan *Serüvenin Sonu* şiirindeyse İngiliz sarayı ve Viyana'da bir otelinin koridorlarından bahseder. Bu sefer de limanlar tenhadır.

(...)

İngiliz sarayı iki adımlık yer

Viyana oteli تنها bir liman

koridorlarında bıyıkları ıslak

gözleri kan çanağı

yalnızlık adamları

adamları

(KK, s. 22)

Şiirde otel koridorlarında bir adam tasviri yapılır ki bu adam koridorlarda dolaşan da yalnız bir adamdır. Yani; şair buradaki adamın yalnızlığına vurgu yaparken aslında kendi yalnızlığına dikkat çekmek ister. Ayrıca; bu adamın içindeki bu tek başlılık adeta dış görünüşüne de yansımıştır. Adamın bıyıkları ıslak ve gözleri kan çanağıdır. Geçmişte yaşanan serüven şuuraltında yer alır. Bu serüvenin sonu mahkûmiyet olarak tamamlanır. Şair; gerilimli bir geçmişin izlerini taşır.

Evin en önemli bölümlerinden biri olan *salon* şiirlerde *O Eski Adamlar / 1* şiirinde bir bekleme salonundan bahseden şiirde *bekleme salonunda ensesi traşlı bir kadın* şeklinde yer alır. Bakımlı bir kadının görüntüsü çizilir. *Ayrılık Sevdaya Dahil*'de özellikle *şuh bir kadın*'dan bahseden şiirde *yuvası aşk yuvası görkemli salon* mısrasıyla bize muhteşem bir zenginliği hissettirir. Aynı kitapta yer alan *Söyler* şiirinde *zaman olmuştur ki / loş salonlarında heyûla büfelerinde* mısrasında geçmiş hatıraların kendi durumuyla

karşılaştırır. Geçmiş zamanların hüznünü ifade eder. *Kimi Sevsem Sensin*'de *Mustafa Suphi'nin Neferi* şiirinde büyükçe bir salonda gerçekleşen *Zinovyef yoldaş*'ın kürsüdeki konuşmasının ardından buradaki bir kişinin tasviri yapılır. *Kırmızı gözleriyle dalmış / salondaki galeyana bakıyor* mısralarıyla gösteri salonun durumunu ve coşkulu bir kalabalık bir şölen gibi sunulmaktadır.

2.6.3.2. Ev ve mutfak eşyaları

Attilâ İlhan son dönem şiirleri incelendiğinde ev ve evin içindeki eşyalara sıkça yer verildiği görülmüştür. Ev ve mutfak eşyaları kavram alanına dâhil edebileceğimiz söz varlığı kelimelerin frekanslarına göre *lamba* (7), *bıçak* (5), *bardak* (5), *kadeh* (4), *şişe* (4), *semaver* (3), *vazo* (3), *vitrin* (3), *masa* (2), *sehpa* (2), *sürahi* (2), *ahşap* (2), *avize* (2), *baca* (2), *gece lambaları* (2), *boy aynaları* (2), *ayna kırığı* (1), *çay bardağı* (1), *cam sicimi* (1), *cezve* (1), *cumbalar* (1), *çan* (1), *fırça* (1), *fincan* (1), *gümüş semaver* (1), *iskemle* (1), *istikân* (1), *koltuk* (1), *masa* (1), *konsol aynaları* (1), *kristal fonus* (1), *kristal vitrin* (1), *tahta masa* (1), *musluk* (1), *örtü* (1), *pancur* (1), *pirinç mangal* (1), *raf* (1), *rahle* (1), *satır* (1), *sedir* (1), *rakı şişeleri* (1), *traş aynası* (1), *tuz ruhu* (1), *yatak* (1) şeklinde sıralanmaktadır.

Şairin kitaplarından *Ayrılık Sevdaya Dahil*'de yer alan ev ve mutfak eşyalarından en dikkat çeken *sedir* olmuştur. *Kol koyacak yeri ve arkılığı bulunmayan, üstü minderli ve yastıklı olabilen kerevet, divan* anlamındaki *sedir*, aslında Attilâ İlhan'ın has Anadolu topraklarından ev kültürü bakımından da beslendiğinin açıkça göstergesidir (TDK,2009). Şiirlerde kullanılan kelimeler ev ortamına ilişkin detaylar da vermekte olup *gümüş semaverler, kristal fanus, boy aynaları, avize, vazo, gece lambaları* gibi eşyalar dizayn zevkini de yansıtan aynı zamanda şairin mütevazî ev ortamından sıyrılarak lüks ve şaşaaıyı betimlemeye yardımcı kelimelerdir.

Ev ve Mutfak Eşyaları kavram alanı ile ilgili kelimelerin şiirlerdeki anlam alanı şu şekildedir.

- *sedir*

Kim Arar Kim Sorar şiirinde *başka bir yerde / başka bir zaman / sedirde / abani sarıklı pîr-i faniler ki / sakalları kucaklarına dökülmüştür* (ASD, s. 42)

- **vazo**

Geçerdi Hep şiirinde yüreğinde yalnızlığın tortusu / vazoda yaseminler (ASD, s. 47)

- **boy aynaları**

Kar Yağan Bir Sarışın... şiirinde boy aynalarında ışık ejderhaları / çift başlı kartal avizelerinden / votka erimiş kıpkızıl bardaklarda / sanki kor (ASD, s. 56)

- **avize**

Söyler şiirinde o evcâra beste ki çevresinde avizelerden / gökkuşağı serpintileri (ASD, s. 44)

Kar Yağan Bir Sarışın... şiirinde boy aynalarında ışık ejderhaları / çift başlı kartal avizelerinden / votka erimiş kıpkızıl bardaklarda / sanki kor (ASD, s. 56)

- **bardak**

Sarhoş Bir Kadın Balladı şiirinde kaç içki daha ne ağır bir iş / alkol ırgatlığı bardakta ruj izi (ASD, s. 14)

Flash-Back şiirinin birinci serisinde televizyonda haberler ölü bir zaman / bardakta siyah bir fena köpük (ASD, s. 32)

Uzak Köpekler Gecesi şiirinde bardağında üşümüş gece çayı / hatırlayıp sakladığı bir tabanca gibi (ASD, s. 53)

Kar Yağan Bir Sarışın... şiirinde boy aynalarında ışık ejderhaları / çift başlı kartal avizelerinden / votka erimiş kıpkızıl bardaklarda / sanki kor (ASD, s. 56)

Ayrılık Sevdaya Dahil / 5 şiirinde hiç yanılmamışız / her an düşüp düşüp / kristal bir bardak gibi / tuz parça kırılırsak da (ASD, s. 80)

- **bıçak**

Flash-Back şiirinin ikinci serisinde yer alan Belki Sabaha Karşı... şiirinde belki sabah karşı kaldığın yerden / misli görülmemiş bıçaklar bileyerek (ASD, s. 33)

- **cam sicimi**

Cam Güzeli Kızlar İçin Ballad şiirinde nergis akşamları cam sicimi yağmur / güneş dağıtıyorlar gözlük taşıyalı (ASD, s. 17)

- **çan**

Çarıçın'de Geçen Kış şiirinde kararmış çan gibi çalıyor / donmuş gölün üzerinde akşam ayazı / kararmış ve kocaman (ASD, s. 61)

- **fırça**

Profili Oğlan Çocuğu şiirinde eli fırça tutunca yaptığı resim / bir yangın korkusu gibi özgün (ASD, s. 65)

- **gece lambaları**

Söyler şiirinde zaman olmuştur ki / yanar mor zambaklar buğulu gece lambaları (ASD, s. 45)

Yoğun Bakım şiirinde koridorda kimseler yok / ne bir hemşire ne bir hasta / gece lambaları / can çekişiyor (ASD, s. 93)

- **gümüş semaver**

Uzak Köpekler Gecesi şiirinde nasıl da kış / alevleri ocaktaki kütüklerin / aynasında yansıyor gümüş semaverin (ASD, s. 53)

- **istikân**

Kim Arar Kim Sorar şiirinde ince belli istikânlarda tavşankanı çay / çayda kelle şekeri / sessizce eriyor (ASD, s. 42)

- **kadeh**

Kim Arar Kim Sorar şiirinde çil çil / yıldızlara karışırdı ziller / kadehler dağılır gümüş karanlığına (ASD, s. 39)

- **ayna kırığı**

Tığ Örgüsü Yaşlı Kadın Balladı şiirinde daha mı yumuşak ipek yumuşaklığından / sanki ayna kırığı yıldız çakıntılı (ASD, s. 19)

- **kristal fanus**

Söyler şiirinde zaman olmuştur ki / loş salonların heyûla büfelerinde / o kristal fanuslu yorgun saat / fena halde durmuş (ASD, s. 43)

- **lamba**

Geçerdi Hep şiirinde güneş çekilmiştir bahçelerden / lambalar çok erken yanmış (ASD, s. 47)

Çarıçın'de Geçen Kış şiirinde altındaki sokak lambasının / dalgın bir sarışın / karanlık Miralay (ASD, s. 60)

- **musluk;**

Artık Ben... şiirinde ay karanlık / sular kesildi musluklar tıslıyor (ASD, s. 101)

- **pancur**

Yeşil Pancurlu Ev şiirinde gül gibi / geçinip gidiyorlar işte / yeşil pancurlu evde / o iki kadın ve çocuk (ASD, s. 100)

- **rahle**

Kim Arar Kim Sorar şiirinde rahlede kur'ân-ı azîm-üş-şân / el yazması divanlarda muhammesler murabbalar (ASD, s. 42)

- **semaver**

Flash-Back şiirinin ikinci serisinde yer alan *Belki Sabaha Karşı...* şiirinde *belki sabah semaver ağır çay kokusu / sis düdükleri ki uzaktır korkuludur* (ASD, s. 33)

Uzak Köpekler Gecesi şiirinde *nasıl da kış / alevleri ocaktaki kütüklerin / aynasında yansıyor gümüş semaverin* (ASD, s. 53)

- **şişe**

Mevkuf şiirinin birinci serisinde yer alan *Şişeler Çekilmiş...* şiirinde *kurtuluş'ta ay karanlık fabrika meyhanesi / şişeler çekilmiş karşılıklı beş kurşun atıyor* (ASD, s. 28)

- **tahta masa**

Mevkuf şiirinin birinci şiirinde yer alan *Şişeler Çekilmiş...* şiirinde *tahta masalarda çiçek açmış Yahudiler / İbranice çay içiyorlar Tevrat ve Mezmur* (ASD, s. 28)

Kimi Sevsem Sensin şiirinde ev ve mutfak eşyaları kavram alanından *bıçak, ağzını bıçak açmamak* şeklinde deyim anlamıyla kullanılmıştır. Ayrıca *bıçağın böğrüne saplanması* gibi

şiddet ifadeleri ön plandadır.

Şiirlerde tasvir edilen muazzam sofraların içeceği çoğu zaman *kadehlerdeki rakı*'dır.

Kimi Sevsem Sensin kitabında yer alan ev ve mutfak eşyaları ile ilgili kelimelerin şiirlerde kullanımı şu şekilde olmuştur.

- **ahşap**

Kanlıca'da Mehtap şiirinde *Kanlıca'da unutulmuş / ahşap bir yalıda / belki edebiyat-ı cedideden kalan* (KSS, s. 77)

- **raf**

Ne Kadar İzmir / 3 şiirinde *Zeki Bey'in kahvesi nargileler rafta lejyoner* (KSS, s. 63)

- **sehpa**

Zorro / Kamçılı Kadın şiirinde *gözlerin kaç gece eder / dudakların kaç karanfil / gülünce sehpa devriliyor / kızgınlığın kaç yanardağı* (KSS, s. 30)

Ne Kadar İzmir / 5 şiirinde *divan-ı harb-i örfi / menemen'de sehpa / sehpa* (ASD, s. 66)

- **vazo**

Ben Tuzparça Yerdeyim şiirinde *sanki o karanfiller vazosunda duruyor* (KSS, s. 51)

Di'li Geçmiş / 3 şiirinde *porcelen vazoda yaseminler şevki bey hicaz / sedefli udundan damla damla azalan paşa kızı* (KSS, s. 57)

- **boy aynaları**

Birbiri Olmak!... şiirinde gece / ıssız bir mağazada / yapayalnız / iki kız boy aynalarına girmiş / sessiz sedasız / yüzlerini değışeceklermiş / birbiri olmak için (KSS, s. 71)

- **Baca**

Di'li Geçmiş / 2 şiirinde gülcemal yola çıkmış iki baca dört direk / uzak çan sesi gezinti güvertesinden (KSS, s. 56)

- **Bıçak**

Ne Kadar İzmir / 4 şiirinde Newyork borsasında buhran / fiyatlar düştü bıçak açmaz lövanten ihracatçısının ağzını (KSS, s. 64)

Bana Bir Şimşek Çak... şiirinde sanki yalın bir bıçak kayarak / bir kırlangıç hızıyla / bulutların arasından / karanlığın böğrüne saplanacak (KSS, s. 97)

- **Kadeh**

Di'li Geçmiş / 3 şiirinde Tebriz'den getirilmiş mutantan mahzunluğunu / iki kadeh rakı arkasından hain redifli gazeller (KSS, s. 58)

Yani Epeyce Zindan şiirinde bir şaşaa bir şehrayın bir ihtişam / billür kadehlerde rakı / bulanık duman duman (KSS, s. 91)

- **Lamba**

Neydi O Bir Zamanlar şiirinde hangi yanıma dönsem seni bulurdum / içimdeki lambanın kırıldığı anlar (KSS, s. 31)

- **Örtü**

Süheylâ Değildi Adın şiirinde inceden inceye boyanmaz mıydın / kirpiklerinin lacivert örtüsü / Süheylâ değildi başkaydı adın (KSS, s. 29)

- **Pirinç mangal**

Kanlıca'da Mehtap şiirinde belki edebiyat-ı cedideden kalan / o prinç mangaldaki / öylece kurumuş sahur ateşleri (KSS, s. 77)

- **Sürahi**

Ne Kadar İzmir / 4 şiirinde ışıktan süs kılıçları ayna parıltısından / buz mavisi sürahiler aydınlığa doymuş / ışımadan boğulmuş üzüm taneleri (KSS, s. 64)

Korkunun Krallığı kitabında yer alan ev ve mutfak eşyaları ile ilgili kelimelerin şiirlerde kullanımında *bıçak*, *öfke bıçağı*, *bıçak parıltısı* gibi gerilim ve korku ortamını ifade eder. Kullanılan kelimelerin neredeyse tamamına yakın bir bölümünde bu hava hakimdir. *Sıcak çay* samimi ev ortamını yansıtırken, şiirde de geçen *fincanda soğumuş çay* ise yalnızlığa

işaret eder. İşte şair tam da bu anlarda bu yaşadığı bu bıkkınlık durumundan kurtuluşun yollarını arar. Bunu kimi zaman içki şişelerinde bulur kimi zaman da şiirlerde yer alan *bir deniz, bir ağacın çiçek açması vb.* doğa olayları şaire umut aşıl原因 unsurlardır. Aileyi sembolize eden ev ortamı ve evde kullanılan eşyalar bize şairin özel hayatına ilişkin bilgiler verirken aynı zamanda duygu ve düşünce dünyasının izlerini de sunar. Özellikle *eski evlerde, pencere hizasından sokağa doğru çıkıntısı olan kafesli bölüm olan cumbalar,* tam da şairin aradığı huzurlu ve içten bir ev görüntüsü verir. Şair kısa sürede de olsa yalnızlığından kurtulur.

- **ahşap**

O Eski Adamlar/ 2 şiirinde yorgun öksürüklerle dolu ahşap konak yavruları / cumbaları sarkmış karanfilli tütün dumanlarına (KK, s. 98)

- **Baca**

O Eski Adamlar / 3 şiirinde piposu lokomotif bacası harıl harıl tütüyor (KK, s. 103)

- **bardak**

Şubat, Sabah şiirinde tüy kalem gibi ince uzun / yıkanmış bir bardak gibi / temiz ve çıplaktılar (KK, s. 51)

- **bıçak**

Işık Mezarlığı şiirinde gece barlarında içkiler zehir / kınından çıkar öfke bıçağı (KK, s. 13)

Işık Mezarlığı şiirinde ay şimşek mavisini belirlemiştir / bıçak parıltısıyla yalar sokağı (KK, s. 14)

- **cezve**

Sûz-i Dil-Ârâ şiirinde sürün cezvelerde sürün kabarsın esmer kahveler / yakın yakın mumları büyüsün divanhaneler (KK, s. 78)

- **cumbalar**

O Eski Adamlar/ 2 şiirinde yorgun öksürüklerle dolu ahşap konak yavruları / cumbaları sarkmış karanfilli tütün dumanlarına (KK, s. 98)

- **fincan**

O Eski Adamlar / 2 şiirinde o serin yaz sabahları fincanlarda çay birden soğur / yapraklarda

rüzgârlı bir telaş adeta korkmuşlardır (KK, s. 98)

- **iskemle**

Salı Sabaha Karşı şiirinde *dizimi uyku sersemi bir iskemleye çarptım / kıvılcımlar dizi dizi her yanıma dağılıyor* (KK, s. 32)

- **kadeh**

O Eski Adamlar / 3 şiirinde *içki içmekte acemi / çizgilerim iyice noksan elinin değdiği her kadehi o dakika boşaltıyor* (KK, s. 99)

- **koltuk**

34 FN 346 şiirinde *bir genç direksiyona yıkılmıştır / kanı sımsıcak damlıyor dirseklerinden koltuğa* (KK, s. 39)

- **lamba, konsol aynaları**

34 FN 346 şiirinde *geceyarıları / tenhadır buraları / ne in ne cin / kırmızı lambası / sanki kan damlası demiryolu geçidinin* (KK, s. 38), (KK, s. 39)

Hisârbuselik şiirinde *konsol aynalarında geçmişten unutulmuşlardı / o karpuzlu lambalar ki korkumuzu aydınlatırlardı* (KK, s. 76)

- **masa**

Batan Bu Köhne Şileb... şiirinde *garson masa iyi manzarayı değiştir / sırası mı mehtabın yıldız yağmurunun* (KK, s. 21)

O Eski Adamlar / 2 şiirinde *sermiş 'esericedit' kağıtlarını masasının üstüne / önce serlevhasını çizecektir / su sinekleri* (KK, s. 96)

O Eski Adamlar / 4 şiirinde *kimseler anlamadı siyasi polisin etrafı sardığını / suna pastanesidir تنها yeşil briç masaları* (KK, s. 104)

- **rakı şişeleri**

Salı Sabaha Karşı şiirinde *küstah sarışınlığını kristal bir zırh gibi gururla taşırdı / dibinde şimdi rakı şişelerinin / her gece olay çıkarıyor* (KK, s. 34)

- **satır**

On Sekiz şiirinde *alnında satır gibi indirmiş kaşlarını / ağır yüzü kan revan içindedir* (KK, s. 35)

- **sürahi**

Cehennem Kasidesi şiirinde *alev fıskiyeleri erimiş gümüşten havuzda / elmas sürahilerde yakut şarabı lavlar* (KK, s. 69)

- **şişe**

Korkunun Krallığı şiirinde *yanlış bir mıknaş firtınası içindeyim / şişe yeşili şerare atlamaları* (KK, s. 42)

- **traş aynası**

Salı Sabaha Karşı şiirinde *bütün gün korkusunu camlarda görmemek için / traş aynasında bırakır gözlerini sabahtan* (KK, s. 33)

- **tuz ruhu**

Cehennem Kasidesi şiirinde *tuz ruhu yağıyor bulutlardan / elimiz yüzümüz paramparça / tepeden tırnağa kan içindeyiz* (KK, s. 68)

- **vitrin**

Issızlığın Çılgılığı şiirinde *cam ipliğinden sıkı dokunmuştur / kristal vitrindeki bu loş kadın* (KK, s. 19)

O Eski Adamlar / 2 şiirinde *kitapçı vitrinlerinde yeni bir kitap / jokond ve siyau* (KK, s. 96)

O Eski Adamlar / 4 şiirinde *renkli ampullerle donatılmış pembe yeşil ve mor / vitrinleri lakerdacı barba Andonyadis'in* (KK, s. 105)

- **yatak**

Işık Mezarlığı şiirinde *karakolda intihara heveslenir / bir acil serviste hazır yatağı* (KK, s. 13)

2.6.3.3. Adres ve konaklama

Ev genel kavram alanının alt başlığı içinde değerlendirdiğimiz adres ve konaklamaya ilişkin kullanılan kelimelerin Attilâ İlhan'ın yaşadığı bölgeler hakkında bilgiler verdiği sonucuna ulaşmak mümkündür. Şairin şiirlerinde buna dair izlere de rastlanmaktadır. Kelimeler bu bağlamda incelenmiş ve yorumlanmıştır. Adres ve konaklama kavram alanında kullanılan kelimelerden *sokak* frekansı en yüksek kelime olmuştur. Bu durumun Attilâ İlhan'ın ev dışındaki yaşama verdiği önemin bir göstergesi olduğu düşünülebilir. *Adres ve konaklama* kavram alanına dâhil edebileceğimiz söz varlığı kelimelerin frekanslarına göre *sokak (20)*, *otel (4)*, *bucak (2)*, *adres (1)*, *palas (1)*, *oda (1)* şeklinde sıralanmaktadır.

Ayrılık Sevdaya Dahil'deki *Unutulmuş Kızlar Balladı*'nda *adres* kelimesi bir belirsizliği işaret eder. *Ne adresi belli ne adı bazılarının / unutulmuş kızları mevsimlik sevdaların mısralarıyla artık adresi ve adı anımsanmayan kızların mekânsızlaştırılması söz konusudur.*

Korkunun Krallığı 'nda yer alan *Ağır Kan Kaybı* şiirinde, şairin militan tavrının görüntüsü çizilir. *Erdoğan, Ayşenur Ali ve Ahmet* adlı gençlerin hikâyesinin sunulduğu şiir; epeyce korku içinde yaşayan bu gençlerin adeta yok oluşlarını betimler. *sanki bir teşbih koptu tane tane savrulduk / köy köy bucak bucak memleket memleket* mısralarıyla gençlerin yaşadığı korkunun ve acının toplumsal boyutunu ortaya koyar.

Konaklama mekânı olarak *oda*; *Aynalıçeşme*'deki *bekar odası*'ndan bahseder. Bekar odası, aile ortamından uzak yalnız bir yaşamı simgeler.

Aynı kitapta yer alan diğer bir konaklama olarak *palas*; *Ne Kadar İzmir / 1* şiirinde *İzmir palastaki Miralay Zeki Bey çok sigara* mısrasıyla miralayın gazi olduğunu ve devamındaysa Atatürk ile rakı içmişliğinden bahseder.

Otel kelimesi *Ayrılık Sevdaya Dahil*'de *Flash-Back* şiirinin ilk bölümünde yer alan *Yoksa Geldiler Mi* şiirinde *o kullanılmış uyku otellerden dağılan* mısrasıyla; aynı kitapta yer alan *Kim Arar Kim Sorar* şiirindeyse *otellerinde pavyon kızları uyudu uyuyacak / gece asıl uyandıkları an üstlerine devriliyor* şeklinde yer alarak oteldeki durum gözler önüne serilir. *Kimi Sevsem Sensin* kitabındaki *Çiftin Çifte Yalnızlığı* şiirinde *Tarlabaşı*'ndaki *yamuk bir oteldeyiz* şairin geçmişe dönmesi söz konusudur. Bilinçaltına yerleşmiş görüntüleri sunulmaktadır. *M'ba* şiirinde *üstüne yoktur doğrusu / otelin camdan terasında* mısralarıyla çizilen *otel* görüntüsündeki kişilerin *anti-emperyalist bir örgüt* olduğundan bahseder.

Sokak kelimesi *Mevkuf*'un *Şişeler Çekilmiş* adlı birinci şiirinde *Kuledibi'nin arka sokakları mevsim yaz / birazdan yemyeşil plak çalacaklar*'da geçen sokak İstanbul'un izlerini taşır. ikinci şiirde muhtemelen siyasi bir bildiri dağıtırken sokakta tutuklandığını ifade eden mısralardır. Devam eden *Flash-Back*'in ilk şiiri olan *Yoksa Geldiler Mi*'de *yoksa geldiler mi korkularıyla büyük / namlu siyahı karanlık sokaklardan* mısrasıyla korkunun şiddetinin bir kat daha arttığını söyleyebiliriz.

Sokak kelimesi *Kimi Sevsem Sensin*'de yer alan *Her Sabah Yanılmak!* şiirinde tutuklanan bir gençten bahseden şair, *elbet en kötüsü sokaklarda tutuklanmak / hani bir kere iki yanınızda iki sivil polis* mısralarıyla sokakta yakalanan kişinin duygusunu gözler önüne serer. Bu tutuklamaları bizzat gören biri olarak tecrübelerini dile getirir. *Di'li Geçmiş / 2*

şiiirindeyse *rüzgâr sokakları*'ndan bahseder. Burada betimlenen çocuk kalabalık sokaklarda yalnızdır.

(...)

*sesizlikten uyanırsın sabaha karşı
alışık olmadığın bir saat üç buçuk
hiç üşümediğin bir rüzgâr sokaklarda
yalnız bir çocuk geceleri çok kalabalık*

(KSS, s. 56)

Aynı kitaptaki *Bana Bir Şimşek Çak* şiirinde *İzmir'de istirdat'ı yaşamaktayım / bir yangın soluğu sokak içlerinden* mısralarıyla bir İzmir görüntüsüyle, bir geçmişe dönüşü yaşadığının vurgusunu yapan şair, hatta bu durumun vehametini anlatmak için *yangın* gibi doğal afetle betimler.

Korkunun Krallığı kitabında *Sokağa Çıkma Yasağı* şiirinde şiirin adından da anlaşılacağı gibi istibdat dönemi tüm şiddetiyle devam etmektedir. Sokağa çıkma yasakları 12 Eylül döneminde oldukça fazla görülen bir durumdur. Sirenler çalar ve trafik de durmuştur. *Şerareler dökülüyor sokak lambalarından* mısrasıyla cereyanların kesik olduğu ifade eden şair, adeta *vahim bir yalnızlığı* yaşamaktadır. *Işık Mezarlığı* şiirindeyse korku ve yalnızlık duygusu bir *sarhoş bir fahişe*'nin bakış açısıyla sunulur. Şiirin adıyla tezat olarak geceleyin sokakların karanlığı gözler önüne serilmiştir. *Ay şimşek mavisini belirlemiştir / bıçak parıltısıyla yalar sokağı* mısrasıyla sokak kavgalarına dikkat çeker ve sokaktaki ölümlerden bahseder.

Şairin Sait Faik'in hatırasına ithaf ettiği *Issızlığın Çılgılığı* şiirinde bir kadın tasviri yapılır.

(...)

*cam ipliğinden sıkı dokunmuştur
kristal vitrindeki bu loş kadın soğuk
tenhaliğinde kaşları alınının ince bir
hayretle sanki donmuştur
yansımaları sokağa vurmıştır*

(KK, s. 19)

Serüvenin Sonu şiirindeyse *yankılanır / Abanoz sokağı'ndan fahişelerin tamtamları tamtamları* diye dile getirilen şiirde özel bir sokaktan bahseder. Bu sokak *Abanoz sokak*'tır.

Attilâ İlhan, gecenin kendisi üzerindeki izlenimlerini sunar. Özellikle son mısrasında bir kadın tasviri yapan şair, bu kadının gerçek mi yoksa hayal mı olduğunun bilgisini bize sunmasa da kadın kavramını gecelerle özdeşleştirmesi bakımından önem arz eder.

(...)

gözleri bir yangın başlangıcıdır

dudakları kırmızı alarm

uğultusu şehre yayılır

sokak sokak

tutulsam korkarım

tutulmasam

(KK, s. 24)

Çizilen kadın profili şairi kendine doğru çekmektedir. Sokak sokak kadının varlığını hisseden şair, tutulmaktan hem korkmaktadır; hem de tutulmaya dair büyük bir istek duymaktadır. *Salı Sabaha Karşı* şiirinde *o kadar yalnız ki yabancılarla selamlaşıyor / tek başına ne tartışmalar sokaklarda geceleyin* mısrasıyla yaşadığı çaresizliği ve bu buhran ortamını gözler önüne serer.

Eskiden Başka Kızlar bölümünde şairin hayatına girdiğini varsaydığımız 1940'lı yılların kadınların tasvir edildiği şiirlerden *Lâmîa'yı Görseydiniz* şiirinde son mısra oldukça hüznüldür.

(...)

Lâmîa'yı görseydiniz gözleri bir memleket

nasıl da cana yakın mutlaka severdiniz

samsun'da tutuklandı / en büyük felaket

verem mi neymiş orası çok belirsiz

ölüsü sokaklarda kaldı nihayet

(KK, s. 87)

Dönemin şiddetinin eyleme dönüştüğünün belirtisi olarak aslında masum olan ve üstelik hasta olan *Lâmîa'nın tutuklandığı*'nı hatta bu acılara dayanamadığı için sokaklarda ızdırap içinde öldüğünü ifade eder. Bilhassa *ölüsü sokaklarda kaldı* mısrası insanı derinden sarsmaktadır. *O Eski Adamlar / 4'te 1940'lı yılların görüntüsünün sunulduğu şiirde özellikle üç gündür hangi sokağa sapsa gölgesi bir taharri* mısrasıyla sokaklarda dolaşan sivil polisler dikkat çekmekte olan şair, yaşadığı korku ve gerilimi adeta gözler önüne serer.

2.6.4. Aletler, eşyalar

Aletler ve eşyalar olarak tasniflenen genel kavram alanı iki alt başlık altında incelenecektir. Alt başlık oluşturulurken Attilâ İlhan'ın son dönem şiirlerinin kelime hazinesi dikkate alınmıştır.

2.6.4.1. Aletler

Bir el işini veya mekânîk bir işi gerçekleştirmek için özel olarak yapılmış nesne ve bilhassa bir sanatı yapmaya, uygulamaya yarayan özel aygıt anlamındaki alet, günlük hayatta karşımıza çıkan araçlardır. Aletin eşyalardan ayrı bir alt başlık halinde değerlendirilmesinin sebebi kavram itibariyle farklılık göstermesidir.

Aletler kavram alanına dâhil edebileceğimiz söz varlığındaki kelimeler frekanslarına göre *tel (6), silah (5), nargile (5), tabanca (4), ustura (3), zincir (2), çakmak (2), düdük (2), pipo (2), ağızlık (1), balta (1), çakı (1), çekirdek (1), ekran (1), sis düdüklere (1), gümüş kaplama (1), kement (1), kontak (1), makas (1), maniple (1), miknatis (1), motor aksamı (1) puro (1), pipo sapı (1), siren (1), steteskop (1), şalter (1), tığ (1)* şeklinde sıralanmaktadır.

Ayrılık Sevdaya Dahil kitabında yer alan *çakmak* kelimesi yalnızlığı betimlemeyen bir unsur olarak kullanılmıştır. Yalnızlık; *çakmak taşı gibi sert* ve *elmas gibi keskin*'dir. Kadınların el işlerinde kullandıkları bir araç olan *tığ* ise *marifetli tığ, tığ ucu* gibi ifadelerle kullanarak hanımların marifetli el yapımı işlerini betimler.

- **ağızlık, çakmak**

Kalk Gidelim Kadınlar Balladı şiirinde ağızlıkla çakmağın alevini içmeler / yarı ömrü meyhane yarısı berber / aşk faslını unuttuk / hay Allah pardon (ASD, s. 18)

Ayrılık Sevdaya Dahil / 4 şiirinde yalnızlık çakmak taşı gibi sert / elmas gibi keskin / ne yana dönsen bir yerin kesilir / fena kan kaybedersin (ASD, s. 78)

- **nargile**

Çerkes Halayıklar Balladı şiirinde Çerkes halayıklar burunlu mütehakkim / nargileye yatmış haremde duman (ASD, s. 16)

- **tabanca**

Uzak Köpekler Gecesi şiirinde bardağında üşümüş gece çayı / hatırlayıp sakladığı bir tabanca gibi (ASD, s. 53)

- **tel**

Tığ Örgüsü Yaşlı Kadın Balladı şiirinde bir rüya çıkarıyor yaşadığından / tel tel ürettiği ince ayrıntılı (ASD, s. 19)

Kim Arar Kim Sorar şiirinde elektrik tellerinde rüzgârın sesi / ısıklık ısığa /otellerinde pavyon kızları uyudu uyuyacak (ASD, s. 41)

Kar Yağan Bir Sarışın... şiirinde titreşen arı kanatları mıdır bal sarısı / üflenmiş ateşten teller mi yoksa / cam kırığı yeşiller mi / varla yok arası (ASD, s. 57)

- **tığ**

Tığ Örgüsü Yaşlı Kadın Balladı şiirinde hayal kuşları üretir marifetli tığından / esrarlı sarmaşıklar yaprakları tırtıllı (ASD, s. 19)

Tığ Örgüsü Yaşlı Kadın Balladı şiirinde tığ ucunda bir ömür nasıl çalkantılı / yakınlığı duyulmamış hastalığından (ASD, s. 19)

- **ustura**

Nasıl Bir Sevdaysa... şiirinde az sonra yağmuru durduracaklar / rüzgârı değiştirdim / ustura ağzı poyraz (ASD, s. 68)

Kimi Sevsem Sensin kitabında *Aletler* kavram alanıyla ilgili kelimelerden merminin kovanında yer alan ve ateşlemeyle fırlatılan bölümü olan çekirdek, *mermi çekirdeği* olarak kullanılmıştır. Bu kelimenin yanı sıra *silah*, *tabanca* gibi kelimeler de şiddet unsuru içeren aletlerdir. *Motor aksanı* ise bir aracın bölümüne işaret eder. *Nargile* ise şiirde Nurhayat Hanım ve Zeki Bey'in keyif aracı olarak kullanılır. *Puro*, bir statü belirtisidir. Şairin

çoğunlukla tercih ettiği vapur seyahatinden yükselen *vapur düdüğü* ise bir yolculuğun habercisidir.

- **düdük**

Beykoz'a Yolculuk şiirinde *en sonbahar vapuru halaskar / sırtlan çığlığı bir düdük çalıp / su tozu bir dumanla kalkar / Galata Köprüsü'nden* (KSS, s. 75)

- **mermi çekirdekleri**

Bana Bir Şimşek Çak... şiirinde *gizli kıvılcımlar ki etrafa saçılıyor / azadlık mermileridir / çekirdekleri çelik / cehennem gibi sıcak* (KSS, s. 98)

- **motor aksamı**

Ne Kadar İzmir / 2 şiirinde *sarhoş mandolinleriyle sandalda İtalyanlar / her çeşit motor aksamı ithal edilir / feltrinelli ve şürekasına rakip bulunamıyor* (KSS, s. 61)

- **nargile**

Ne Kadar İzmir / 1 şiirinde *kristal nargilesiyle hemhal Şam'da getirmiş / zurefa-yı kiram'dan Nurhayat Hanım* (KSS, s. 60)

Ne Kadar İzmir / 3 şiirinde *Zeki Bey'in kahvesi nargileler rafta lejyoner / yandan çarklı bir / ihlamur iki / adaçayı üç* (KSS, s. 63)

- **pipo, pipo sapı**

M'ba şiirinde *mısır sapından piposu / yassı ve küt / burun deliklerinden / salkım salakım dumanlar* (KSS, s. 72)

Mustafa Suphi'nin Neferi şiirinde *uzun ve matruş bir adam / kaybolmuş piposunun dumanları arasında* (KSS, s. 80)

- **puro**

Her Sabah, Yanılmak!... şiirinde *jilet mavisini bir kadın elinde purosunu / değdiği yer açılıyor çok fene keskin* (KSS, s. 36)

- **silah**

Ayaküstü Cinayet şiirinde *bir eli silahında uyur / neme lazım / murassa bir kılıç gibi yakışıklı* (KSS, s. 49)

Sonra O Güller şiirinde *sonra melal ve hicran / ve çaresizliği boş bir silah gibi taşımak* (KSS, s. 88)

- **tabanca**

Ayaküstü Cinayet şiirinde *ne yapsa boş bira yeşili oğlan / bu işin sonu tabancalı bıçaklı* (KSS, s. 49)

Çiftin Çifte Yalnızlığı şiirinde *kimliğimiz yakışmıyor başkasını denedik / ben dolu tabancayım başkası denedik* (KSS, s. 52)

- **ustura**

M'ba şiirinde *ışık çakıntıları pırıl pırıl kafasında / uyanır uyanmaz / çünkü her sabah /saçlarını*
usturayla kazıtıyor (KSS, s. 72)

- **mermi çekirdekleri**

Bana Bir Şimşek Çak... şiirinde *gizli kıvılcımlar ki etrafa saçılıyor/ azadlık mermileridir / çekirdekleri çelik / cehennem gibi sıcak* (KSS, s. 98)

- **motor aksamı**

Ne Kadar İzmir / 2 şiirinde *sarhoş mandolinleriyle sandalda İtalyanlar / her çeşit motor aksamı ithal edilir / feltrinelli ve şürekasına rakip bulunamıyor* (KSS, s. 61)

- **nargile**

Ne Kadar İzmir / 1 şiirinde *kristal nargilesiyle hemhal şam'da getirmiş / zurefa-yı kiram'dan Nurhayat Hanım* (KSS, s. 60)

Ne Kadar İzmir /3 şiirinde *Zeki Bey'in kahvesi nargileler rafta lejyoner / yandan çarklı bir / ihlamur iki / adaçayı üç* (KSS, s. 63)

- **zincir**

Ayaküstü Aşk şiirinde *gözlerinden çıkmak başlıca tasam /saçlarının zincirinde elim ayağım / kirpiklri süngü takmış bir ordu* (KSS, s. 47)

Korkunun Krallığı kitabında *telgraf imlerini gönderirken, bir devredeki akımı kesmeye ya da yeniden vermeye yarayan, el ile kullanılan aygıt olan maniple* şiirde *maniple tıkrdamak* olarak kullanılmıştır. Diğer kitaplardaki şiirlerde de gözlemlediğimiz *silah, tabanca* gibi şiddet unsuru bildiren aletlere ek olarak *çakı, balta* kelimeleri de eklenmiştir. Ayrıca, *sis düdüklere, şalteri indirmek, zincirlerin ağırlığı* gibi ifadeler *korku, pişmanlık ve öfke* işareti olarak kullanılır. Genellikle kederli bir ortamın ifadesi olan kelimeler tam da dönemin ruhuna uygun kelimelerdir. Şiirde duyulan *siren sesi* ise yangına işaret eder ki bir felaket habercisidir. Şiirde kullanılan kelimelerden en dikkat çekici *steteskop*'tur. Kişilerin yaşanan durum ve koşullardan dolayı sağlık problemi yaşadığının göstergesi sayılır.

- **balta, kement**

Hüzzam şiirinde *sevgiliden sevgiliye aktarıp asla anlayamadığı / boğucu sevgi kementleri balta gibi tutkular* (KK, s. 74)

- **çakı**

O Eski Adamlar / 1 şiirinde *açık bir çakı tehdidi kilitli dudaklarında / bakışları değdiği yere iki kurşun deliği bırakıyor* (KK, s. 95)

- **düdük**

Korkunun Krallığı şiirinde *koşup bakıyorum kimseler yok / Sarayburnu'nda sis düdüklere* (KK, s. 40)

- **ekran**

Korkunun Krallığı şiirinde *gece yayını bitmiş televizyonu kapamışım / ekranda ansızın birileri / kapalı demir bir kapı gibi suratları* (KK, s. 42)

- **gümüş kaplama**

Korkunun İsi şiirinde *elektriğin titremesi / adeta gümüş kaplama* (KK, s. 15)

- **elektrik kontağı**

Sokağa Çıkma Yasağı şiirinde *öyle büyük bir hicran / zincirleme / elektrik kontakları* (KK, s. 12)

- **makas**

Acemişirân şiirinde *en yoğun arzuların bilinç altına intikalidir / cinselliğin makas değiştirmesi ve delilik tuzakları* (KK, s. 75)

- **maniple**

O Eski Adamlar / 1 şiirinde *lacivert hareket memuru bilinmez kaçınıcı çay / maniple tıkrıyor hat nokta hat nokta hat* (KK, s. 93)

- **mıknatıs**

Korkunun Krallığı şiirinde *yanlış bir mıknatıs fırtınası içindeyim / şişe yeşili şerare atlamaları / şurup kırmızısı çakıntılar /sağım solum trafik* (KK, s. 42)

- **nargile**

O Eski Adamlar / 2 şiirinde *nasıl yağmurlu bir güneş meserret kiraathanesine / müsellaah nargileler altın dişlerini çıplak parılatıyor* (KK, s. 96)

O Eski Adamlar / 2 şiirinde *rastla mahur arasında mütereddit / rakıya erken başlamış /Miralay Bey'e nargile sarılacak Cabir Bey'e ikinci ihlamur* (KK, s. 97)

- **pipo**

O Eski Adamlar / 4 şiirinde yosun mavisi traş olmuş köşeli suratı sinekkaydı / piposu lokomotif bacası harıl harıl tütüyor (KK, s. 103)

- **tabanca**

Batan Bu Köhne Şileb... şiirinde hangisi olursa olsun hepsi işime yarar / yoksa bir tabanca bul bir avuç mermi getir (KK, s. 21)

- **steteskop**

Salı Sabaha Karşı şiirinde son defa hastanenin avlusunda konuşmuştuk / steteskobu / beyaz gömleği / soğuk ecza kokusu (KK, s. 32)

- **silah**

Işık Mezarlığı şiirinde meçhul katillerin bıraktığı / bir silah gibi parlıyor şiir (KK, s. 13)

Ağır Kan Kaybı şiirinde bütün kapılardan açıkça kovulmuştuk / silahımız avcumuza yapışmıştı soğuktan (KK, s. 27)

Cehennem Kasidesi şiirinde silahlar doldurulur /şakır şukur /dışarda nöbet devralınıyor / içerde zincirlerin ağırlığı / öfke ve keder ve inanılmaz pişmanlıklar (KK, s. 69)

Hisarbüselik şiirinde dehşetle bakıştırdık kulak kabartıp geceye / uzakta vuran davul amansız silahlardı (KK, s. 76)

- **siren**

Sokağa Çıkma Yasağı şiirinde havada yangın kokusu / itfaiye sirenleri / uzaktan uzağa (KK, s. 11)

- **şalter**

Korkunun Krallığı şiirinde sağım solum elektrik / korkuyorum / korktuğumun bilincindeyim / birileri / şalteri indirdi indirecek / işim bitik (KK, s. 42)

- **tel**

Korkunun İsi şiirinde kederli bir ağustostu / mehtabı ölüm tehlikesi / tellerde bir vınlama (KK, s. 15)

Şehnâz şiirinde bazı tellerinde geçmiş zamanların istihnası nai / o mızrap aynı yorgun tereddütle yoklardı Şehnâz'ı (KK, s. 73)

Acemişirân şiirinde bir tambur ki suadiye telleri teşrin yaprakları (KK, s. 75)

O Eski Adamlar / 3 şiirinde alnında billie dowe'u /telli sarı Macar kızı (KK, s. 100)

- **ustura**

Arabesk şiirinde ışığında usturalar bileniyor / bıyıkları Marşandiz katarı (KK, s. 17)

- **zincir**

Cehennem Kasidesi şiirinde silahlar doldurulur /şakır şukur /dışarda nöbet devralınıyor / içerde zincirlerin ağırlığı / öfke ve keder ve inanılmaz pişmanlıklar (KK, s. 69)

2.6.4.2. Eşyalar

Eşyaları günlük hayatta çeşitli amaçlarla kullandığımız genellikle insan ürünü olan araç ve gereçler olarak değerlendirebiliriz. Eşyalar insan yaşamını kolaylaştıran unsurlardır. Attilâ İlhan'ın en sevdiği eşyanın *kasket* olduğunu görürüz. Ayrıca, şairin çantası ve kalemi devamlı yanındadır. *Eşyalar* kavram alanına dâhil edebileceğimiz söz varlığı frekanslarına göre *ayna* (24), *kapı* (20), *pencere* (6), *ip* (6), *bilet* (4), *zil* (4), *asansör* (3), *billûr* (3), *kilit* (3), *nal* (3), *silecek* (3), *tesbih* (3), *traş aynası* (1), *direk* (2), *jilet* (2), *kafes* (2), *bavul* (2), *kimlik* (2), *sokak lambaları* (2), *kibrit* (2), *bayrak* (1), *boru* (1), *cila* (1), *kibrit çan* (1), *çerçeve* (1), *çingirak* (1), *daktilo* (1), *demir kapı* (1), *düğme* (1), *japon fenerleri* (1), *kepenk* (1), *korkuluk* (1), *kovan* (1), *kürsü* (1), *mermi* (1), *namlu* (1), *radyo antenleri* (1), *siren* (1), *şemsiye* (1), *yağlı kemend* (1), *yelpaze* (1), *zemberek* (1), *zıpkin* (1) şeklinde sıralamaktadır.

Ayrılık Sevdaya Dahil kitabında eşyalar kavram alanında *radyo / radyo antenleri*'nin kullanıldığı görülür. Zaten şairin özel hayatında televizyondan ziyade radyonun şairin hayatında daha fazla yer aldığını ifade etmek yanlış olmaz. *Ayna* için genellikle karanlık bir görüntü çizilmiştir. *Ayna kırığı*, *yosun yeşili aynalar*, *masmavi aynalar*, *aynalarda kaybolmak*, *aynalarda solan gün*, *aynaların girdabında boğulmak* gibi karamsar bir görüntüyle sunar. Bununla birlikte *kilit*, *namlu*, *korkuluk*, *siren*, *yağlı kement* kelimeleriyle bu durum daha da zenginleştirilir. Büyük balıkları vurup çekmeye yarayan ucu çengelli mızrak olan *zıpkin* denizlerde geçirdiği zamanı önemseyen şair için önemli bir unsurdur. *Zil* sesi şairin duyduğu hayali bir sese işaret eder ki bu da onun yalnızlık duygusunu daha bir beslemektedir.

Eşyalar kavram alanı ile ilgili kelimeler şekil ve muhteva açısından şiirlerde şu şekilde karşımıza çıkar.

- *radyo antenleri*

Mevkuf şiirinin birinci serisinde yer alan *Şişeler Çekilmiş...* şiirinde *birazdan yemyeşil bir plak çalacaklar / yıldız dolusu gök radyo antenleri sıcak* (ASD, s. 28)

- **asansör**

Mevcutlu şiirinde karısı kızkardeşi dokunsa ağlayacaklar / kulaklarında kalmış asansör uğultusu (ASD, s. 27)

- **ayna**

Soğuk Kadınlar Balladı şiirinde yosun yeşili aynalarda biriktiler / kıpkızıl buğusu karanlığa dağılan (ASD, s. 11)

Unutulmuş Kızlar Balladı şiirinde suyundan çıktıkları masmavi aynaların / kime dokunsalardı birden tutuşup yanar (ASD, s. 13)

Cam Güzeli Kızlar İçin Ballad şiirinde cam güzeli kızlardır gözleri aynalı / baktıkları mekân içinde sırrolur (ASD, s. 17)

Tığ Örgüsü Yaşlı Kadın Balladı şiirinde daha mı yumuşak ipek yumuşaklığından / sanki ayna kırığı yıldız çakıntılı (ASD, s. 19)

Muhbir şiirinde aynalarda bırakıp kullanılmış yüzünü / kimliğini değiştirdi kaşla göz arasında (ASD, s. 23)

Kim Arar Kim Sorar şiirinde sabah aynalarında kendilerinin tanıyamıyorlar / gördüğü o değil elbet bir başkası (ASD, s. 41)

Söyler şiirinde bildik şarkıların birden unutuşları / aynalarda solan gün / bilinmez hangi uğultulu / ahval-i perişânı söyler (ASD, s. 43)

Uzak Köpekler Gecesi şiirinde nasıl da kış / alevleri ocaktaki kütüklerin / aynasına yansıyor gümüş semaverin (ASD, s. 53)

Kar Yağan Bir Sarışın... şiirinde tarayıp sarışın yalnızlığına / tarayıp çoğul saçlarını / aynaların girdabında boğularak / gittikçe daha çok daha çok (ASD, s. 55)

Kar Yağan Bir Sarışın... şiirinde boy aynalarında ışık ejderhaları / çift başlı kartal avizelerden (ASD, s. 56)

- **kimlik**

Muhbir şiirinde aynalarda bırakıp kullanılmış yüzünü / kimliğini değiştirdi kaşla göz arasında (ASD, s. 23)

- **çan**

Kar Yağan Bir Sarışın... şiirinde uzak mavi bir şehir / yıldızlı çan kulelerinden / anlaşılmaz hangisidir (ASD, s. 54)

- **çingirak**

O Plajda Onsuz / 3 şiirinde rüzgârsız / tek yaprak kımıldamaz bir havada / rüzgâr çingırağının çınladığını duyarsınız (ASD, s.85)

- **daktilo**

Kim Arar Kim Sorar şiirinde daktilolar zamanı teyelliyor / koridorlarda izmarit kokusu (ASD, s. 40)

- **direk**

Muhbir şiirinde 'iyice dağıtmış mı direklerde selamlaşıyor / başka bir hayata yoksa böyle başlamıştı (ASD, s. 23)

- **ip**

Mevcutlu şiirinde kulaklarında kalmış asansörün uğultusu / biletçi ipi çekti sirkeci inecek var (ASD, s. 27)

- **kafes**

Kar Yağan Bir Sarışın... şiirinde simsiyah parlayan bir panter gibi / ruhunun kafesinde saklayarak (ASD, s. 55)

- **kapı**

Çerkes Halayıklar Balladı şiirinde her dakika bir cellat girer kapılarından / elinde yağlı kemend kıllı gövdesi çıplak (ASD, s. 16)

Çarıçın'de Geçen Kış şiirinde konakta zaman zaman / koridorda ürkek ayak sesleri / kapının ardında fısıltılar (ASD, s. 61)

Ayrılık Sevdaya Dahil /4 şiirinde ne yana dönsen bir yerin kesilir / fena halde kan kaybedersin / kapını bir çalan olmadı mı hele / elini bir tutan (ASD, s. 78)

Artık Ben... şiirinde ay karanlık / sular kesildi musluklar tıslıyor / bir yerde bir kapı kapandı / ben artık sen değilim (ASD, s. 101)

Kim o? şiirinde kapının ziliyle sıçradım / gecenin üçü / açtım baktım / kimseler yok (ASD, s. 104)

Kimi? şiirinde kapıyı açık bırak / hiç kimse görmese de / belki birisi gelir/ elsiz ayaksız / varla yok arası /hanidir bekliyorum (ASD, s. 108)

- **kilit**

Soğuk Kadılar Balladı şiirinde kıpkızıl buğusu karanlığa dağılan / تنها gözleri birer kilittiler (ASD, s. 11)

Soğuk Bir İntihar şiirinde kendini çok dağıtmış herkesten alacaklı / uykuları kilitli koyu baş ağrısından (ASD, s. 67)

- **korkuluk**

Ah Kızlar Ulan Kızlar Balladı şiirinde *erkeklere sürek avı kadınlara korkuluk / ah kızlar aman kızlar / ulan kızlar ulan kızlar* (ASD, s. 20)

- **namlu**

Flash-Back şiirinin birinci serisinde yer alan *Yoksa Geldiler Mi...* şiirinde *yoksa geldiler mi korkularıyla büyük / namlu siyahı karanlık sokaklardan* (ASD, s. 31)

- **pencere**

Hep Aynı Trenler. . . şiirinde *hep aynı trenler geliyor çok farklı zamanlardan / vagon pencerelerinde kalmış yolcu tebessümleri* (ASD, s. 30)

Beklediği şiirinde *pencerede unutulmuş / yaşlı adam / gözleri yorgun / saçları ak / ağzı kötümser* (ASD, s. 96)

- **silecek**

Mevkuf şiirinin üçüncü şiirinde yer alan *Hep Aynı Trenler...* şiirinde *şehrin gümüş esmerliği otobüslerin ön camlarında /ne kadar çalışırsa çalışsın sileceklerin silemediği* (ASD, s. 30)

- **siren**

Flash-Back şiirinin ikinci şiirinde yer alan *Belki Sabaha Karşı...* şiirinde *gazetelere bakma sirenler duyulur / ajans haberleri terörizm tortusu* (ASD, s. 33)

- **sokak lambaları**

Kim Arar Kim Sorar şiirinde *birden kar üşümesi / tepebaşı'nda kış / sokak lambaları bir sola bir sağa* (ASD, s. 41)

Çarıçın'de Geçen Kış şiirinde *altında sokak lambasının / dalgın bir sarışın /karanlık bir Miralay* (ASD, s. 60)

- **yağlı kemend**

Çerkes Halayıklar Balladı şiirinde *her dakika bir cellat girer kapılarından / elinde yağlı kemend kılı gövdesi çıplak* (ASD, s. 16)

- **yelpaze**

Kar Yağan Bir Sarışın... şiirinde *çevresinde sırma apolet murassa kılıç / birbirinden yakışıklı hassa subayları / elinde yelpazesi / yalnızlığına çekilmiş / hayallerine tutsak* (ASD, s. 56), (ASD, s. 57)

- **zıpkin**

Çığlık şiirinde *birden o kadın çığlığı / sanki bir zıpkin yükseldi / bulutlara pırıl pırıl* (ASD, s. 94)

- **zil**

Kim Arar Kim Sorar şiirinde *çil çil yıldızlara karışırdı ziller* (ASD, s. 39)

Kim o? şiirinde *kapının ziliyle sıçradım / gecenin saat üçü / açtım baktım /kimseler yok* (ASD, s. 104)

Kimi Sevsem Sensin kitabında eşyalar kavram alanında yer alan kelimelerden *tesbih* hapishane yaşamına işaret eder. Hapishanedeki tutukluların tesbihli görüntüleri betimlenir. *Kapı* kelimesi *fakülte kapısında vurulan öğrenci*'ye işaret eder, şiirde hüznü bir hava hakimdir. Bu dönemde siyasi suçlardan içeri atılan ya da hayatına son verilen gençlere dikkat çeker. *Kürsü* burada *Zinovyef yoldaş*' in halka hitap ettiği yerdir.

Mermi kovanları, jilet gibi eşyalar da yine şiddet unsuru içeren kavramlardandır.

- **asansör, kimlik**

Çiftin Çifte Yalnızlığı şiirinde *asansörde küf kokusu koridor kimsesiz / kimliğimiz yakışmıyor başkasının denedik* (KSS, s. 52)

- **ayna**

Neydi O Bir Zamanlar şiirinde *İstanbul ve sen / sırlıklam yaşananlar / yanardöner bir ayna yeniden ruhum* (KSS, s. 31)

Her Sabah, Yanılmak!... şiirinde *kim olduğunu bilen yok / işin doğrusu / yüzünü kaybetmiş aynalarda arıyordu* (KSS, s. 36)

Ayaküstü Aşk şiirinde *görünmez camlara mı çarptım / dalgınlığın aynasında o akşam* (KSS, s. 47)

Ne Kadar İzmir / 4 şiirinde *ışıkta süs kılıçları ayna parıltısından / buz mavisi sürahiler aydınlığa doymuş* (ASD, s. 64)

Ne Kadar İzmir / 5 şiirinde *dudaklarını kelebek boyamış Ferhunde hanım / balkonda kaşlarını alıyor elinde dev aynası* (KSS, s. 67)

Birbiri Olmak!... şiirinde *boy aynalarına girmiş / sessiz sedasız / yüzlerini değiştireceklermiş / birbiri olmak için* (KSS, s. 71)

- **billûr**

Ne Kadar İzmir / 4 şiirinde *yağan güneş tozudur palmyelerden / ne çok ağustos böceği / yalnızlığa uzayan/ deniz süt liman /yaprak kımıldamıyor* (KSS, s. 64)

Yani Epeyce Zindan şiirinde bir şaşaa bir şehrayin bir ihtişam / billûr kadehlerde rakı / bulanık duman duman (KSS, s. 91)

- **direk, çan**

Di'li Geçmiş şiirinde gülcemal yola çıkmış iki baca dört direk / uzak çan sesi gezinti güvertesinden (KSS, s. 56)

- **teşbih**

Hesap Kitap şiirinde ay ışığında şakırtısı / idamlık teşbihlerin / uykusunda sayıklayanlar (KSS, s. 93)

- **jilet**

Kimi Sevsem, Sensin... şiirinde anlaşılmaz yüzü koyu gölgesi / dudakları keskin kırmızı jilet (KSS, s. 27)

- **kapı**

Kimi Sevsem, Sensin... şiirinde kimi sevsem sensin / hayret senden nedense vazgeçilemiyor (KSS, s. 27)

Ne Kadar İzmir / 1 şiirinde kapısı yıldızlıkupa arabası çifte at koşulu (KSS, s. 59)

Yoksa Tecritte Misiniz? şiirinde yoksa haftalardır / tecritte misiniz / kapı duvar sağır / arayan soran yok (KSS, s. 82)

Bana Bir Şimşek Çak... şiirinde bir de o / kıvrıcık saçlı devrimci öğrenciyi / fakülte kapısında vurulmuş / yağmurun altında çıplak (KSS, s. 96)

- **kürsü**

Mustafa Suphi'nin Neferi şiirinde salondaki galeyana bakıyor / az önce kürsüden indi / Zinovyef yoldaş (KSS, s. 80)

- **mermi, mermi kovanları**

Sonra O Güller şiirinde kıvılcım yüklü bir duman / etrafta barut kokusu / boş mermi kovanları / boşalmış fişeklikler (KSS, s. 89)

Bana Bir Şimşek Çak... şiirinde gizli kıvılcımlar ki etrafa saçılıyor / azadlık mermileridir / çekirdekleri çelik / cehennem sıcak (KSS, s. 98)

- **nal**

Ne Kadar İzmir / 1 şiirinde yeknesak nal sesleri atlı tramvayın (KSS, s. 59)

Bana Bir Şimşek Çak... şiirinde kısa bozkır atlarının nallarından / gizli kıvılcımlar ki etrafa saçılıyor (KSS, s. 98)

- **pencere**

Di'li Geçmiş şiirinde bulutları küçük camlara sığdırabilmek / mahzun yolcuların baktığı pencerelerdeki (KSS, s. 56)

- **zemberek**

Bana Bir Şimşek Çak... şiirinde hesabım yanlış bir mahkemede görülüyor / içimdeki zemberek / boşandı boşanacak / yüreğim örtülüyor (KSS, s. 97)

Korkunun Krallığı kitabında *teşbih* savrulmak manasında betimleme unsuru olarak kullanılır.

Şairin dostlarıyla yaşadığı özel anlara, samimi dost muhabbetlerine işaret eden büyük gösterişli sofraları aydınlatan *japon fenerleri* adeta görsel bir şölen sunar. Işıklandırma sofranın şaşaaasını tamamlayarak sofraya ayrı bir güzellik katar.

Şiirlerde pencere genellikle *uçuruma açılan pencereler* şeklindedir ki korku ortamını yansıtır. *Tesbih* ise bir tasvir aracı olarak kullanılmıştır. *Tesbihin kopması* kişilerin savrulmasına benzetilmiştir. *Bavul, bilet* ise yolculuğa işaret eder. Burada İstanbul'un gözbebeği *Kuleli askeri öğrencileri*'nin eve dönüş heyecanı yansıtılır. *Kapı* kelimesi *karanlık kapı, kapılardan kovulmak, kırık kapılar, yanlış kapı* gibi olumsuz bir intiba bırakır. *Demir kapı* hapisane kapılarını anımsattığından bu ifade de zihinlerde olumsuz çağrışımlar uyandırır. Kapının kilitli olması durumuysa mecazî olarak suskunluğun belirtisidir ki adeta dönemin baskılarına bir başkaldırı niteliğindedir.

- **japon fenerleri**

Acemişirân şiirinde *Kolağası Necip Süleyman karanfillerle gelirdi / dallarda japon fenerleri yemek dışarda yenirdi* (KK, s. 75)

- **asansör**

Salı Sabaha Karşı şiirinde *radyodaki parazit / asansörün uğultusu / bütün gün korkusunu camlarda görmemek için* (KK, s. 33)

- **tesbih**

Ağır Kan Kaybı şiirinde *sanki bir teşbih koptu tane tane savrulduk / köy köy bucak bucak memleket memleket* (KK, s. 27), (KK, s. 28)

- **ayna**

Salı Sabaha Karşı şiirinde *salı sabaha karşı telefonla sıçradım / ay batıyor / aynalarda giyotin aydınlığı* (KK, s. 32)

Salı Sabaha Karşı şiirinde *bütün gün korkusunu camlarda görmemek için / traş aynasında bırakır gözlerini sabahtan* (KK, s. 33)

Korkunun Krallığı şiirinde *cıgaralarını avuçlarında saklamış / gözlerinde aynalı güneş gözlükleri* (KK, s. 41)

Ocak, Gece şiirinde *aynada hayalime takıldım / benden çok çabuk ihtiyarlıyor* (KK, s. 56)

O Eski Adamlar /2 şiirinde *berber dükkanlarında aynalar birdenbire kararıyor / kitapçı vitrinlerinde yeni bir kitap / jokond ve siyau* (KK, s. 96)

O Eski Adamlar /4 şiirinde *ayna gibi parladı Dolmabahçe'de bebek tramvayı* (KK, s. 103)

O Eski Adamlar /4 şiirinde *dudaklarına sürdüğü ruj aynaları kana boyuyor / yıldız tozu bir duman yeşile çalar sarışınlığı* (KK, s. 105)

- **bavul**

O Eski Adamlar / 1 şiirinde *ne cepte bilet elde bavul Haydarpaşa garı'ndayım / parasızım içim kapalı yalnızlığım uğulduyor* (KK, s. 93), (KK, s. 94)

O Eski Adamlar /4 şiirinde *Kuleli öğrencileri lacivert elde bavul sıla yolcusu / Eminönü meydanı'nda yanar döner o bulut güvercinler* (KK, s. 105)

- **bayrak**

Şubat, Sabah şiirinde *sonra ne olduysa oldu / fena halde bıyık bıraktılar / kıllı kara bayrakları / devasa bir korkunun* (KK, s. 51)

- **bilet**

Lâmia'yı Görseydiniz... şiirinde *Kız Lisesi öğrencisi hep öyle sessiz / çantası koltuğunda / vapura bilet / İzmir'e geçiyor yarı hayatı deniz* (KK, s. 87)

O Eski Adamlar / 1 şiirinde *ne cepte bilet elde bavul Haydarpaşa garı'ndayım / parasızım içim kapalı yalnızlığım uğulduyor* (KK, s. 93), (KK, s. 94)

O Eski Adamlar / 4 şiirinde *Pangaltı'da Tan sinemasına üç bilet almışlardı / seans henüz bitmiş Haylayf'in önü ana baba günü* (KK, s. 104)

- **billûr**

Şark-ı Karip Gazeli şiirinde *çatır çutur ezerek / yıldızları kesme billûr İsfahan gecelerini* (KK, s. 67)

- **boru**

Sokağa Çıkma Yasağı şiirinde yeraltından / borular patlamış sular /vahim bir tenhaliğa akıyor (KK, s. 11)

- **cila**

Süheylâ şiirinde gömleğimizde düğme papucumuzda cila / ceplerimize harçlık nafakasından (KK, s. 89)

- **çerçeve**

Sokağa Çıkma Yasağı şiirinde öyle büyük ki hicran / cam çerçeve bırakmıyor (KK, s. 11)

- **demir kapı**

Korkunun Krallığı şiirinde kapalı demir kapı gibi suratları / gözleri ateş saçıyorlar (KK, s. 42)

- **düğme**

Süheylâ şiirinde gömleğimizde düğme papucumuzda cila / ceplerimize harçlık nafakasından (KK, s. 89)

- **iplik**

Issızlığın Çılgılığı şiirinde cam ipliğinden sıkı dokunmuştur / kristal vitrindeki bu loş kadın (KK, s. 19)

Korkunun Krallığı şiirinde cam iplikleri halinde yağıyor / değdiği yeri eriterek /duman duman (KK, s. 40)

- **jilet**

Issızlığın Çılgılığı şiirinde simsiyah bir ünlem önünde camların / her gece jiletle kazıyamadığım (KK, s. 19)

- **kafes**

Hisarbûselik şiirinde gramofonda taş plak tesadüf dalgınlıklardı / kafeslerden o şarkı hisarbuselik sızardı (KK, s. 76)

- **kapı**

Sokağa Çıkma Yasağı şiirinde öyle bir hicran ki / cam çerçeve bırakmıyor / kırdı kapıları döküldü sokağa (KK, s. 11)

Serüvenin Sonu şiirinde birini bekliyor ama kimi / elleri ter içinde teri soğuk / kapıyı dinler aslında/ akşamları militan akşamları (KK, s. 22)

Ağır Kan Kaybı şiirinde bütün kapılardan açıkça kovulmuştuk / silahımız avcumuza yapışmıştı soğuktan (KK, s. 27)

Ağır Kan Kaybı şiirinde *karanlık bir kapı olup üstümüze kapandılar / kimse bizi sevmedi / ağır kan kaybınız* (KK, s. 28)

Ocak, Gece şiirinde *yanlış kapıyı araladım / arkası boşluk / uçurum karanlığından / yıldırım kıvılcımları / oysa soğuk* (KK, s. 56)

O Eski Adamlar / 3 şiirinde *hem müdüriyette göz altındadır kapısında çifte ay* (KK, s. 101)

- **kepenk**

O Eski Adamlar / 3 şiirinde *bak asıl geceye çatmadık / kütük karanlığına / öfkeleni mi dükkan kepenklerini kağıt gibi yırtar* (KK, s. 100)

- **kibrit**

Korkarım şiirinde *ay soluk soluğa / yıldızlar akla ziyan bir irilikte / uzaydan yanmış kibrit kokuları* (KK, s. 24)

Nisan, Akşamüstü şiirinde *eflatun saçakları suya sarkıyor / kuytularında şimşekler /yanmış kibrit kokusu* (KK, s. 47)

- **kilit**

On Sekiz şiirinde *iki gecedir yerinden kıpırdamadı / çenesi kilitli dudakları şiş* (KK, s. 36)

- **pencere**

Korkunun Krallığı şiirinde *geceleri bir ıslık / penceremin altında birileri / beni çağırıyorlar* (KK, s. 40)

Ekim, Akşam şiirinde *ne kurt kaldı ortada ne kuş / pencerelerde rüzgârın ıslıkları* (KK, s. 53)

Şehnaz şiirinde *uçurumlara açıldığından gönlündeki pencereler* (KK, s. 73)

O Eski Adamlar/ 1 şiirinde *bin dokuz yüz otuzlar bakıyor pencerelerinden / bütün gazetelerde büyük komünist tevrikatı* (KK, s. 93)

- **silecek**

34 FN 346 şiirinde *hala çalışıyor silecekleri / bir sağa bir sola / bir sağa bir sola* (KK, s. 38), (KK, s. 39)

- **şemsiye**

O Eski Adamlar / 2 şiirinde *birdenbire şemsiyeler sanki siyah dev laleleri* (KK, s. 96)

- **zil**

Sûz-i Dil-Ârâ şiirinde *çekip çekip coşmuştur / aah / selatin meyhaneler /avare kuyruklu yıldız dillerde sûz-i dil-ârâ* (KK, s. 78)

O Eski Adamlar / 2 şiirinde *Ortaköy / Aksaray tramvayında üs üste çekildi zil / demek yolcu var yağmura inecek Sirkeci durağı'nda* (KK, s. 96)

2.6.5. Ülke, şehir

Attilâ İlhan'ın hayatını incelediğimizde şairin farklı ülkede bulunduğunu görürüz. Bu durum şairin çeşitli kültürleri tanıma fırsatı bulmasına katkı sağlamıştır. İzmir doğumlu olan şairin babasının memuriyeti sebebiyle doğudan batıya Türkiye'nin farklı şehirlerinde yaşama imkânı bulmuştur. Bu durum ona Anadolu'nun farklı coğrafya ve kültürlerini deneyimleme fırsatı sunmuştur. 1950 yılında Nazım'ı kurtarma hareketi içerisinde Paris'e gitmiş ve oradaki çalışmalarda etkin rol oynamıştır. Attilâ İlhan babasının ölümü sebebiyle Paris'ten memlekete dönmek zorunda kalmıştır. Bilgi yayınevinde görev aldığı yıllarda bir dönem Ankara'da yaşamıştır. Hayatının son dönemini ise İstanbul'da geçirmiştir. Çeşitli kültürlere dokunan şair, tecrübelerini şiirlerinde ustalıkla yansıtmıştır.

Attilâ İlhan son dönem şiirleri incelendiğinde kitaplarda çok farklı *ülke, şehir* ve *yer, mekân* isimleri karşımıza çıkar. Bu bölümde şiirlerinin şekil ve muhteva unsurları bakımından *Ülke, şehir, ilçe* ve *Yer, mekân ve yapılar* iki bölümde incelenmiştir.

2.6.5.1. Ülke, şehir, ilçe

Ülke, şehir, ilçe alt başlık altında şairin hayatında yer alan çok sayıda ülke, şehir ve ilçe kavramlarına yer verilmiştir. Attilâ İlhan'ın son dönem şiirleri incelendiğinde özellikle İstanbul ve İstanbul'un semtlerinin kullanıldığı gözlemlenmiştir. *Ülke, şehir, ilçe* kavram alanına dâhil edebileceğimiz söz varlığı kelimelerin frekanslarına göre *şehir* (22), *İzmir*(13), *İstanbul* (8), *İstanbul / Kanlıca* (5) *İstanbul / Beyoğlu* (4) *İstanbul / Sirkeci* (3) *Tataristan / Çarışın* (3), *Rusya / Zimniy Dvoretz* (3), *memleket* (3), *İstanbul / Beyazıt* (2), *İstanbul / Beykoz* (2), *İzmir / Karşıyaka* (2), *İstanbul / Beylerbeyi* (2), *İstanbul / Boğaziçi* (2), *Almanya / Berlin* (2) ,*Afrika* (2), *İstanbul / Ortaköy* (2), *Avusturya / Viyana* (2), *İstanbul / Cihangir* (2) ,*Samsun* (2), *Sibirya* (2), *Trabzon / Maçka* (2), *Rusya / Nijniy Novgorod* (2), *Rusya / Petrograd* (2), *Yunanistan / Selanik* (2), *ABD / Haylayf* (1), *Afrika / Senegal* (1), *Afrika /Senegal / Dakar* (1), *Afyon* (1), *Ağrı / Eleşkirt* (1), *Aksaray* (1), *Almanya / Brandenburg* (1), *Almanya / Münih* (1), *Almanya / Sarptakisi* (1), *Ankara / Bahçekapı* (1), *Asya* (1), *Avrasya* (1), *Avrupa* (1), *Azerbaycan / Bakü* (1), *Banko dia Roma* (1), *Bitlis / Adilcevaz* (1), *Bulgaristan / Tırnova* (1), *Çek Cumhuriyeti / Masaryk* (1), *Didim / Altinkum* (1), *Erzurum* (1), *Fransa / Fildişi* (1), *İran / İsfahan* (1), *İran / Tebriz* (1),

İspanya (1), İstanbul / Anadoluhisarı (1), İstanbul / Baylan (1), İstanbul / Bebek (1), İstanbul / Beşiktaş (1), İstanbul / Büyükdere (1), İstanbul / Çengelköy (1), İstanbul / Dolmabahçe (1), İstanbul / Eminönü (1), İstanbul / Emirgan (1), İstanbul / Kandilli (1), İstanbul / Kurtalan (1), İstanbul / Kuzguncuk (1), İstanbul / Maksim (1), İstanbul / Pangaltı (1), İstanbul / Paşakapı (1), İstanbul / Sarayburnu (1), İstanbul / Suadiye (1), İstanbul / Şişhane (1), İstanbul / Taksim (1), İstanbul / Tatavla (1), İstanbul / Tarlabası (1), İstanbul / Üsküdar (1), İstanbul / Küçüksu (1), İstanbul / Salacak (1), İsviçre (1), İzmir / Çatalkaya (1), İzmir / Ilıca (1), İzmir / Naldöken (1), İzmir / Ulucak (1), İzmir / Kordonboyu (1), İzmir / Menemen (1), Kafkasya (1), kasaba (1), Kırım Özerk Cumhuriyeti / Akmescit (1), kıta (1), Malatya / Akçadağ (1), Malatya (1), Manisa / Turgutlu (1), Manisa (1), Moskova (1), New York (1), Özbekistan / Buhara (1), Sakarya (1), Sinop (1), Sivas (1), Suriye / Şam (1), taşra (1), Tataristan / Kazan (1), Uşak (1), Uzak Asya (1), Ülke (1), Yunanistan / Yanya (1) şeklinde sıralanmaktadır.

Ayrılık Sevdaya Dahil kitabında yer alan ülke, şehir, ilçe isimlerinin şiirlerde *Kanlıca, Asmalımescit, Beyazıt, Sirkeci, Haliç, Tepebaşı, Kuzguncuk, İzmir, Emirgan, Boğaziçi* gibi şairin geçmişte yaşadığı yerler onun hayatına ilişkin serüvenlere, gerilimlere, kaçışlara, aşklara tanıklık eder. Çok farklı kültürlerin de izlerini süren şairin, şiirlerinde *mekân-kültür* ilişkisini terkiplendiği gözlemlenmiştir. Gözlemlerini şiirlerin satır aralarında ön plana çıkarır.

O Hangi Zamandı bölümündeki şiirlerinde Rusya'nın zorlu iklim koşullarını tabiat tasvirleriyle gözler önüne serer.

Bu bağlamda kullanılan kavramlar şiirlerde şekil ve muhteva açısından şu şekildedir.

- ***Kırım Özerk Cumhuriyeti / Akmescit***

Muhbir şiirinde *sabah asmalımescit'te kendisine arsladı / dumanlı gözlükleri Hristiyan bir sakal* (ASD, s. 23)

- ***Manisa / Alaşehir***

Mevkuf şiirinin ikinci şiirinde yer alan *Acı Mavi Bir Kız...* şiirinde *sabıka kaydı varmış nereden sormalıyız / doğumu Alaşehir Manisa'dan olmalı* (ASD, s. 29)

- ***Almanya / Berlin – Rusya / Moskova - Afrika / Senegal / Dakar***

Nasıl Bir Sevdaysa... şiirinde ayak bastığın an şehir de değişebilir / yoksa Moskova mı / belki Berlin belki Dakar (ASD, s. 69)

- **İstanbul / Beyazıt**

Mevcutlu şiirinde rüzgâr karanlığında camları soğuk buğu / yağmura çarpa çarpa beyazıt tramvayı (ASD, s. 26)

- **Tataristan / Çariçin**

Çariçin'de Geçen Kış şiirinde Çariçin'de geçen kış / tepeden tırnağa katran ve su buharı / Volga'nın uykusuna bir rüya gibi sarkmış (ASD, s. 59)

Çariçin'de Geçen Kış şiirinde Çariçin'de geçen kış / dalgın bir sarışın / karanlık bir Miralay (ASD, s. 59)

Çariçin'de Geçen Kış şiirinde Çariçin'de geçen kış / seyrek sakallarında yıldızlar / iskelede namaza durmuş / ihtiyar bir Tatar (ASD, s. 60)

Çariçin'de Geçen Kış şiirinde Çariçin'de geçen kış / neredeyse akşam yıldızı / yorgun kırmızı / neredeyse ay / neredeyse ay (ASD, s. 60)

- **İstanbul / Emirgan – İstanbul / Maçka**

Maçka Durağı şiirinde hangi cehennemden geldi / bu hayalet otobüs / egzosundan kan sızıyor / yolcuları ceset / sürücüsü azrail / aslında ben / Emirgan'a gidecektim (ASD, s. 102)

- **İstanbul / Şişhane – İstanbul / Tepebaşı**

Kim Arar Kim Sorar şiirinde birden kar üşümesi / tepebaşı'nda kış / sokak lambaları bir sağa bir sola / Şişhane yokuşu'ndan ilk tramvaylar / تنها ve ıslak (ASD, s. 41)

- **Rusya / Zimniy Dvoretz**

Uzak Köpekler Gecesi şiirinde bardağında üşümüş gece çayı / hatırlayıp sakladığı bir tabanca gibi / Zimniy Dvoretz balosundaki / karanlık Miralay (ASD, s. 53)

Kar Yağan Bir Sarışın şiirinde Zimniy Dvoretzdeki gece / Romanofların yılbaşı eğlencesi (ASD, s. 56), (ASD, s. 57)

- **İzmir / Ilıca**

O Plajda Onsuz / 4 şiirinde sen ve ben / uzak bir yoldan gelmişiz / göz alabildiğine Ilıca koyu / mavisini kaç türlü zengin / eli yüzü temiz (KK, s. 86)

- **İstanbul – Almanya /Münih**

Mevkuf şiirinin üçüncü şiirinde ye alan Hep Aynı Trenler... şiirinde hep aynı trenler geliyor çok farklı zamanlardan / vagon pencerelerinde kalmış yolcu tebessümleri / Münih'ten İstanbul'a lacivert bereli bir sarışın (ASD, s. 30)

- **İzmir**

Nasıl Bir Sevdaysa... şiirinde belki 30'lardan mehtap yorgunu İzmir / körfezde şerefine donatılmış vapurlar (ASD, s. 69)

- **İstanbul / Kanlıca**

Unutulmuş Kızlar Balladı şiirinde unutulmuş kızları mevsimlik sevdaların / yalnızlığa uzun Kanlıca'da bir çınar (ASD, s. 12)

- **Tataristan / Kazan – Rusya /Nijniy Novgorod**

Çarıçın'de Geçen Kış şiirinde birisi Nijniy Novgorod'dan henüz gelmiş belki / belki Kazan'a öbürü yola çıkacak (ASD, s. 59)

- **Rusya /Nijniy Novgorod – Rusya / Petrograd**

Kar Yağan Bir Sarışın... şiirinde uzak mavi bir şehir / yıldızlı çan kulelerinden / anlaşılmaz hangisidir /Nijniy Novgorod mu Petrograd mı / eski Rusya'da olduğu kesin (ASD, s. 54)

- **İstanbul / Kuzguncuk**

Söyler şiirinde kıvamlı bir sessizliğe batmış ihlamur / yalnız Kuzguncuk'taki yalıda / karanlık bir gazelhan /yanık yanık / bir aşk-ı bî-amânı söyler (ASD, s. 45)

- **Rusya / Petrograd**

Mevkuf şiirinin üçüncü şiirinde yer alan Hep Aynı Trenler... şiirinde hep aynı trenle geliyor çok farklı zamanlardan / bir ölüm sabahı güzelce traş olmuş saçlarını taramış (ASD, s. 30)

- **İstanbul / Sirkeci**

Mevcutlu şiirinde kulaklarında kalmış asansörün uğultusu / biletçi ipi çekti Sirkeci inecek var (ASD, s. 27)

- **şehir**

Mevkuf şiirinin birinci şiirinde yer alan Şişeler Çekilmiş... şiirinde son ağaçlar da gitti şehri elde çıkardık / şurda burda unutulmuş minareler dolaşiyor (ASD, s. 28)

Mevkuf şiirinin üçüncü şiirinde yer alan Hep Aynı Trenler... şiirinde şehrin gümüş esmerliği otobüslerin ön camlarında / ne kadar çalışırsa çalışsın sileceklerin silemediği (ASD, s. 30)

Kar Yağan Bir Sarışın... şiirinde uzak mavi bir şehir / yıldızlı çan kulelerinden / anlaşılmaz hangisidir (ASD, s. 54)

Nasıl Bir Sevdaysa... şiirinde ayak bastığın an şehir de değişebilir / yoksa Moskova mı / Berlin belki Dakar (ASD, s. 69)

- **Rusya**

Kar Yağan Bir Sarişın... şiirinde eski Rusya'da olduğu kesin / sis hesabını çok iyi yapmak lazım / içinden çıkılması hayli zor (ASD, s. 54)

- **ülke**

Cam Güzeli Kızlar İçin Ballad şiirinde cam güzeli kızlardır gizlice tasalı / buzullar ülkesinde buz gibi durur (ASD, s. 17)

Kimi Sevsen Sensin kitabında kullanılan ülke, şehir, ilçe kelimeleri şairin hayatında önemli mekânlardan izler sunar. Ayrıca; yurt içi ve yurt dışı çok farklı şehirlerden elde ettiği tecrübeleri şiirlerine ustalıkla yansıtır. Şiirlerde ülke, şehir, ilçe kavram alanındaki kelimelerin kullanımı şekil ve muhteva açısından şu şekilde olmuştur.

- **Azerbaycan / Bakü**

Mustafa Suphi'nin Neferi şiirinde elinde bir kitabın Rusçası / sanki Baküdedir / doğu halkları kurultayı'nda (KSS, s. 80)

- **Banko dia Roma**

Ne Kadar İzmir / 3 şiirinde Banco Di Roma'da ayrı bir hesap açılacak / mübadil osmanidis'in evinde Rumca konuşulur (KSS, s. 62)

- **İstanbul / Baylan**

Ne Kadar İzmir /5 şiirinde camlardan bakan o baylan kız / habersiz midir / bulutlarda kaybolmuş bakışları /tahrirli ela (KSS, s. 66)

- **İzmir / Karşıyaka**

Ne Kadar İzmir / 5 şiirinde Karşıyaka sinemalarından nedense Fransız filmleri (KSS, s. 66)

Ne Kadar İzmir /3 şiirinde bütün Karşıyaka kızı Nilüfer'e tutulmuştur (KSS, s. 63)

- **İzmir**

Ne Kadar İzmir /5 şiirinde camlarında gözyaşları / giden çocukluğumuz mu? / körfezde sis yoğunluğu / İzmir görünüyor (KSS, s. 67)

- **İzmir / Ulucak**

Ne Kadar İzmir /5 şiirinde yağmur sersemidir taşlıkta ıslak serçeler / herkes Ulucak'tan dönmüş Menemen yasak (KSS, s. 66)

- **İstanbul / Tarlabası**

Çiftin Çifte Yalnızlığı şiirinde *ne polis ne basın ne haber bir radyodan / Tarlabası'ndaki yamuk bir oteldeyiz* (KSS, s. 52)

- **Almanya / Berlin**

Di'li Geçmiş /3 şiirinde *Berlin'den avdetinde Hilmipaşazade Eflatun Bey / hicranını almanca tekellüm edermiş rivayet* (KSS, s. 58)

- **İstanbul / Beykoz**

Beykoz'a Yolculuk şiirinde *valde sizlere ömür / Beykoz'a yolculuk* (KSS, s. 75)

- **İstanbul / Beylerbeyi**

Sonra O Güller şiirinde *ezanlar dağılıyor eski İstanbul'dan / Beylerbeyi Sarayı'nın sabah mahmurluğuna* (KSS, s. 90)

- **İstanbul / Beyoğlu**

Her Sabah, Yanılmak!... şiirinde *hani bir kere iki yanınızda iki sizvil polis / Beyoğlu'ndan çekilip nasıl koparılmıştınız* (KSS, s. 36)

Bu Nasıl Sonbahar?... şiirinde *ne vahim / bir korkunun birden anlaşılması / Beyoğlu'nda karartma /eflatun tramvaylar* (KSS, s. 45)

- **İstanbul / Boğaziçi**

Bu Nasıl Sonbahar?... şiirinde *Boğaziçi'nde sis / unutulmuş vapurlar* (KSS, s. 46)

Di'li Geçmiş / 3 şiirinde *Boğaziçi'nde yağmur dumanı edebiyat-ı cedide / uzakta bir piyano onu bişüphe bir kadın çalıyor* (KSS, s. 57)

- **Almanya / Brandenburg**

Ne Kadar İzmir /2 şiirinde *sırada Alman şilebi var s/s Brandenburg* (KSS, s. 61)

- **İzmir**

Nasıl Olduysa... şiirinde *İzmir cezaevi dokuz yüz kırk birde / kaşla göz arası liseden kovulcum* (KSS, s. 20)

Ayaküstü Cinayet şiirinde *ayaküstü cinayet suratu ağlamaklı / üsküdar paşakapısı İzmirli Osman* (KSS, s. 49)

Ne Kadar İzmir / 1 şiirinde *İzmir palas'ta Miralay Zeki Bey çok sigara / kolu Sakarya'da kalmış malûlen müteakit / Gazi'yle raki içmişliği var / hala anlatırlar* (KSS, s. 59)

Ne Kadar İzmir / 1 şiirinde *kapısı yaldızlı kupa arabası çifte at koşulu / pasaport iskelesinden İzmir palas'a rahvan* (KSS, s. 59)

Ne Kadar İzmir /2 şiirinde *denizde yıldız zenginliği uzakta İzmir* (KSS, s. 60)

Ne Kadar İzmir /3 şiirinde ter buharlaşıyor havada yeşil sinek vızıltıları / Halimağa çarşısında hamallar İzmir'i taşıyor (KSS, s. 62)

Bana Bir Şimşek Çak... şiirinde İzmir'de istirdatı yaşamaktayım / bir yangın soluğu sokak içlerinden (KSS, s. 99)

- **İstanbul / Üsküdar**

Ayaküstü Cinayet şiirinde ayaküstü cinayet suratu ağlamaklı / Üsküdar paşakapısı İzmirli Osman (KSS, s. 49)

- **Suriye / Şam**

Ne Kadar İzmir /2 şiirinde müstesna açık balkon kılcal hanımelleri / kristal nargilesiyle hemhal Şam'dan getirmiş (KSS, s. 60)

- **İstanbul**

Neydi O Bir Zamanlar şiirinde İstanbul ve sen / neydi o bir zamanlar / sanki gençliğime doğru yaşılanıyordum (KSS, s. 31)

- **İstanbul / Çengelköy**

Neydi O Bir Zamanlar şiirinde Çengelköy'de yaz unutulmaz erguvanlar / gözlerinin sisinde sevdalı bir yolcuym (KSS, s. 31)

- **Fransa / Fildişi**

M'ba şiirinde içerden o vahşi tat / fildişi sahilinden tam-tamlar / ne kadar gizemli / ne kadar derinden (KSS, s. 72)

- **Afrika / Senegal**

M'ba şiirinde geceye saydam bir tokat / tutuştu kıpkızıl neonlar / hotel Senegal / dışarda soğuk bir yağmur / gizlice buz tozu (KSS, s. 72)

- **İstanbul / Büyükdere – İstanbul /Ortaköy**

Aranyor şiirinde yine silme bulut büyükdere açıkları / o şilep geçiyor yine siste boğulmuş / Ortaköy'de görmüştük sahlep içerken / birbirimize sevdalı açıklamaksızın (KSS, s. 50)

- **İzmir / Çatalkaya**

Ne Kadar İzmir/ 3 şiirinde şu geçen son tramvay mıdır iskeleye / Çatalkaya'da yıldız yağmuru kızılca kıyamet (KSS, s. 62)

- **Almanya / Berlin**

Di'li Geçmiş / 3 şiirinde Berlin'den avdetinde Hilmipaşazade Eflatun Bey / hicranını Almanca tekellüm edermiş rivayet (KSS, s. 58)

- **İstanbul**

Sonra O Güller şiirinde *sonra Boğaz'ın pusu / fecrin en dokunaklı anları / ezanlar dağılıyor eski İstanbul'dan / Beylerbeyi sarayı'nın /sabah mahmurluğuna* (KSS, s. 90)

- **Sakarya**

Ne Kadar İzmir / 1 şiirinde *İzmir palas'ta Miralay Zeki Bey çok sigara / kolu Sakarya'da kalmış malûlen müteakit / Gazi'yle raki içmişliği var / hala anlatırlar* (KSS, s. 59)

- **İstanbul / Kandilli – İstanbul / Küçüksu – İstanbul / Anadoluhisari**

Yalan / Şehir şiirinde *kız mısın oğlan mısın kafir?" / Kandilli küçüksu Anadoluhisari* (KSS, s. 40)

- **İstanbul / Kanlıca**

Mevsimidir şiirinde *ağaçlar duman duman / yalılar تنها / Kanlıca ilk yağmurla serinler* (KSS, s. 38)

Kanlıca'da Mehtap şiirinde *Kanlıca'da unutulmuş / ahşap bir yalıda /belki edebiyat-ı cedideden kalan* (KSS, s. 77)

Sonra O Güller şiirinde *sonra bülbüller / Yahya Kemal Bey'in Kanlıca'da bıraktığı / karışır en ümitsiz yalnızlığa / sabaha karşı çırpınarak* (KSS, s. 87)

- **İzmir / Kordonboyu**

Bana Bir Şimşek Çak... şiirinde *'bir yangın soluğu sokak içlerinden / Kordonboyu'nda muzaffer atlılar / Fahrettin Paşa süvarisi* (KSS, s. 99)

- **İzmir / Menemen**

Ne Kadar İzmir /5 şiirinde *divan-ı harb-i örfi / Menemen'de sehpalara / sehpalara* (KSS, s. 66)

- **İzmir / Naldöken**

Ne Kadar İzmir /4 şiirinde *Naldöken'de bir nefer atladı atlı tramvaydan* (KSS, s. 65)

- **ABD /Newyork**

Ne Kadar İzmir /4 şiirinde *nefesini tutmuş askıda Kızlararası Han'ı / Newyork borsası'nda buhran / fiyatlar düştü* (KSS, s. 64)

- **Yunanistan / Selanik**

Di'li Geçmiş / 3 şiirinde *Peder Bey merhum Selanik'te şehid-i hürriyet / ah nerde mülazimler o eski mülazimler* (KSS, s. 57)

- **Yunanistan / Yanya**

Ne Kadar İzmir /3 şiirinde *Mübadil Osmanidis'in evinde Rumca kouşulur / bunlar Yanya eşrafındanmış çok zengin* (KSS, s. 62)

- **Sibirya**

Bana Bir Şimşek Çak şiirinde *Galiyef yoldaş ne olacak / Galiyef yoldaş Sibirya sürgünü* (KSS, s. 97), (KSS, s. 98)

- **şehir**

Nasıl Olduysa şiirinde *nasıl olduysa birden adımlı unuttuğum /adını unuttuğum o sıcak şehirde* (KSS, s. 20)

Her Sabah, Yanılmak!... şiirinde *denizle gök arasında çiy yorgunu şehre / kurşun kubbeleri buğulu minareleri ıslak* (KSS, s. 35)

Yalan / Şehir şiirinde *ne büyük bir yalan bu şehir / karşı sahil yağmur bulutları* (KSS, s. 39)

Yalan / Şehir şiirinde *toplar hr iskeleden beyhude yolcuları / yalandan yalana kaç şehir eskitilir* (KSS, s. 40)

Yanılsama şiirinde *hiç görmediğim gökler vahşi yeşil / ağır şehirler oturmuş altına* (KSS, s. 41)

Ayaküstü Aşk şiirinde *dalgınlığın aynasında o akşam / bambaşka bir şehre uçacaktım* (KSS, s. 47)

- **İran / Tebriz – Tırnova**

Di'li Geçmiş / 3 şiirinde *Teşkilat-ı Mahsusa'dan Kolağası Fikri Bey Tırnova / Tebriz'den getirmiş mutatan mahzunluğunu* (KSS, s. 58)

- **Uşak**

Ne Kadar İzmir /2 şiirinde *İnciraltı'ndan son seferi Uşak vapurunun* (KSS, s. 61)

- **Afrika**

M 'ba şiirinde *konuştuğu kim varsa / o dakika anti-emperyalist / o dakika Afrika'ya kazandırıyor* (KSS, s. 73)

- **Asya / Afrika**

Sonra O Güller şiirinde *ve mazlum milletler'in uğultusu / bir dağdan öbür dağa yankılanan / Asya'dan Afrika'dan* (KSS, s. 89)

- **Avrasya**

Bana Bir Şimşek Çak şiirinde *Galiyef yoldaş ne olacak / Avrasya'dan hala mazlumların uğultusu* (KSS, s. 98)

- **Avrupa**

Ne Kadar İzmir / 1 şiirinde *gözleri kalın sürmeli kirpikleri rimel / kumral saçlarını Avrupa kestirmiş / o hangi kadın dudakları yürek boyalı* (KSS, s. 59)

- **Kafkasya**

Ne Kadar İzmir /3 şiirinde yandan çarklı bir /ihlamur iki / adaçayı üç / küçük Talat Bey dalgın / Kafkasya'da mıdır? (KSS, s. 63)

- **İspanya**

Ne Kadar İzmir /4 şiirinde İspanya'da iç savaş non passaran! (KSS, s. 64)

Korkunun Krallığı kitabında yer alan ülke, şehir, ilçe isimlerinin şiirlerde şairin hayatına dokunan şehirler olduğunu görürüz. Dönemin gerek siyasi baskısı gerekse toplumsal gerilim de şiirlerinde sebebiyle şehirler sık sık değişime uğrar. Bu dönemde korkunun yaşandığı bir nevi merkez konumundaki yer İstanbul'dur. İstanbul her semtiyle son dönem kitaplarının tamamına neredeyse hakim olmuş durumdadır. Bu durum *Korkunun Krallığı* kitabında daha da fazla hissedilir. Şiirler buram buram İstanbul kokar. Hapislikler, dostluklar, sürgünler, kavgalar ve aşklarla dolu hayatını hatırlar, bütün İstanbul'u avucunun içine alacak kadar devleşir. Şair yurt içi ve yurt dışı birçok şehri, ülkenin özelliklerinden bahsederek şiirlerini zenginleştirse de onun için dönüş hep İstanbul'dur. Özellikle *İncesaz* bölümünde İstanbul'un farklı güzelliklerini musiki çağrışımlarıyla zenginleştirerek sunar.

İstanbul'un mekân olarak seçilmesinde hürriyet mücadelesine sahne olması yeterli bir sebeptir. Çünkü; bu dönemde şair siyasi otoritenin baskılarıyla bir mücadele içindedir. Bu anlayış ve dönemin koşulları onun şiirlerini besleyen önemli damarlardandır.

Kitabın *Eskiden Başka Kızlar* bölümünde İzmir ön plandadır. Şair bize Ege havası soluttuğu şiirlerine en fazla bu kısımda yer verir.

O Eski Adamlar bölümünde ise İstanbul ve İzmir'e ek olarak Ankara, Samsun, Malatya, Sivas dikkati çeker.

Bu bağlamda kullanılan kavramlar şiirlerde şekil ve muhteva açısından şu şekildedir.

- **İsviçre – İstanbul**

O Eski Adamlar /3 şiirinde İsviçre dönüşü İstanbul'a uğramış /hep öyle mütehakkim (KK, s. 102)

- **Viyana**

Serüvenin Sonu şiirinde *İngiliz sarayı iki adımlık yer / Viyana oteli تنها bir liman / koridorlarında bıyıkları ıslak / gözleri kan çanağı / yalnızlık adamları adamları* (KK, s. 22)
O Eski Adamlar / 4 şiirinde *o devirler... Chopin Tanrıçasıymış şahane Viyana'nın / şimdi Tanzimat Paşalarının torunlarına hizmet ediyor* (KK, s. 102)

- **kıta**

Bestenigâr şiirinde *kanlı bir serencamdı tek tük kurtulanları / meçhul bir kıta gibi keşfettiler bestenigâr'ı* (KK, s. 79)

- **Uzak Asya**

Şark-ı Karip Gazeli şiirinde *kervanlar ki yorgundur Uzak Asya'dan gelmiştir / karanlığa ihtirup partal develerinin / köhne bir han aranır lar* (KK, s. 66)

- **Bitlis / Adilcevaz – Afyon – Malatya / Akçadağ – Manisa / Turgutlu**

Ağır Kan Kaybı şiirinde *sanki bir teşbih koptu tane tane savrulduk / köy köy bucak bucak memleket memleket / yani Afyon Adilcevaz Akçadağ Turgutlu* (KK, s.25)

- **İstanbul / Aksaray, İstanbul / Ortaköy, İstanbul / Sirkeci**

O Eski Adamlar / 2 şiirinde *Ortaköy / Aksaray tramvayında üst üste çekildi zil / demek yolcu var yağmura inecek sirkeci durağında* (KK, s. 96)

- **Aydın / Didim / Altinkum**

O Eski Adamlar / 2 şiirinde *Meserret Kiraathanesi'nde hicranlı bir yağmur / evvelce Altinkum'da çalarmış artık onu istemiyorlar* (KK, s. 97)

- **Ankara**

O Eski Adamlar / 1 şiirinde *şair miymiş neymiş ihtimal Nazım Hikmet / mahkemesi Ankara'da idamdan görülüyor* (KK, s. 93)

- **Ankara / Bahçekapı**

O Eski Adamlar / 3 şiirinde *ürpertici çığlıkları bahçekapı'da ilk tramvayın / Sansaryan Hanı kaç adımlık yer / elbet duyuluyor* (KK, s. 101)

- **İstanbul / Bebek – İstanbul / Dolmabahçe**

O Eski Adamlar / 4 şiirinde *ayna gibi parladı Dolmabahçe'de Bebek tramvayı* (KK, s. 103)

- **Rusya / Moskova**

O Eski Adamlar / 4 şiirinde *bu Sarı Mustafa'dır parti'de hizip örgütüyor / Moskova'dan döneli duvarları yumrukladı her akşam* (KK, s. 103)

- **İstanbul / Üsküdar - İstanbul / Beşiktaş**

O Eski Adamlar /4 şiirinde ufacak bir vapur tarzınevin Üsküdar / Beşiktaş yapıyor (KK, s. 104)

- **ABD / Haylayf – İstanbul / Pangaltı**

O Eski Adamlar /4 şiirinde Pangaltı'da Tan sinemasına üç bilet almışlardı / seans henüz bitmiş Haylayf'in önü ana baba günü (KK, s. 104)

O Eski Adamlar /4 şiirinde biletçisi hayal camları bütün buğu çok kalabalık / Pangaltı durağı'ndan bileklerin kelepçeli (KK, s. 104)

- **İstanbul**

Ölmek Zamanı şiirinde seyredikçe seyrelir İstanbul'dan mektuplar / ne arayanı kalır gittikçe ne soranı (KK, s. 31)

Salı Sabaha Karşı şiirinde ister misin aramak Aysel'in aklına essin / plaj güzeli Aysel'in / İstanbul'da bir zamanlar (KK, s. 34)

Kasım, Akşamüstü şiirinde bulutlardır karanlık bir telaşla kopup Marmara'da / gök gürültüsü ve şimşek / İstanbul'un omuzlarına sarkan (KK, s. 50)

O Eski Adamlar / 4 şiirinde vapurun camlarına vurmuş dağınık İstanbul şehri / cami kubbeleri minareler tebeşir yeşili gökyüzü (KK, s. 104)

- **İstanbul / Eminönü**

O Eski Adamlar / 4 şiirinde Kuleli öğrencileri lacivert elde bavul sıla yolcusu / Eminönü meydanında yanar döner o bulut güvercinler (KK, s. 105)

- **İstanbul / Tatavla**

O Eski Adamlar /4 şiirinde Tatavla sarhoşlarının en yüksek rütbelisidir / işgalde mim mim'le çalıştığını herkesten saklıyor (KK, s. 105)

- **İstanbul / Beyazıt – İstanbul / Harem – İstanbul / Salacak**

O Eski Adamlar / 3 şiirinde önce Harem / Salacak vapuru sonra tramvayla Beyazıt / su karanlığı gökten yıldırım düşüyor minareler (KK, s. 101)

- **İstanbul / Cihangir – İstanbul / Beyoğlu**

O Eski Adamlar / 3 şiirinde Cihangir'de gecikmiş olmalı Beyoğlu'na çıkmamış / ayağımıza dolaşan it köpek onun el ulakları (KK, s. 100)

- **İstanbul / Beykoz**

Hüzzâm şiirinde Beykoz'da bir balkonda alıngan bir ud buldular / ay buluta giriyor doldu sular (KK, s. 74)

- **İstanbul / Beyoğlu**

Işık Mezarlığı şiirinde *geceleyin Beyoğlu ışık mezarlığı* (KK, s. 14)

- **Özbekistan / Buhara**

Şeyh Bedrettin-i Simavi'ye Gazel şiirinde *tohum ağaç ve orman / ölümün içerdiği hayat / buhara inkılap eden su* (KK, s. 62)

- **İstanbul / Bebek - İstanbul / Cihangir**

Korkunun İsi şiirinde *yağlı beyaz bir taksi / Bebek'te unutulmuştu / Cihangir'e son müşterisi* (KK, s. 15)

- **İstanbul / Dolmabahçe**

Korkunun İsi şiirinde *besbelli aksiklendiği / Dolmabahçe'de kustu* (KK, s. 15)

- **şehir**

Sokağa Çıkma Yasağı şiirinde *ceryanlar kesildi / gözden kayboldu şehir /sanki siyah bir denize battıyor* (KK, s. 12)

Işık Mezarlığı şiirinde *birden demir kuşlar fazla şehir / demir ağaçların tamamladığı* (KK, s. 13)

İssızlığın Çılgılığı şiirinde *ıssızlık çılgılığını şehirde unutmuştur* (KK, s. 19)

Korkarım şiirinde *uğultusu şehre yayılır / sokak sokak tutulsam korkarım / tutulmasam* (KK, s. 24)

Ölmek Zamanı şiirinde *şehrin karanlığında devriyeler geziyor / telsizde cızırtılar / cinayet alarmı* (KK, s. 30)

Salı Sabaha Karşı şiirinde *ben de tuhafım / nereden aklıma gelebilir / murç çoktan ölmedi mi / genç sayılırdı doğrusu / içimdeki şehirlerde demek gizlice yaşıyor* (KK, s. 33)

On Sekiz şiirinde *belki tortulu kalın bir nehir / belki bir şehir / bir nehir gibi uğultulu* (KK, s. 35)

Temmuz, Öğle şiirinde *muazzam bir uçak gemisi şehir / isabet almış yanyor* (KK, s. 48)

Şark-ı Karip Gazeli şiirinde *serviler biriktirir uzak çan seslerini / kaybolduğu yerde birdenbire belirir şehir* (KK, s. 66)

O Eski Adamlar/ 1 şiirinde *yüreğim rüzgârla dolu göklerimde bulutlar / kalkan her trenle meçhul bir şehre gidiyorum* (KK, s. 94)

O Eski Adamlar / 3 şiirinde *hem müdüriyette göz altındadır kapısında çifte ay / hem tıbbiyede stajyer doktor sabah şehirle uyanıyor* (KK, s. 101)

- **Ağrı / Eleşkirt**

O Eski Adamlar/ 1 şiirinde üçüncü peronda Eleşkirtli Mustafa Mustafa / akli dağılmış bıyıkları yağmur yağıyor (KK, s. 94)

- **Erzurum**

On Sekiz şiirinde annesi içerde çamaşır ütülüyor / akşama yatılı misafirleri var / Erzurum'dan' (KK, s. 36)

- **taşra**

Issızlığın Çılgılığı şiirinde taşralı bir köpek buna tutulmuştur /simsiyah bir ünlem önünde camların (KK, s. 19)

- **İstanbul / Taksim – İstanbul / Çengelköy**

Arabesk şiirinde kafası kızdı mı Taksim'de akşam / bütün lahmacunlar ondan sorulur / oğlanın birinde takıldı / tamam / Çengelköylü sevtap diye meşhur (KK, s. 17)

- **İstanbul / Kanlıca**

Bestenigâr şiirinde gurup vakti güneş bulutlardan sıyrılınca / bir tavus kuyruğudur meneveşli Kanlıca (KK, s. 79)

- **İstanbul / Kurtalan**

O Eski Adamlar/ 1 şiirinde maniple tıkrıyor hat nokta hat nokta hat / Kurtalan treni yetmiş beş dakika gecikecektir (KK, s. 93)

- **İstanbul / Maksim**

Gülşen'i Hatırlar Mısın şiirinde bir doktora varmış haylazın teki / arkasından maksim yeni gardenbar / alkole boğuyor yangını içindeki (KK, s. 85)

- **İstanbul / Sarayburnu**

Korkunun Krallığı şiirinde koşup bakıyorum kimseler yok / Sarayburnu'nda sis düdüklüleri (KK, s. 40)

- **İstanbul / Suadiye**

Acemişirân şiirinde bir tambur ki Suadiye telleri teşrin yaprakları / mehtabın sihri calandırır yıkılmış eski konakları (KK, s. 75)

- **İran / İsfahan**

Şark-ı Karip Gazeli şiirinde çatır çutur ezerek / yıldızları kesme billûr İsfahan gecelerini (KK, s. 67)

- **İzmir**

Salı Sabaha Karşı şiirinde şu anda İzmir'de midir ne yapıyor kimbilir / son defa hastanenin avlusunda konuşmuştuk (KK, s. 32)

Gülşen'i Hatırlar Mısın şiirinde gökyüzünü sığdırmış uzun gözlerinde / hani o yaz İzmir'de yaşadığımız (KK, s. 84)

Gülşen'i Hatırlar Mısın şiirinde henüz İzmir'deydik daha taşınmamıştık (KK, s. 84)

Gülşen'i Hatırlar Mısın şiirinde Gülşen'i hatırlar mısın /sonra duydum ki / babası ölünce İzmir'den ayrılmışlar (KK, s. 85)

Lâmia'yı Görseydiniz şiirinde İzmir'e geçiyor yarı hayatı deniz / iftihar lavhasında bu yıl elbet (KK, s. 87)

- **Samsun – Malatya – Sivas**

O Eski Adamlar/ 1 şiirinde soluk soluğa durdu / katarından ayıracaklar / yolcuları Samsun biraz Malatya biraz Sivas / yani ceviz sucukları dut pestili ve otlu peynir (KK, s. 95)

- **kasaba;**

O Eski Adamlar/ 1 şiirinde hala yanlış yanlış Kasaba çarşısı'nda dolaşıyorlar (KK, s. 95)

- **Trabzon /Maçka**

Temmuz, Öğle şiirinde oysa Maçka'da çınarlar / daha temmuz'da / gün görmüş bir tevekkülle göğüs geçirir (KK, s. 48)

- **Sinop**

O Eski Adamlar /2 şiirinde İfham gazetesinden Mustafa Suphi Bey / Sinop sürgünü / bilmem derhatır edebildiniz mi / gözlüklü çelebi bir zat (KK, s. 98)

- **Çek Cumhuriyeti / Masaryk**

O Eski Adamlar / 3 şiirinde bak eski Masaryk'te yüzüm kalmış / feci gözlüksüzüm / içki söylemekte acemi /çizgilerim iyice noksan (KK, s. 99)

- **memleket**

Ağır Kan Kaybı şiirinde sanki bir teşbih koptu tane tane savrulduk / köy köy bucak bucak memleket memleket (KK, s. 28)

Lâmia'yı Görseydeniz şiirinde Lâmia'yı görseydiniz gözleri bir memleket / nasıl da cana yakın mutlaka severdiniz / Samsun'da tutuklandı /en büyük felaket (KK, s. 87)

- **Samsun**

Lâmia'yı Görseydeniz şiirinde Lâmia'yı görseydiniz gözleri bir memleket / nasıl da cana yakın mutlaka severdiniz / Samsun'da tutuklandı /en büyük felaket (KK, s. 87)

- **Yunanistan / Selanik**

O Eski Adamlar / 2 şiirinde Sermürettip Nurettin dönme değil / Selaniklidir fakat / Balkan Harbi'nden önce az halt karıştırmamış bunlar (KK, s. 97)

2.6.5.2. Yer, mekân ve yapılar

Araştırmada *ülke*, *şehir* genel kavram alanının alt başlığı olarak değerlendirdiğimiz *yer*, *mekân* ve *yapılar* şairin şiirlerinde oldukça çeşitlilik göstermektedir. Şairin son dönemlerini İstanbul'da geçirmesi sebebiyle İstanbul'un farklı semtlerinde yer alan yer, mekân ve yapıların şiirlerin söz varlığını oluşturduğunu gözlemlemekteyiz.

Yer, *Mekân* ve *Yapılar* kavram alanına dâhil edebileceğimiz söz varlığı kelimelerin frekanslarına göre *durak* (6), *Sansaryan Hanı* (5), *meyhane* (4), *minare* (4), *avlu* (3), *zindan* (3), *saray* (3), *etraf* (3), *han* (3), *fakülte* (3), *fıskıye* (2), *mahpushane* (2), *bar* (2), *Amerikan bar* (2), *cami* (2), *dükkân* (2), *karakol* (2), *kıraathane* (2), *çevre* (2), *divânthane* (2), *tenhalık* (2), *kubbe* (2) *yazıhane* (2) *mezarlık* (2) *Haydarpaşa* (2), *Abanoz sokağı* (1), *ahşap konak* (1) *Anadoluhisarı* (1), *hastane avlusu* (1), *bombilibom* (1), *Çeşme* (1), *Dachau Temerküz kampı* (1), *Dolmabahçe* (1), *Pangaltı durağı* (1), *Fabrika meyhanesi* (1), *Galata köprüsü* (1), *Gardenbar* (1), *Gülhane parkı* (1), *hapishane* (1), *Heybeliada* (1), *Hisar* (1), *Hotel Senegal* (1), *İngiliz sarayı* (1), *İzmir Palas* (1), *Jokey Kulüp* (1), *Kızlarağası hanı* (1), *kitapçı* (1), *koğuş* (1), *kordon* (1), *köprü* (1), *kurşun kubbeleri* (1), *lağım* (1), *Lakerdacı bar* (1), *mağaza* (1), *mahkeme* (1), *nezarethane* (1), *Marmara* (1), *meydan* (1), *mihrap* (1), *Pasaport iskelesi* (1), *pastane* (1), *sapa yer* (1), *Saray-ı Hümayun* (1), *Serez* (1), *siper* (1), *Suna Pastanesi* (1), *şadırvan* (1), *Tahtaburunyan apartmanı* (1), *Tan sineması* (1), *taşra* (1), *tecrit* (1), *Teutonia Kulüp* (1), *terminal* (1) şeklinde sıralanmaktadır.

Attilâ İlhan'ın son dönem kitapları incelendiğinde *Yer*, *mekân* ve *yapılar* ile ilgili kelimelerin çok çeşitli olduğu gözlemlenmiştir. Bu kavram alanı içerisine ticaret yapılan mekânlar olarak adlandırabileceğimiz iş yerleri dâhil edilebilir. Genelde kazanç sağlamak amacıyla kurulan bu mekânlar, sosyal hayatın içerisindeki Attilâ İlhan'ın hayatında ve şiirlerinde önemli bir yere sahiptir. Halkın içinde olmayı tercih eden şair, bu tür mekânlarda halkı gözlemeleme fırsatı bulmuştur.

Attilâ İlhan'ın son dönem şiirleri incelendiğinde *Ayrılık Sevdaya Dahil*'de yer alan *Mevkuf* şiirinin birinci bölümünde yer alan *Şişeler Çekilmiş* şiirinde *Fabrika Meyhanesi*'nden bahseder. *Kurtuluş'ta ay karanlık fabrika meyhanesi / şişeler çekilmiş beş kurşun atıyor* olarak bulunan yer bir iş yerinden bahseder.

Kimi Sevsem Sensin kitabında *Çağrışımlar* bölümündeki *Birbiri Olmak!* Şiirinde yer almaktadır.

(...)

gece

ıssız bir mağazada

yapayalnız

iki kız

boy aynalarına girmiş

sessiz sedasız

yüzlerini değiştireceklermiş

birbiri olmak için

hangisi hangisidir

artık anlayamadığımız

(KSS, s. 71)

Şairin 1965-1977 yıllarının anlatıldığı şiirde bir mağazada alışveriş yapan iki kızdan bahseder. Bu kızdan boy aynalarında görünürler; kızların duygu durumlarına ilişkin bilgilere ulaşıyoruz.

Korkunun Krallığı şiirinde *O Eski Adamlar / 2* şiirinde bir iş yeri olarak *berber dükkânları* ve *kitapçı* yer alır.

(...)

birdenbire şemsiyeler sanki siyah dev laleleri

berber dükkânlarında aynalar birdenbire kararıyor

kitapçı vitrinlerinde yeni bir kitap / jokond ve siyau

(KK, s. 96)

Şiirde *Ortaköy / Aksaray, Sirkeci durağı* ülke, şehir, ilçe kavram alanında değerlendirilmiş olup bu mısralarla şahane bir İstanbul görüntüsü çizen şair, burada bulunan iş yerlerinden bahseder. Şair, yaşantısı gereği bulunduğu mekânları şiirlerine de aksettirdiğinden şairin son dönemlerini geçirdiği yerler karşımıza çıkar.

Aynı kitapta bölümde üçüncü şiir olarak yer alan İstanbul'un çeşitli semtleri olan *Cihangir*, *Beyoğlu*'nda yer alan dükkanlar arasında dolaşıyormuş hissi verir. *Öfkelen di mi dükkân kepenklerini kağıt gibi yırtar / tek tek söndürür önüne çıkan otomobil farlarını* mısralarında şiirin bütününde bahsettiği macar kızının ruhsal durumuyla ve bu iş yerleri arasında bir ilişki kurar. Bu *Macar kızı* muhtemelen şairin dünyasında bir dönem yer almıştır ve bu kıza dair anıları mevcuttur. Şair 1940'lı yıllarda yaşadığı siyasi görüntüyle beraber geçmişin güzel günlerine dair taşıdığı özlemi dile getirir.

Bölümün dördüncü şiirinde *kimseler anlamadı siyasi polisin etrafı sardığı / Suna Pastanesi'dir تنها yeşil briç masaları* mısrasında şairin sıkça ziyaret edip sevdikleri ve dostlarıyla birarada olduğu *Suna Pastanesi* karşımıza çıkar. Attilâ İlhan'ın kuzeni Solmaz İlhan ile yaptığımız söyleşide bu önemli mekânları şu şekilde açıklar.

Eskiden telefon filan yoktu. Attilâ'yı aradığımız zaman orda olduğunu bilirdik, oraya giderdik. Attilâ çok dakikti. Mesela her gün sabah yürüyüşünü yapar bunu asla ihmal etmezdi. Ancak; çok uzun mesafelerde otobüs tercih ederdi. Her sabah 10'da Divân'da olurdu. Özellikle o dönemde Suna Pastanesi, Osmanbey, Beyazıt, Marmara, Baylon, mekânları edebiyatçıların buluşma noktalarıdır. Buluşmayı sağlayan Attilâ olmuştur genelde. Özellikle gençlerle istişare etmeye bilhassa önem vermiştir. Çünkü; gençlerden çok şey bekler. Sonra bu sohbetler İstanbul'un ve İzmir'in farklı noktalarında şekil değiştirerek devam etmiştir (S. İlhan, Kişisel Görüşme, 12 Nisan 2017).

Solmaz İlhan ile yaptığımız söyleşide edindiğimiz bilgiler kavram alanında *Suna Pastanesi*'ne ek olarak; *Osmanbey, Beyazıt Marmara, Baylon* gibi mekânlar Attilâ İlhan'ın gençlerle ve çağdaşlarıyla buluştuğu yerler olarak karşımıza çıkar. Attilâ İlhan'ın bu mekânlara bakışını yansıtan mısralar daha çok son dönem kitaplarından *Korkunun Krallığı*'nda ön plana çıkar.

O Eski Adamlar / 4 şiirinde meşhur *Tan Sineması* ve sinemaya bilet alınan *Pangaltı durağı* mısralarda gençlerin sinemaya bilet almaları ile başlar ancak; süreç öğrencilerin tutuklanmasıyla sona erer.

(...)

*Pangaltı'da Tan Sineması'na üç bilet almışlardı
seans henüz bitmiş Haylayf'ın önü ana baba günü
soğuk bir yağmurdan köhne bir tramvaya sığınmak
biletçisi hayal camları bütün buğu çok kalabalık
Pangaltı durağı'ndan bileklerin kelepçeli*

(KK, s. 104)

Aynı şiirin devamında oldukça fazla mekân isimlerine yer verilir. *Tahtaburunyan apartmanı*, *Tahtaburunyan apartmanı'nda demek çay saatidir* mısrasıyla apartmandaki insanlar arasındaki sıcak ilişki gözler önüne serilir. Özellikle çay saatleri insanların buluştuğu, sohbet ettiği samimi ortamlardır. Aynı şiirde *lakerdacı bar*, *Jokey Kulüp* ve *Eminönü meydanı*' da yer alır. Özellikle *Eminönü* meydanında şair, halkı gözlemeleme imkânı bulur.

Şair için ev aslında dışarının hengamesinden dinginliğe ulaştığı zamanları geçirdiği mekândır. *Ayrılık Sevdaya Dahil* kitabındaki *Söyler* şiirinde şairin evini tasvir edilişi şiire şu şekilde yansır.

(...)

*zaman olmuştur ki
loş salonların heyula büfelerinde
o kristal fanuslu yorgun saat
fena halde durmuş
görünse de
başka bir boyutta başka bir zamanı söyler*

(ASD, s. 43)

O Eski Adamlar / 2 şiirindeyse çizilen ev ortamı aynı dönemin siyasi baskılarından yorulmuş insanlar gibi betimlenmiştir. *Ahşap konak; yorgun öksürüklerle dolu ahşap konak yavruları / cumbaları sarkmış karanfilli tütün dumanlarına* kişileştirilmiştir.

Cami ve *kubbe* yapıları Geleneksel Osmanlı mimarisini İstanbul'un o muhteşem manzarasıyla birleştirerek tüm güzellikleriyle gözler önüne serer. *Korkunun Krallığı*

kitabındaki şiirlerde kullanılan bu kelimeler *O Eski Adamlar / 4* şiirinde *cami kubbeleri minareler tebeşir yeşili gökyüzü* mısrasıyla yer alırken *Süheylâ* şiirindeyse *sarayda mehteran camilerde sala* dizeleriyle karşımıza çıkar. *Abanoz sokağı* ve *İngiliz sarayı* İstanbul manzarası eşliğinde *Serüvenin Sonu* şiirinde insanların dış görünüşüyle terkiplenir.

(...)

yankılanır

Abanoz sokağı'nda

fahişelerin tamtamları

tamtamları

İngiliz sarayı iki adımlık yer

Viyana oteli تنها bir liman

koridorlarında bıyıkları ıslak

gözleri kan çanağı

yalnızlık adamları

adamları

(KK, s. 22)

Kimi Sevsem Sensin kitabında *kubbe* ve *minare* yorgun, hüzünlü İstanbul manzarasıyla tasvir edilir. *Her Sabah, Yanılmak!* şiirinde *denizle gök arasında çiy yorgunu şehre / kurşun kubbeleri buğulu minareleri ıslak* dizesiyle yer alır.

Ne Kadar İzmir / 1 şiirinde *Pasaport İskelesi* ve *İzmir Palas, kapısı yaldızlı kupa arabası çifte at koşulu / Pasaport İskelesi'nden İzmir Palas'a rahvan* mısrasıyla şairin hayatında önemli bir yere sahip olan İzmir'den manzaralar sunar. Bilhassa İzmir'in meşhur Kordonboyu'nun muhteşem deniz manzarası *Kordon'da akşam kızılığı تنها martular* dizesiyle betimlenir. *Bana Bir Şimşek Çak* şiirinde *Kordonboyu'nda muzaffer atlılar / Fahrettin Paşa'nın Süvarisi* dizesinde tarihi savaş sahneleri sunulur ve Osmanlı paşalarının izlerini de yansıtır.

Etraf kelimesi çevreyi tasvir ederken *Sonra O Güller* şiirinde olumsuz bir biçimde *kıvılcım yüklü bir duman / etrafta barut kokusu / boş mermi kovanları* mısralarıyla yer alır. Burada kullanılan *barut kokusu* ağır, gerilimli bir ortamın izlerini sunar.

O Eski Adamlar / 1 şiirinde Attilâ İlhan *ne cepte bilet ne elde bavul Haydarpaşa Garı'ndayım / parasızım içim kapalı yalnızlığım uğulduyor* diyerek bu dönemde yaşadığı maddi ve psikolojik sıkıntılara yer verir.

Mekân adı olarak *Korkunun Krallığı*'nda *Amerikan bar, Garden bar* gibi içki içilen yerlerden bahseder. *Gülşen'i Hatırlar Mısın* şiirinde *arkasından Maksim yeni Garden bar / alkole boğuyor yangını içindeki mısrasıyla yer alırken; Kimi Sevsem Sensin* kitabında *Her Sabah, Yanılmak* şiirinde *yüzünü kaybetmiş aynalarda arıyordu / Amerikan bara tünemiş sek votka içiyor* mısrasıyla kimliğini kaybetmiş bireye işaret eder. Bunun yanı sıra zaman zaman meyhaneler ve sarhoşlar üzerinden yaşadığı hayal kırıklıklarını anlatır. Zaman zaman huzuru içki şişelerinde arar.

Korkunun Krallığı'nda Adolf Hitler döneminde yaşanan politikalar ve *Nazi Almanyası*'nın izleri görülür. Haftalık toplantıların yapıldığı, işçilerin durumunun tartışıldığı *Teutonia Kulübü* de şiirlerin söz varlığını oluşturur.

Ayrılık Sevdaya Dahil'de *Dachau Temerküz* toplanma kampındaki Yahudilerden bahseder. Attilâ İlhan, daima işçinin ve emekçinin yanında olmuştur. Bilhassa bu noktada Nazi Almanyasında işçilerin yaşadıkları şairin merceği altındadır. Bu noktada yalnızca Anadolu insanıyla sınırlı kalmayan şair farklı bir anlayışla değişik ırk ve dindeki kişilerin sorunlarını da şiirlerinde yansıtmıştır. Şiirlerde *Anadoluhisarı, Galata Köprüsü, Dolmabahçe, Gülhane Parkı, Heybeliada* gibi İstanbul'un önemli noktalarını manzara tasvirleriyle sunar. Bu noktada *Gülhane Parkı* şairin hayatını ve şiir anlayışını derinden etkileyen Nazım Hikmet'e işaret eder ki Attilâ İlhan için Nazım'ın yeri hep başkadır. Onun haksızlıklar karşısındaki onurlu duruşunu daima takdir etmiş ve örnek almıştır. Nazım Hikmet'in meşhur şiirinden *Ceviz Ağacı*'nda *ben bir ceviz ağacıyım Gülhane Parkı'nda / Ne sen bunun farkındasın, ne polis farkında* mısralarından esinlenen Attilâ İlhan her fırsatta Nazım şiirlerine gönderme yapar. *O Eski Adamlar / 2* şiirinde *bir türbe yeşili yayıyor Gülhane Parkı'nda çınarlar* mısrasıyla muazzam tabiat görüntüleriyle yer alır. Ayrıca, *Kimi Sevsem Sensin* kitabında *Şeyh Bedreddin-i Simavi'ye Gazel* şiiri Nâzım'ın başka bir şiiri olan *Şeyh Bedreddin Destanı*'na yazılmış bir gazeldir.

(...)

ince bir yağmura gerçi asılmıştır
Serez'in Esnaf Çarşısı'nda
uzadıkça uzar gölgesi darağacında
o asırdan bu aşıra
Şeyh Bedreddin-i Simavi'nin
elhâk/ devamımız biz
geçer mermi ıslıklarıyla / tek tek
vurduğunu dağıtan
sunturlu mısralar
rediflerin gümbürtüsü akla ziyan
tantanalı bir kavganın demek
gazelhanımız biz
 (KK, s. 61)

Bu mısralarda Şeyh Bedreddin'in esnaf çarşısında asılmasını dile getirir ve bu mücadelenin bir neferi olduğuna işaret eder.

Şiirlerde son dönemin yaşandığı o ağır siyasi süreçlerin sonucu olarak *karakol*, *hapishane*, *mahpushane*, *nezarethane*, *koğuş*, *mahkeme*, *tecrit*, *zindan* gibi kelimeler karşımıza çıkar. 12 Eylül ara rejiminin yaşandığı bu dönemde *Sansaryan Hanı*'nda Attilâ İlhan sorguya çekilmiş ve bir dönem hapishanede kalmıştır. Bu dönemler şiirlere kimi zaman korku, telaş; kimi zaman insanlara mücadele ruhu aşıl原因an şaire özgü üslûpla sunulur. Siyasi mahkumların sorgulandığı *Sansaryan Hanı*; *O Eski Adamlar / 3* şiirinde *ürpertici çığlıkları Bahçekapı'da ilk tramvayların / Sansaryan Hanı kaç adımlık yerdir / elbet duyuluyor* mısralarıyla işkence gören tutukluların durumlarına dikkat çeker. Tutukluların terkedilmişliği o ümitsiz halleri korku ve gerilim ortamıyla beraber ortaya konur. *Kimi Sevsem Sensin* kitabındaki *Yani Epeyce Zindan* şiirinde yer alan şu mısralar oldukça etkileyicidir.

(...)

sonra Sansaryan Hanı
birkaç duruşma arkasından
sağırların dilsiz sükûneti
yani epeyce zindan

(KSS, s. 91)

Şiirlerde Osmanlı'nın muazzam mimarisinin şehre yansımaları olan *fiskiyeler, camiler, şadırvanlar, çeşmeler, kuleler* yapıları İstanbul'un eşsiz manzarasına daha da zenginlik katar. Hatta bu dönemde *divânhaneler* ve *saraylar*'da Osmanlı döneminin kalıntılarıdır. Bir nevi geleneğin devamı söz konusudur.

Şairin bu dönemdeki yalnızlığını ortaya koyan bir çok kelime kullanılmıştır. Bunlardan *tenhalık*'; *Kimi Sevsem Sensin* kitabında yer alan *Ayaküstü Aşk* şiirinde *büyük bir tenhalık nasıl korkmam / korkularım bir canavar doğurdu* mısralarıyla yaşadığı korku ve gerilimin derecesini adeta bizlere de yaşatır. Yalnızlık ve ıssızlığı anlatan başka bir kelime de *mezarlık*'tır. Ölüm bu zamanın insanların yaşadığı siyasi baskı sebebiyle sıradan bir durum halini aldığından *mezar*'da şiirlerin söz varlığı içerisinde sıkça yer bulur.

Bombilibom , *Ne Kadar İzmir / 4* şiirinde bir mekân ismi olarak yer alır. Gerçekten var olduğu konusunda kesin bir bilgimizin olmadığı bu mekân bir çikolata dükkanıdır. Şair, çocukluğunun geçtiği sokaklarda dolaşırken belki de kendi çocukluğuna işaret ederek *çikolata alan bir çocuk*'tan bahseder.

(...)

karabiber ağaçlarının yanına yaklaşılmaz

ne çok ağustos böceği / yalnızlığa uzayan

Bombilibom'dan çikolata alıyor / kim bu çocuk

(KSS, s. 65)

Fakülte bir eğitim kurumundan ziyade buradaki genç öğrencilerin vurulmasının o hüznü dolu hikâyesi yansıtılır. *Kimi Sevsem Sensin* kitabında yer alan *Bana Bir Şimşek Çak* şiirinde devrimci öğrencilerin siyasi mücadelesinden fakülte kapısındaki vurulma anlarına kadar her şey detaylı olarak mısralarda hayat bulur.

(...)

bilmem nasıl anlatayım

bağışlanmaz suçu dünyayı sevmek

bir de o

adını bile bilmediği

*kıvırcık saçlı devrimci öğrenci
fakülte kapısında vurulmuş
yağmurun altında
çıplak*

(KSS, s. 96)

2.6.6. Ticaret, iş, para, ekonomi, maliye işleri

Günlük hayatımızın devamlılığının sağlanmasında para, maliye ve genel anlamda ekonomi oldukça önemli bir yer arz etmektedir. Bu kapsamda ticaret, ekonomik hayatın sürekliliği açısından mühimdir.

Attilâ İlhan son dönem şiirlerinde sosyal hayatın getirdiği her türlü olguya yer verilir. Attilâ İlhan, farklı şehirlerde yaşamış ve değişik kültürlerin varlığına saygılı bir entelektüeldir. Hayatının son dönemi de dâhil olmak üzere yaşamı boyunca yalnızca Anadolu ile sınırlı kalmamış; vizyonunu farklı ülkelerin zenginlikleriyle beslemiştir. Bu durum şiirlerine de sirayet etmiştir. Şiirlerinin iskelet sistemindeki yerelliği muhafaza ederek zaman zaman diğer ülkelerin mali durumuna sıkça atıfta bulunarak evrenselliğe ulaşır. Bu hemen hemen bütün şiirlerinde böyledir. Ayrıca; şair şiirlerinin söz varlığı incelendiğinde hemen hemen her konuda söyleyecek sözü vardır.

Ticaret, iş ve Para, ekonomi, maliye işleri son dönem şiirlerinin söz varlığı iki alt bölümde incelenecektir.

2.6.6.1. Ticaret, iş

Bir ürün ortaya koyan, bir değer yaratan emek olarak bilinen iş mesleğin uygulama alanı olarak nitelendirilebilir. Bu sebeple meslek farklı bir kavram alanında değerlendirilecektir. Attilâ İlhan'ın son dönem şiirlerinde ben kavramından sıyrılıp şiirlerini toplumsal bir çizgide devam ettirdiğini görürüz. Bu bağlamda son dönem şiirlerinde iş ve işçi hakları şairin gündeminde olan konulardır. *Ticaret, İş* kavram alanına dâhil edebileceğimiz söz varlığı kelimelerin frekanslarına göre *Şirket-i Hayriye (2), çalışmak (1), gece vardiyası (1),*

hizmet (1), ihracatçı (1), iş (1), ithal (1), kefil (1), mütekit (1), Pektaş Holding (1), simsar (1) şeklinde sıralanmaktadır.

Çalışmak kelimesi kavram alanı itibariyle *bir işte çalışmak, üretmek* o anlamıyla *Tatavla sarhoşlarının en yüksek rütbesidir / işgalde mim mim'le çalıştığını herkesten saklıyor* mısrasında kullanılır. *Çalışmak* için *mim mim* tabiri kullanır. Burada işgale uğramış bir yerden betimlenirken şiirde yine dönemin yaşanan sıkıntılı ve gerilimli havaya dikkat çekmektedir. Fabrikalarda ve çeşitli iş yerlerinde uygulanan *gece vardiyası* sistemi şairin de gündemindedir. *Kimi Sevsem Sensin*'de yer alan *Ne Kadar İzmir / 2* şiirinde limanda çalışan insanlardan bahseder. Bu insanlar mısrada *limanda gece vardiyası kuru üzüm ve incir / pul pul terlemiş tahmil tahliye amelesi* mısralarıyla *tahliye amelesi*'nin pul pul terlediğinden bahseden şair, çalışma saati olarak *gece vardiyası*'nı işaret eder.

Aynı şiirde *Hizmet gazetesi* yer alır ve bu gazete genellikle işçi hak ve hukukunu dile getiren bir iletişim aracı olarak kullanılmıştır. Dönemin siyasi baskıları göz önüne alındığında gazete ve buna benzer unsurlar işçilerin sesini duyuran unsurlardır ve önem arz etmektedir.

Ticaret yapan kişi anlamında *ihracatçı* kelimesi *Ne Kadar İzmir / 4* şiirinde *New york borsası'nda buhran / fiyatlar düştü / bıçak açmaz lövanten ihracatçısının ağzını* mısralarıyla Amerikan borsasının ekonomik problemlerinin görüntüsü çizilmekte olup bundan kaynaklanan lövantenlerin bu durumdan hoşnut olmadığını ifade eder. Benzer manadaki *Ne Kadar İzmir / 2* şiirinde *ithal* kelimesi yer almaktadır. Ticaret hayatındaki en önemli kelimelerden biri olan *rakip, rekabet* kelimeleri yer alır. İtalyanların ithal ettiği *motor aksamı*'ndan bahseder. Dönemin bilim ve teknoloji anlayışı gözler önüne serilir.

(...)

sarhoş mandolinleriyle sandalda İtalyanlar

her çeşit motor aksamı ithal edilir

Feltrinelli ve şürekası'na rakip bulunamıyor

(KSS, s. 61)

Kefil kelimesi, *Flash-Back* şiirinin üçüncü bölümünde yer alan *Tanrı İnsanı Unuttu* şiirinde yer almaktadır. Şiirde geçmişte yaşananlara dikkat çeken şair, yansıttığı duygularla ölüme

yaklaşmış olmanın hüznünü taşır. Burada yer alan *anlaşılamadı bir türlü kim kime kefil / dualar işlemiyor galiba eskimiş* mısralarıyla bunu açıkça ortaya koyar. Aslında bu mısralarda okuyuculara biraz umutsuz bir kişinin serzenişlerini hissettirir.

Mâlûlen Müteakit yani mâlûlen emeklilik tabiri *Kimi Sevsem Sensin*'de *Ne Kadar İzmir / I* şiirinde karşımıza çıkar. Sakarya'da savaşta yaralanan ve gazi olan *Miralay Zeki Bey*'in emekli olduğunu ifade eder.

(...)

İzmir Palas'ta Miralay Zeki Bey çok sigara

kolu Sakarya'da kalmış mâlûlen müteakit

Gazi'yle rakı içmişliği var / hala anlatırlar

(KSS, s. 59)

Aynı kitapta *Yalan / Şehir* şiirinde bir taşıma şirketi olan *Şirket-i Hayriyye* yer alır. Bu şirket 1851'de Reşid Paşa'nın desteğiyle Sultan Abdulmecit döneminde kurulmuş olup 1854'ten 1945'e kadar Boğaziçi'nde yolcu ve yük taşımacılığı yapan vapurculuktur. Sonuç olarak bir taşıma işi yapan bir ticari faaliyettir. Şiirde; *Şirket-i Hayriye'nin yorgun vapurları / toplar her iskeleden beyhude yolcuları* şeklinde ifade edilir. Diğer bir şiir *Beykoz'a Yolculuk* şiirinde *Şirket-i Hayriye'nin /en son vapuru* şeklinde yer alır. Şiirde yolculuk yapan kişi ve kişiler son vapurla yolculuk yapmaktadır. *Ben*'e göndermeler yapar ve yaşanan olayları bugünün dikkatiyle yorumlanır.

Korkunun Krallığı kitabında yer alan *Korkunun İsi* şiirinde *Pektaş Holding'in metresi / yani sıvıslıkam mutsuzdu* dizelerinde muhtemelen işçi insanların durumu anlık karşılaştırmalardan yaşanan etkileşimler gözler önüne serilir. Şiirin adından da anlaşılacağı gibi tam bir korku ortamı hakimdir.

Simsar yani komisyoncu, *Müşerref* şiirinde şiirin başkahramanı *Müşerref*'in evli olduğu *borsa simsarı*'ndan bahseder. Şair, bu durumdan şikâyetçidir. Şiirde hem *Müşerref*'in hem şairin mutsuz olduğunu anlıyoruz.

Çalışmak ve meslek anlamındaki *iş* kelimesi *Ayrılık Sevdaya Dahil*'de yer alan *Sarhoş Bir Kadın Balladı* şiirinde *kaç içki daha ne ağır bir iş / alkol ırgatlığı bardakta ruj izi*

mısrasında *ağır bir iş olarak alkol ırgatlığı* 'nı görmekte bu durumu eleştirel bir dille ifade etmektedir.

2.6.6.2. Para, ekonomi, maliye işleri

İnsan yaşamının devamlılığı açısından önemli bir araç olan para ve ekonomiye dair kavramlar Attilâ İlhan'ın son dönem şiirlerindeki söz varlığını oluşturan unsurlardır. Bu sebeple ayrı bir başlık altında değerlendirilecektir.

Para, ekonomi, maliye işleri kavram alanına dâhil edebileceğimiz söz varlığı kelimelerin frekanslarına göre *borsa* (2), *yoksul* (2), *dolar* (2), *tevkifat* (2), *bilanço* (1), *çek* (1), *fiyat* (1), *harçlık* (1), *hesap* (1), *istirdat* (1), *Mark* (1), *nafaka* (1), *para* (1), *Türk lirası* (1), *zengin* (1) şeklinde sıralanmaktadır.

Ekonomik durumun kişilerin hayatlarına tezahürü olarak kabul edeceğimiz *yoksul* ve *zengin* kelimeleri şiirlerde sınırlı sayıda da olsa yer almaktadır. *Ayrılık Sevdaya Dahil*'de yer alan *Bakarsak* şiirinde *ne kadar yoksul ve çıplak / görünürse görünsün ağaçlar/ o kadar yakındır ilkbahar* mısrasıyla *yoksul ve çıplak ağaçlar*'dan bahseden şair, umudunu muhafaza etmektedir. İlkbaharın yakın olduğuna işaret eder. İlkbahar kurtuluşu simgeler. *Kimi Sevsem Sensin*'de yer alan *Sonra O Güller* şiirinde oldukça baskı ortamının dehşeti gözler önüne serilir. Bilhassa *yoksul kalabalığı* dikkati çeker.

(...)

sonra melâl ve hicrân

ve çaresizliği boş bir silah gibi taşımak

bakıp o yoksul kalabalığa

parmak uçlarında kan

nobran ve derbeder

(KSS, s. 88)

Zengin kelimesi *Kimi Sevsem Sensin* kitabındaki farklı şiirlerde yer alır. Şairin sevilen şiirlerinden *Ne Kadar İzmir / 3* şiirinde *Mübâdi Osmanidis'in evinde Rumca konuşulur /*

bunlar Yanya eşrafındanmış çok zengin mısralarıyla Mübâdil Osmanidis'in Yanya eşrafından varlıklı bir kişi olduğunu ifade eder.

Bilanço kelimesi Kimi Sevsem Sensin'de bilançoda bir rakam / çektiğimiz acılar bitmesiyle bir oluyor aşkların başlaması mısralarıyla mal varlığının sayısal ifadesi ekonomik bir gösterge olarak karşımıza çıkar. Aynı kitapta yer alan borsa kelimesi şairin sevilen şiirlerinden Ne Kadar İzmir / 3 şiirinde ilk incir mahsulü borsa'ya yarın geliyor mısralarıyla yer alır.

Ege yöresinde yetiştirilen incirin ticaretinden bahsetmektedir. *Ne Kadar İzmir / 4* şiirinde Amerika'daki borsadan bahseden şair, yalnızca ülkemizdeki ekonomik olayların yanı sıra dünyadaki mali değişimlerini de takip halindedir.

(...)

nefesini tutmuş askıda Kızlararası Hanı

New york borsası'nda buhran / fiyatlar düştü

bıçak açmaz lövanten ihracatçısının ağzını

(KSS, s. 64)

Çek kelimesi Kalk Gidelim Kadınlar Balladı şiirinde aşkların gerçek olmadığını kadın-erkek arasındaki ilişkinin tamamen maddiyata dayandığını vurgular.

(...)

kadın erkek farketmez asolan çekler

lâfi hiç uzatmaz sevişmeye geçer

az buz kazanmıyor

gecesi üç milyon

kalk gidelim kadınları bu ne ilk ne son

(ASD, s. 18)

Dolar kelimesi de çek gibi mali durumların işareti olarak karşımıza çıkar. Benzer şekilde Kimi Sevsem Sensin'de yer alan Ayaküstü Cinayet şiirinde dolar yeşilinde yosmanın akli / ne yapsa boş bira yeşili oğlan mısralarıyla yosma diye tabir edilen kişinin tamamen para kazanma odaklı bir anlayışı olduğunu ve dolayısıyla bunun doğal sonucu olarak da sevgi kavramının sahteliğinin vurgulandığı dizelerdir. Aynı kelime Korkunun Krallığı'nda O

Eski Adamlar / 4 şiirinde yer alır. *Türk lirası, dolar, mark* gibi farklı ülkelerin para birimleri aynı şiirde bir arada sunulmuştur.

(...)

Tahtaburunyan apartmanında demek çay saatidir

Elini uzattığı yerde Türk lirası, dolar ve mark ölçüleri

(KK, s. 105)

Harçlık ve *nafaka* kelimeleri *Korkunun Krallığı*'ndaki *Süheylâ* şiirinde yer alır. 40 'lı yılların *ceplerimize harçlık nafakasından / cezaevi ziyareti ve ilârihiri ve ilâ* mısrasında şair Süheylâ ile yaşadıklarından yola çıkarak cezaevi yaşantısına dair izler sunar.

Hesap; Kimi Sevsem Sensin'deki *Ne Kadar İzmir / 3* şiirinde *Banco Di Roma da ayrı bir hesap açılacak* mısrasında paranın bankaya hesap açmak suretiyle yatırılması anlamında olup günümüzdeki kullanımıyla aynı ekonomik bir tabirdir.

İstirdat kelimesi Arapça kökenli *istirdâd* olarak kullanılan bir kelimedir. TS'de yer alan anlamıyla *bir yeri yeniden ele geçirme, geri alma, kurtarma* şeklinde tanımlanır (TDK, 2009). Şair, *Kimi Sevsem Sensin*'de yer alan *Bana Bir Şimşek Çak* şiirinde *salâ veriliyor görünmez minarelerden / İzmir'de istirdatı yaşamaktayım* mısralarıyla ifade edilir. Bir nevi geri dönüşü yaşamakta olduğunu ortaya koyar.

Ekonominin temelini oluşturan *para* kelimesi *Korkunun Krallığı*'ndaki *Işık Mezarlığı*'nda *parasını yemek* tabiriyle ifade edilir.

(...)

sarhoş bir fahişenin ağladığı

gözlerinde kahır birikmiştir

sevdiği itlerin farkına varmadığı

parasını yiyorlar allah bilir

geceleyin beyoğlu ışık mezarlığı

(KK, s. 14)

Vergiler üzerinde yapılan kesinti anlamına gelen ekonomik bir tabir olan *tevkifat*, kelimesi *O Eski Adamlar / 1* şiirinde *bin dokuz yüz otuz'lar bakıyor pencerelerimden / bütün gazetelerde büyük komünist tevkifatı* şeklinde yer alır. 1930'lu yılların görüntüsünü çizen şair, iletişim araçlarında *komünist* ekonomik modele işaret eder. Aynı kelime *Ayrılık Sevdaya Dahil*'de yer alan *Mevcutlu* şiirinin son bölümünde *çıktığı her basamak unutulmaz bir anı / gazetelerde solmuş eski tevkifatlardan* ifadesi eskiye dair bir durumun gözler önüne serildiği dizelerdir.

2.6.7. Meslekler

Meslekler, günlük yaşam içindeki iş alanlarını kapsar. Emegın ve emekçinin yanında olan Attilâ İlhan'ın son dönem şiirlerinde en üst mertebeden en alt mertebeye kadar çok çeşitli sayıdaki meslek gruplarından bahseder. Şairin şiirlerinin söz varlığı incelendiğinde sağlık ve güvenlik alanına mensup mesleklerin şiirlerde daha fazla kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Farklı sektörlerden meslek gruplarına da sınırlı sayıda da olsa yer verilmiştir.

Meslekler kavram alanına dâhil edebileceğimiz söz varlığı kelimelerin frekanslarına göre *doktor (3), polis (3), şair (3), tıbbiyeli (3), amele (2), berber (2), biletçi (2), müdüriyet (2), siyasi polis (2), avcı (1), basın (1), stajyer doktor (1), garson (1), hamal (1), mevki (1), mirap (1), müdür (1), sendikacı (1), sermuharrir (1), tornacı (1), vekilharç (1)* şeklinde sıralanmaktadır.

İnşaat sektöründeki mesleklerden alanlarından biri olan *amele*, *Kimi Sevsem Sensin*'de yer alan *Ne Kadar İzmir / 2* şiirinde *pul pul terlemiş tahmil tahliye amelesi* mısrasıyla şairin gözünden bir işçinin durumu anlatılır. Aynı kelime *Korkunun Krallığı*'nda *O Eski Adamlar / 2* şiirinde *Benaroya'nın amele mitinglerinde nutuk çekmeler filan* dizesiyle yer alır ve mitingle hakkını arayan, sesini duyurmaya çalışan işçilere dikkat çeker ve bu mücadeleyi destekler.

Görsel iletişim alanlarına ait meslek grubuna dâhil edebileceğimiz *basın* ve güvenlik alanındaki *polis*; *Çiftin Çifte Yalnızlığı*'nda *hiç kimse bilmiyor kaybolduğumuzu / ne polis ne basın ne haber bir radyodan* mısralarıyla aslında yaşanan gerilimli durumdan bir kaçış söz konusudur. Bu bağlamda şairin yaşadığı iz bırakmaksızın tam bir ortadan kaybolma halidir. *Polislik* mesleği diğer şiirlerde çeşitli görüntülerle sunar. Bunu dönemin güvenliğe

duyulan ihtiyacın bir sonucu olarak görebiliriz. *Ayrılık Sevdaya Dahil*'de yer alan *Kim O?* şiirinde polis soruşturmasından aklanan bir kişinin görüntüsü resmedilir. *Kırk yıl daha genç / polisten bırakmışlar* mısrasıyla aslında tezat bir durum vardır. Tutuklu kişinin yaşadığı hayatın aslında ne kadar derinden sarstığını işaret eder. Dolayısıyla daha genç olması ihtimal dâhilinde değildir.

Kimi Sevsem Sensin'de *Her Sabah Yanılmak!* şiirinde siyasi polis tarafından tutuklanışını ifade ettiği dizeler *hani bir kere iki yanınızda iki sivil polis / Beyoğlu'ndan çekilip nasıl koparılmıştınız* mısralarıyla tutuklanan kişilere dikkat çeker.

Aynı kelime *Korkunun Krallığı*'nda *Salı Sabaha Karşı* şiirinde *tozlu ışıklarıyla karanlık bir gemidir / polisleriyle küfür kıyamet bana telefon ettiği* dizeleriyle *ben*, telefonun kim tarafından edildiğini korkusunu hissettirerek hem geçmiş hayatından izler sunar, hem de yaşadığı gerilimi belirtir. Bu değişiklik 12 Eylül askeri darbesinin getirdiği kaos ortamının izleri görülür. *Serüvenin Sonu* şiirinde siyasi polisin gelişinden duyulan tedirginlik dile getirir.

(...)

birileri mi var

o mu çok sarhoş

siyasî polis olmasın

(KK, s. 23)

O Eski Adamlar / 4 şiirinde *siyasî polis; kimseler anlamadı siyasi polisin etrafı sardığını* mısrasıyla yer alırken şiirin devam eden dizelerinde, tıp öğrencisi manasındaki *tıbbiyeli ise içerde üç tıbbiyeli behemehal götürülecekmiş* mısrasıyla aynı şiirde yer alır. Aynı kelimenin *O Eski Adamlar / 3* şiirinde *hem müdüriyet'te göz altındadır kapısında çifte ay / hem tıbbiye'de stajyer doktor sabah şehirde uyanyor* mısralarıyla hem *tıbbiyeli* hem de *stajyer doktor* sağlık alanına dâhil edebileceğimiz bu kelimeler aynı dizelerde yer alır. *Müdüriyet* olarak bahsedilen *hapishane sorumlusu*'dur.

Ölmek Zamanı şiirindeyse masum bir tıp öğrencisinin ölümü insanların vicdanında derin izler bırakır. Şairin ölüm duygusunu gerilimli ortamın yarattığı korkuyla şairâne bir biçimde sunar.

(...)

*hani fakülteden çıkarken vurmuşlardı
kollarınızda ölen tıbbiyeli çocuk
birbirinize nasıl da uyuştunuz*
(KK, s. 30)

Doktor, Salı Sabaha Karşı şiirinde Sabiha isimli bir kadını anlatır. *Doktor Sabiha desem yıllar var konuşmuyoruz / kanser diye duymuştum sol göğsünü almışlar* mısralarında şairin geçmişteki hayatının izlerini taşır.

Gülşen'i Hatırlar Mısın şiirinde Gülşen adlı kadının hayatını anlatır. Hatta kadının evliliğine dair *bir doktora varmış haylazın teki* dizeleriyle açıklamada bulunur.

Sağlık sektöründe doktordan sonra diğer bir meslek olan *hemşire*; *Ayrılık Sevdaya Dahil*'deki *Yoğun Bakım* şiirinde *koridorda kimseler yok / ne bir hemşire ne bir hasta* mısrasıyla ıssız bir hastaneden bahsederken sağlık görevlisi *hemşire*'nin görünürde olmadığını görüyoruz.

Berber, Ayrılık Sevdaya Dahil'deyer alan *Kalk Gidelim Kadınlar Balladı* şiirinde *yarı ömrü meyhane yarısı berber* mısrasında yer alır. Berberler için *sarhoş* bir görüntü çizer.

Tramvayın hareketini sağlayan *hareket memuru* şairin dikkatinden kaçmaz. Detaylı bir şekilde gözlem söz konusudur. *O Eski Adamlar / 1* şiirinin ilk serisinde *hangi trene bineceğim martularla anlaşıyoruz / lacivert hareket memuru bilinmez kaçınıcı çay* dizelerinde şair, amaçsız bir şekilde dolaşırken henüz gideceği yere karar bile verememiş durumdayken hareket memurunun yanında çay içmektedir.

Biletçi; O Eski Adamlar / 3 şiirinde bir tramvay biletçisinden bahseder. *Hayal bir biletçi* vardır. Yağmurun da etkisiyle insanlar tramvaya binip sığınma derindedir. Bu sebeple tramvay çok kalabalıktır. Şişli'deki *Pangaltı durağı*'nda tutuklu bir kişinin varlığı vurgulanır.

(...)

*soğuk bir yağmurdan köhne bir tramvaya sığınmak
biletçisi hayal camları bütün buğu çok kalabalık
Pangaltı durağı'ndan bileklerin kelepçeli
(KK, s. 104)*

1940'lı yılların dönemsel görüntüsünün çizildiği şiirlerde eski İstanbul'un izlerinin sunulduğunu görürüz. Bu bağlamda eski geleneklerdeki konaklarda konakların ihtiyaçlarını karşılamakla yükümlü olan *vekilharç*; *O Eski Adamlar / 3* şiirinde yanında *vekilharç oğlan saz benizli yumuşak / nabzını gözle seçebiliyorsun derisi adeta şeffaf* mısrasıyla *vekilharç* görevinde bir genç oğlanın tasviri söz konusudur.

Ayrılık Sevdaya Dahil'deki *Mevcutlu* şiirinde *biletçi* ve *müdüriyet* yer alır. Sirkeci Gar'ındaki hâlin siyasi geçişlerle sunulduğunu görürüz. Sorguyu bütünüyle yaşayan insanların ailelerinin durumlarına da işaret eder.

(...)

*Mevcutlu bir yanıyla müdüriyet yolcusu
üstelik cumartesi sorguya başlamazlar
bir yanıyla bıraktığı sabah uykusu karısı
kız kardeşi dokunsan ağlayacaklar
kulaklarında kalmış asansörün uğultusu
biletçi ipi çekti sirkeci incek var*

(ASD, s. 27)

Mevki kelimesi *Ölmek Zamanı* şiirinde *o siyah tren uğultularla gelir / bütün üçüncü mevki dumanı* mısrasında trendeki fiyata göre belirlenen oturma yerleri aslında toplum arasındaki ekonomik eşitsizliğin ifadesi söz konusudur.

Kimi Sevsem Sensin'de *Ne Kadar İzmir / 2* şiirinde edebî eserlerin baş yazarı kişilerinin eski adı olan *sermuharrir* kelimesi *Hizmet gazetesi sermuharriri Zeynel Besim* mısrasıyla ifade edilir.

Edebî dünyanın kelime işçileri olan şairler Attilâ İlhan'ın son dönem şiirlerinde *Ayrılık Sevdaya Dahil*'de *Şairin Not Defteri* ile bir bölümün adı olmuştur. *Kimi Sevsem Sensin* de *Di'li Geçmiş / 3* şiirinde *hicranını Almanca tekellüm edermiş rivayet / Hoelderlin nam*

şairden manzumeler okuyarak mısralarıyla Alman bir şairden bahseder. Farklı kültürlerle hemhal olmuş Attilâ İlhan, böylece bir gökkuşağı misali tüm renklerin izlerine rastlanır. Kitaplarının bütününde buna dair izlenimlerini bir çeşni biçiminde şiirlerinde sunar.

O Eski Adamlar / 1 şiirinin ilk serisinde şairin hayatını ve düşünce dünyasını besleyen Nâzım Hikmet ve onun tutukluluk hâline dikkat çeker. Şiirde siyasi çağrışımlar içerisinde sunulan şiirde şairin görüntüsü tasvir edilir.

(...)

*kısmı siyasi'den onu mevcutlu getirdiler gözleri
mavi mavi mahzun başında meşin kasket uzun
boylu bir adam elleri kelepçeli
şair miymiş neymiş ihtimal nâzım hikmet
mahkemesi ankara'da idamdan görülüyor*

(KK, s. 93)

Hizmet sektöründe emekçi olan *garson*, *Batan Bu Köhne Şileb* şiirinde *garson masa iyi manzarayı değiştir* mısrasıyla şiir boyunca tekrar edilmektedir. Emekçi işçilerden hamalın ve benzeri meslek gruplarının şiirde yer alması, halkın içinden kopmayan ve her kesimden toplumun nabzını tutan şair, dönemi tüm gerçekliğiyle sunmayı başarmış olduğunu gösteren belirleyici bir unsurdur.

(...)

*yazihanenin camları öyle yumuşamış öyle sıcak
ter buharlaşıyor havada yeşil sinek vızıltıları*

Halimağa Çarşısı'nda hamallar İzmir'i taşıyor

(KSS, s. 62)

Bu mısralarda sunulan *hamal* çok zor şartlarda gerçekleştirilen bir görevi ifade eder.

Ayrılık Sevdaya Dahil'de yine bir işçi durumundaki *tornacı*'ya *Kim Arar Kim Sorar* şiiriyle siyasi sorgu ve işkencelerden nasibini alan *Tornacı Ömer*' in yaşadıklarına dikkat çekilir.

(...)

*Tornacı Ömer sorgudan geliyor
sol kulağına kurşun akıtılmış
yaşadığı o dehşeti o işkenceyi
kim arar kim sorar'*
(ASD, s. 40)

Mevkuf şiirinin birinci şiirinde yer alan *Şişeler Çekilmiş* şiirindeyse *bıyıkları ardında pusu kurmuş sendikacılar* mısrasıyla kurnaz bir sendikacı görüntüsü çizilir.

2.6.8. Tarım, bahçecilik

Attilâ İlhan şehir kültürü içinde yetişmesine rağmen doğal hayattan kopmamış daima iç içe olmuştur. Şairin son dönem şiirlerinde bahçe kültürü oldukça önemlidir. Bahçelere kurulan sofralar Attilâ İlhan ve arkadaşlarının bulunduğu şaire huzur ve mutluluk veren ortamlardır. Bu mekânlar şairin hayatının önemli bir parçası durumundadır. Ayrıca bahçe işleri ile uğraşmak, ürünler elde etmek onun için ayrı bir zevk kaynağıdır.

Tarım, Bahçecilik kavram alanına dâhil edebileceğimiz söz varlığı kelimelerin frekanslarına göre *bahçe* (6), *çamur* (1), *ırgat* (1), *mahsul* (1), *tohum* (1) şeklinde sıralanmaktadır.

Ayrılık Sevdaya Dahil'de *bahçe* dört farklı şiirde farklı anlam dairesi içinde yer alır. *Pusudaki* şiirinde yer alan *gece bir anda yıldız / bahçe bir anda çiçek* mısralarıyla yapılan bahçe tasviriyle çizilen görüntü adeta bir çiçek bahçesini zihnimizde canlandırmaktadır. *Akşam Üstü* şiirinde bir manolya ağacı tasvir edilmektedir. Bu ağaç köşkün bahçesinde yer alır. *O Plajda Onsuz / 3* şiirinde *sarışın bir kadın*'dan bahseden şair; rüzgârsız bir havada *bahçeden geçen bir sarışın gölgeden* bahseder.

Aynı kitapta yer alan *Geçerdi Hep* şiiriyle güneş çekilen bahçelerden, aldatılan insanlardan ve bozulan yeminlerden bahsederek şairin olumsuz duygularını betimlemek amacıyla kullanılmıştır.

(...)

ansızın dalar
 bir yorgunluğa uyanırdın
 güneş çekilmiştir bahçelerden
 lambalar çok erken yanmış
 aldatılmak korkusu
 sık sık bozulan yeminler
 enfarküs kuşkuları
 sinsî bir kederdi hep

(ASD, s. 47)

Korkunun Krallığı kitabındaki *On Sekiz* şiirinde belki arka bahçeye uzak çocukluğundan / *morsalkım kokuları böğürtlen tadı* mısralarıyla şair özlemine duyduğu çocukluğuna bahçe üzerinden gönderme yapmaktadır.

Irgat yani *tarım işçisi* anlamındaki söz *alkol ırgatlığı* biçiminde geçmektedir. Alkol bağımlısı bir kadın betimlemesi yapılır.

Kimi Sevsem Sensin kitabındaysa *mahsul* kelimesi yer alır. *Ne Kadar İzmir / 1* şiirinde *ilk incir mahsulü borsa'ya yarın geliyor* mısrasıyla *incir*'den bahseder.

Korkunun Krallığı'nda yer alan *Şeyh Bedrettin Simavi*'ye *Gazel* şiirindeki son bölümde yer alan tarla ve bahçeye dair kelimeler adeta canlı bir hayatı sembolize eder.

(...)

tohum, ağaç ve orman
 ölümün içerdığı hayat
 buhara inkılap eden su
 iriş dede sultanım iriş

gün bu gün saat bu saat
 diyalektiğin fermanıyız biz

(KK, s. 62)

Aynı kitapta yer alan *Diyalektik Gazel*’ de *çünkü en berrak sular bile / en yağlı çamurlarla gelir* mısrasıyla şair, bir nevi karşıtlıkların bileşimini sunmaktadır. Şairin içinde bulunduğu çatışma ve dünyayı anlama ihtiyacı dizelere yansımıştır. Bu bağlamda *berrak sular* ve *yağlı çamurlar* zıt iki olaydan yola çıkarak karşıt iki duygunun betimlemesi yapılmıştır. Sonuçta, insanlara olumsuz gibi görünen durumların gerçekten olumlu duygu ve durumlara vesile olabileceğini anlatan bu dizeler bizlere bir hayat dersi verir niteliktedir.

2.6.9. Dil, şive, lehçe

Attilâ İlhan, gittiği ülke ve şehirlerdeki dilleri öğrenmiş; farklı coğrafyalara çeşitli kültürlerle ilişkin bilgi sahibi olmuş ve şiirlerinde zengin bir söz varlığına ulaşmıştır. *Dil, şive, lehçe* kavram alanına dâhil edebileceğimiz söz varlığı kelimelerin frekanslarına göre *Rusça (2), Almanca (1), dil (1), İbranice (1), Rumca (1)* şeklinde sıralanmaktadır.

Dil kavram alanı içerisinde yer alan kelimelerin en fazla *Kimi Sevsem Sensin*’de kullanıldığı görülür. *Di’li Geçmiş / 3* şiirinde 1800’lü yılların son çeyreğine gider. Şiirde edebî şahsiyetler üzerinden başlanan yansımalar İttihat ve Terakki ile Birinci Dünya Savaşı’na kadar devam eder. Bu şiirde yer alan *Almanca* kelimesi Osmanlı’nın Almanya’yla müttefik olmasıyla ilgili olduğunu düşünebiliriz. Bu bağlamda *Almanca* şiirde şu şekilde geçer.

(...)

Berlin’den avdetinde Hilmipaşazade Eflatun Bey

hicrânını almanca tekellüm edermiş rivayet

Hoelderlin nâm şairden manzumeler okuyarak

ağır ağır yalnızlığı herkese vermiyorlar

(KSS, s. 58)

Hilmipaşazade Eflatun Bey’in Berlin’den dönüşü Almanya’nın etkisinde kaldığını anlatan dizelerdir. Acısını Almanca anlatır; Alman müzik grubu *Hoelderlin*’den şiirler okur; şarkılar söyler. Aslında derin bir yalnızlık içindedir.

Aynı kitapta *Ayaküstü Cinayet* şiirinde *bira yeşili yakışıklı bir oğlan*'dan bahseden şair; bu oğlanın *çetrefil dili var anlayamadığım* diyerek bu sesin kulağı tırmaladığını söyler.

Ne Kadar İzmir / 3 şiirinde *Mübadil; Osmanidis 'in evinde Rumca konuşulur* mısrasıyla yer alır. Osmanidis; Yanya eşrafından çok zengindir.

Her Sabah, Yanılmak! şiirinde kendini ve geçmişini arayan bir adamın varlığı söz konusudur. Bu sebeple *geçmişinden Rusça bir şarkı arayarak* şeklinde geçen mısrada bunu açıkça görmekteyiz. Rusça, *Mustafa Suphi'nin Neferi* şiirinde pipo dumanları arasında *elinde bir kitabın Rusçası* şeklinde geçer.

Ayrılık Sevdaya Dahil kitabında üç şiirden oluşan *Mevkuf* şiirinin *Şişeler Çekilmiş* şiirinde *tahta masalarda çiçek açmış Yahudiler / İbranice çay içiyorlar Tevrat ve Mezmur* şeklinde geçen muhtemelen tutuklu bulunan *Yahudiler* tarafından okunan *İbranice, Tevrat ve Mezmur*'dan bahseder.

2.6.10. Kimlik

TS'de *kimlik* kelimesi *toplumsal bir varlık olarak insanın nasıl bir kimse olduğunu gösteren belirti, nitelik ve özelliklerin bütünü* olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2005). Şairin son dönem şiirlerinde farklı etnik gruplarına mensup kavramlara yer verilmiştir.

Kimlik kavram alanına dâhil edebileceğimiz söz varlığı kelimelerin frekanslarına göre *Yamyam (3), İtalyan (2), Kürt (1), Macar (1), Nazi (1), Tatar (1), Çerkes (1), İngiliz (1), Japon (1), Türk (1)* şeklinde sıralanmaktadır.

Ayrılık Sevdaya Dahil kitabında etniksel açıdan incelediğimizde *Çerkes* ve *Tatar* kelimeleriyle karşı karşıya kalırız. *Çerkes* aynı zamanda bir şiirin adı olarak *Çerkes Halayıklar Balladı* olarak yer alır. Kökleri Kuzey Kafkasya'ya dayanan *Çerkes*'lerin hayatı, güzel *Çerkes kızlarının esaret içindeki dünyaları, tarihi bir olaylar üzerinden aksettirilir. Tataristan'da, Batı Sibiry'a'da ve Rusya Federasyonu'nun değişik bölgelerinde yaşayan Türk soyundan bir halk ve bu halktan olan kimselere verilen isim olan Tatar, Çariçin'de Geçen Kış* şiirinde gayet samimi bir üslûpla *iskelede namaza durmuş / ihtiyar bir Tatar* şeklinde yer alır.

Kimi Sevsem Sensin kitabında daha çeşitli etnikten ırkları bir arada görebiliriz. *Alman* ve *İtalyan* kelimeleri *Ne kadar İzmir / 2* şiirinde şu mısralarda hayat bulur. Şiirin ilk kısmında tekrar eden *İtalyan* kelimesi *saçını erkek kestirmiş kravattı İtalyan* mısrasında dış görünüş açısından değerlendirirken; *sarhoş mandolinleriyle sandalda İtalyanlar* dizesindeyse durumsal bakımdan yer almaktadır.

Aynı kitapta daha başka milliyet isimleri de karşımıza çıkar. Bunlardan biri de *Türk*'tür. 10. yıl marşımızdaki mısralara yer veren şair milliyetçi duygularını ön plana çıkarır. Şairin şiirindeki *Türkün cumhuriyetin göğsümüz tunç siperi* mısrası coşku veren bir dizedir.

Şairin şiirde bir örgüt olarak açıklamasını yaptığı *M'ba*, aynı zamanda bir şiirin de adıdır. Bu şiirde geçen *Yamyam* ırkı, TS 'de , *Orta Afrikadaki zenci bir topluluğun adı olup insan eti yiyen, yabani ve vahşi bir ırk* olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2005). Attilâ İlhan, şiirinde yamyamların insan eti yiyor olmasından faydalanarak aslında burada muhtemelen sigara içen ve saçlarını kazıtan bir adının, yamyam gibi olan birileri tarafından sömürüldüğünü tasvir ederken kullanılır. Bu benzetme dizelere şu şekilde yansır.

(...)

inanılmayacak kadar beyaz

yamyam dişleri arasında

mısır sapından piposu

yassı ve küt

burun deliklerinden

salkım salkım dumanlar

ışık çalkantıları pırıl pırıl kafasında

uyanır uyanmaz

çünkü her sabah

saçlarını usturayla kazıtılıyor

(KSS, s. 72)

Korkunun Krallığı kitabında yer alan *Cehennem Kasidesi* şiirinde de *yamyam* ırkının yine aynı insan eti yiyen özelliğine atıfta bulunarak bir ağacı tasvir amacıyla kullanılmıştır. Bu bağlamda *insan yiyen ağaçlar kuşatmış çevremizi / nemli kadife teması yamyam*

yapraklarının şeklinde geçen dizeler oldukça farklı bir bakış açısıyla ve edebî bir üslûpla sunulmaktadır.

Aynı kelime *Müşerref* şiirinde *ağustos böceklerinin yamyam akordeonları* şeklinde geçmekte olup burada ağustos böceklerinin bir nevi eğlenceyle özdeşleşmiş olması sebebiyle benzetme yönüyle seslerini yamyamların müzik araçlarına benzetmektedir.

Kimi Sevsem Sensin'in *Sonra O Güller* şiirinde, Ön Asya bölgesinde yaşayan topluluğa verilen isim olan *Kürt* kelimesi, *Kürt Mustafa Divan-ı Harbi*'nde *sanık* şeklindeki mısırda yer alan manasıyla dönemin siyasi kargaşalarından izler sunmaktadır. Bu sürecin yargılanmaya kadar gittiğini gösterir.

Korkunun Krallığı kitabında ise *O Eski Adamlar / 3* şiirinde Macaristan'da yaşayan *Macar ırkı* ve *Alman Nazi*'lerinden bahsetmektedir.

(...)

alında Billie Dowe'u / telli sarı Macar kızı
şu viyolonselle yatan herkesin gözü önünde duman
üretiyor burun deliklerinden damar damar meğer
Teutonia Kulübu'nde gamalı haç çıkarırmış
her pazar günü Nazilerin haftalık toplantısı

(KK, s. 100)

Macar kızlarının fizikî özelliklerinden yola çıkarak biraz da şûh bir bireyi tasvir etmekte olan şair, bu kişinin her pazar gamalı haç çıkarması durumuna da vurgu yapar ve bunu bireyin muhtemelen Hristiyan olmasına bağlabiliriz. Aynı zamanda *Nasyonel Sosyalizm* olarak bilinen siyasi bir görüşün kısaltması *Nazi* olarak bilinir. Adolf Hitler'in katı kurallarıyla ve işkenceleriyle özdeşleşen Alman Nazilerin toplantılarına ve uygulamalarına da göndermede bulunarak adeta döneminin sıradışı siyasi görüntüsüne eleştirel bir bakış sunmaktadır.

Toplumsal bir varlık olan insana özgü olan belirtiler, nitelikler ve özellikler anlamındaki *kimlik*, *Çiftin Çifte Yalnızlığı* şiirinde *kimliğimiz yakışmıyor başkasını denedik / ben dolu tabancayım o dalgalı bir deniz* mısrasında birbirine yabancı iki çiftin tasviri yapılır.

Çiftlerden biri *dolu tabanca* , diğeri *dalgalı bir deniz*'dir. Şair bu şiirde kişilik tahlili yaparken *kimlik* kelimesini bireyselleştirir.

2.6.11. Teknik, iletişim

İçinde bulunduğumuz çağın gereği olarak teknolojiye dair unsurlar Attilâ İlhan'ın şiirlerinin söz varlığının içinde yer almaktadır. Aynı zamanda iletişime dair söz varlığının da incelememize katkı sunacağını düşündüğümüzden araştırmaya dâhil edilmiştir. Bu bağlamda teknik, iletişim genel kavram alanına ilişkin kelimeler ayrı bir başlık altında değerlendirilmiştir. *Teknik, iletişim* genel kavram alanı ile ilgili kelimeler *Teknoloji ve teknolojik aletler; İletişim ve iletişim araçları* iki başlık altında incelenecektir:

2.6.11.1. Teknoloji ve teknolojik aletler

Bilim ve teknoloji, günümüzde küresel dünyanın vazgeçilmezi durumundadır. Teknolojik gelişmeler hemen hemen her alanda kendini göstermektedir. Şairin, bilimsel gelişmelerin takipçisi ve uygulayıcısı olması şiirlerde okuyucuya duygu ve düşüncelerini intikal ettirmede bir araç olarak görülür. Bu alanda yer alan kelimeler oldukça sınırlı sayıda da olsa Attilâ İlhan'ın şiirlerinde de yer alır.

Teknoloji ve teknolojik aletler kavram alanına dâhil edebileceğimiz söz varlığı kelimelerin frekanslarına göre *flash-Back (1), projektör (1)* şeklinde sıralanmaktadır.

Ayrılık Sevdaya Dahil şiirinde *Flash-Back* şiirin adı durumundadır. Bu şiir üç şiir şeklinde yer alır. Bu şiirlerin genel teması yalnızlık ve kendisiyle hesaplaşmasıdır. Kendi içine yönelmesi söz konusudur. *Flash-Back* şiirleri geçmişe dair izler taşır. Hatta *ölüme yaklaşmanın verdiği huzursuzluk* dönemin gerilimli havası ile birleşince biraz karamsar mısralar yer almaktadır.

Kimi Sevsem Sensin kitabında yer alan *Ne Kadar İzmir / 5* şiirinde *birden ışıktan kılıcı küstah projektörün* mısrasıyla projektör ışığını küstah bularak *teşhis (kişileştirme)* yapılmıştır. *Küstah* olmak insanî bir duygudur. Bu duyguları İzmir'in sis perdesini, çağrışımları, yaşanmışlıkları ve tarihsel görüntülerle sunulmaktadır.

2.6.11.2. İletişim ve iletişim araçları

İletişim, günümüzde yaşamın vazgeçilmez bir parçasıdır. İletişim araçlarının bilimsel ve teknolojik açıdan gelişmesiyle pek çok çeşitli eşyalar ve aletleri de beraberinde getirmiştir. Bu alanda *radyo, televizyon, gazete, bilgisayar* ve iletişimin en önemli unsuru olan *telefon* gibi araçlar şiirlerde günlük hayatla ilişkili olarak şiirlerin söz varlığını oluşturur.

İletişim ve iletişim araçları kavram alanına dâhil edebileceğimiz söz varlığı kelimelerin frekanslarına göre *telefon (13), gazete (7), haber (4), arama (2), televizyon (2), ajans haberleri (1) Cumhuriyet (1), İfam gazetesi (1), posta (1), posta kutusu (1), röportaj (1), sinyal (1), tefrika (1), telsiz (1), ulak (1), yayın (1)* şeklinde sıralanmaktadır.

Ayrılık Sevdaya Dahil kitabında *Flash-Back* şiirinde yer alan *Belki Sabaha Karşı ajans haberleri* ve iletişim araçlarından da *gazete* yer alır. Geçmişe geri dönen şair, korkulu bir *sis düdüklüleri*’nden bahseder. Her mısrasına siyasi hayatın getirdiği gerilim her mısraya adeta işlenmiştir. Bu bağlamda şair ajans haberlerini dinler ve siyasi düzensizliğin getirdiği *terör* kavramıyla karşı karşıya kalır. Burada şair, derin yalnızlığının içinde günlük siyasi problemlerin de takipçisi olmuştur. Bir nevi bize dönemin politik havasını solutur.

(...)

belki sabah semaver ağır çay kokusu

sis düdüklüleri ki uzaktır korkuludur

gazetelere bakma sirenler duyulur

ajans haberleri terörizm tortusu

(ASD, s. 33)

Ötekiler bölümündeki *Mevcutlu* şiirinde de yer alan *gazete*, geçmişteki toplumcu aydınların sorgulanmasını hatırlatır ve yaşadıklarını gözler önüne serer. Gazetelerde *solmuş eski tevkifatlar* şeklinde geçmektedir. Geçmişe dair derin izler taşıyan mısralar *Korkunun Krallığı* kitabında da aynı zihniyetle yer alır. *O Eski Adamlar / 2* şiirinde gazetelerdeki komünist tevkifatından bahseder.

Aynı kitapta *Hep Aynı Trenler* şiirinde yolculuk halinde olan şair, zamanını gazete okuyarak ve radyo dinleyerek geçirir. Şair, iletişim ve iletişim araçlarına dair kelimeleri

özellikle günlük olay ve haberler üzerinden değerlendirir. Şiirlerde genelde yazılı basın daha ön plandadır. Özellikle haberleri yorumlar; dönemine dair kaygıları daha da artar. Şiirlerde kimi zaman radyo haberleri yani ajans haberleri de olabilir. Bu bağlamda *haber* kelimesi *hiç kimse bilmiyor kaybolduğumuzu / ne polis ne basın ne haber bir radyodan* mısralarıyla yine muhtemelen *ajans haberleri*'nden bahsetmektedir.

Şiirlerde farklı gazete isimlerine rastlarız. Bu gazeteler, şairin hayatına dokunan kişi ve şehirlerin çıkardıkları gazeteler olup zaman zaman şiirlerde kullanılmıştır. Şiirlerin bir kısmı kitaplaşmadan önce *Broy*, *Varlık*, *Argos* ve *Türkiye'nin Günlüğü* gibi dergilerde yayınlanmıştır (Çelik, 2007: 618).

Kimi Sevsem Sensin kitabındaki *Ne Kadar İzmir / 1* şiirinde *Hizmet* gazetesi, *Korkunun Krallığı* kitabındaki *O Eski Adamlar / 2* şiirlerinde *İfham* gazetesi yer alır. Aynı şiirin dördüncü bölümünde sabah gazetelerinden *Cumhuriyet*, *Posta* ve *Akşam* gazetelerinin vurgulandığı görülür. Bu gazetelerden bilhassa *Cumhuriyet* gazetesi özü ve faaliyetleri itibariyle *sol* ayağı daha kuvvetli olan toplumcu bir anlayıştaki gazetedir. Eski dönem gazetelerinde yer alan *tefrika çıkarma geleneği* şairin şiirlerinin gündeminde yer alır. *Tefrika*, TS 'de *gazete veya dergilerde çıkan, birbirini tamamlayan yazılardan oluşan dizi* olarak tanımlanabilir. Ancak; *tefrika çıkarmak* kavramı karşımıza çıkar. Bu kavramın iki manası vardır. İlk anlamıyla *yazı dizisi*; ikinci anlamıyla *birbirine kötülük etmeye kadar varan sürekli anlaşmazlık yaratmak* şeklindedir (TDK, 2005). *Tefrika*, *Ayrılık Sevdaya Dahil* kitabındaki *Kim Arar Kim Sorar* şiirinde yer alır.

(...)

en تنها rakıların

en ıssız kuytularından

sırılıklam tefrikalar çıkaran

Mahmut Yesâri Bey'i

(ASD, s. 39)

Burada *tefrika çıkarmak*; anlaşmazlık çıkarmak manasında kullanmıştır. Tarihi bir şahsiyet olan *Mahmut Yesâri Bey*'in gerilimli ortamı tetiklediğini ortaya koyar.

İletişimin bilhassa günlük hayatın vazgeçilmezi olan *televizyon*; *televizyonda izlenen haberler* olarak karşımıza çıkar. *Korkunun Krallığı*'nda ise *gece yayın bitmiş televizyonu*

kapamışım / ekranda ansızın birileri karşımıza çıkan mısrada da aynı anlam dairesi içerisinde olduğunu görürüz. Bu da demek oluyor ki, iletişim araçlarının çoğu dönemin olaylarını takip amacıyla kullanılmıştır.

Aynı kitapta farklı kullanımlar da karşımıza çıkar. *Derhatır etmek* hatırlamak manasında kullanılmakta; mısrada *bilmem derhatır edebildiniz mi / gözlüklü Çelebi bir zât / bıyıklarını burup derdest eylemişlerdi* diyerek 1940 döneminin hukuk dışı uygulamalarına dikkat çekmektedir.

Haberleşme unsurlarından *röportaj Korkunun Krallığı*'nda bir *röportajdan mı gelmiş bir röportaja mı gidecek / elinin değdiği her kadehi o dakika boşaltıyor* diyerek röportajı yapılan kişi olarak yakın siyasi tarihimizin şahsiyetlerinden *Naci Sadullah*'tan bahseder. Aynı kitapta iletişim araçlarının oldukça fazla kullanıldığını fark ediyoruz. Aynı şiirin devam eden mısralarında *ulak* kelimesi oldukça ilginç bir biçimde kullanılmıştır. Şiirde İstanbul görüntüsü çizen şair; yine Naci Sadullah'a itafen *ayağımıza dolaşan it köpek onun el ulakları* şeklinde yer alır.

Posta kutusu'ndan mektuplarının çalındığından bahseder. Bunu kimin yaptığını bilmeyen şair, bu durumdan oldukça şikâyet eder.

İletişim ve İletişim Araçları kavram alanında yer alan kelimelerden en fazla *telefon*' un kullanıldığını görürüz. 1940'li yılların teknolojik koşulları göz önüne alınırsa telefon şimdiki kadar yaygın değildir. *Ayrılık Sevdaya Dahil* kitabında *Muhbir* şiirinde *telefonları kesik hiç kimse cevap alamıyor* mısralarında dönemin şartlarının zorluğunun ve bu dönemdeki baskının adeta görüntüsü çizilmektedir.

Telefon, Kalk Gidelim Kadınlar Balladı'nda şiirlerin genel havasında çizilen siyasi görüntünün aksine bir kadın tasviri sırasında kadının elindeki bir meta olarak kullanılmıştır. Şiirde *sabit dudak ruju epeyce telefon / kirpikleri devirip göğüs geçirmeler* mısralarıyla yer alır. Aynı kitapta yer alan *Ayrılık Sevdaya Dahil* şiirinin birincisinde de betimleme amacıyla kullanılmış; *uzak bir telefonda ağlayan / yağmurlu genç kadın*'dan bahsederken oldukça duygusal bir anı bizlere yaşatmaktadır.

Kimi Sevsem Sensin'deki *Sevmek İçin Geç Ölmek İçin Erken* şiirinde şaire gelen telefondaki sesin özel bir kişiden geldiği izlenimi verir. Telefon aramaları bir nevi şairin, karşı tarafla kurduğu ilişkiyi anlatan dizelerdir. *Bu Nasıl Sonbahar?...* şiirinde de benzer manada aşkların geçici olmasından, duyguların kirlendiğinden ve acılar çekildiğinden yakınıır.

Korkunun Krallığı kitabında *Salı Sabaha Karşı* şiirindeki ilk dörtlükte;

(...)

*ay batıyor / aynalarda giyotin aydınlığı
gecenin bu saatinde beni kim arayabilir
dizimi uyku sersemi bir iskemleye çarptım
kıvılcımlar dizi dizi her yanıma dağılıyor'*

(KK, s. 32)

Şiirin devamındaysa *yerli yersiz aramak onun marifetidir* derken aslında telefonla aranmaktan biraz şikâyetçidir. Bu bağlamda günümüzde telefon ile bağlantılı bir biçimde *telefonla aramak* eylemi ve *telsiz* kelimeleri kullanılır.

Korkunun Krallığı'nda *telefonla aramak / telefonla aranmak* biraz daha olumsuz manada, korkunun hakim olduğu siyasi ortamda bir belirsizlik hatta bir gizem havasında sunulmaktadır. Bu sebeple şiirlerde *öyle büyük bir hicran ki / telefonlar devamlı meşgul çalıyor; anlaşılmaz telefonlar çalıyor/karanlık anlamları, anlamları; telefonda birileri / fakat konuşmuyorlar; birdenbire anlayıp korkunun fena bastırıldığını / sabahı büsbütün değiştirmek az bulut çok telefon* mısralarıyla farklı şiirlerde yer aldığını görürüz.

Telsiz kelimesi ise telefonla ilintili olarak *Ölmek Zamanı* şiirinde 1940'lı yıllarının yarattığı korku ve gerilim ortamının suskunluğun verdiği acı *şehrin karanlığında devriyeler geziyor / telsizde cızırtılar/ cinayet alarmı* mısralarında hayat bulur. Şair, her an vurulma korkusuyla başbaşa olduğunu dile getirir.

2.6.12. Güzel Sanatlar

Edebiyat, müzik, resim, heykel, mimarlık, tiyatro vb. insanda coşku ve hayranlık uyandıran sanatlar olarak değerlendirebileceğimiz güzel sanatlar, Attilâ İlhan'ın hayatı boyunca daima iç içe olduğu bir alan olup adeta yaşamının vazgeçilmez bir unsurunu oluşturmuştur. Sanatın her dalına ilgi duyan şair, şiirlerinde de bunu söz varlığına yansıtmıştır. Güzel sanatlar genel kavram alanı şiirlerin kelime haznesi gereği *Müzik; Enstrümanlar; Yazma sanatı, Edebiyat; Resim ,Fotoğraf ve tezhip; Sinema* olmak üzere beş ayrı alt başlık altında incelenecektir.

2.6.12.1. Müzik

Müziğin insan psikolojisini etkileyen önemli bir yanı vardır. Şairlerin de kalplere duygu inşası yaptığı düşünülürse müzikten uzak kalması düşünülemez. Aslında müzik ve şiir hep iç içe olmuştur. Attilâ İlhan'ın müzik bilgisi çok derindir; bir nevi hayatına akseder. Şair; Türk Sanat müziğini zevkle dinler. Şaire göre şiir musîkîdir; şiirlerini sürekli besleyen bir hayat kaynağıdır. Bu sebeple şiirlerinde müzik makamları ve enstrümanlar yer almıştır. Şair şiiri kültürümüzün temeli olarak kabul eder. Geleneksel Türk şiirinin Türk musikisinden geldiğini düşünür. *Nâzım Hikmet, Necip Fazıl, Yahya Kemal* gibi şairler bu sesi yansıtırlar. O şiirde ses ve ritim olmasını ister. Aruz ve heceyle yazılan şiirlerin de lirik ön planda olmalıdır.

Müzik kavram alanına dâhil edebileceğimiz söz varlığı kelimelerin frekanslarına göre *şarkı (8), ballad (6), piyano (6), Bestenigâr (5), ud (5), radyo (4), düdük (3), tanburi (3), Hisarbûselik (3), İncesaz (3), gramafon (2), mahur (2), mandolin (2), Şetârarân (2), Acemaşirân (1), akordeon (1), Alaturka (1), Andante (1), Arabeks (1), çalgı (1), çengi (1), davul (1), evcârâ (1), Feraknak (1), gitar (1), Güfte (1), Hânende (1), Hicaz (1), Hicazkâr (1), Hüzzam (1), kanûn (1), keman (1), Kürdilî (1), Lâterna (1), mehteran (1), neveser (1), org(1), saz (1), serencam (1), Sûzinak (1), Şehnâz (1), taş plak (1), tiz (1), Üdî (1),viyolonsel (1),beste (2), plak (1)* şeklinde sıralanmaktadır.

Korkunun Krallığı'nın Meraklısı İçin Notlar bölümünde yer alan açıklamalarıyla müzik alanına dair görüşlerini ortaya koymaktadır.

Türk musikisi makamlarından, Divan şiirinin şarkı formunda, müseddes'ler, muhammes'ler yazmak, epeydir keyifle sürdürdüğüm bir uğraş! Keyfimin iki sebebi var:

birincisi meraklı okurların, gerçekte serbest vezinle yazılmış bu şiirleri, aruz'la yazılmış zannedip, ciddi ciddi, feilâtün mü yoksa mefâilün mü örgütüne oturtulduğunu aramaları; ikincisi, ritmin dolayısıyla vezini ve kafiyenin hor görüldüğü günümüzün şiir ortamında, bunların bir şiirin oluşmasında-daha da önemlisi yaşamasında-ne kadar etkili olduğunu göstermesi! Besteciler olayı farketmiştir: Sultan-ı Yegâh ve Mahur, gerek Ergüder Yoldaş'ın gerek Ahmet Kaya'nın besteleri ile, gerçekten iz bırakan melodi örgüleri içindeydiler. Bu defaki incesaz şiirleri, daha çok aşk üzerine ödeyişleri ile dikkati çekti. Hüzzam'ın son kitasındaki, Acemişirân'ın son kitasındaki bazı mısralar, hala dillerde dolaşiyor. Şetârabân ise nasıl Mahur 12 Mart öncesinin ve sonrasının kendini yansıtıyorsa, öyle 12 Eylül dramını, dolaylı bir ifadeyle anlatmaya çalışıyor (İlhan, 1993: 122-123).

Korkunun Krallığı'nın *İncesâz* bölümünde divan şiirinin etkisi hissedilir. İncesâz, alaturka müzikte keman, kemençe, kanun, ney, ut, tambur, santur gibi çalgılardan ve şarkıcılardan oluşan, fasıl yapan topluluktur. Türk müziğinin makamlarından ve müzikalitesinden yola çıkılarak *ben* için, geçmişteki mutluluk, durum ise hüznü ve yalnızlığı barındırmaktadır. Bu sebeple alaturka müzik makamlarıyla yazar. *Korkunun Krallığı*'nda yer alan *İncesâz* bölümü buna örnek teşkil eder. Buna benzer bir bölüm de *Tutuklunun Günlüğü*'nde yer alan *İncesâz* bölümünde de yer alır. Dolayısıyla bu bölümler birbirini tamamlar niteliktedir. *Şehnâz*, *Hüzzam*, *Acemişirân*, *Hisarbuselik*, *Şetârabân*, *Sûz-i Dil-Ârâ*, *Bestenigâr* şiirlerin isimleridir.

Alaturka müzikte bir makam olan *Acemişirân* şiirin adı olmuştur. *Acemişirân* geçmişe yönelik çağrışım ve düşünceleri ön planda olup, çocukluk yıllarına dönüş vardır. Şair, yaşadığı hayali ve imkansız aşklara gönderme yapar. Divan edebiyatı şiirlerinin geleneğinde yer alan *sevgiliye ulaşamama* durumu burada da görülür. Şiirde yer alan *bir tambur ki Suadiye telleri teşrin yaprakları* ve adeta kendi gençliğine dair izler veren; kendini ve dönemin gençlerini eleştirel bir bakışla yansıttığı *lakayt video gençliği* mısralarıyla karşımıza çıkar.

Şiirde özellikle *perşembe akşamları ah bambaşka beklenirdi / Kolağası Necip Süleyman karanfillerle gelirdi / dallarda Japon fenerleri yemek dışarda yenirdi* mısralarıyla eskilerden özlenen görüntüleri resmeden şairin o günlere özlem duyduğunu açıkça ortaya koyar. Ayrıca, mısralarda eski konaklara sık sık gönderme yapılır.

Klasik Türk Müziği'ndeki makamlardan biri olan *bestenigâr* bir müzik makamı olarak şiirde yer alan *meçhul bir kıt'a gibi keşfettiler bestenigâr'ı*' mısrasında tekrar sanatı kullanılarak zaman zaman yinelenmiştir. Şiirin bütünü incelendiğinde tabiatı gözlemleyen ve hayallere dalan bir kişi söz konusudur. Hayatının anlamını ölümden bulur. Aynı kitapta yer alan *Düm Tek'li Gazel* şiirinde *bestenigâr bir şarkıdır ki /düm tekâ düm tek'le bitmez; Kimi Sevsem Sensin* kitabındaki *Ne Kadar İzmir / 5* şiirinde *gramafonda deniz kızı Eftalya / bestenigâr* mısralarıyla bir müzik makamı manasında yer alır.

Şehnâz şiirinde *Korkunun Krallığı*'nda yer alan *İncesâz* bölümü, *Yasak Sevişmek*'teki *Şehnâz* faslı, *Tutukluğun Günlüğü*'ndeki *İncesâz* bölümleriyle aynı damardan ortaya çıkmaktadır. Zaten şiirlerin ilk yayınlandığında *İncesâz / 2* adıyla çıkması da bunu göstermektedir (İlhan, 1986: 41-43).

Geleneksel Türk Müziği'nin makamı olan *şehnâz* şiirinde sonbaharın görüntüsü çizilmektedir. Sonbahar, mecazî manada değerlendirildiğinde ölüme yaklaşma korkusu yaşayan kişinin hüznü dile getirilmiştir. Bu hüznün müzikle birleşmektedir. Yaşama ayak uyduramayan geçmişten bir türlü kopamayan aynı zamanda hüznün doruklarında yaşayan bir kişinin varlığından söz eder. Bu düşünceler *İstanbul*'un *Boğaz* manzarasıyla sunulur. *Sonbahar kuşları teker teker terkettiler Boğaz'ı / o mızrap aynı yorgun tereddütle yoklardı şehnâz'ı* mısralarıyla yalnızlığa bir gönderme vardır.

Şiirin ikinci bölümünün ilk mısrası *sinsi bir ısrarla uzamaz mı gün günden geceler* ile ölüme yaklaşan bir kişinin varlığından söz eder. Bu kişi yalnızlığından kurtulmak için pencereden günün bitişini izler. Artık gençlik yılları geride kalan şairin, *uçurumlara açıldığından gönlündeki pencereler / yoğun kötümserlik bulutları kuşatmış incesâzi* mısralarıyla bir buhran içinde olduğunu anlarız. Şiirin üçüncü bölümünde ise hem umutsuz bir aşktan hem de hayatının sonuna yaklaşma korkusundan muzdarip olan şair, şiirin son dizelerinde *heyhat sona ermiştir ömür son vapur kalkmaktadır / çoğu hayal kırıklığı beyhude teselliler birazı* mısralarıyla bu duygularını dile getirir.

Attilâ İlhan, geçmişteki aşkları konusunda çektiği acılardan bahseder. Bu aşklarına kimi zaman ulaşmış kimi zaman da ulaşamamıştır. Hatıralarından izler taşıyan bu mısralar şairin

yaşadıklarına dair bir hesaplaşma havası içinde olduğunu gösterir. Şiirin bütününde bu duygu ön plandadır.

Geleneksel Türk Müziği'ndeki makamlardan biri olan *hüzzâm*, hüznün ve acı içeren bir makamdır. Şiirde de bu ağır hava hissedilir. Şair, bir bakıma makam adlarından ve manalarından yola çıkarak kendine dair izleri sunmaktadır. Zıt kavramın şairi olan Attilâ İlhan, aşk ve ölüm kavramlarını irdeler; doğanın günlük ve mevsimsel değişikliklerini gözlemlerken bir yandan da içindeki *ben*'e yönelir.

(...)

*Beykoz'da bir balkonda alingan bir ud buldular ay
buluta giriyor yıldızlarla doldu sular
ağaçlar mehtabı dağıtıyorlardı unutulduklar ölmekle
sevmek hiç yakınlaşmamışlardı bu kadar infilâk
edebilirler dudak dudağa bir dokunsalar ay buluta
giriyor yıldızlarla doldu sular*

(KK, s. 74)

Bu dizelerden de anlaşılacağı gibi, şiirde balkondan tabiatın değişimi gözlemlenmektedir. Ud, balkonda bir köşede durur zaman zaman başvuru bir müzik aracıdır. Şiirde gün biter ve gecenin başlangıcı söz konusudur. *Bitiş* ve *Başlangıç* kavramları aslında ölüm ve yaşam olarak iki kavramı karşılamaktır. Yaşam, şaire göre *aşk*'tir. Bu kademeli devam eden akış şiirin en başından sonuna kadar gözlemlenir.

Şiirin ikinci bölümünde duygusal depremlerden bahseden şair, ölümün yaklaştığından yakını; insanların hayatının kıymetini bilmediğini vurgular. Hatta *udun gittikçe hüzzâm dalgınlığı* mısrası kademeli olarak ulaşılan yalnızlık ve ihtiyarlığı vurgular. Şiirin son bölümünde aşkın yaşattığı o duygunun görkemini dile getirirken; bir taraftan da aşkın mutluluk getirmediği ve hüsrana uğrattığına dair düşüncesini zıtlıklar üzerinden ifade eder.

Hisârbuselik, alaturka müzikte bir bileşik makamdır. Şiirin ilk dizeleri *gramofonda taş plak tesadüf dalgınlıklardı / kafeslerden o şarkı hisar buselik sızardı* başlar; müziğin şarkı formunu esas alır. Hayatının son dönemlerinde özellikle onun yoğun duygularını oluşturan mutluluk, korku ve ölüm kavramlarını birarada yaşayan şair, müzik makamlarının

formundan kendine ve yaşadıklarına dair izler sunar. Bu şiirinde yer yer mutluluk ifadeleri görülse de aslında ölüm ve korku duyguları daha baskındır. Şaire göre *mutluluk uzun sürmez elbet gündeliktir / ölüme yenik düşen aslında korkuya yeniktir* mısralarıyla mutluluğun ölüm ve korkuya karşı kaybettiğini vurgular.

Şairin korku kavramını *sinsi bir korku* şeklinde ifade etmesi korkunun aslında hissedilmeyen bir tehlike olarak aksetmesi durumudur. *Şehnâz* şiirinde *sinsi bir ısrar* kullanımıyla karşılız ki bu ifadeler aslında düşmanını bilmeden ihanete uğramaya her an hazır bir görüntü çizmesine sebep olmuştur.

Hisârbuselik, Ayrılık Sevdaya Dahil' de *dalgınlıkları hisârbuselik kızların / bildik şarkıları birden unutulmaları* mısralarıyla kızların tasvirinde kullanılmıştır.

Şetârabân, şiirinde 12 Eylül'ün soğuk görüntüsü çizilmektedir. Zaman yaz sonu ve sonbahar başlangıcıdır. Bunu *su dumanı* ifadeleriyle ortaya koyar. İlk dizeden itibaren korku ve gerilim ortamı hissedilen şiir, çalgılarla bir eğlence ortamında sofrada bulunduğundan *korkuların unutulduğu tumturaklı bir andı / yıldız yıldız uçuşan zilzurna şetârabândı* dizeleriyle bahseder. Tam bu eğlence ortamındayken *çalgılar birden tükendi, heyecanımız gitti* sözleriyle şairin ve dostlarının askerlerce göz altına alındığı anları anlatırken adeta yerle bir olduğunu ifade eder. *Meclisin akıbetinden zaten endişeliydik / geldiler dağıldı soframız heyecanımız gitti* mısralarıyla şair, sofradaki güzel unsurların bir anda yok olduğunu anlatır. Bu şiirde *karanfil kız*'dan bahseden Attilâ İlhan için bu kız aslında barış ve mutluluk simgesidir. *Geldiler* sözü sürekli olarak karşımıza çıkar. Bu aslında *bulutlandık* ifadesiyle ifade edilir. *Bulutlanmak*; hüzünlenmek anlamındadır. Askerlerin gelmesiyle özgürlüğü elinden alınan şair, aydınlığının gittiğinden bahsederken 12 Eylül'ün acımasız yüzünü de resmeder. *Dönmesi mümkün müdür?* sorusuyla şair aslında gidenlerin gelmeyeceğini bilir; *Tecâhül-i arif* sanatı yapılır. Şiirin son bölümünde ise barışın izleri karşımıza çıkar. *Sultanımız gitti* sözleriyle gelen ve giden için kullanılır. Sultan olarak kastettiği kişinin gidişinden memnun olduğunu düşünmekteyiz. Şiiri bir bütün olarak yorumladığımızda Attilâ İlhan'ın hayatına dair çağrışımlar bulabiliriz. Tamamıyla dönemin nabzı tutulmuştur. Bu bölümün diğer bir şiiri *Sûz-i Dil-Ârâ* Türk müziğindeki *mürekkep (birleşik)* makamlardan birisidir. *Gönlü avutarak, gönlü süsleyerek yakan* manasına gelen makam yani *aşk*'in latif bir biçimde ifade edilmiş şeklidir.

Yâdınıza hiç mi gelmez aşkımız canım efendim / bulutlara ulaşmıştır âhum efgânım efendim mısralarıyla yaşadığı aşkı ve bu aşktan yaşanan hayal kırıklığını vurgular. Geçmişe özlem, hatırları ön plandadır. Şairin psikolojik durumundaki değişkenlik mısralara sinmiştir.

Şiirlerde yer alan makamlardan, *Mâhur* ve *Nihâvent* aynı şiirde yer almaktadır.

Yalan / Şehir

ne büyük bir yalan bu şehir

karşı sahil yağmur bulutları

ışıklar üstüne teyellenir

bir yanılısamanın ışıkları

epeyce titrek

hicranlı sarı

mâhur mu yoksa nihavent midir

eski bir şarkının rüzgârı

hangi bestekâr unutmuş kim bilir

yalnızlığa dağılmış mısraları

güftesinden

sonbahar akşamları

(KSS, s. 39)

Bu dizelerde tabiatın doğal akışını sorgulayan şair, hayat tecrübelerini sunmaktadır. Şiirde *eski bir şarkının rüzgârı* mısrasıyla bu duygunun ön plana çıktığını görürüz. Şaire göre ışıklar yanılısamadır; buradan yola çıkarak hayatın da yanılığ olduğunu vurgular. *Hicranlı sarı*, *sonbahar akşamları* sözleriyle mevsimsel bir döngünün hayatın son evresinin sembolü olduğunu söyleyebiliriz. Şair büyük bir yalnızlık içindedir. Bu duyguyu müzikle birlikte yer alır.

İncesâz, Ayrılık Sevdaya Dahil'deki *Kim Arar Kim Sorar* şiirinde *gelmiş bütün ihtişamıyla incesâz / salkımsöğütlerin altına* mısralarında tabiatla müziğin birleşmesinin ihtişamı sunulmaktadır.

Müzik makamlarından *ferâknâk*; *Bu Yaz da* şiirinin son bölümünde yer alır.

(...)

geçmişle geleceğin

kesiştği çaprazda

yine aynı sevdalar

aynı ihtirastan

aynı çıkmazda

hayalî bir ferâknâk

görünmez incesâzda

neden aynı kızlar

neden yine Boğaz'da

bu yaz da

(KSS, s. 92)

Geçmişle geleceğin zıtlıklarını sunan şair, *aynı sevdalar*, *aynı ihtiras*, *aynı çıkmaz*, *aynı kızlar* sözleriyle, yaşadığı hayatın rutin olmasından aslında şikâyetçidir.

Araplara özgü bir makam olan *arabesk* , gece hayatından insanların varlığından bahseder. Erol kaçakçıları, sokak kadınları, fahişeler ve bu fahişelere tutkun erkeklerin perişan hali otaya konulur. Şair, bu insanları izleyen ve değerlendiren konumundadır. Bütün olayları eleştirel bir bakışla değerlendirir. *Boşversene / daha ölmedik ulan* mısrasıyla İstanbul'un semtlerinden görüntüler de sunan şair, biraz müstehcen mısralar karşımıza çıkar.

Attilâ İlhan'ın son dönem kitaplarında başka müzik makamları da yer alır. *Korkunun Krallığı* 'nda yer alan *Di'li Geçmiş / 3* şiirinde *porselen vazoda yaseminler Şevki Bey hicâz* mısralarıyla karşımıza çıkar. Hemen ardından gelen *Ne Kadar İzmir / 1* şiirinde *akşam uçşan o beste kürdilli hicâzkâr* şeklindeki mısradaki *Kürdilli* ve *Hicâzkâr* makamları kullanılmıştır.

Klasik Türk Müziği'nde bir makam olan *mahur* şair için oldukça önemlidir. Bu makam *Korkunun Krallığı* 'na *O Eski Adamlar / 2* şiirinde *Tanburi Muharrem Nuri kaşları damla damla yağmur / rastla mahur arasında mütereddit / rakıya erken başlamış* mısralarıyla karşımıza çıkar. Bu mısralarda karşımıza çıkan özellikle yalnızca *Türklerde kullanılan bir*

tür çalgı olan Türk Musikisi'nin gelmiş geçmiş en büyük virtüözlerinden biri olan *Tanburi Cemil Bey (1873 / 1916)* büyük usta *Yahya Kemal Beyatlı'nın Kâr Musikileri* şiirinde *zihnim bu şehirden, bu devirden çok uzakta / Tanbûri Cemil Bey çalıyor eski plâkta* mısralarıyla yer alırken *Attilâ İlhan* şiirindeyse *Tanbûri Muharrem Nuri Bey* yer alır. Döneminde *Yahya Kemal'in* şiirinden etkilenen şair, aynı dönemin kültürü içinde yetiştikleri için bu tür benzer ifadelerle karşımıza çıktığını görürüz.

Mahur, Farsça kökenli bir kelimedir. Şairin *Tutuklunun Günlüğü* kitabında yer alan aynı zamanda da Türk müziğinde bir makam olan *Mahur*, aynı zamanda *Ahmet Kaya* tarafından 1993 yılında bestelenip seslendirilen bir *Attilâ İlhan* şiiridir. *Mahur* beste yalnızlığı lirik bir eda ile anlatan, insani özü yalnızlığı noktasından kavrayan bir senfonidir. *Deniz Gezmiş* ve arkadaşları için yazdığı *o mahur beste çalar Müjgan'la ben ağlaşırız* mısralarıyla şiirin yazılış hikâyesinin üzerinde durur ve kendi dilinden şöyle ifade eder:

12 Mart sonrasının kahrının en belirgin olduğu örnektir; bir sabah ağır ve kıyıcı haberleri radyodan dinlemiş, Karşıyaka'dan İzmir'e geçmek üzere vapura binmişim. Deniz bulanık, hırçın ve çalkantılıydı. Gökyüzü simsiyah alçalmıştı. Acı bir yel esiyordu. Şiirin ilk mısralarını içimde duydum. Şiirlerimi, mısraları yüksek sesle tekrarlamadan yazmadığım için, vapurda تنها bir yer aradım. İndikten sonra da, ritim boyunca mırıldana mırıldana ilk beşiği tamamladım.

*Gün döndü geceler uzar hazırlık sonbahara
O mahur beste çalar müjgan'la ben ağlaşırız*

Ergüder yoldaş, mahur'un ilk beşliğini besteledi. Nur yoldaş, plağa okudu. Ne var ki, bu şarkı Sultan-ı Yegâh'ın ününe kavuşamadı. Yıllar sonra aynı şiiri Ahmet Kaya besteledi ve kasete okudu; televizyon için klipi yapıldı, senaryosunu Ülkü Karaosmanoğlu yazdı (İlhan, 2002: 144-145).

Hemen herkes *Müjgan*'ı bir kadın olarak düşünür. Oysa *Müjgan*, Osmanlıca'ya Farsça'dan geçmiştir ve Klasik edebiyatta *kirpik* anlamına gelir. Bu üç fidanın acı bir şekilde hayata veda etmesinden derinden yaralayan şair, *Müjgan'la ağlaşmaktan* bahseder. *Mahur Beste*'den kastı da çalan aslında bir şarkı değildir. Sembol olarak kullanılan kelimeler bu acı olayı yüreğimize şarkı ve şiirle yüreğimize işler. Divan şiirinden de istifade eden şair, *Bela Çiçeği*, *Yasak Sevişmek*, *Tutuklunun Günlüğü*, *Elde Var Hüzün*, *Korkunun Krallığı*, *Ayrılık Sevdaya Dahil* kitaplarında divan şiir geleneğinden yararlandığı görülür. Modern şiir anlayışında da Halk şiiri ve Divan şiirinden faydalanır. Divan şiirinden *Fuzuli*, *Baki*, *Nedim*'i sever. Divan şiirini tarzını çağdaş yapıdaki serbest nazım ile birleştirir. Sözelimi *An Gelir* şiirinde musikiye olan ilgi onu divan şiirinde yakınlaştırır. *Bela Çiçeği*'nde

Emirgan'da çay saati, mahur sevişmek: Tutuklunun Günlüğü'nde İncesâz 12 Mart karamsarlığı içerisinde yazılan şiirlerdir. Ferâhfeza, Nihâvent, Mahûr, Muhayyer, Sabâ , Sultan-ı Yegâh olmak üzere altı makam bulunmaktadır. Her makam için bir şiir yer alır. Şair, 12 Mart sonrası bunalımlı günleri ve ölüm düşüncesini konu alır. Böylece Türk Musikisi'ni yeniden keşfeder. Bu durumu kendi ifadeleriyle şöyle anlatır:

Şarkı yazmaya heveslenmemin ikinci nedeni 55 / 60 yılları arasında Türk musikinin yeniden keşfi olsa gerek. zira çocukluk yıllarımda bu yıllar arasında alafranga solcu, farkında olmadan İnönü Atatürkçüsü, dolayısıyla da türk musiki düşmanı bir başka Attilâ İlhan da var olmuştur. Paris yaşantımın beni ensemden tutarak getirdiği ulusal bileşim düşüncesi ve zorunluluğu istesem de istemesem de divan şiiri ve divan musikisiyle ilgilenmemi sağlıyordu. İşte musiki ile başladım. O tarihte İstanbul'da yaşıyordum. Akşamları saatlerce Türk Musikisi dinlediğimi çok iyi hatırlıyorum. Bu şiirde etkisini göstermekte gecikmedi...Tutuklunun Günlüğü'ndeki İncesâz bölümünü yazdığım sıralar, 12 Mart sonrasının bunalımlı günleriydi, onun için de şiirlerin bütününe hem o bunalımın karamsarlığı, hem de o ara günlük bir gerçek halinde duyulan ölüm düşüncesi egemen oldu. Türk musikisimakamlarından en çok sevdiğimim, bira da ritimlerinden esinlenerek yalınmış şiirlerdir. İçerikleri bir yandan kişisel diyalektiğin getirdiği çelişkileri, bir yandan geleneksel şarkı düzeninin rindliğini, bir yandan da çağdaş, o günler için belki de hatta güncel-sorunların heyecan ve üzüntülerini kapsar (İlhan, 2017).

Bu şiirlerde *Attilâ İlhan*, şiir formunu Nedim'in şarkılarıyla yeniden şekillendirir. Eskiye has ahengin zenginliği ile muhtevanın terkibi söz konusudur. Özellikle söyleyiş bakımından Türk Sanat Müziği ve Divan Edebiyatı özelliklerini taşıdığını görürüz.

Ayrılık Sevdaya Dahil kitabında da *Geçerdi Hep* şiirinde makamlardan *neveser* yer alır. Şiirde *pırıldılı kanûnlar / neveser gecelerden* bahseder. Şiirde hemen ardından buhranlı geceler gelir. Buradan şairin olumsuz havayı biraz olsun dağıtmak amacıyla bir eğlence ortamında bulunduğunu anlıyoruz. *Sûzinâk* makamı *Ayrılık Sevdaya Dahil* kitabında yer alan *Belki Sabaha Karşı* şiirin son mısrasında yer alır. Şair bu sefer bir meyhanededir.

(...)

*belki güpegündüz kederli bir tambur
rakıları yağmurlu dalgacı meyhane
sûzinâk bir şarkı ölmekten sana ne
asıl dert ölememek ne rahat ne huzur*

(ASD, s. 33)

Yine aynı kitapta yer alan *Söyler* şiirinde piyanoda Tatyos Efendi tarafından çalınan *evcârâ*

bestesinden bahseder.

(...)

zaman olmuştur ki

belki sonbahar belki akşam

tepeden turnağa silme yıldız

belki haziran gecesi

sanki bir hayal oturmuş o تنها piyanoya

parmak uçlarında Tatyos Efendi'nin

herkesin unuttuğu bir bestesi

çalıyor doya doya

o evcârâ beste ki

çevresinde avizelerden

gökkuşağı serpintileri

gönüllerdeki şuhu

o serv-i hırâmânı söyler

(ASD, s. 44)

2.6.12.2. Enstrümanlar

Korkunun Krallığı'nda yer alan *Müşerref* şiirinde *ağustos böceklerinin yamyam akordeonları / ısrarla uğuldadığı mahmur tembelliklerin mısralarında bir tek tuşla çalınan çalgı türü olan akordeon* yer almaktadır.Şiirin müziğe dönüşmüş hâli olan *Ballad, Ayrılık Sevdaya Dahil* kitabında seri halinde yer alan nitelendirilmelerde kullanılır. Bu şiirler *Böyle Bir Sevmek*'te yer alan *Kavaklıdere Balladı*'nın devamı niteliğindedir. Aynı şekilde *Yanlışlık Balladı*'nın şiirleri çelişkileri, özlem ve anıları anımsar ve bilhassa toplumca yaşananlara da yer verir. *Ballad* şiirlerinde şair, geçmişte yaşananlarının görüntüsünü çizer. Şairin tanıdığı kadınlara dair izler sunan Attilâ İlhan hatıralarıyla birlikte hayat tecrübesini de *Yanlış Balladlar, Soğuk Kadınlar Balladı, Unutulmuş Kızlar Balladı, Sarhoş Kızlar Balladı, Bisikletli Bir Kadın Balladı, Çerkes Halayıklar Balladı, Cam Güzeli Kızlar İçin Ballad, Kalk Gidelim Kadınlar Balladı, Tığ Örgüsü Yaşlı Kadın Balladı, Ah Kızlar Ulan Kızlar Balladı* şiirleriyle yansıtır.

Yine aynı kitapta *Flash-Back* şiirinde *andante bir keman uzaktan bölük pürçük / bir rüyadan ötekin illegal taşınan* şeklinde yer alan mısradaki *andante* ağır ağır çalan slow parça olarak adlandırılır. Kemanın dokusuna uygun olan bu müzik temposu uzak bir yerden çalmaktadır. Aynı kitapta *Kim Arar Kim Sorar* şiirinde müzikle ilişkilendirebileceğimiz. *ceylan gözlü çengiler*'den bahseder. Aynı şiirin ilk mısralarında *uzak laternaların aydınlattığı geceyi* mısrasıyla bir çalgı türü olan laternalar yer alır.

Düdük aslında bir müzik aleti olarak karşımıza çıkar. Haliç'teki sis düdüklüleri şairin *Flash-Back* şiirinin ilk iki bölümünde yer alan *Yoksa Geldiler Mi?* ve *Belki Sabaha Karşı* şiirlerindeki bu kullanımla vakitlerden *kış mevsimi* olduğunu anlıyoruz.

Org ; O Plajda Onsuz / 5 şiirinde teşbih unsuru olarak kullanılmıştır. *Aynı çocuk kalabalığı / bir org gibi gürültülü / aynı dalgalar, aynı plajda* mısralarıyla *org*, çocuk kalabalığına benzetilmiştir.

Unutulmuş Kızlar Balladı şiirinde *unutulmuş kızları mevsimlik sevdaların / eski şarkılara mı yoksa saklanmışlar* mısralarıyla geçmişteki aşkına zihinsel bir dönüş söz konusudur.

Mevkûf şiirinin üçüncü şiiri olan *Hep Aynı Trenler* şiirinde şair, *Yahudi Dachau Temerküz Kampı*'nda *görünmez bir piyanoyu çalmaya hazır elleri* ile bir müzik enstrümanına atıfta bulunur. Şiirin son mısrasındaysa *gazeteler çoktan bitti hanidir radyo dinlemiyorum* yolculuk sırasında yapılan faaliyetlerden bahseden şair, bu saatlerini kendince dolu dolu geçirmeye çalışmaktadır.

Kimi Sevsem Sensin şiirinde *nasıl bir belaya çattık / nasıl bitirmeli / gitar kımıldadı mı zaman deliniyor* mısralarıyla şair, bir nevi müziğin kişiler ve hatta zaman üzerindeki etkisini ortaya koyan mısralardır. Aynı kitapta yer alan *Ne Kadar İzmir / 5* şiirinde gramofon çalan *deniz kızı* takma isimli *Eftelya*'dır.

(...)

camlardan bakan o baylan kız/habersiz midir

bulutlarda kaybolmuş bakışları / tahrirli ela

gramofonda deniz kızı Eftelya / bestenigâr

(KSS, s. 66)

Aynı şiirin ikinci serisinde *mandolin* bir müzik aleti olmaktan çok bir teşbih unsuru olarak kullanılmıştır. *Sarhoş mandolinleriyle sandalda İtalyanlar* mısrasıyla sarhoş olmak insana mahsus bir hareketken mandolinlere atfedilmiştir.

Di'li Geçmiş / 3 şiirinde bir İstanbul manzarası çizen şair, *Edebiyât-ı Cedide*'den yola çıkarak şairin de şiir anlayışından etkilendiği *Cenap Şehabettin*'e ulaşır. *Boğaziçi'nde yağmur dumanı Edebiyat-ı Cedide / uzakta bir piyano onu bişüphe bir kadın çalıyor* mısralarıyla adeta görsel şölen sunar. İlhan, mısranın devamında yer alan *Cenap Şehabettin*'den *kalktı inşirah kime uğrayacak* mısrasıyla 1940'lı yılların gerilimli havasını yansıtır ve tarihsel bir gezinti sunar. Aynı kitapta yer alan *Çiftin Çifte Yalnızlığı* şiirinde dönemin siyasi baskı ve gerilimli ortam ön plana çıkarılmış *hiç kimse bilmiyor kaybolduğumuzu / ne polis ne basın ne haber bir radyodan* mısrasında radyo bir müzik aleti olmaktan çok ajans haberlerini sunan bir iletişim aracı olarak görüyoruz. Aynı kelime *Salı Sabaha Karşı* şiirinde *radyodaki parazit / asansörün uğultusu* mısrasıyla yer alır. *Her Sabah Yanılmak!* şiirinde yine geçmişe göndermede bulunan şair *geçmişinden Rusça bir şarkı arayarak / sarhoş olamamak en büyük korkusu, yanılısama* şiirinde *insanlarla yanılmış eski sahil / şarkılar aslı günün her saatine* mısralarıyla yer alır. Her iki şiirde de şarkı, nağmeli söz olarak kullanılmıştır.

Ne Kadar İzmir / 1 şiirinde *akşam uçuşan o beste kürdilli hicazkâr / bir genç kızın tamburundan hicranla dolu* şiirinde tambur çalan genç kız tasvir edilir. *Her Sabah, Yanılmak!* şiirinde *tiz çığlıklarıyla aydınlığı doğrayarak* dizesinde müzikal anlamda ince ve keskin ses manasındadır. Bu özellikleriyle müzikî unsur sayılır.

Korkunun Krallığı şiirinde *Hisar Bûselik* şiirinde *dehşetle bakışırdık kulak kabartıp geceye / uzakta vuran davul amansız silahlardı* mısralarında *dehşet* ve *silah* kelimeleriyle dönemin havasını anlamaktayız. *Davul* bir müzik aleti olarak değil; silaha benzetilmek suretiyle karşımıza çıkar. Aynı şiirde *gramofonda taş plak tesadüf dalgınlıklardı* mısrası müzikâl bir görüntü sunar. *Gülşen'i Hatırlar Mısın* şiirinde *Gülşen* adlı bir kadının *deniz kenarında mandolinlerle / ne heyecanlı şarkılardı onlar* mısrasıyla heyecanlı şarkılarla insanları çevresine topladığını ve onların yarasına çare olduğunu anlattığı dizelerdir.

Eskiden Başka Kızlar bölümündeki *Süheylâ* şiirinde *bazen sevgilimi eski zamanlardan / sarayda mehterân camilerde salâ* mısrası *mehterler*'den bahseder.

Şark-ı Karip Gazeli şiiri muhtemel *ûdîler ki beyhude / sûzinâk bir meyan aranırlar* mısrasında bir çalgı türü olan *ûdî*'lerden bahseder. *Viyolonsel* yani *Çello*; *O Eski Adamlar / 3* şiirinde viyolonsel çalan telli sarı Macar kızından bahseder. *Çello*, Fransa'da kullanılan bir çalgı aletidir. Aynı şiirde Viyana Tanrıçası olan Madam Kohenka'nın *en kuyruklu piyanolar parmak uçlarına gelirler* müzisyen yönü karşımıza çıkar. Mısranın devamında yer alan *saz; yanında bir vekilharç oğlan saz benizli yumuşak* mısrasıyla *teşbih (benzetme)* kullanılmıştır. Mısradaki *oğlan*'ın ten rengi betimlenmiştir.

Attilâ İlhan'ın sanatkârane tutumu kendini müzik alanında da hissettirmekte olup bizi bu alanda oldukça geniş bir söz varlığına ulaştırır. Şair, Türk Musikisinden; Doğu ve Batı müziğine uzanan bir perspektifte şiirlerini sunar. Bu da şairin kültürel zenginliğini ve birikimini en belirgin biçimde ortaya koyar.

2.6.12.3. Yazma sanatı, edebiyat

Yazma Sanatı, Edebiyat'a ilişkin kullanılan kelimeler şairin şiirleri içerisinde oldukça çeşitli bir biçimde zengin bir platformda kullanılmıştır. Şiirlerde yer alan kelimelerin büyük bir çoğunluğu Arapça ve Farsça kökenlidir. Hatta Osmanlıca kullanımlara da yer verilir. Ayrıca düz yazılarında da secili nesiri göz ardı etmediği gibi kafiyeli nesre örnekler verir. Şiirlerinde bundan hareketle *mensur şiir* ön plana çıkar. Şiirlerinde kurallardan çok yaratıcılığı önemser. *Ben Sana Mecburum* önemli bir örnektir. *Galat-ı Meşhur (doğru bilinen yanlış)* bir metin olan şiir, gramere uygunluk göstermez, halkın konuşma diline uygundur. Devrik cümlelere yer verir. Pekiştirmeli kelimeler, yansıma kelimeler, deyimler ve ikilemeler sıklıkla karşımıza çıkar. Yazım kuralları ve noktalama işaretlerine yer vermez; kurallardan sıyrılmıştır. Şiirlerinde büyük harf kullanmaz. Küçük harfle yazdığı özel adların eklerini ayırır, kesme işareti ve inceltme işareti kullanır.

Yazma Sanatı, Edebiyat kavram alanına dâhil edebileceğimiz sözvarlığı kelimelerin frekanlarına göre *şiir (9), roman (7), gazel (6), mısra (5), mektup (3), serüven (3), yazma (3), yazı (2), şair (2), Edebiyat-ı Cedide (2), gazelhan (2), nokta (2), ayın pe (1), Düm Tek'li Gazel (1) elyazması divan (1), esericedit (1), hatıra (1), kağıt (1), kaside (1), Kokona Siya*

(1), macera (1), manzume (1), mest-i nâzım (1), muhammes (1), murabba (1), redif (1), redifli gazel (1), serbest gazel (1), serlevha (1), sermürettip (1), soru işareti (1), şair-i nev-edâ (1), Şark-ı Karip Gazeli (1), tahrir (1), tahriri ela (1), tefrika (1) şeklinde sıralanmaktadır.

Attilâ İlhan'ın son dönem kitaplarından *Ayrılık Sevdaya Dahil* kitabında yer alan *Kim Arar Kim Sorar* şiirinde edebî unsurlar şu şekilde yer alır.

(...)

rahlede Kur'ân-i âzım-üş-şân

el yazması divanda muhammesler murabbalar

gün bu gün saat bu saat

nasıl her şey hiç yaşanmamışa dönüşmüştür a

rtık o şûh o dilbâz o şâir-i nev-edâ

ahmet nedim efendi'yi

kim arar kim sorar

(ASD, s. 42)

Divan edebiyatı'nda dörtlü ve beşli olarak adlandırılan *Murabba ve Muhammes* ile *el yazması divan* kullanılmıştır. Ayrıca kutsal kitabımız *Kur'ân-i âzım-üş-şân* da yer almaktadır. Bu şiirde unutulmuşluk esastır. Hatta unutulduğunu düşündüğü *şûh, dilbâz, şâir-i nev-edâ* olarak bilinen çok iyi bir eğitim görmüş; klasik edebiyat eğitimi alan *Ahmet Nedim Efendi'yi* hatırlatır. Güzelliğin ve maceraların zamana mahkumiyetini, geçiciliğini ve hayatın anlamsızlığı içinde 1940'li yılların Müslüman ve Türk evinin görüntüsünü sunar; buradan da anlaşılacağı gibi Osmanlı'ya yönelme söz konusudur.

Ayrılık Sevdaya Dahil'de edebî bir tür olan *gazel; dersaadet'te yazıldı işbu gazel / avuçları kan yüreği delik deşik* mısrasıyla 1405 yılında yazılan gazelden bahseder. Aynı kelime *Korkunun Krallığı*'nda *Serbest Gazeller* bölümünde de yer alır. Kafiyelerin kullanımları ve ahenk bakımından şiirler Divan edebiyatı'nı hatırlatsa da nazım şekilleri bakımından ve muhteva bakımından yeni bir şekilde *gazel* türü *Şeyh Bedrettin Simavi'ye Gazel, Diyalektik Gazel, Düim Tek'li Gazel, İstinsak Gazel, Şark-ı Karip Gazel ve Cehenem Kasidesi* şiirlerinde kullanılmaktadır.

Attilâ İlhan gazel tarzını kendi üslûp ve yöntemiyle sunar. Bu düşüncesini şu düşüncelerle ifade eder:

Serbest Gazeller yıllardır sürüyor, Divan şiirinden gelen genel tarzının, çağdaş koşullarda bambaşka bir içeriği, bambaşka bir şekilde ifade edebileceğine inanmışımdır ben, şair eğer içeriğine hakimse, gazel tarzının incelikleri niserbest nazmın akıcılığıyla bağdaştırabilirse, şairlerin başarılı olmaması için sebep yoktur (Çelik, 2007: 120-121).

Gazel söyleyen kişi anlamındaki *gazelhan* şiirde şu şekilde yer alır.

(...)

kıvamlı bir sessizliğe batmış ihlamurlar

yalnız Kuzguncuk'taki yalıda

karanlık bir gazelhan

yanık yanık

bir aşk-ı bî-amânı söyler

(ASD, s. 45)

Korkunun Krallığı'nda ise *gazelhan* ile birlikte ses benzerliği anlamına gelen *redif* (*kafiye/uyak*); Şeyh Bedrettin Simavi'ye *Gazel* adlı gazelde *rediflerin gümbürtüsü akla ziyan / tantanalı bir kavganın demek gazelhanıyız biz* şeklinde yer alır.

Ayrılık Sevdaya Dahil' de yer alan *Nasıl Bir Sevdaysa* şiirinin son mısrasında *bitirdiğimiz her şey yeniden başladık / dudaklarımızda birbirimizden mısralar* şeklinde yer alır. *Korkunun Krallığı* şiir kitabındaysa Şeyh Bedrettin Simavi'ye *Gazel*' de *sunturlu mısra ve O Eski Adamlar / 3* şiirindeyse *elimi hangi cebime soksam takım takım mısra çıkıyor* şeklinde yer alır. *Mısra*, edebî tür manasında *Kimi Sevsem Sensin* kitabında yer alan *Yalan / Şehir* şiirinde *yalnızlığa dağılmış mısraları / güftesinden* yer alır. İlhan'ın şiirinde *yargı, yargılama, yargılanma ve hüküm verme* gibi önemli temalar olarak dikkati çeker. Bu bağlamda yalnızca belli bir politik ve toplumsal etkenlerle yapılan suçlamalar ve yargılamalar söz konusu değildir. Özellikle toplumcuların haksız biçimde tutuklanıp yargılanması ve yıllarını hapislerde geçirmeleriyle sıkça karşılaşırız. Sabahattin Ali'lerden, Nazım Hikmet'lerden, Can Yücel'lere kadar yolu hapisanelerden geçmemiş şair, yazar ve aydın yok gibidir. Bu gruba Attila İlhan'ı da dâhil edebiliriz. Ancak İlhan'ın şiirinde söz

konusu yargılama-yargılaması konusu varoluşsal bir çerçevede de işlenir. İnsanın bu dünyadaki varoluşu sanki bir duruşma salonunda bulunma gibidir. *Bir gizli duruşmadır dünya sürer gider / ellerimizde yüreklerimiz vurulmuş kumrular gibi* mısrasıyla yer almaktadır. *Bulut Günleridir* şiirinde yer alan bu dizeler, İlhan'ın insanı yalnızca politik ve tarihsel koşullar içinde değil varoluşsal koşullar ve sorunlar bağlamında da ele aldığını gösterir. Bu noktada yaşamın anlamı, yaşlılık ve ölüm gibi temalar da onun şiirinde yer alır. *İdam mahkumlarıdır aslında ihtiyarlar* dizelerinde olduğu gibi şairin duygu dünyasına dair izler karşımıza çıkar.

Bu bağlamda *Yani Epeyce Zindan* şiirinde *Nâzım*'ın dizelerine gönderme yapar.

(...)

dudaklarda mısralar

mısralar ki Nâzım'dan

savaş yıllarının ağır karanlığından

ufkumuzu gizlice aydınlatan

(KK, s. 91)

Aynı kitapta yer alan *O Eski Adamlar / 2* şiirinde yazma sanatı ve edebiyat ile ilgili mısralar karşımıza çıkar.

(...)

tefrikasının mabadını yazıyor / önünde çay ve simit

sermiş esericedit kağıtlarını masasının üstüne

önce serlevhasını çiziktirecektir / su sinekleri

sermürettip nurettin dönme değil / Selanik'lidir fakat
Serfice Serez nereye gittiyse ayın / pe ardında dolaşıyor
 (KK, s. 96-97)

Yazı dizisi anlamında *tefrika* , kağıt manasında *esericedit* , başlık anlamında *serlevha* , başyazar anlamında *sermürettip* yer almaktadır. Bu kelimelere ek olarak Arapça harfler *ayın / pe* ' de mısralarda alt motif olarak yer alır. Edebî kategoriye dâhil edebileceğimiz bu kelimelerin menşei *Arapça ve Farsça'dır*. Şair, kelimelerin iskelet yapısını bozmadan kendi potasında yeni bir formda okuyuculara sunmuştur. Bunu semantik olarak da şekillendirmede oldukça ustadır.

Edebiyât-ı Cedide yani *Servet-i Fünûn Edebiyatı (1860-1901)*; Tanzimat edebiyatından sonra başlayıp Fecr-i âti dönemine kadar devam eden edebî bir dönemdir. Edebiyata Batılı bir form kazandıran dönem Attilâ İlhan'ın şiir anlayışını da etkileyen ve düşünce dünyasını besleyen Cenap Şehabettin, Tevfik Fikret gibi sanatçıların içinde bulunduğu edebî bir dönemdir. *Kimi Sevsem Sensin* kitabında yer alan *Kanlıca'da Mehtap* şiirinde;

(...)

Kanlıca'da unutulmuş ahşap bir yalıda
belki Edebiyat-ı Cedide'den kalan
o pirinç mangaldaki
öyle kurumuş
sahur ateşleri

(KSS, s. 77)

Aynı kitapta yer alan *Di'li Geçmiş / 3* şiirinde *Boğaz'da yağmur dumanı Edebiyat-ı Cedide* mısralarıyla yer alır. Aynı şiirde *manzume, redifli gazel, nâm şair* kelimeler de yer alır.

(...)

Teşkilât-ı Mahsûsa'dan Kolağası Fikri Bey turnova
Tebriz'de getirmiş mutantan mahzunluğunu
iki kadeh rakı arkasından hain redifli gazel
Kantocu Peruz seyranda Hilmipaşazâde Eflatun Bey
hicranını almanca tekellüm edermiş rivayet

Hoelderlin nâm şâirden manzumeler okuyarak

öğle ağır yalnızlığı herkese vermiyorlar

(KSS, s. 58)

Tahrir; yazma, kitabet ve kompozisyon manasında kullanılmakta olup şairin meşhur şiirlerinden *Ne Kadar İzmir / 5* şiirinde *tahrirli elâ*; *bulutlarda kaybolmuş bakışları / tahrirli elâ* şeklinde yer alır. *Elâ*?; başlama edatıdır. Bir nevi *ey!* gibi bir *nidâ* (*seslenme*) anlamı taşır. Bu hitapla dönemin siyasi anlayışına bir çağrışımlar, yaşanmışlıklar ve yaşanmışlıklar üzerinden görüntüsünü çizer.

Yazma Sanatı ve Edebiyat, kavram alanında aynı kitapta yer alan *mektup* ve *eski yazı* edebî unsurlar yer alır.

(...)

Galiyef yoldaş ne olacak Galiyef
yoldaş Sibiryâ sürgünü elinde
bir mektup eski yazıyla artık
yüzünü bile unuttuğu

karısından

burnundan sadece kokusu

ilkbahar kadar müşfik

sonbahar kadar yumuşak

(KSS, s. 98)

Elinde bir mektup eski yazıyla mısrasıyla muhtemelen Osmanlıca yazılmış bir mektuptan bahseder. *Yoldaş* adıyla hitap ettiği kişinin eşine yazdığı mektubun kokusunu ilkbahar ve sonbahar kokusuna benzetir. *Korkunun Krallığı* kitabında da *Ölmek Zamanı* şiirinde *hapislik nedir ki / unutulmak asıl sorun / seyreltikçe seyrelir İstanbul'dan mektuplar* mısrasıyla şiirin ilk bölümünde bahsettiği genç kıza duyduğu gizli aşık anlatan şair, şiirin son bölümünde sevgilisinin suskunluğundan şikayet eder. Sevgilisinden mektup gelmediğinden yakınırken bunun hapislikten zor olduğunu vurgular. Geçmişteki acı ve ızdırapları, imkansız aşkını anlatır. *Korkunun Krallığı* şiirinde *mektuplarım kayboluyor posta kutusundan / birileri çalıyor ama kim* mısrasında yer alır. Bu gelen mektuplar

gerçekten var mı yoksa yok mu bilinmemektedir. Ulaşamayan mektuplar şairin yaşadığı yalnızlığının habercisidir.

Şiirlerinde büyük harf, küçük harf ve noktalama işaretlerini kullanmayan şair, *Kimi Sevsem Sensin* şiirinde *soru işareti; ay ışığında donuk ince ve uzun / soru işaretleri midir gece leylekler* mısrasında yer alır. Aslında bir durumu sorgulama amacı taşır. *Nokta ise O Eski Adamlar / I* şiirinde bir yazı stilinden bahseder. *Maniple tıkrıyor hat nokta hat nokta hat / kurtalan treni yetmiş beş dakika gecikecektir* mısrasında manipleden gelen bir haberi ulaştırır. Aynı kitapta yer alan *Nisan, Akşamüstü* şiirinde *ağır ağır süzülen siyah bir nokta / her akşam ufukta* mısrasıyla tabiata ilişkin bir durumu anlatır. Gün batımını tasvir eden şair, yalnızlığına da gönderme yaparak aslında kendi durumunu tasvir etmektedir.

Korkunun Krallığı'nda farklı edebî türlerin yer aldığı mısralar şiirlere ayrı bir zenginlik katmaktadır. *Hatıra, kaside, macera, redif* kitaptaki farklı şiirlerde yer alır. *Hatıra* yani anı *Issızlığın Çılgılığı* şiirinde şair, şiire *Sait Faik'in hatırasına* hitap edilir. *Redif; Şeyh Bedrettin Simavi'ye Gazel*' de *rediflerin gümbürtüsü akla ziyan* mısrasıyla yer alır. *Serbest Gazeller* bölümünün son şiiri olan *Cehennem Kasidesi* yer alır. Aynı zamanda bu bölümde yer alan gazeller de bulunmaktadır. *Macera, Düm Tek'li Gazel*'de macera hayat yolculuğu olarak kullanılmıştır. *Serüvenin Sonu* şiirinde şiire adını veren *serüven* sözcüğü *bir olayın bitişi, sonlanışı* olarak karşımıza çıkar. Son olarak *Müşerref* şiirindeyse *öfkemizin hızı serüven tutkumuz* şeklinde yer alır. Attilâ İlhan'ın şiirinde bir serüven duygusu belirgindir. İnsanın iç dünyasındaki yaşadığı serüvenlerin dile getirmesiyle sıkça karşılaşırız. Ele geçirilen kaçak sonbahar dizeleri, onun şiirinde yaşanan serüvenlerden çok tasarlanan, hayal edilen serüvenler de yer alır. Bu noktada onun şiiri hayallerin ve imgeleminde kurucu unsurlar olarak rol aldığı yaşama macerasının izleri, izlenimleri olarak değerlendirebilir. *Bir başkasının yaşantısının yaşantısıdır / dönüp arkamıza baksak* diyen şairin birçok şiirinde bir ömrün poetik harmanı kelimeler arasında savrulur.

Bir edebî eserin yaratıcısı olan *şair* ve onun üreticisi olan *şâir*' in Attilâ İlhan şiirlerinde *Ayrılık Sevdaya Dahil*'de *Profili Oğlan Çocuğu* şiiri, şiirde bahsedilen oğlan çocuğunun şâir olduğunu ve şiirlerinin de oldukça dokunaklı olduğunu dile getiren dizelerdir.

(...)

*bir kalemle buluşmasın şâirdi
şiipleri nedense ağır yaralı
gizliden gizliye kan kaybediyor
eli fırça tutunca yaptığı resim*

(ASD, s. 65)

Şâir kelimesi *Korkunun Krallığı* kitabında *O Eski Adamlar / 1* bölümünde yer alan şiirde *Nâzım Hikmet*'e gönderme yapar. *Şâir miymiş neymiş ihtimal Nâzım Hikmet / mahkemesi Ankara'da idamdan görülüyor* mısrasında bize dönemin ağır havasını solutur. Aynı kitapta *Işık Mezarlığı* şiirinde Attilâ İlhan'ın şiir benzetmesi oldukça etkileyicidir. *Meçhul katillerin bıraktığı / bir silah gibi parlıyor şiir* mısralarında şiirin *meçhul katillerin bıraktığı bir silaha* benzetilmesi yönüyle dönemin baskı ve gerilimli ortamını yansıttığı dizeler her şiirde kendini hissettirir. Aynı kelime *Ayrılık Sevdaya Dahil*'de *Kar Yağan Bir Sarışın* şiirinde Attilâ İlhan'ın düşünce dünyasını besleyen Rus şâir ve yazar *Aleksandr Puşkin*'e de yer vererek şiirinde kullanır.

(...)

*nasıl da kış
hiç yazmadığı biri şiirinde Aleksandr Puşkin'in
dalgın bir sarışın sürekli kar yağıyor*

(ASD, s. 54)

Aynı kitapta *Soğuk Bir İntihar* şiirinde *yüzünde görünmez bir şiir yazılı* ve *O Plajda Onsuz / 1* şiirinde *güneş dehşetle çekilip kaybolduğumunda / vahşi ve dokunulmaz şiirinle gelirsin* genelde aynı anlam dairesi içerisinde kullanılmıştır.

Kimi Sevsem Sensin kitabında *Nasıl Olduysa* şiirinde çocukluğuna dair açıklamalarda bulunur. Şairin geçmişe dönük özlemi şiirlere yansır.

(...)

*sahi ben ne hırçın bir çocuktum
ele avuca sığmaz akli fikri şiirde
mısra mısra başımı belâya soktum*

*İzmir cezaevi dokuz yüz kırk bir'de
kaşla göz arası liseden kovuldum*

(KSS, s. 20)

Sevmek İçin Geç Ölmek İçin Erken şiirinde bir şiire başlarsın birini bitirmeden / hiç kimse gözlerine inanamıyor ; *Yalan / Şehir* şiirinde *Nedim-i Şeyda'dan sanki bir şiir* şeklinde yer alır. Bir şarkı ustası olan ünlü şair *Nedim'e* gönderme yapan Attilâ İlhan, *Nedim'in* gazel ve şarkılarından oldukça etkilenir.

Yazı ve yazı yazma bir edebî eser üretmek anlamında kullanılmıştır. *Kimi Sevsem Sensin* kitabında yer alan *Saklı Sevda* şiirinde *ne yazsam ona tutsak / adı Şehnâz* dizesinde *Şehnâz* adlı bir kadına yazdığı eserlerden bahseder.

Önemli edebî türlerden biri olan *roman*, şairin farklı şiir kitaplarında yer alır. *Kimi Sevsem Sensin* kitabında *Ayaküstü Cinayet* şiirinde bir oğlan çocuğundan bahseden şair, *bu işin sonu belli / siyah beyaz bir film belki bir roman* mısrasında edebi tür mahiyetinde yer alır. Aynı kelime *Ayrılık Sevdaya Dahil* kitabında *Unutulmuş Kızlar Balladı'nda porno bir romandan çıplak çıkar; Akşam Üstü* şiirinde *Küçük Hanım roman okuyor / Büyük Hanım Kur'an* şeklindeki dizeler kimi zaman müstehcen kimi zaman da sıcak bir ev manzarası sunarak roman türünün şiirlerde kullanıldığını görürüz.

Korkunun Krallığı kitabındaki *Ölmek Zamanı* şiirinde tıbbiyeli bir çocuğun acıklı yaşam öyküsünü *korku bulaştığı garip bir mutluluk / bir filmi hatırlatan belki bir romanı* dizelerde romana ve hatta bir ilme benzetir. Aynı kitapta *34 FN 346* şiirinde *roman çoktan bitmiş / yol bitmiş bitmiş kavga* dizelerinde biten bir tartışmanın varlığı söz konusudur. Son olarak *Bambaşka* şiirinde *romanlar çıkardı yaşayışlarından / bambaşka romanlar / yazamayacağımız* mısralarıyla eskilerden görüntü çizen Attilâ İlhan, gerçekten hayale dönüşen bir hayatın şiirde can bulduğu görülür.

2.6.12.4. Resim, fotoğraf ve tezhip

Güzel sanatların önemli bir dalını oluşturan resim, Attilâ İlhan'ın son dönem kitaplarında oldukça sınırlı sayıda da olsa yer almaktadır. Çünkü; şair hayatının her döneminde sanata, sanatçıya oldukça değer vermiştir. Şiirlerini olabildiğince farklı sanat dallarıyla besleyen

şair şiirlerini entellektüel bir birikimle sunar. *Resim, fotoğraf ve tezhip* kavram alanına dâhil edebileceğimiz söz varlığı kelimelerin frekanslarına göre *resim (3), tablo (1)* şeklinde sıralanmaktadır.

Ayrılık Sevdaya Dahil kitabındaki *resim*, *Taharri* şiirinde kod adı Cemal olan birinden bahseder ve *yüzünü görmedim resimlerinden tanyorum* mısrasında fotoğraf manasında kullanılmıştır. Aynı manada *Kimi Sevsem Sensin* kitabındaysa *bakarsın o resim hicranlı sarı* mısrasıyla da fotoğraf manasındadır. *Korkunun Krallığı* kitabında yer alan; *gölgelerinde şimdiden sonbahar resimleri* mısralarıyla adeta mevsimsel bir görüntü sunar.

Profili Oğlan Çocuğu şiirinde *eli fırça tutunca yaptığı resim* mısrasıyla resim yapmak anlamında tam olarak sanatsal bir faaliyet olarak sunulmuştur.

Kimi Sevsem Sensin kitabında *Sonra O Güller* şiirinde *Şeker Ahmet Paşa'nın kayıp bir tablosundan eflatun ve mor* muhtemelen Şeker Ahmet Paşa'nın yaptığı tablodan bahseder.

Zaman zaman resim ve fotoğraf aynı anlam dairesinde kullanılsa da aslında resim, kişiler tarafından yapılan eser manasında olup, fotoğrafsa bir makine yardımıyla görüntülerin çoğaltılmasıdır. Bu iki kelime şairin şiirlerinde çoğu zaman bu anlam farkı gözetilmeksizin kullanılmıştır.

Ayrılık Sevdaya Dahil'de yer alan *Unutulmuş Kızlar Balladı*'nda bir kız tasviri yapılan şiirde *öbürü bir fotoğraf cebinde her oğlanın / bazıları evlenir evlenmez boşanmışlar* mısralarında yer alır. *Profil*, yandan görünüş ve insan yüzü manasında kullanılmıştır. Çoğu zaman fotoğraf literatüründe kullanılan kelime *Profil Oğlan Çocuğu* şiirinde *profili oğlan çocuğu ağzı hüüzün* mısrasında tekrar sanatı kullanılmıştır.

Tezhip sanatı TS'de güzel sanatlar içerisinde *yazma kitaplarda, sayfaların yaldız ve boya ile bezenmesi, yaldızlama ve süsleme, bezeme* anlamında yer almaktadır (TDK, 2005). Bu sanat dalına ait kelimelerden *Murassa* bir süsleme sanatı olarak savaş aleti olarak *Kar Yağan Bir Sarışın* şiirinde *çevresinde sırma apolet murassa kılıç* şeklinde kullanılmıştır. Bu mısranın şiirin ilerleyen bölümlerinde tekrar ettiğini gözlemleriz. *Kimi Sevsem Sensin* kitabında yer alan *Ayaküstü Cinayet* şiirinde de benzer şekilde yer alır. Muhtemelen alkol kullanan bir genç oğlanı *murassa bir kılıç gibi yakışıklı* şeklinde tasvir eder.

Aynı kitaptaki *Di'li Geçmiş / 3* şiirinde *porselen vazoda yaseminler Şevki Bey hicâz / sedefli udundan damla damla azalan paşa kızı* mısrasında müzik aleti olan udun sedefli işlemlerinden bahseder. Hem göze hem kulağa hitap eden udun *Müzişyen Şevki Bey* tarafından çalındığını görürüz.

2.6.12.5. Sinema

İlk denemelerini 1895 yılında gördüğümüz sinema kendisinden önce var olan *edebiyat, tiyatro, resim, heykel, hât, ebrû* ve benzeri plastik sanatlar; *elektrik, fotoğraf makinesi, radyo, televizyon, telgraf* ve benzeri teknik buluşların bir bileşimidir (Önal, 2011: 112).

Şair, güzel sanatların bir dalı olan sinemayla bulunduğu çevre itibariyle yakından ilgilidir. Attilâ İlhan'ın hayatının en yakın şahidi olan kuzeni *Solmaz İlhan*'la yaptığımız söyleşide şairin sinemaya dair düşüncelerini şöyle ifade eder:

Tiyatro sevmeydi. İzlerdi elbette çok da uzak sayılmazdı ancak; sinema severdi. Attilâ, bir çok film senaryosu da yazmıştır; değerli sanatçılar tarafından oynanmıştır bu filmler. Kartallar Yüksek Uçar, Yarın Artık Bugündür gibi (İlhan, 2017).

Solmaz İlhan'ın bu sözleriyle şairin sinema sevgisini açıkça ortaya koymaktadır. Zaten şairin kardeşi *Çolpan İlhan* ve değerli eşi *Sadri Alışık* sinemanın önemli mihenk taşlarındandır. *Prof. Dr. Yakup Çelik* kendisiyle gerçekleştirdiğimiz sohbette Attilâ İlhan'ın sinema hakkındaki görüşleri ve senarist yönünü şu düşüncelerle ifade etmektedir:

Sinema tabii ki kız kardeşinden dolayı ilgi alanına giriyor. Attilâ bey kız kardeşine çok değer veriyor. Çünkü; babası her konuda kardeşini ona emanet ediyor. Hatta sinemaya girmesine de ancak Attilâ beyin rızasını almak suretiyle izin veriyor. Çolpan İlhan sinemaya geçince kendisi de sinema içine giriyor. Senaryo yazıyor ve o zamanki Ulus gazetesinde yabancı filmleri her gün tanıtıcı yazıları var. Yerli filmleri de Attilâ DORSAY tanıtıyor. Yani sinema eleştirmenliği de yapıyor. Senaryolarını yazıyor. Şöfor Nebahat, Devlerin Aşkı, Yanlızlar Rıhtımı, Kartallar Yüksek Uçar, Tele Flaş, Yarın Artık Bugündür vs. dizi ve filmleri vardır. Sokaktaki Adam'ı Biket İlhan filme çekti. Bir de 1979'da 'Sekiz Sütuna Manşet' dizisi var ki bu diziler televizyonun ilk yerli dizileridir (Y.Çelik, Kişisel İletişim, 12 Nisan 2017).

Sinema kavram alanına dâhil edebileceğimiz söz varlığı kelimelerin frekanslarına göre *sinema (6), film (6), Fransız Filmleri (1), video (1)* şeklinde sıralanmaktadır. *Kimi Sevsem*

Sensin'ndeki *Ayaküstü Cinayet* şiirinde yer alan mısralarında bir film tadında sunulan mısralar olup adeta bize o anları yaşatmaktadır.

(...)

dolar yeşilinde yosmanın aklı
ne yapsa boş bira yeşili oğlan
bu işin sonu tabancalı bıçaklı
siyah beyaz bir film belki bir roman
ayaküstü cinayet surati ağlamaklı

(KSS, s. 49)

Aynı kitapta sevgilisine duyduğu aşkı *Ben Tuzparça Yerdeyim*'le şiirleştiren şair, *ikimiz sanki hayal tepeden tırnağa âşık / asla görülmeyecek bir filmde yaşamıştık* adeta yaşadığı aşk duygusunu film tadında şiirleştirir.

Fransız filmleri' yse *Ne Kadar İzmir / 5* şiirinde yer alır. *Karşıyaka sinemalarında nedense Fransız filmleri* mısralarıyla şair, döneminin koşulları itibariyle her alanda farklı kültürlerin eserlerinin de takipçisidir. Elbette buna sinema da dâhildir.

Korkunun Krallığı kitabında yer alan *Korkunun İsi* şiirinde hem sinema hem de film kelimesi yer alır.

(...)

kadın değil koyu sinema
bir renkli film güzelliği

(KK, s. 15)

Bu mısralarda döneminin korku ve gerilim ortamı içerisinde kurtulmak amacıyla İstanbul'un çeşitli semtlerinde gezintiye çıkar; sinemaya gider ve anı dolu dolu yaşar. Sanki yaşamak istediği hayatı resmeder (İ.Sürücüoğlu, Kişisel İletişim, 12 Nisan 2017).

Aynı kitapta yer alan *On sekiz* şiirinde hayali bir sevgiliden bahseden şair; *o filmde çaldığı genç kız hayali / saçları yalnızlığına dağılmış* mısralarıyla betimleme yapar.

Bir diğerkullanım yine *Korkunun Krallığı* kitabında yer alır. Burada tutukluların sorgulandığı *Sansaryan Hani*'ndaki tutukluları tasvir etmek amacı taşır. Onların hayatlarını bir filme benzeter. Şairin de maruz kaldığı bu sorgulamaları şair şöyle mısralarına taşır. *sanki bir burguyla kafatası oyuluyor tutukluların / iki ayrı hayatı aynı filmde oynuyor aynı adam* oldukça sanatkârane dizelerdir.

Video sinemanın bir parçasıdır. *Lakayt video gençlerinin farkına varmadıkları / en kalın kederlere batmış en imkansız aşkları* mısralarıyla 1940'lı yılların gençlerinin değişen sinema zevkinden bahsetmektedir.

Sinema kelimesi şiirlerde kimi zaman hayali varlıklarla kimi zaman da sevgiliyle yapılan bir aktivite olarak şiirlerde yer alır. *Korkunun Krallığı*'nda yer alan *Gülşen'i Hatırlar Mısın* şiirinde *Gülşen*'in güzelliğini tasvir ettiği mısralarda *Gülşen'i hatırlar mısın / bütün gençliğimizdi / sinemadan bir çıkar aman tanrım/eline Jean Harlow su dökemezdi* mısralarıyla betimlenen *Gülşen* aynı zamanda sosyal bir kişidir. *O Eski Adamlar / 4* şiirinde dönemin siyasi nabzı tutulur bu durumda tutuklu gençlerin bu korku ortamından ve biraz sonra tutuklanacaklarından habersiz sinemaya bilet aldıklarından bahseder. *Pangaltı'nda Tan Sineması'na üç bilet almışlardı / seans henüz bitmiş Haylayf'ın önü ana baba günü* ülkenin gençlerinin üzerinden anlatılan mısralarla hayatın normalleşmesi arzusunun, siyasi baskı ve gerilimli havaya inat bir umut ışığı gibi bilhassa ön plana çıkarıldığını görürüz.

Kimi Sevsem Sensin kitabında yer alan *Bu Nasıl Sonbahar?* şiirinde hayali bir sevgiliyle yağmurlu bir sonbahar akşamı sinemadan çıkmaktadır.

(...)

böyle sonbahar mı olur

tadı kalmamış

eylül akşamlarını fena boşaltmışlar

ne o kızlar hani varla yok arası

bir tebessüm gibi

hayalimizde yaşar

sinemadan çıkmışız

yağmur başlamış

(KSS, s. 45)

2.6.13. Toplumsal ilişkiler, sporlar, oyunlar, eğlenceler

Attilâ İlhan'ın, küçük yaşlardan itibaren toplumsal hayata uyum sağlayan, insanlarla ve tabiatla iç içe olan bir insandır. Son dönem şiirleri incelendiğinde şiirlerinde genelde bir yalnızlık havası hakim olsa da toplum içerisinde bir yere sahip ve onlarla beraber bir yaşama alışkın olan şair için, bu yalnızlık devam eden bir duygu olmamış; sürekli değişkenlik göstermiştir.

Toplumsal ilişkiler, sporlar, oyunlar, eğlenceler kavram alanı içerisine dâhil edebileceğimiz söz varlığı *Toplumsal ilişkiler; Sporlar; Oyunlar ve yarışlar* üç ayrı başlık altında toplanmıştır.

2.6.13.1. Toplumsal ilişkiler

Toplumsal ilişkiler Attilâ İlhan'ın şiirlerinin söz varlığında sınırlı sayıda da olsa yer almaktadır. *Ziyaret, halk, millet, misafir, toplantı* gibi kelimeler şiirlerin kavram alanını oluşturmaktadır.

Toplumsal ilişkiler kavram alanına dâhil edebileceğimiz söz varlığı kelimelerin frekanslarına göre *ziyaret (2), halk (1), millet (1), misafir (1), toplantı (1)* şeklinde sıralanmaktadır.

Kimi Sevsem Sensin kitabında *halk* ve *millet* kelimeleri şu anlam alanı içerisinde yer alır.

(...)

uzun ve matruş bir adam

kaybolmuş piposunun dumanları arasında

elinde bir kitabın Rusçası

sanki Bakûdedir

Doğu Halkları Kurultayı 'nda

*kırmızı gözleriyle dalmış
salondaki galeyana bakıyor
az önce kürsüden indi
Zinovyef Yoldaş
alkış kıyamet
bütün millet ayağa kalktı
bu işin sonu selamet!*

(KSS, s. 80)

Bu şiirde şair, bir topluluk önünde konuşma yapan *Zinovyef Yoldaş* 'tan bahsetmekte onu dinleyen insanların verdiği olağanüstü karşılığı anlatmaktadır. Bu dizelerden de anlaşılacağı gibi şair, bu tür toplumsal faaliyetleri takip eden ve gözlemleyen birisidir.

Sonra O Güller şiirinde ise *mazlum milletler* 'den bahseder. Bu milletler yalnızca Anadolu insanı değildir. Şiirin devamında *bir dağdan öbür dağa yankılanan / Asya'dan Afrika'dan* mısralarıyla şairin toplumsal duyarlılığına oldukça geniş bir kitleyi dâhil etmiştir. Aslında bu onun hayata bakış açısının da bizzat en önemli göstergesidir.

Attilâ İlhan, *bireyci* bir şair olmasına rağmen son dönem şiirlerinde bu *toplumcu anlayışı* şiirlerine yansıtmıştır. Sonuçta; o bir halk adamıdır. İçinde büyüdüğü o çevreye duyarsız kalmaz. Özellikle hayatının büyük bir kısmını Anadolu'nun çeşitli kasaba ve köylerinde *yoksul halk* ile geçirince ister istemez onların sorunlarına, sıkıntılarına sözcü olur; bunu bir görev telakki eder. Çünkü; şair bu alt gelir düzeyindeki bu insanların önceliklerinin farkındadır.

Ziyaret kelimesi şairin *Beykoz'a Yolculuk* şiirinde yer alır. Kelime, oldukça yürek burkan bir hikayeyi de gün yüzüne çıkarır. Şairin bir hastane odasında annesine yaptığı ziyareti ve annesiyle geçirdiği son günü anlatır.

(...)

iyileşeceğinden

ne kadar umutluyduk

geçen ziyaretimizde

*ud çalmıştı bize
nihânsın dideden
ey mest-i nâzım!*

(KSS, s. 75)

Korkunun Krallığı kitabında *Eskiden Başka Kızlar* bölümünde yer alan *Süheylâ* şiirinde *ziyaret* kelimesi *cezaevi ziyareti* şeklinde karşımıza çıkar. Süheylâ'nın hayatının mercek altına alındığı şiir onun cezaevi yaşantısından ve ona yapılan ziyaretlerden bahseder.

Aynı kitapta *O Eski Adamlar / 3* şiirindeyse *toplantı* kelimesi aynı düşünce ve anlayıştaki kişilerin bir araya geldikleri ortamlardır. Mısradaki *meğer Teutonia Kulübü'nde gamalı haç çıkarırmış / her pazar günü Nâzilerin haftalık toplantısı* şeklinde yer alır. Şair, yalnızca döneminin siyasi anlayışıyla yetinmemiş, dönemini etkileyen diğer toplumların farklı fikir ve ideolojilerini de araştıran bir vizyona sahip olmuştur.

Misafir kelimesi ise *On Sekiz* şiirinde şair, siyasi düzenin kirliliği ve soğuk yüzüne sanki gönderme yaparcasına bu mısralarda gündelik hayatta karşımıza çıkabilecek sıcak ve temiz ev yaşamını kendi doğal ortamı içerisinde sunmuştur. Şair, kendini oldukça güvende hissettiği bu anlarda çocukluğuna dair izlere de yer verir ve oldukça samimi dizeler ortaya koyar.

(...)

*iki gecedir yerinden kıpırdamadı
çenesi kilitli dudakları şiş
karanlıkta gizlice sakal büyütüyor
içindeki başka bir kata inmiş
belki arka bahçeye uzak çocukluğundan
morsalkım kokuları böğürtlen tadı
yukarıda haşari uçurtmalar
annesi çamaşır ütülüyor
akşama yatılı misafirleri var
Erzurum'dan*

(KK, s. 36)

2.6.13.2. Sporlar

Attilâ İlhan'ın son dönem şiirlerinin söz varlığını incelediğimizde sporlar kavram alanında kullanılan kelimeler sürek avı ve voleybol takımı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sporlar kavram alanına dâhil edebileceğimiz söz varlığı kelimelerin frekanslarına göre *sürek avı (1)*, *voleybol takımı (1)* şeklinde sıralanmaktadır.

Ayrılık Sevdaya Dahil kitabında yer alan *Ah Ulan Kızlar Balladı*'nda *sürek avı*; *her sözü, her bakışı tartışılan kızlar / erkeklere sürek avı kadınlara korkuluk* şeklinde geçmekte olup aslında bir spor dalından hareketle teşbih amacıyla kullanılmıştır. Aynı kitapta yer alan *Kim Arar Kim Sorar* şiirinde bir spor dalı olarak *voleybol takımı* şu şekilde yer alır:

(...)

belki yanılğılar

hayatı kadere indiriyor

belki başka bir şey var

bir türlü anlaşılmayan

çünkü o menekşe gözlü kızı

afacan öğrenciyi

Kim Arar Kim Sorar

hani voleybol takımında kaptan

sınıflarını su gibi geçiyor

(ASD, s. 41)

2.6.13.3. Oyunlar ve yarışlar

Attilâ İlhan sosyal hayatın içinde var olan bir şairdir. Briç, tavla ve tavla oyununa dair kelimeler, kumar gibi genellikle arkadaşlarıyla oynadığı oyunlar şairin şiirlerinin söz varlığını oluşturmaktadır.

Oyunlar ve Yarışlar kavram alanına dâhil edebileceğimiz söz varlığı kelimelerin frekanslarına göre *kumar (2)*, *briç (1)*, *düşüş (1)*, *hepyek (1)*, *rakip (1)*, *saklambaç (1)*, *tavla (1)*, *yarış (1)* şeklinde sıralanmaktadır.

Kimi Sevsem Sensin kitabında *Ne Kadar İzmir / 3* şiirinde *hayal defterinde sevgilisi Robert Taylor / tavlâ rüzgârı sert esiyor hepyek ve düşüş* şeklindeki *tavlâ oyunu*'ndan bahseder.

Aynı kitapta *rakip* kelimesi şu şekilde geçmektedir:

(...)

sarhoş mandolileriyle sandalda İtalyanlar
her şey motor aksanı ithal edilir
Feltrinelli ve şürekası'na rakip bulunamıyor
İnciraltı'ndan son seferi Uşak vapurunun
 (KSS, s. 61)

Kumar kelimesi *Çiftin Çifte Yalnızlığı* şiirinde bir oyun ismi olmaktan ziyade *oyun, düzen* anlamında kullanılmıştır. *En büyük kumar ölmek hiç anlamadan / yoksa deneyecek miyiz bu tatsız kumarı* şeklinde kullanılmıştır. *Yarış* kelimesi *yol boyunca aralıksız kuş yağmuru / gemiyle yarışan yunuslar* biçiminde bir denizin muhteşem görüntüsü içerisinde sunulmuştur.

Korkunun Krallığı kitabındaki *Müşerref* şiirinde bir kadın tasviri yapılmıştır. Bu kadın yani *Müşerref*, gözlerinin güzelliği, yaz balkonunda boylu boyunca uzanırvermesi, daha sonraki yıllarda da borsa simsarıyla evlenmesi şiirin konusudur. *Seni ne çok aradım, nerelerdesin, ben daha mutsuz* gibi sözler bu etkilemeyi belirtirler (Çelik, 2007:614). Bu şiirde son dizede *müşerref / müşerref / saklambaç oynuyoruz* şeklindeki mısrada bir çocuk oyunu olan *saklambaç* kelimesi yer alır. Aslında burada birbirinden saklanan kadın ve erkek yani Şair ile *Müşerref* bir kaçış ve birbirlerinden saklanma derdindedir. Aynı kitapta yer alan *brîç* kelimesi *O Eski Adamlar / 4* şiirinde *kimseler anlamadı siyasi polisin etrafı sardığını / Suna Pastanesi'dir تنها yeşil brîç masaları* dönemin siyasi görüntüsünün çizildiği şiirde *içerde üç tıbbiyeli behemehal götürülecekmiş* diye devam eden mısralarda 12 Eylül'ün getirdiği baskıyı adeta gözler önüne sermektedir.

2.6.14. Yol, yolculuk, ulaşım, trafik ve taşıtlar

Ulaşım ile ilgili kelimeler insanların günlük hayatında sıklıkla kullandığımız kavramlardır. Attilâ İlhan'ın son dönem şiirlerinin söz varlığı semantik açıdan incelendiğinde ulaşım, yol

ve trafiğe ilişkin kelimeler ayrı bir kavram alanında değerlendirilmiştir. Bu bağlamda yol, yolculuk, ulaşım, trafik ve taşıtlar kavram alanında yer alan kelimeler *Yol, yolculuk, ulaşım; Trafik ve taşıtlar; Mesafe ve ölçü* olmak üzere üç alt başlık altında incelenecektir.

2.6.14.1. Yol, yolculuk, ulaşım

Yol, yolculuk, ulaşım kavram alanı şairin hayatında ayrı bir öneme sahiptir. Özellikle farklı kent ve merkezleri keşfetmeyi seven şair hayatı boyunca dünyanın çeşitli ülkelerine yolculuk yapmıştır. Şüphesiz Anadolu'nun yeri onun için farklıdır. Babasının görevinden dolayı çocukluğundan bu yana Anadolu'nun farklı kent ve kasabalarında Anadolu'nun samimi insanlarıyla birlikte olabilme şansı yakalamıştır. Attilâ İlhan, yalnızlığından kurtulmanın yolunu Anadolu insanıyla hemhal olmakta bulmuştur. Ancak; tabir-i caizse asla bir turist gibi değil bir *gözlemci edasıyla* özellikle Anadolu'yu karış karış dolaşmış tam bir yurtsever aydındır.

Yol, yolculuk, ulaşım kavram alanı içerisinde yer alan kelimeler frekanslarına göre *yol (12), yolcu (10), asfalt (3), yolculuk (2), Marşandiz Katarı (2), rampa (2), ray (2), demiryolu geçidi (2) gar (2), Katar (2), Haydapaşa Garı (1), gezi (1), kaldırım (1), peron (1), sefer (1), seyr-ü sefer (1), sürücü (1), Şişhane yokuşu (1), tünel (1), peron (1), üçüncü Peron (1), viraj (1)* şeklinde sıralanmaktadır.

Ayrılık Sevdaya Dahil kitabında yer alan şiirlerde zamanın ve mekânın terkibi söz konusudur. Bu kavram alanında yer alan kelimelerden *tünel; ağır ve cefakar sarhoşların meskeni asfaltlar, Azrail sürücüler, hayalet otobüs* ile çizilen o olumsuz hava kaçak *yolcular* ve *yolcuları ceset otobüsler* ile de bu havayı daha da pekiştirmektedir. Ancak; yolcular her şeye rağmen tebessüm eder.

Ayrılık Sevdaya Dahil kavram alanı kavram alanında yer alan kelimeler *şekil ve muhteva* açısından şiirlerde şu şekilde yer alır.

- **asfalt**

Kim Arar Kim Sorar şiirinde *meyhaneler dağılmıştır / sarhoşlar mağlup / asfaltlar yıldırım hızıyla soğuyor (ASD, s. 39)*

- **Haydarpaşa Garı – Marşandiz Katarı**

Söyler şiirinde bir Katar kaybolur Haydarpaşa Garı'ndan / bırakıp gümüş çığlıkları tel tel ardında / ağır ve cefakar / Marşandiz Katarı (ASD, s. 45)

- **sürücü**

Maçka Durağı şiirinde hangi cehennemden geldi / bu hayalet otobüs / egzosundan kan sızıyor / yolcuları ceset / sürücüsü Azrail (ASD, s. 102)

- **Şişhane yokuşu**

Kim Arar Kim Sorar şiirinde sokak lambaları bir sağa bir sola / Şişhane yokuşu'ndan ilk tramvaylar / تنها ve ıslak (ASD, s. 41)

- **tünel**

Profili Oğlan Çocuğu şiirinde profili oğlan çocuğu / sevmek kalın bir tünel bir kere girildi (ASD, s. 66)

- **yol**

O Plajda Onsuz şiirinde yer alan Beklediği şiirinde kimin yolunu bekler / ölümünden başka (ASD, s. 96)

- **yolcu**

Mevcutlu şiirinde mevcutlu bir yanıyla müdüriyet yolcusu / üstelik cumartesi sorguya başlamazlar (ASD, s. 27)

Mevkuf şiirinin üçüncü serisinde yer alan Hep Aynı Trenler şiirinde hep aynı trenler çok farklı zamanlardan / vagon pencerelerinde kalmış yolcu tebessümleri (ASD, s. 30)

O Plajda Onsuz / 2 şiirinde aslında sen şimdi kimbilir nerede / hangi hayal şilebinde kaçak yolcu / hangi korkunç yalnızlıktasın (ASD, s. 84)

Maçka Durağı şiirinde hangi cehennemden geldi / bu hayalet otobüs / egzosundan kan sızıyor / yolcuları ceset / sürücüsü Azrail (ASD, s. 102)

- **yoldan gelmek**

O Plajda Onsuz / 4 şiirinde sen ve ben / uzak bir yoldan gelmişiz / göz alabildiğine Ilıca koyu / mavisi kaç türlü zengin / eli yüzü temiz (ASD, s. 86)

- **yol**

O Plajda Onsuz / 4 şiirinde 'kokuları yola çıkmış çiçeklerden / yaprağın yeşilinde beyaz tırtıl

Kimi Sevsem Sensin *kavram alanı kavram alanında yer alan kelimeler* şekil ve muhteva açısından şiirlerde şu şekilde yer alır:

- **asfalt**

Bu Nasıl Sonbahar? şiirinde *asfalt beton ve cam her tarafı otomobil / bilançoda bir rakam / çektiğimiz acılar* (KSS, s. . 46)

- **rampa**

Her Sabah, Yanılmak! şiirinde *sanki Katar soluk soluğa tırmanyordu / dumanlı rampaları / bir kılıç gibi çıplak* (KSS, s. 35)

- **ray**

Mevsimidir şiirinde *uzaya / bir avuç yıldız tozu gibi savrulmaya / rayından çıkmıştır yaşamak* (KSS, s. 38)

- **sefer**

Ne Kadar İzmir / 2 şiirinde *İnciraltı'ndan son seferi Uşak vapurunun* (KSS, s. 61)

- **seyr-ü sefer**

Di'li Geçmiş şiirinde *Kantocu Peruz seyranda seyr-ü sefer meflûç* (KSS, s. 58)

- **yol**

Yalnızlığı Denemek şiirinde *bak birazdan ay da batacak / karanlık bulaşmasın ellerine / tersin döner yolunu bulamazsın* (KSS, s. 19)

Nasıl Olduysa şiirinde *yanımda o hayal kız ikide birde / yolumu gözlerine bakıp bulduğum* (KSS, s. 20)

Bana Bir Şimşek Çak şiirinde *bana bir şimşek çak / yolumu aydınlatacak / Gazi'nin gözlerinden / mavi bir şimşek / kuva-yı milliye mavisini* (KSS, s. 99)

- **yolcu - yolculuk**

Neydi O Bir Zamanlar şiirinde *gözlerinin sisinde sevdalı bir yolcuyum / hayal meyal gemiler dumanlı limanlar* (KSS, s. 31)

Her Sabah, Yanılmak! şiirinde *hiç uyumamıştınız / gözleriniz yanıyordu / yolculuk sanki bitmemişti / birdenbire* (KSS, s. 35)

Yalan / Şehir şiirinde *Şirket-i Hayriyye'nin yorgun vapurları / toplar her iskeleden beyhude yolcuları* (KSS, s. 40)

Di'li Geçmiş / 2 şiirinde *bulutları küçük camlara sığdırabilmek / mahzun yolcuların baktığı pencerelerdeki* (KSS, s. 56)

Beykoz'a Yolculuk şiirinde *valde sizlere ömür / Beykoz'a yolculuk* (KSS, s. 75)

Kimi Sevsem Sensin'de yer alan şiirler incelendiğinde olumsuz çağrışımlar uyandıran *dumanlı rampalar, beyhude yolcular, mahzun yolcular* karşımıza çıkar. Yol kelimesi *yolunu bulmak* ve *yolunu aydınlatmak* gibi deyimler içerisinde kullanılmıştır. Özellikle *Bana Bir Şimşek Çak* şiirinde Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ten bahsettiği mısralar bilhassa önem arz eder. Atatürk'ün vatanımızı kurtarmak için verdiği onurlu hürriyet mücadelesinin kutsiyetinin farkında olan Attilâ İlhan bu mücadelenin bir neferi olduğunu yine Mustafa Kemal'in meşhur sözüyle vurgulamaktadır.

(...)

bana bir şimşek çak

yolumu aydınlatacak

gazi'nin gözlerinden

mavi bir şimşek

Kuva-yi Milliye mavisi

aynı emaneti taşımaktayım

hürriyet ve istiklal benim karakterimdir

çünkü hain sinsi ve korkak

aynı düşmana karşı

savaşmaktayım

(KSS, s. 99)

Korkunun Krallığı kitabında kavram alanı kavram alanında yer alan kelimeler *şekil ve muhteva* açısından şiirlerde şu şekilde yer alır:

- **asfalt**

Temmuz, Öğle şiirinde *camlar sıcaktan erimiştir / yağlı bir güneş asfalta sivanıyor* (KK, s. 48)

- **demiryolu geçidi**

34 FN 346 şiirinde *geceyarıları / tenhadır buraları / ne in ne cin / kırmızı lambası / sanki kan damlası / demiryolu geçidinin* (KK, s. 38), (KK, s. 39)

- **gar**

O Eski Adamlar / 1 şiirinde *ne cepte bilet elde bavul Haydarpaşa Garı'ndayım / parasızım içim kapalı yalnızlığım uğulduyor* (KK, s. 93), (KK, s. 94)

- **gezi**

On Sekiz şiirinde hatırladığı ilkokul belki 23 Nisan / Heybeli'de geziye gidilecek / yol boyunca aralıksız kuş yağmuru (KK, s. 37)

- **kaldırım**

On Sekiz şiirinde belki tortulu kalın bir nehir / belki bir şehir / bir nehir gibi uğultulu / elektrik bilemiş kaldırım taşlarını (KK, s. 35)

- **Marşandiz Katarı**

Arabesk şiirinde ıslığında usturalar bileniyor / bıyıkları Marşandiz Katarı/ zulasında eroini esrarı / tutuklandıkça yenileniyor (KK, s. 17)

- **üçüncü peron**

O Eski Adamlar / 1 şiirinde üçüncü peron'da Eleşkirtli Mustafa Mustafa / alını dağılmış bıyıkları yağmur yağıyor (KK, s. 94)

- **peron- rampa**

O Eski Adamlar / 1 şiirinde peronda delikanlı bir lokomotif / duman ve buhar / tekerlerinde yüksek rampaların çetin soğuğu (KK, s. 95)

- **ray**

O Eski Adamlar / 1 şiirinde bekleme salonunda ensesi traşlı bir kadın / kaşlarını evde unutmuş dudakları sonbahar / durup durup nedense camlardan raylara bakıyor (KK, s. 95)

- **viraj**

Nöbet Değişimi şiirinde hani viraj ıslıklarıyla hain otomobiller / sarı sarı göz kırpan trafik ışıkları (KK, s. 43)

- **yol**

Arabesk şiirinde bu yollara düşecek adam mıydı / çiçek yaptırmalar parfüm filan/bu sefer yakasını fena kaptırdı / sevtap başını yiyecek anlaşılan (KK, s. 18)

Ağır Kan Kaybı şiirinde buzlu mehtap alçakça kesmişti yolumuzu / bütün kapılardan alçakça kovulmuştuk (KK, s. 27)

Ölmek Zamanı şiirinde ah onun yalnızlığı benim yalnızlığım / içimizde gemiler ansızın yol kesiyor (KK, s. 30)

34 FN 346 şiirinde kanı sımsıcak damlıyor / dirseklerinden koltuğa / roman çoktan bitmiş / yol bitmiş bitmiş kavga (KK, s. 39)

Nöbet Değişimi şiirinde şimşekler gecikti herhalde unutulmuş / acı yeşil keseceklerdi birden yolumu (KK, s. 43)

Bambaşka şiirinde *çiçekle donatır sizi takılışları / yolu yordamı başka örgüsü başka* (KK, s. 83)

- **yolcu**

Ekim, Akşam şiirinde *yalnızım ah yalnızım / son yolcularım da gitti / ne kurt ortada ne kuş / pencerelerde rüzgârın ısıkları* (KK, s. 53)

O Eski Adamlar / 1 şiirinde *yolcuları samsun biraz malatya biraz sivas / yani ceviz sucukları dut pestili ve otlu peynir* (KK, s. 95)

O Eski Adamlar / 2 şiirinde *Ortaköy / Aksaray tramvayında üst üste çekildi zil / demek yolcu var yağmura inecek Sirkeci durağı'nda* (KK, s. 96)

O Eski Adamlar / 4 şiirinde *Kuleli öğrencileri lacivert elde bavul sıla yolcusu* (KK, s. 105)

Korkunun Krallığı kitabındaki şiirlerde İstanbul'da Haydarpaşa Garı'nda parasız olduğundan şikâyet eder. Yalnızlığını, geçmişe olan özlemini gözler önüne seren Attilâ İlhan, *son yolcu*, *sıla yolcusu*, *yol kesen gemiler*'den sonbahar görüntüsüyle bahseder. Zaten sonbahar hazan mevsimi olduğundan ölüme yaklaşmanın da izleri her şiire zuhur eder. *Marşandiz Katarı* aslında bir yük gemisi manasındayken *biyıkları Marşandiz Katarı* şeklinde bir tutukluyu betimlemiştir.

2.6.14.2. Trafik ve taşıtlar

Attilâ İlhan ile ilgili yaptığımız görüşmeler sonucunda şairin özel hayatında seyahatlerde uçak kullandığını, şehir içinde vapur ve metro ilk sırada ya yürüdüğünü ya da metro, vapur gibi araçları kullandığını ayrıca taksiye de pek binmediği bilgilerini elde etmekteyiz (İ.Sürücüoğlu, Kişisel Görüşme, 12 Nisan 2017). Bu bağlamda Attilâ İlhan'ın son dönem şiirlerinin kelimeleri incelendiğinde şairin şiirlerinde *tren yolculuğu* ve *vapur yolculuğu*'nun ön planda olduğu görülür

Trafik ve taşıtlar kavram alanına dâhil edebileceğimiz söz varlığı kelimelerin frekanslarına göre *tramvay (11), tren (7), hız (7), şilep (5), araba (4), otomobil (3), otobüs (2), bisiklet (2), geçit (2), vapur (2), yataklı vagon (2), uçak gemisi (1), Alman şilebi (1), atlı araba (1), atlı tramvay (1), direksiyon (1), dolmuş (1), egzos (1), far (1), helikopter (1), itfaiye sirenleri (1), kervan (1), lastik (1), levha (1), lokomotif (1), lokomotif bacası (1), siren (1), Spor Mercedes (1), taksi (1), tanker (1), tekerlek (1)* şeklinde sıralanmaktadır.

Ayrılık Sevdaya Dahil kitabında kullanılan *Spor Mercedes* bir statü göstergesidir. Maddi durumu iyi olanların sahip olduğu görkemli bir taşıt olarak yer alır. *Tanker* ise *tankere matem yüklemek* olarak kullanılmakta ve bu solgun görüntü aslında kederli *ben* duygusunu ön plana çıkarır. Özellikle şehirler arası taşıt olarak kullanılan *tren* ve kent içi ulaşımı sağlayan *tramvay* araçlarının ön plana çıktığı görülür. *Tren*, mecazî manada *gurbet*, *ayrılık*, *yalnızlık*, *özlem* gibi duygulara işaret eder. *Ayrılık Sevdaya Dahil* kitabının 1900'lü yılların nabzını tuttuğunu düşündüğümüzde şairin bu duyguları yaşaması gayet doğaldır. Çünkü; bu dönem şairin içinde bulunduğu durumdan şikayetçi olduğu bir dönemdir.

Trafik ve taşıtlar kavram alanı ile ilgili kelimeler şiirlerde şu şekilde kullanılmıştır:

- **bisiklet**

Bisikletli Kız Balladı şiirinde *pırıl pırıl o genç kız bisikletli sarışın / kumsaldan çıtır çıtır kayıp uzaklaşması* (ASD, s. 15)

- **egzos, otobüs**

Maçka Durağı şiirinde *bu hayalet otobüs / egzosundan kan sızıyor* (ASD, s. 102)

- **otobüs**

Mevkuf şiirinde yer alan *Hep Aynı Trenler* şiirinde *şehrin gümüş esmerliği otobüslerin ön camlarında / ne kadar çalışırsa çalışsın sileceklerin silemediği* (ASD, s. 30)

- **hız**

Kim Arar Kim Sorar şiirinde *meyhaneler dağılmıştır / sarhoşlar mağlup / asfaltlar yıldırım hızıyla soğuyor* (ASD, s. 39)

- **Spor Mercedes**

Kalk Gidelim Kadınlar Balladı şiirinde *yuvası aşk yuvası görkemli salon / kapısı vızır vızır Spor Mercedes* (ASD, s. 18)

- **şilep**

O Plajda Onsuz /2 şiirinde *aslında sen şimdi kimbilir nerede / hangi hayal şilebinde kaçak yolcu / hangi korkunç yalnızlıktasın* (ASD, s. 84)

- **tanker;**

Yükü Ne? şiirinde *dağıtıp yağmur dumanını / Boğaz'dan geçen tanker/ neden böyle kederli / bu kadar solgun* (ASD, s. 107)

- **tramvay**

Unutulmuş Kızlar Balladı şiirinde eski şarkılara mı yoksa saklanmışlar / tramvay duraklarına belki rüyaların (ASD, s. 13)

Mevcutlu şiirinde rüzgâr karanlığında camları soğuk buğu / yağmura çarpa çarpa beyazıt tramvayı (ASD, s. 26)

Mevcutlu şiirinde bulutlardan bir hisar Sansaryan Hanı / tramvayın kustuğu *Mevcutlu duman duman* (ASD, s. 27)

Kim Arar Kim Sorar şiirinde *Şişhane yokuşu*'ndan ilk tramvaylar / تنها ve ıslak (ASD, s. 41)

- **tren**

Mevkuf şiirinde yer alan *Hep Aynı Trenler* şiirinde hep aynı trenler geliyor çok farklı zamanlardan / vagon pencerelerinde kalmış yolcu tebessümleri (ASD, s. 30)

- **yataklı vagon**

Mevkuf şiirinde yer alan *'Hep Aynı Trenler* şiirinde hep aynı trenler geliyor çok farklı zamanlardan / vagon pencerelerinde kalmış yolcu tebessümleri (ASD, s. 30)

Kimi Sevsem Sensin kitabında tren; kara tren ve soğuk trenler olarak tasvie edilir. Tren ve tramvay gibi araçların yanı sıra yük gemisi manasında *şilep* karşımıza çıkar. Özellikle *Alman şilebi* yer alır.

- **araba**

Ne Kadar İzmir / 1 şiirinde *Kordon*'da akşam kızılığı تنها martılar / kapısı yıldızlı kupa arabası çifte at koşulu (KSS, s. 59)

Ne Kadar İzmir / 2 şiirinde pul pul terlemiş tahmil tahliye amelesi / çift atlı arabalar hangi rüyayı taşıyor (KSS, s. 61)

Ne Kadar İzmir / 4 şiirinde *Naldöken*'de bir nefer atladı atlı tramvaydan (KSS, s. 65)

- **hız**

Yalan / Şehir şiirinde bakarsın o resim hicranlı sarı / inanılmaz bir hızla her an değişir (KSS, s. 40)

Ben Tuzparça Yerdeyim şiirinde model seçimi kötü hesaplaması çok zor / halbuki bir zamanlar ne hızlı başlamıştık (KSS, s. 51)

Bana Bir Şimşek Çak şiirinde sanki yalın bir bıçak / kayarak bir kırlangıç hızıyla / bulutların arasından / karanlığın böğrüne saplanacak (KSS, s. 97)

- **otomobil**

Bu Nasıl Sonbahar? şiirinde *asfalt beton ve cam her tarafı otomobil / bilançoda bir rakam / çaktığımız acılar* (KSS, s. 46)

- **şilep**

Aranıyor şiirinde *yine silme bulut Büyükdere açıkları / o şilep geçiyor yine siste boğulmuş* (KSS, s. 50)

Ne Kadar İzmir / 2 şiirinde *çift atlı arabalar hangi rüyayı taşıyor / sırada Alman şilebi var s/s Brandenburg* (KSS, s. 61)

- **tramvay**

Bu Nasıl Sonbahar? şiirinde *Beyoğlu'nda karatma / eflatun tramvaylar /o gizli hüznler ki / hiç anlaşılmamış* (KSS, s. 45)

Ne Kadar İzmir /1 şiirinde *yeknesak nal sesleri atlı tramvayın* (KSS, s. 59)

Ne Kadar İzmir / 3 şiirinde *tuzlu ve uzak temmuz'ları Ozmanzade'nin / şu geçen son tramvay mıdır iskele'ye / Çatalkaya'da yıldız yağmuru kızılca kıyamet* (KSS, s. 62)

- **tren**

Her Sabah, Yanılmak! şiirinde *kurşun kubbeleri buğulu minareleri ıslak / soğuk bir trenden inmişsiniz / yalnızdınız'* (KSS, s. 35)

Di'li Geçmiş şiirinde *daha sonra kara trenler ışksız trenler / uçuşur ateş böcekleri asker sigaraları / savaş henüz başlamamış eli kulağında* (KSS, s. 55)

Korkunun Krallığı kitabında *araba* çalıntıdır araba bir kenara bırakılmış ve şüpheli bir durum vardır. Direksiyona yıkılmış bir gencin görüntüsü çizilir.

İtfaiye sirenleri bir felaketin yaşandığının belirtisidir. *Helikopter* ise ihanet sessizliğine işaret eder. Bir ticaret aracı olan kervanlar *yorgun* olarak betimlenerek aslında Attilâ İlhan'ın ruh durumunu açıkça gözler önüne serer. Otomobiller ise haindir.

Attilâ İlhan'ın son dönem şiirlerinde hissedilen o gerilimli ve kederli hava kendini en yoğun bir şekilde *onuncu kitabım belki sonuncu kitabım* dediği *Korkunun Krallığı*'nda daha da yoğun yaşanır.

- **araba**

Arabesk şiirinde sabah karşı bir büyük rakı / yıldız tozuması külüstür mehtap / arabada sevişmek başlıca merakı / ne kanun tanyor ne de kitap (KK, s. 18)

34 FN 346' şiirinde çınarın altında o karaltı / bırakılmış bir araba / 34 FN 346 (KK, s. 38)

34 FN 346 şiirinde bu araba mutlaka çalınmıştır / şüpheli ne zaman bulabilecekleri (KK, s. 39)

- **direksiyon**

34 FN 346 şiirinde dışarda unutmuş bir ayağını / bir genç direksiyona yıkılmıştır (KK, s. 39)

- **dolmuş**

Işık Mezarlığı şiirinde Asmalimescit'te dolmuş durağı / yarı gece açıkça geçilmiştir (KK, s. 13)

- **otomobil farları**

O Eski Adamlar / 3 şiirinde tek tek söndürür önüne çıkan otomobil farlarını (KK, s. 100)

- **geçit**

34 FN 346 şiirinde geceyarıları tenhadır buraları / ne in ne cin / kırmızı lambası / sanki kan damlası / demiryolu geçidinin (KK, s. 38), (KK, s. 39)

- **helikopter**

Sokağa Çıkma Yasağı şiirinde hoyrat kanatları / yukarda bir helikopterin / o ihanet sessizliğini /par par parçalıyor (KK, s. 12)

- **hız**

Kasım, Akşamüstü şiirinde yağlı kırmızı / ve kıvılcımlı mor / öyle müthiş ki yağmurun hızı / denizden su dumanları yükseliyor (KK, s. 50)

Bambaşka şiirinde kırlangıçlar dağılırdı bakışlarında / o hızla dalınca başka bir aşka (KK, s. 83)

Müşerref şiirinde dudaklarına kuşlar kondurduğumuz / öfkemizin hızı serüven tutkumuz (KK, s. 86)

- **itfaiye sirenleri**

Sokağa Çıkma Yasağı şiirinde havada yangın kokusu / itfaiye sirenleri / uzaktan uzağa (KK, s. 11)

- **kervan**

Şark-ı Karip Gazeli şiirinde kervanlar ki yorgundur Uzak Asya'da gelmiştir / karanlığa ihtirip develerinin / köhne bir han aranırlar (KK, s. 66)

- **lastik**

34 FN 346 şiirinde sağ arka lastiği yırtılmış / camlarında kurşun delikleri / içinde barut kokusu var (KK, s. 87)

- **levha**

Lâmia'yu Görseydiniz şiirinde İzmir'e geçiyor yarı hayatı deniz / iftihar levhasında bu yıl da elbet (KK, s. 87)

- **lokomotif**

O Eski Adamlar / 1 şiirinde peron'da delikanlı bir lokomotif / duman ve buhar / tekerleklerinde yüksek rampaların çetin soğuğu (KK, s. 95)

O Eski Adamlar / 4 şiirinde piposu lokomotif bacası harıl harıl tütüyor (KK, s. 103)

- **otomobil**

Nöbet Değişimi şiirinde hani viraj ısıklarıyla hain otomobiller / sarı sarı göz kırpan trafik ışığı (KK, s. 43)

- **şilep**

Batan Bu Köhne Şilep şiirinde batan bu köhne şilepte ne işleri var (KK, s. 20), (KK, s. 21)

- **taksi**

Korkunun İsi şiirinde adeta gümüş kaplama / yağlı beyaz bir taksi (KK, s. 15)

- **tekerlek**

O Eski Adamlar / 1 şiirinde peronda delikanlı bir lokomotif / duman ve buhar / tekerleklerinde yüksek rampaların çetin soğuğu (KK, s. 95)

- **trafik**

Sokağa Çıkma Yasağı şiirinde öyle büyük ki hicran / telefonlar devamlı meşgul çalıyor / trafik durdu (KK, s. 11)

- **trafik ışığı**

Nöbet Değişimi şiirinde hani viraj ısıklarıyla hain otomobiller / sarı sarı göz kırpan trafik ışığı (KK, s. 43)

- **tramvay**

O Eski Adamlar / 1 şiirinde Ortaköy / Aksaray tramvayında üst üste çekildi zil / demek yolcu var yağmura inecek Sirkeci durağı'nda (KK, s. 96)

O Eski Adamlar / 3 şiirinde önce Harem / Salacak vapuru sonra tramvayla Beyazıt / su karanlığı gökten yıldırım düşüyor minareler (KK, s. 101)

O Eski Adamlar / 4 şiirinde ayna gibi parladı Dolmabahçe'de Bebek tramvayı (KK, s. 103)

O Eski Adamlar / 4 şiirinde soğuk bir yağmurdan köhne bir tramvaya sığınmak / biletçisi hayal camları bütün buğu çok kalabalık (KK, s. 104)

- **tren**

Ölmek Zamanı şiirinde o siyah tren uğultularla gelir / bütün üçüncü mevki cıgara dumanı (KK, s. 29)

O Eski Adamlar / 1 şiirinde Kurtulan treni yetmiş beş dakika gecikecektir (KK, s. 93)

O Eski Adamlar / 1 şiirinde alnı dağılmış bıyıkları yağmur yağıyor / beklediği trenler hiçbir zaman gelmeyecek (KK, s. 94)

- **uçak gemisi**

Temmuz, Öğle şiirinde muazzam bir uçak gemisi şehir / isabet almış yanıyor (KK, s. 48)

- **vapur**

Şehnâz şiirinde heyhat sona ermiştir / ömür son vapur kalkmaktadır / çoğu hayal kırıklığı beyhude teselliler birazı (KK, s. 73)

O Eski Adamlar /3 şiirinde önce Harem / Salacak vapuru sonra tramvayla Beyazıt / su karanlığı gökten yıldırım düşüyor minareler (KK, s. 101)

- **yataklı vagon**

O Eski Adamlar / 1 şiirinde bir an Mustafa Kemal göründü yataklı vagonundan / ince uzun parmaklarında eriyor cıgarası (KK, s. 95)

2.6.14.3. Mesafe ve ölçü

Ara, uzaklık olarak adlandırabileceğimiz *mesafe* kavramı, Attilâ İlhan'ın son dönem şiirlerinin söz varlığı içinde yer aldığı için ulaşım genel kavram alanına bağlı bir alt başlık altında değerlendirilmiştir.Şairin kelime haznesi incelendiğinde *uzak* kelimesinin frekansının en yüksek olduğu görülür. Bu durum Attilâ İlhan'ın son dönemlerinde çocukluk döneminden uzakta olmanın şairin duygu dünyasında bıraktığı izlerin etkisine bağlanabilir.

Mesafe ve ölçü kavram alanına dâhil edebileceğimiz söz varlığı kelimelerin frekanslarına göre *uzak* (31), *uzun* (14),*kalın* (14),*ince* (8),*derin* (6),*yarı* (5),*küçük* (5),*kısa* (4),*yüksek* (4),*dip* (2), *eksik* (1), *fazla* (1),*geniş* (1),*kariş* (1),*kocaman* (1),*litre* (1),*metre* (1),*ölçü* (1),*sağ* (1),*upuzun* (1) şeklinde sıralanmaktadır.

Son dönem kitaplarından *Ayrılık Sevdaya Dahil* kitabında *dip* kelimesi kullanımı itibariyle genellikle şairin duygusal duygu durumlarını ortaya koyar. Hatta denizin dibinden gelen deprem dalgası *Bakarsak* şiirinde *zarif bir uğultu*'ya işaret eder. *Kalın* ise *kalın buğular*, *kalın bir baş ağrısı* gibi olumsuz çağrışımlarla sunulur. Kalın karşıtı *ince* kelimesiyle doğaya ilişkin aktarmalar yapar. *İncecik buz tozu* bunu ifade eder. Çizilen kadın tasvirlerinde *kalın dudaklı* kadınlara işaret ederken aynı zamanda bu kadınların betimlemelerinde *ince*, *zarif görüntüsü* de çizilmektedir. *Uzun*, bir kişi tasvirinde *uzun ve beyaz eller* dikkat çeker. Bu görüntüyü *kısa kirpikler* tamamlar. Kullanılan en önemli ve dikkat çeken kelime *uzak*'tır. Uzaklık kimi zaman yalnızlık kimi zaman da özleme işaret eder. *Uzaktan gelen ağır çay kokuları*, *uzak mavi bir şehir*, *uzaktan gelen keman sesleri*, *uzak bir deniz kokusu*, *uzak telefonda ağlayan kadın* gibi tasvirler uzakta olan, beklenen ve hasreti duyulan bir durum olduğunu işaret eder. Şairin uzakla ilgili ani duygu değişimleri yaşanan şiirler ön plana çıkar.

Ayrılık Sevdaya Dahil kitabında yer alan şiirlerde *mesafe* ve *ölçü* kavram alanında değerlendirdiğimizde şiirlerde yer aldığını görmekteyiz.

- **derin**

Mevkuf şiirinin ikinci serisinde yer alan *Acı Mavi Bir Kız* şiirinde *kalabalığa doğranmış derinlemesine yalnız / bildiri dağıtırken sokakta tutuklanmışlar* (ASD, s. 29)

- **dip**

Bakarsak şiirinde *fazlasıyla ısındı deniz / kaynadı kaynayacak /dipten bir deprem yaklaşıyor /suyun üzerindeki buğuya bakarsak* (ASD, s. 46)

Her Şeyi Birden İstemek! şiirinde *tekrar loş yalnızlıkların dibindeyim / sararmış yaprakların usulca savrulduğu* (ASD, s. 71)

- **geniş**

Sarhoş Bir Kadın Balladı şiirinde *içindeki çöl çok daha geniş / nasıl bir susamak içebilse denizi* (ASD, s. 14)

- **ince**

Tığ Örgüsü Yaşlı Kadın Balladı şiirinde *tel tel ürettiği ince ayrıntılı / daha mı yumuşak ipek yumuşaklığından* (ASD, s. 19)

Kar Yağan Bir Sarışın şiirinde *kısa kirpiklerinde incecik buz tozu / elleri beyaz ve uzun / kimseye anlatamadığım /gülümsemesi solgun yalan yanlış* (ASD, s. 54)

Çarıçın'de Geçen Kış şiirinde *uzun ve beyaz ellerini çaresiz kavuşturmuş / kısa kirpiklerinde incecik buz tozu* (ASD, s. 60)

- **kalın**

Unutulmuş Kızlar Balladı şiirinde *ıslak sıcaklığından kalın dudaklarının / unutulmuş kızları mevsimlik sevdaların* (ASD, s. 13)

Mevkuf şiirinin üçüncü şiirinde yer alan *Hep Aynı Trenler* şiirinde *kalın buğular kuşatmış boy boy semaverleri / Tatiana İvanovna'yla oturup bir çay içebilseydik* (ASD, s. 30)

Kim Arar Kim Sorar şiirinde *gördüğü o değil elbet bir başkası / suratı aşınmış boyanmaktan / kalın bir baş ağrısı / beynini yiyip bitiriyor* (ASD, s. 41)

Profili Oğlan Çocuğu şiirinde *sevmek kalın bir tünel bir kere girildi / artık anlamı yok gecenin gündüzün* (ASD, s. 66)

- **karış**

Kim Arar Kim Sorar şiirinde *kollarını iki taharrinin omuzlarına atmış / sakalı bir karış / suratı allak bullak* (ASD, s. 40)

- **kısa**

Kar Yağan Bir Sarışın şiirinde *kısa kirpiklerinde incecik bu tozu / elleri beyaz ve uzun / kimseye anlatamadığım / gülümsemesi solgun yalan yanlış* (ASD, s. 54)

Çarıçın'de Geçen Kış şiirinde *uzun ve beyaz ellerini çaresiz kavuşturmuş / kısa kirpiklerinde incecik buz tozu* (ASD, s. 60)

Soğuk Bir İntihar şiirinde *yıldızlar damlıyordu parmak uçlarından / kısa kirpiklerine ne kızlar asılı* (ASD, s. 67)

- **kocaman**

Çarıçın'de Geçen Kış şiirinde *kararmış bir çan gibi çınlıyor / donmuş gölün üstünde akşam ayazı / kararmış ve kocaman* (ASD, s. 61)

- **küçük**

O Plajda Onsuz / 5 şiirinde *geçen yaz gibi bu yaz da / kumlarda küçüklü büyüklü / aynı çocuk kalabalığı* (ASD, s. 88)

- **sağ**

Mevcutlu şiirinde *tedirgin bir adam sağındaki taharri / solundaki şapkalı dudakları mor* (ASD, s. 26)

- **upuzun**

Profili Oğlan Çocuğu şiirinde *elleri soğuk ve saydam upuzun gelirdi / gözlerinin beyazını kırmızıya çevirmiş* (ASD, s. 66)

- **uzak**

Ah Kızlar Ulan Kızlar Balladı şiirinde *her gece uykusuzluk her sabah zorluk / mutluluk size uzak ne desem yalan kızlar* (ASD, s. 20)

Flash-Back şiirinin ilk serisinde yer alan *Yoksa Geldiler Mi* şiirinde *andante bir keman uzaktan bölük pörçük / bir rüyadan ötekine illegal taşınan* (ASD, s. 31)

Flash-Back şiirinin ikinci serisinde yer alan *Belki Sabaha Karşı* şiirinde *belki sabah semaver ağır çay kokusu / sis düdüklere ki uzaktır korkuludur* (ASD, s. 33)

Kim Arar Kim Sorar şiirinde *hava durgun yaprak kımıldamaz / uzak laternaların aydınlatığı geceyi / kim arar kim sorar* (ASD, s. 39)

Uzak Köpekler Gecesi şiirinde *uzak köpekler gecesi / dağıtır yıldız tozlarını / kederli ve yorgun havlamalr* (ASD, s. 51), (ASD, s. 52)

Kar Yağan Bir Sarışın şiirinde *uzak mavi bir şehir / yıldızlı çan kulelerinden / alaşılmaz hangisidir* (ASD, s. 54)

Çarıçın'de Geçen Kış şiirinde *her şey bu kadar eski / niçin bu kadar uzak* (ASD, s. 59), (ASD, s. 60)

Profili Oğlan Çocuğu şiirinde *artık anlamı yok gecenin gündüzün / uzak uzak imdat sinyalleri verirdi / sabahtan akşama bütün gün* (ASD, s. 66)

Ayrılık Sevdaya Dahil / 1 şiirinde *gizli bir yılan gibi yuvalanmış / içimde keder / uzak bir telefonda ağlayan / yağmurlu genç kadın* (ASD, s. 75)

Ayrılık Sevdaya Dahil / 2 şiirinde *rüzgâr / uzak karanlıklara sürmüş yıldızları / mor kıvılcımlar geçiyor / dağınk yalnızlığımdan* (ASD, s. 76)

O Plajda Onsuz / 4 şiirinde *sen ve ben / uzak bir yoldan gelmişiz / göz alabildiğine Ilıca koyu* (ASD, s. 86)

O Plajda Onsuz / 5 şiirinde *sadece ben farklıyım / biraz dalgın ve uzak / bir hayli karamsar / biliyorsun* (ASD, s. 89)

Pusudaki şiirinde *gece bir anda yıldız / bahçe bir anda çiçek / uzaktan denizin kokusu / karanlıkta kımıldayan böcek* (ASD, s. 109)

- **uzun**

Unutulmuş Kızlar Balladı şiirinde *yalnızlığa uzun kanlıca'da bir çınar / savrulan yaprakları hicranlı sonbaharın / unutulmuş kızları mevsimlik sevdaların* (ASD, s. 12)

Uzak Köpekler Gecesi şiirinde *silerek elleriyle beyaz ve uzun / soğuk buğusunu uykusuzluğunun* (ASD, s. 53)

Çarıçın'de Geçen Kış şiirinde *uzun ve beyaz ellerini çaresiz kavuşturmuş / kısa kirpiklerinde incecik buz tozu* (ASD, s. 60)

Ayrılık Sevdaya Dahil / 4 şiirinde *bilekleri bembeyaz kuğu boynu / parmakları uzun ve ince* (ASD, s. 78)

O Plajda Onsuz / 1 şiirinde *93 senesinin en uzun günü / akşam / güneş dehşetle çekilip kaybolduğunda / vahşi ve dokunulmaz / şiirlerinle gelirsin* (ASD, s. 83)

- **yarı**

Kalk Gidelim Kadınlar Balladı şiirinde *yarı ömrü meyhane yarısı berber / aşk faslını unuttuk / hay allah pardon* (ASD, s. 18)

Uzak Köpekler Gecesi şiirinde *çıktı yarıgece devriyesi / 21. Mızraklı Süvari Alayı'nın / Dnieperopetrovsk Garnizonu'nda* (ASD, s. 51)

Her Şeyi Birden İstemek! şiirinde *kederlerimiz kalındı sevinçlerimiz çabuk / yaşamadan dağılıyor yarısından çoğu* (ASD, s. 70)

Kimi Sevsem Sensin kitabında *derin* kelimesi gizemli durumlara işaret eder. Kendi içinde çıkmazlar yaşayan şair, *içi başka dışı başka* olan bireyi betimler. Şairin yaşadığı zıtlıklar, korkular adeta gün yüzüne çıkar. *İnce genç bir kız* elleri kelepçeli olarak yer alır. Özellikle dönemin siyasi havasının izleri görülür. *Kalın; kalın sonbahar hüznüleri, kalın ışıklar* şeklinde betimler. *Uzak* kelimesi *uzakta çan sesi, uzaktan gelen piyano sesi, uzaktan gelen çocuk sesleri* hep bir mesafeyi anlatan tasvirlerdir. *Uzun* kelimesi *uzun ve matruş adamlar* betimlemesiyle yer alır. Tasvir edilen adamlar genellikle uzun boyludur.

- **derin**

M'ba şiirinde *fildişi sahili'nden tam-tamlar / ne kadar gizemli / ne kadar derinden* (KSS, s. 72)

İkinizden Hanginiz? şiirinde *bakır çalığı gözleri / derin yer yer / eflatuna çalıyor* (KSS, s. 79)

Hesap Kitap şiirinde *mapushanede gece / dışardakinden çok daha kalın / fosforlu ve derin* (KSS, s. 94)

- **eksik, fazla**

Yalnızlığı Denemek şiirinde *içinde başka dışında başkasın / eksiğin fazlana elbet bulaşacak* (KSS, s. 19)

- **ince**

Ne Kadar İzmir / 2 şiirinde *ay ışığında donuk ince ve uzun / soru işaretleri midir gece leylekler / sabahlara kadar sordukları nedir* (KSS, s. 60)

Bana Bir Şimşek Çak şiirinde *o ince kız çocuğu gün doğmadan her sabah / bir hapisneden nezarethaneye / kelepçeli götürülüyor* (KSS, s. 96)

- **kalın**

Ne Kadar İzmir / 1 şiirinde *gözleri kalın sürmeli kirpikleri rimel / kumral saçlarını Avrupa kestirmiş / o hangi kadın dudakları yürek boyalı* (KSS, s. 59)

Ne Kadar İzmir / 4 şiirinde *parlak yeşil körfezde civalı ışığın kalınlığı / sıcaklığın krallığı mutlak artık ne ses ne soluk* (KSS, s. 65)

Ne Kadar İzmir / 5 şiirinde *kalın sonbahar hüznüleri / mektepler açık / Türküz cumhuriyetin göğsümüz tunç siperi / soğuk denize dalıp çıkan karabataklar* (KSS, s. 66)

Hesap Kitap şiirinde *mapushanede gece / dışardakinden çok daha kalın / fosforlu ve derin* (KSS, s. 94)

Bana Bir Şimşek Çak şiirinde *durmadan değişen o mevsimde / dağlarda kalın / omuz omuza bulutlar / çok fena kalabalık / ellerim çıplak* (KSS, s. 95)

- **kısa**

Bana Bir Şimşek Çak şiirinde *Galiyef Yoldaş ne olacak / Avrasya'da hala mazlumların uğultusu / kısa bozkır atlarının nallarından / gizli kıvılcımlar ki etrafa saçılıyor* (KSS, s. 98)

- **küçük**

Yalnızlığı Denemek şiirinde *sevmek insanın yüreği kadar / küçükse büyüğünü taşıyamazsın* (KSS, s. 19)

Di'li Geçmiş / 2 şiirinde *aydınlığı bu kadar soğutabilmek ne zor / bulutları küçük camlara sığdırabilmek / mahzun yolcuların baktığı pencerelerdeki* (KSS, s. 56)

Ne Kadar İzmir / 3 şiirinde *Zeki Bey'in kahvesi nargileler rafta lejyoner / yandan çarklı bir*

/ ıhlamur iki/ adaçayı üç / küçük Talat Bey dalgın / Kafkasya'da mıdır? (KSS, s. 63)

- **uzak**

Di'li Geçmiş / 2 şiirinde *deniz kuşları mavi beyaz tuzlu rüyalarına / gülcemal yola çıkmış iki baca dört direk / uzak çan sesi gezinti güvertesinden* (KSS, s. 56)

Di'li Geçmiş / 3 şiirinde *Boğaziçi'nde yağmur dumanı edebiyat-ı cedide / uzakta bir piyano onu bişüphe bir kadın çalıyor /Cenap Şehabettin'den kalktı inşirah kime uğrayacak* (KSS, s. 57)

Ne Kadar İzmir / 3 şiirinde *tuzlu ve uzak temmuzları Osmanzade'nin / şu geçen tramvay mıdır iskele'ye / Çatalkaya'da yıldız yağmuru kızılca kıyamet* (KSS, s. 62)

Kanlıca'da Mehtap şiirinde ve *Eşref Ağa'dan / bülbüllere inat / aşıkâne bir feryat / ki uzaktaki / münzevi bir piyanodan / rüyalarımıza giriyor* (KSS, s. 77)

Sonra O Güller şiirinde *sonra o sıcak / o çocuk gülüşleri uzaktan / içine sanki yıldızların aktığı* (KSS, s. 87)

- **uzun**

Di'li Geçmiş / 1 şiirinde *gecenin karanlığında uzun adamlar / yanlış bir yağmurun iplerine dolaşmış / daha yanlış bir yalnızlığa doğru gidiyor'* (KSS, s. 55)

Ne Kadar İzmir/2 şiirinde *ay ışığında donuk ince ve uzun / soru işaretleri midir gece leylekler / sabahlara kadar sordukları nedir* (KSS, s. 60)

Mustafa Suphi'nin Neferi şiirinde *uzun ve matruş bir adam / kaybolmuş piposunun dumanları arasında / elleri bir kitabın Rusçası / sanki Bakü'dedir* (KSS, s. 80)

Mustafa Suphi'nin Neferi şiirinde *uzun ve matruş adam / ne kadar da uzun / yorgun elleri / parmakları adeta / yerlere akıyor* (KSS, s. 81)

- **yüksek**

Mustafa Suphi'nin Neferi şiirinde *Aynalıçeşme'de bekar odası / nemli soğuk o boşluk / o kadar تنها ki / insanın fısıltısı / yüksek tavanında yankılanıyor / camları sıırılsıklam / donuk bir boşluk* (KSS, s. 80)

Korkunun Krallığı kitabında *derin, derinlerden gelen deprem titreşimleri'*nden şairin korku ve gerilimli hava yaşadığının göstergesidir. Deprem şairin yaşadığı iç çatışmanın işaretidir. Havada *ince bir yağmur* vardır. Bu hava serez çarşısında idam edilen Şeyh Bedreddin'e gazel yazar. Attilâ İlhan'ın duygu ve düşünce dünyası için oldukça önemli kişilere atıfta bulunan şair için Nâzım Hikmet özel bir yerdedir. Onun mücadelesini onurlu bir direniş olarak değerlendirir. Hatta bununla da kalmayarak yurt dışındaki faaliyetlerinde aktif olarak bulunur. Diğer kitaplarda görülen *upuzun bir adam* vurgusu *Korkunun Krallığı*'nda da görülür.

Son dönem kitaplarını genel olarak değerlendirdiğimizde şairin uzaklık ile ilgili bir derdi olduğunu görürüz. Diğer kitaplarda olduğu gibi *Korkunun Krallığı* kitabında yoğun bir uzaklık duygusu yaşar ve şiirlerinde muhataplarına yaşatır. Bu bağlamda; *uzak çocukluk, uzak mavi bir kız, uzak bir kız, uzak Boğaz, uzaktan sırtlan kahkahaları, uzakta vuran davul, uzak çan sesleri, uzakta bir uğultu* gibi kullanımlar ulaşılamayan ve ulaşılmak istenen kişi ve nesnelere betimler.

- **derin**

Ağustos, Kuşluk şiirinde *adamakıllı bir deniz / sıcak ve buharlı / deprem titreşimleri / derinliklerinden* (KK, s. 49)

O Eski Adamlar / 4 şiirinde *sonra keder başka bir derinliği olan hiç kullanılmamış / sanki bir kanser gizlice büyüyor içinde bir yerlerde* (KK, s. 105)

- **ince**

Issızlığın Çılgılığı şiirinde *soğuk tenhaliğinde kaşları alnının / ince bir hayretle sanki donmuştur* (KK, s. 19)

Şubat, Sabah şiirinde *daha dün hepsi çocuktu / tüy kalem gibi ince uzun* (KK, s. 51)

Şeyh Bedreddin-i Simavi'ye Gazel şiirinde *ince bir yağmura gerçi asılmıştır / Serez Esnaf Çarşısı'nda- / uzadıkça uzar gölgesi darağacından / o asırdan bu aşıra* (KK, s. 61)

O Eski Adamlar / 1 şiirinde *bir an Mustafa Kemal göründü yataklı vagonun / ince uzun parmaklarında eriyor sigarası* (KK, s. 95)

- **kalın**

Batan Bu Köhne Şileb şiirinde *eğer bulabilirsen ölü bir kar getir / beyazlığı kalın bir su gibi uzayan* (KK, s. 20)

On Sekiz şiirinde *belki tortulu kalın bir nehir /belki bir şehir / bir nehir gibi uğultulu / elektrik bilemiş kaldırım taşlarını* (KK, s. 35)

O Eski Adamlar /3 şiirinde *İsviçre dönüşü İstanbul'a uğramış / hep öyle mütehakkim / gözleri çakmak çakmak / kalın dudakları yeşile çalar sarı* (KK, s. 102)

- **küçük**

Acemişirân şiirinde *o mahzun küçük hanımları o telkâri halayıkları / mehtabın sihri canlandırır yıkılmış eski konakları* (KK, s. 75)

- **litre**

Ağır Kan Kaybı şiirinde *birkaç litre kan bir hayli kemik epeyce korku* (KK, s. 27)

- **metre**

Korkunun İsi şiirinde *hayatı büyük bir yanılma / pekteş holding'in metresi / yani sırlısklam mutsuzdu* (KK, s. 16)

- **ölçü**

Bambaşka şiirinde *başka başka tadlar algıladığımız / yoğunluğu başka ölçüsü başka / romanlar çıkardı yaşayışlarından* (KK, s. 83)

- **upuzun**

O Eski Adamlar /4 şiirinde saçaklı şapkasının altında upuzun bir adam / yosun mavisi traş olmuş köşeli suratı sinekkaydı (KK, s. 103)

- **uzak**

Ölmek Zamanı şiirinde uzak bir kız sisli mavi susarsa / acılarla yüklüdür suskunluğu (KK, s. 29)

Ölmek Zamanı şiirinde uzak mavi kız dalgasız bir su / ah onun yalnızlığı benim yalnızlığım (KK, s. 30)

On Sekiz şiirinde belki arka bahçeye uzak çocukluğundan / morsalkım kokuları böğürtlen tadı / yukarda haşarı uçurtmalar (KK, s. 36)

Şark-ı Karip Gazeli şiirinde müstağni ve asude / ballı bir mehtap ki başa bela / serviler biriktirir uzak çan seslerini / kaybolduğu yerde birdenbire belirir şehir (KK, s. 66)

Cehennem Kasidesi şiirinde leopardlar sürüyor besbelli izimizi / uzaktan sırtlan kahkahaları / zehirli örümcekler sarmaşıklardan (KK, s. 68)

Hüzzâm şiirinde uzak Boğazdaki udun gittikçe hüzzam dalgınlığı / gecikmiş duygu depremlerinin usulca kımıldadığı (KK, s. 74)

Hisarbûselik şiirinde dehşetle bakışıldık kulak kabartıp geceye / uzakta vuran davul amansız silahlardı (KK, s. 76)

Muammer şiirinde birden eridiğini söylüyor görenler / uzak bir uğultuya kulak kesildiğini (KK, s. 90)

- **uzun**

Ölmek Zamanı şiirinde sanki bir bulmaca uzun bir sarmal / uzadıkça sersem eder adamı (KK, s. 29)

Şubat, Sabah şiirinde daha dün hepsi çocuktu / tüy kalem gibi ince uzun / yıkanmış bir bardak gibi / temiz ve çıplaktılar (KK, s. 51)

Aralık, Sabaha Karşı şiirinde gökyüzü kararmış gümüş / ay saklı bulutlar yakın / bunlar en uzun geceler (KK, s. 54)

Hisarbûselik şiirinde dehşetle bakışıldık kulak kabartıp geceye / uzakta vuran davul amansız silahlardı (KK, s. 76)

Gülşen'i Hatırlar Mısın şiirinde Gülşen'i hatırlar mısın / hani mavi kız / gökyüzünü sığdırmış uzun gözlerine (KK, s. 84)

O Eski Adamlar /1 şiirinde uzun boylu bir adam bilekleri kelepçeli / şair miymiş neymiş ihtimal Nâzım Hikmet (KK, s. 93)

O Eski Adamlar /1 şiirinde bir an Mustafa Kemal göründü yataklı vagondan / ince uzun parmaklarında eriyor cıgarası (KSS, s. 95)

- **yarı**

Işık Mezarlığı şiirinde Asmalımescit'te dolmuş durağı / yarı gece açıkça geçilmiştir (KK, s. 13)

Lâmia'yı görseydiniz şiirinde İzmir'e geçiyor yarı hayatı deniz / iftihar levhasında bu yıl da elbet (KK, s. 87)

- **yüksek**

O Eski Adamlar /1 şiirinde peronda delikanlı bir lokomotif / duman ve buhar / tekerleklerinde yüksek rampaların çetin soğuğu (KK, s. 95)

O Eski Adamlar / 4 şiirinde Suna Pastanesi'dir تنها yeşil briç masalarından / içerde üç tıbbiyeli behemehal götürülecekmiş (KK, s. 104)

O Eski Adamlar / 4 şiirinde vitrinleri Lâkerdacı Barba Andonyadis'in / Tatavla sarhoşlarının en yüksek rütbelisidir / işgalde mim mimle çalıştığını herkesten saklıyor (KK, s. 105)

2.6.15. Hükümet, siyaset

Türk toplumunun en eski geleneklerinden sayabileceğimiz devletçilik geleneği, devletin düzeni,devamlılığı ve bekâsı açısından oldukça mühimdir. Türk devletçilik geleneği oldukça köklü bir geçmişe dayanır. İnsan hayatında var olan siyaset, bilhassa şairin son dönemlerinde neredeyse şairin hayatının merkezindedir.

Attilâ İlhan, bulunduğu dönemdeki siyasi ve sosyal baskıları bizzat yaşamış olması ve hukuka aykırı birçok yaptırıma maruz kalmıştır. İlhan, sesini şiirleriyle duyurma yoluna gitmiştir.

Korkunun Krallığı kitabında yer alan korku temasının ana kaynağı 12 Eylül ara rejimi olmuştur. Bu gerilimli hava tüm çıplaklığı ile şiirlerde gözler önüne serilmiştir. Şair, o dönem yaşananlara adeta ayna tutar. Şiirlerde *özgürlük, bağımsızlık, hürriyet* gibi kavramların önemi farklı siyasi görüşler üzerinde örneklendirilip sunulur. O siyasete her konuda olduğu gibi farklı bir perspektifle sunar. Amacı yaşanan olayları kuru bir bilgi yığını şeklinde sunmaktan ziyade bunu bir şiirlerle daha şairane bir üslupla işleyip okuyucuların zihnine kazımadır. Bunun daha etkili bir yol olduğunu düşünmektedir.

İlhan'ın şiirinde yargı, yargılama, yargılanma ve hüküm verme gibi önemli temalar dikkati çeker. Bu bağlamda yalnızca belli bir politik ve toplumsal etkenlerle yapılan suçlamalar ve yargılamalar söz konusu değildir. Bu dönemde toplumcuların haksız biçimde tutuklanıp yargılanması ve yıllarını hapislerde geçirmeleriyle sıkça karşılaşırız. Sabahattin Ali'lerden, Nazım Hikmet'lerden, Can Yücel'lere kadar yolu hapishanelerden geçmemiş şair, yazar ve aydın yok gibidir. Attila İlhan da hapishanede kalmıştır. Ancak İlhan'ın şiirinde söz konusu yargılama / yargılanma gibi süreçler varoluşsal bir çerçevede de işlenir. İnsanın bu dünyadaki varoluşu sanki bir duruşma salonunda bulunma gibidir. *Bulut Günleridir* şiirinde *bir gizli duruşmadır dünya sürer gider / ellerimizde yüreklerimiz vurulmuş kumrular gibi* mısralarında da karşımıza çıkar. İlhan'ın insanı yalnızca politik ve tarihsel koşullar içinde değil varoluşsal koşullar ve sorunlar bağlamında da ele aldığını gösterir. Bu noktada yaşamın anlamı, yaşlılık ve ölüm gibi temalar da onun şiirinde yer alır. *İdam mahkumlarıdır aslında ihtiyarlar* dizelerinde ihtiyarları idam mahkumlarına benzetir.

Gözünü karakolda açan toplumcuların maruz kaldığı zorbalık ve işkencelere karşı bireyi iç dünyasından da derin ayrıntılar ve kesitler ortaya koyan yaklaşımıyla, söz konusu şairin şiirleri, insanın özgürlük ve adalet anlayışının da etkili bir poetik ifadesidir. Yalnızlığıyla yüzleşen ama ona yenilmeyen, acı çeken ama umudunu yitirmeyen insanın hüznü ve yaralı sesiyle konuştuğu şiirsel günlük, bir anlamda poetik tanıklık metnidir. *Kim çalar kapımızı kim görür yüzümüzü / gizli duruşmadayız üçüncü ağır cezada* diyen şair, başkaldıran tavrını ortaya koyar; *verirse halklar verir tarihte hükmümüzü / gizli de yargılansak üçüncü ağır cezada, yürü Attila İlhan yürü / yaş da yanar yanarsa kuru / günü gelir böyle doğru / yazmanın hesabı sorulur* ifadeleriyle şair doğru bildiği yoldaki macerasına işaret eder. Burada yine *yargılama* ve *hüküm teması* karşımıza çıkar.

Hükümet, Siyaset genel başlığı altında toplayacağımız kelimeleri *Hükümet, siyaset* ve *Bildiriler; belgeler* olarak iki alt başlık altında değerlendirebiliriz.

2.6.15.1. Hükümet, siyaset

Siyaset ve siyasete ilişkin unsurlar Attilâ İlhan'ın şiirinin gündeminde olan konulardandır. Şair bu dönemde 12 Eylül darbesini görmüştür. Özellikle kısa bir süre de olsa hapishane hayatını yaşaması ve hükümetin haksız uygulamalarına maruz kalması şairin siyaseti eleştirel bir tavırla şiirine taşımasına neden olmuştur.

Hükümet, siyaset kavram alanına dâhil edebileceğimiz söz varlığı kelimelerin frekanslarına göre *iştiraki (19), hürriyet (3), Teşkilat-ı Mahsusa (3), cumhuriyet (2), anti-emperyalist (1), devrimci (1), hükümet (1), istiklâl (1), Kısm-ı siyasi (1), Komünist (1), kurultay (1), meclis (1), model (1), non passaran! (1), parti (1), seçim (1), solcu (1), vekil (1), sağcı (1)* şeklinde sıralanmaktadır. Bu kelimelerin büyük bir çoğunluğu *Kimi Sevsem Sensin* kitabında yer almaktadır.

Anti-emperyalist kelimesi *M'ba* şiirinin son dizelerinde karşımıza çıkar.

(...)
 üstüne yoktur doğrusu
 oteli camdan terasında
 M'ba / başlı başına bir örgüt
 konuştuğu kim varsa
 o dakika anti-emperyalist
 o dakika Afrika'ya kazandırıyor
 (KSS, s. 73)

Şiirde yer alan *M'ba*'yı bir örgüt olarak yer alırken siyasi görüş bakımındansa *anti-emperyalist* düşüncüyü benimsemektedir. Mısranın devamında *Afrika*'nın kazanması söz konusudur. Bu durum siyasi açıdan dünyanın her yerinde bir siyasi buhranın söz konusu olduğunun göstergesidir. En önemlisi de şairin bulunduğu ortamda yaşanan bu huzursuzluklara hatta dünyadaki siyasi ve sosyal çalkantılara duyarsız kalmaması söz konusudur. Bu bir nevi şair, bunu görev telakki eder.

Döneminin siyasi ortamında şair; fakülte kapısında vurulan devrimci öğrencilerden ve hükümet önünde Kubilay'ın şehit edilmesinden bahsederek tüm baskı ve şiddete rağmen cesurca bir tavır sergilemiş; bu haksız muamelelerin karşısında durmayı tercih etmiştir. Ancak; politik amaçlarla şiiri kirlletmeye karşı durmuştur. Düşüncelerini özgür bir biçimde dile getirmiş eleştirilerini dozunda kullanmasını bilmiştir. Ona göre, doktrinleri şiirin kılığına bürünmezse tatsızlaşır.

Di'li Geçmiş / 3 şiirinde ailesiyle ilgili geçmişe dair yaşanmışlıklara da rastlanmaktadır. *Peder Bey merhum Selanik'te şehîd-i hürriyet / ah nerde mülâzimler o eski Mülâzimler* mısralarıyla adeta çocukluk yıllarındaki sis perdesini aralayan şair; özlemini de dile getirdiğini görürüz.

Bana Bir Şimşek Çak şiirinde, ileri görüşlülüğü ve zekasına hayran olan ve düşünce hayatının mihenk taşıını oluşturan *Gazi Mustafa Kemal Atatürk*'ün *hürriyet ve istiklâl benim karakterimdir* sözü doğrudan şiirde yer almaktadır. Mustafa Kemal Atatürk'ü tam bir bilim adamı olması; bağımsızlık, vatanın kurtuluşundaki emperyalist güçlere karşı onurlu duruş sergilemesi sebebiyle kendine düstur edinmiştir. Attilâ İlhan, kendi devrinin karmaşası içinde doğrunun yanında olarak ulu önderi yolunu aydınlatan bir ışık olarak görür. *Sonra O Güller* şiirindeyse *Kemalist fedailer*'den bahseder.

Korkunun Krallığı kitabında *On Sekiz* şiirinde *maviliğin gözlerine sığmayan sonsuzluğu / o ilk hürriyet sarhoşluğu* mısrasından anlaşılacağı üzere Mustafa Kemal kastedilmektedir. Her fırsatta onun görüş ve tecrübelerinden faydalanır. Attilâ İlhan için vatanı koruma ve yükseltme bilinci bir görevdir.

Dönemin değişik siyasi oluşumları, son dönem kitaplarından *Korkunun Krallığı*'ndaki *O Eski Adamlar / 2* şiirinde yer alan *Nurettin Kalben spartakist Hüsamettin Usta / iştirâkiyun'dan* mısrası ve *Kimi Sevsem Sensin*'ndeki *Di'li Geçmiş*' şiirinde *Teşkilât-ı Mahsûsa Teşkilatı*'nın üyelerinden *Teşkilât-ı Mahsûsa'dan Kolağası Fikri Bey tirova* ; aynı kelime *Sonra O Güller* şiirinde *Teşkilât-ı Mahsûsa artığı* ve *Yakup Cemil Bey çoktan / Teşkilât-ı Mahsûsa'dan kovulmuş* mısralarıyla dönemin farklı iki siyasi oluşumlarını gözler önüne serer. Bunlara ek olarak *Korkunun Krallığı* kitabındaki *O Eski Adamlar / 1* şiirinde siyasi bir diğer ideoloji olan komünist anlayışın Nâzım Hikmet üzerinden anlatıldığı mısralar şiirlerde ön plana çıkar.

(...)

bütün gazetelerde büyük komünist tevkifatı
Kısm-ı Siyasi'den onu Mevcutlu getirdiler
gözleri mavi mavi mahun başında meşin kasket
uzun boylu bir adam bilekleri kelepçeli
şair miymiş neymiş ihtimal Nâzım Hikmet

mahkemesi Ankara'da idamdan görülüyor

(KK, s. 93)

Şaire göre, *Cumhuriyet* rejimi modern, demokratik bir sistem olup Türk insanının koşullarına çok uygun bir siyasi sistem olarak sunulmaktadır. Çünkü; Attilâ İlhan, 1925 yılında doğmuştur ve kendini bir cumhuriyet çocuğu sayar. Bu bağlamda *Ne Kadar İzmir / 5* şiirinde *Cumhuriyet* kelimesine sıkça yer verir. Özellikle *Türkün cumhuriyetin göğsümüzün siperi* 10. Yıl Marşı'mızın sözlerine içinde yaşadığı coşkuyu da dâhil ederek kendi öğrenciliği üzerinden anlatan Attilâ İlhan, şiirin devam eden mısralarında *iskeleden kalktı cumhuriyet vapuru / akşam* mısralarıyla kurtuluşa dair umudunu anlatırken aynı zamanda bize çocukluğunun İzmir'ini resmetmektedir.

Zaman zaman demokratik düzen anlayışını kaybetme korkusu yaşayan şair; *Korkunun Krallığı* 'nda yer alan *Şetârabân* şiirinin ikinci bölümünde memleketin içinde bulunduğu şüpheleri ve tedirginlikleri dile getirilir.

(...)

*çok ilerlemişti mevsim su dumanı içindeydik
çalgılar çoktan tükenmişti çığrından çıkmış bir geceydik
meclisin akıbetinden zaten endişeliydik
geldiler dağıldı soframız heyecanımız gitti*

(KK, s. 77)

Politik olayların çağrışımlar halinde verildiği *O Eski Adamlar / 4* şiirinde dönemin siyasi platformdaki şahsiyetlerin faaliyetlerine de yer verilir. *Sarı Mustafa* isimli kişiden bahseden şair; *bu Sarı Mustafa'dır partide hizip örgütüyor* mısrasıyla bir nevi dönemdeki siyasi hareketlilikler konusunda da bilgilendirir.

Genelde siyasi hayatla iç içe olan şiirlerde slogan olarak da değerlendirebileceğimiz birtakım kelimeler içerir. Bu başlık altında adeta dillere pelesenk olan *non passaran (no pasaran)* sözü şiirin şiirinde de yer almaktadır. Bu sözü detaylı incelediğimizde, *non passaran (no pasaran)*, 1936 İspanya iç savaşı sırasında anarşistlerin kullandığı *geçit yok* anlamına gelen slogandır. Bir devrimci sözü olan bu slogan *Kimi Sevsem Sensin* kitabında

sevilen şiirler arasında yer alan *Ne Kadar İzmir / 4*'te anlamına uygun biçimde geçmektedir.

(...)

*yağan güneş tozudur billûr palmiyelerden
ne çok ağustos böceği / yalnızlığa uzayan
deniz süt liman / yaprak kımıldamıyor
İspanya'da iç savaş non passaran!*

(KSS, s. 64)

Belli bir konuya dikkat çekmek amacıyla düzenlenen açık hava toplantısı olan mitingler şair için demokratik hayatın vazgeçilmez unsurudur. *Balkan Harbi'nden önce az halt karıştırmamış bunlar / Benaroya'nın amele mitinglerinde nutuk çekmeler filan* mısrasında *amele mitingleri* olarak kastedilen kanaatimizce *işçi haklarını savunan bir miting* 'tir.

2.6.15.2. Bildiriler ve belgeler

Resmi bir makam, kurum, kuruluş ya da parti, dernek gibi herhangi bir toplulukça herhangi bir durumu kamuoyuna açıklamak, bildirmek için yayımlanan yazılı açıklama olarak açıklayabileceğimiz bildiri ve belgeler, sınırlı sayıda da olsa şiirlerin söz varlığı içinde yer almaktadır.

Bildiriler ve belgeler kavram alanına dâhil edebileceğimiz söz varlığı kelimelerin frekanslarına göre *bildiri (1)*, *ferman (1)* şeklinde sıralanmaktadır.

Siyasi düşünce ve anlayışın resmi kurumlara iletilmek amacıyla yazılı bir belge şeklinde muhatabına oluşturulan tebligat olan bildiri, *Ayrılık Sevdaya Dahil* kitabında yer alan üç seriden oluşan *Mevkûf* şiirinin ikinci bölümünde yer alan *Acı Mavi Bir Kız* şiirinde *bildiri dağıturken sokakta tutuklanmışlar* mısrası yer alır. Bu dönemin baskı ve zulüm ortamı adeta gözler önüne serilir.

Tuğralı padişahın emirleri olan *fermanlar*, şiirde döneminin saltanat anlayışına göndermede bulunmak amacıyla bir motif olarak kullanılmıştır. *Gün bu gün saat bu saat / diyalektiğin fermanıyız biz* mısralarıyla adeta bir başkaldırı söz konusudur. Demokratik

hayatın karşısında duran saltanat anlayışı, dönem içindeki dönüşümün getirdiği kargaşa ve kavga ortamını şairin son dönem şiirlerinde oldukça geniş ölçüde yer alır.

2.6.16. Yasama ve hukuk, güvenlik, şiddet ve suç

Attilâ İlhan, dönemin siyasi baskılarına birebir şahit olmuş; hatta işkencelere maruz kalmıştır. Bilhassa son dönem şiirlerinin yazıldığı yıllar göz önüne alındığında şiirlerinin anlam alanı içerisinde bu durumun daha fazla ön plana çıktığı görülür. Bu bağlamda *Korkunun Krallığı*'nda 12 Eylül 1980 darbesi döneminin, *Kimi Sevsem Sensin*'de 1950 yılları, *Ayrılık Sevdaya Dahil*'deyse 1990'li yılların nabzı tutulur. Ülkenin bu buhranlı dönemlerinin izleri şairin şiirlerine sirayet etmiştir.

Yasama ve hukuk, Güvenlik, Şiddet ve suç kavram alanı içerisindeki kelimeler üç alt başlık altında incelenecektir.

2.6.16.1. Yasama ve hukuk

Yasama ve Hukuk, devlet sistemleri içerisinde *adalet*'i temsil eder. Devletler ancak sağlam bir kanun ve adil düzen anlayışıyla yönetilirse devamlılığını sürdürebilir. Bu bağlamda *Yasama ve hukuk* kavram alanına dâhil edebileceğimiz kelimelerin söz varlığı frekanslarına göre *divan-ı harp-i örfi* (1), *duruşma* (2), *hak* (1), *kanun* (1), *kural* (1), *mahkeme* (1), *sanık* (1) şeklinde sıralanmaktadır.

Kimi Sevsem Sensin'in sevilen şiirlerinden *Ne Kadar İzmir / 5*'te Osmanlıca sıkıyönetim, İttihad ve Terakki hükümeti zamanında kurulan ve oldukça sert kararlar alan sıkıyönetim mahkemesi olan *Divan-ı harp-i örfi* kelimesi *hükümet önü'nde Kubilây'ı kesmişler / divan-ı harp-i örfi / Menemen'de sehpar / sehpar* mısrasında özellikle sehpa ile idam cezasının uygulanışına bir göndermede bulunur. Şair son dönem şiirlerinde bu tür haksız uygulamalarla karşılaşmış ve bundan duyduğu üzüntüyü şiirlerinde yansıtmıştır. Bu şiirlerde genellikle Attilâ İlhan'ın *ben* duygusundan *düşünce adamı* olgusuna ulaştığının göstergesidir.

Aynı kitapta yer alan *Bana Bir Şimşek Çak* şiirindeyse hukuk kurallarının vazgeçilmezi olan mahkemeler yer alır. *Çok yanlış anlaşılıyordum / hesabım yanlış bir mahkemede görülüyor* mısralarıyla karşımıza çıkar . Şairin bu dönemdeki bahsettiği mahkemeler ve bu mahkemelerin adaletsiz uygulamaları şairin şiirlerinin de konusu olmuştur. Attilâ İlhan bu şiddete zaman zaman da maruz kalmış biri olarak dönemin siyasi anlayışına ciddi eleştirilerde bulunur.

Mahkeme ile bağlantılı olarak *duruşma* kelimesi *Yani Epeyce Zindan* şiirinde yine *Kimi Sevsem Sensin*'de yer alır. *Sağırkların Sansaryan Hanı / birkaç duruşma arkasından* dizeleriyle yer alır. Sansaryan Hanı, bu dönemde siyasi suçluların yargılandığı mahkemelerdir. Attilâ İlhan da burada yargılanmıştır. Ülkece geçirilen bu hassas dönemler şairin hayatında derin izler bırakmış ve Attilâ İlhan şiirlerinde de oldukça fazla yer almaktadır. Aynı kelime *Korkunun Krallığı*'nda yer alan *Ölmek Zamanı* şiirinde de yer almaktadır.

(...)

*tekrar tekrar sizi duruşmaya çağırırlar
geç vakte kalır sorgular bitmez ama
hapislik nedir ki / unutulmak asıl sorun*

(KK, s. 31)

Aynı kitapta yer alan *Nöbet Değişimi* şiirinde *hak* ve *kural* kelimeleri aynı şiirde yer almaktadır. Bu mısralar açıkça bir hak arayışının izlerini taşır.

(...)

*yeryüzünde çok fazla bir yalnızlığım
başka yalnızlara hak tanımayan
biliyorum kuralları bozduğumu
yerimi uysal birine bırakmalıyım*

(KK, s. 43)

Yine aynı kitapta *kanun* yani yasa *Arabesk* şiirinde kanun kelimesi dönemin istibdat rejimine dolaylı yoldan bir eleştirel tavırla *ne kanun tanıyor ne de kitap* dizisinde adalet anlayışından uzak bir dönem olduğu net bir şekilde vurgulanmıştır.

Kimi Sevsem Sensin kitabındaki *Bana Bir Şimşek Çak* bölümünde şair, yakın dönemi mercek altında alır. *Sanık* kelimesi Sonra O Güller şiirindeyse *Kürt Mustafa Divan-ı Harbi'nde sanık* mısrasıyla yer alır.

2.6.16.2. Güvenlik

Maslow'un *İhtiyaçlar Hiyerarşi'sinde* hemen fizyolojik ihtiyaçlardan sonra yer alan *Güvenlik / Güven Duyma İhtiyacı* insanın en temel ihtiyaçlarından birisidir. Kişiler kendini koruma ihtiyacı hisseder. Güvenlik devletler tarafından yasalarla ve güvenlik güçleriyle koruma altına alınmıştır (Maslow, 1943: 370-396).

Attilâ İlhan şiirlerinde dönemin siyasi buhran yaşadığını vurgulamak suretiyle güvenlik anlayışına yönelik de bir memnuniyetsizlik içindedir.

Güvenlik kavram alanına dâhil edebileceğimiz söz varlığı kelimelerin frekanslarına göre *tutuklanma (5),nöbet (4),sorgu (4),alarm (2),devriye (2),fedai (1), kelepçe (1)* şeklinde sıralanmaktadır.

Alarm; Korkunun Krallığı'nda yer alan *Korkarım* şiirinde sevgilisinden bahsederken bir benzetme unsuru olarak kullanır. *Gözleri yangın başlangıcıdır / dudakları kırmızı alarm* şeklinde yer alan mısradaki sevgilinin kırmızı dudaklarına dair bir tasvir söz konusudur. *Ölmek Zamanı* şiirinin son bölümünde *alarm* kelimesiyle *devriye gezmek* yer alır.

(...)

uzak mavi kız dalgasız bir su
ah onun yalnızlığı benim yalnızlığım
içimizde gemiler ansızın yol kesiyor
ansızın beni de vururlar mı korkusu
izlendiğini sanmak her gece adım adım
şehrin karanlığında devriyeler geziyor
telsizde cızırtılar / cinayet alarmı

(KK, s. 30)

Devriye kelimesi *Ayrılık Sevdaya Dahil*'de yer alan *Uzak Köpekler Gecesi*'nde 21. *Mızraklı Süvari Alayı'nın Dnieperopetrovsk Garnizonu*'ndaki devriye gezmesine ithaf ederek *çıkıttı yarigece devriyesi* dizeleriyle bir nevi dönemin fotoğrafı çekilip okuyucuya sunulmuştur.

Kimi Sevsem Sensin'de *Sonra O Güller* şiirinde Kemalist fedailerin yarattığı mısralarıyla Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün fedailerine dikkat çeker.

Güvenlik kavram alanında ülke içinde asayişin sağlanamadığı durumda hukuk kurallarının işlenmesi durumunda suçluların tutuklanması halinde işlevselleşen *kelepçe* bir benzetme aracı olarak *hele hayatında bir sürgün varsa / kelepçe kuşlarının buz gibi uçtuğu* şeklinde kullanılmıştır.

Mavi Bir Kız şiirinde *bildiri dağıtırken sokakta tutuklanmışlar* mısrasında bir genç kızın demokratik hakkının sekteye uğratıldığının altı çizilir. Aynı kelime *Korkunun Krallığı*'nda *Arabesk* şiirinde *tutuklanma* yer alır.

(...)

ışığında usturular bileniyor

bıyıkları Marşandiz Katarı

zulasında eroini esrarı

tutuklandıkça yenileniyor

(KK, s. 17)

Aynı kelime *Korkunun Krallığı*'ndaki *Lâmîa'yı Görseydiniz* şiirinde *Lâmîa'nın cana yakın, yüzü aydınlık bir genç olduğu ve devamında Samsun'da tutuklandı / en büyük felaket / verem mi neymiş orası çok belirsiz* mısrasında çizilen görüntüde tutuklandığı hatta bu sırada hasta olduğu vurgulanır. Tutuklanmak *Kimi Sevsem Sensin*'de *Her Sabah Yanılmak!* şiirinde *elbet en kötüsü sokaklarda tutuklanmak* mısralarıyla vücut bulur.

Aynı kitapta *Aranıyor* şiirinde yine tutuklanan bir gence dikkat çekilir. *Fakültede tutuklanmış sınav çıkışı ansızın* dizelerinde yapılan hukuksuzluklar gözler önüne serilir. Şiirlerde tutuklanmanın genellikle genç insanlara uygulandığını görürüz.

Nöbet kelimesi *Nöbet Değişimi* adlı bir şiir adı olarak *Korkunun Krallığı*'nda yer alır. Bu şiirin bütününde şair, artık büsbütün ölüme hazırlanmaktadır. Aynı kitapta yer alan işkenceler ve 12 Eylül istibdat döneminin anlatıldığı *Cehennem Kasidesi*'nde yer alır.

(...)

silahlar doldurulur

şakır şukur

dışarda nöbet devralınıyor

içerde zincirlerin ağırlığı

(KK, s. 69)

Adli bir süreci temsil eden *sorgu* kelimesi *Korkunun Krallığı*'nda *Ölmek Zamanı* şiirinde bu hukuki süreç açıkça ortaya konur. *Tekrar tekrar sizi duruşmaya çağırırlar / geç vakte kalır sorgular bitmez ama* mısrasıyla, *İstinsak Gazeli* şiirindeyse *kan kurur nabız yavaşlar / sebep korkumuz mudur / yüzyıllık sorgumuz mudur* dizelerinde yaşanan korkunun ve dehşetin mısralara sirayeti söz konusudur.

Mevcutlu şiirinde *Mevcutlu bir yanıyla müdüriyet yolcusu / üstelik cumartesi sorguya başlamazlar* şiirinde sorguları yaşayanın Attilâ İlhan'ın kendisi olduğunu anlıyoruz. Tamamen şairin esasına dayanan bir şiirdir. Yaşananların izleri *Kim Arar Kim Sorar* şiirinde Tornacı Ömer'in yaşadığı işkenceler ve zor şartlardan bahseder. Tornacı Ömer olarak adı geçen kişi toplumcu mücadelenin temel kaynağıdır. Attilâ İlhan'ı sıradan bir lise öğrenciliğinden alıp siyasi ortamın içerisine atan ona komünizmi işleyen Tornacı Ömer'in sorgulanması da; hem bir hatıranın naklidir, hem de döneme has siyasi otoritenin ve acımasızlığın tenkididir (Çelik, 2007: 637). Yapılan sorgunun adaletsizliği çarpıcı ve oldukça dramatik bir biçimde gözler önüne serilir.

(...)

Tornacı Ömer sorgudan geliyor

sol kulağına kurşun akıtılmış

yaşadığı o dehşeti o işkenceyi

kim arar kim sorar

(ASD, s. 40)

2.6.16.3. Şiddet ve suç

Siyasilerin haksız uygulamalarına maruz kalan şair için siyaset şiirlerin söz varlığını oluşturur. Özellikle siyasi şiirlerinin temelinde Nâzım'ın hayatının ve üslûbunun izlerini görmekteyiz. Attilâ İlhan Nâzım'ın yurt dışına sürgün edildiği dönemlerde Nâzım'a Özgürlük diyerek dönemin önemli sanatçı ve hukukçularıyla beraber dilekçeler toplamış; Nazım'a destek olmak amacıyla yurt dışına çıkmıştır. Attilâ İlhan hayatı boyunca siyasi idareciler karşısında daima halkın yanında olmuş, halkın menfaatini düşünmüştür. 12 Eylül darbesini yaşayan ve hatta kısa bir süre cezaevinde kalan İlhan, şahit olduğu olayları, öldürülen gençleri anlatan şiirler yazmıştır.

Şiddet ve suç kavram alanına dâhil edebileceğimiz söz varlığı kelimelerin frekanslarına göre *suç* (5) *cinayet* (5), *mermi* (5), *kurşun* (4), *yasak* (4), *sürgün* (3), *kelepçeli* (3), *barut* (2), *cezaevi* (2), *çalınma* (2), *sabıka kaydı* (2), *katil* (2), *kelepçe* (2), *militan* (2), *asılma* (1), *bıçaklı* (1), *darağacı* (1), *derdest* (1), *fışek* (1), *illegal* (1), *işkence* (1), *kurşun* (1), *lazer tabancası* (1), *mevkuf* (1), *müsellem* (1), *namlu* (1), *örgüt* (1), *pusu* (1), *süngü* (1), *tehdit* (1), *tehditkar* (1), *terörizm tortusu* (1) şeklinde sıralanmaktadır.

Korkunun Krallığı kitabında yer alan *Şeyh Bedrettin-i Simavi'ye Gazel* şiirinde suçlu kesinleşen kişilerin ceza alması söz konusudur. Bu bağlamda suçlu görülen kişiye insan haklarına pek de uygun olmayan cezalardan asılma uygulanmıştır. Bu bağlamda Nâzım'ın şiirlerinden *Şeyh Bedrettin Destanı*'na bir gönderme yapılmıştır. Bu şiirde aynı konular işlenmiştir. Nazım şiirine atıfta bulunarak bir nevi kendi şiir poetikasını vermektedir. Serez'in esnaf çarşısında Şeyh Bedrettin'in asılması söz konusudur.

(...)

ince bir yağmura gerçi asılmıştır

Serez'in Esnaf Çarşısı'nda uzadıkça

uzar gölgesi darağacından

o asırdan bu aşıra

Şeyh Bedreddin-i Simavi'nin

elhâk / devamıyız biz

(KK, s. 61)

Bu mısralarda şairin sanat ve toplum anlayışı verdiği toplumsal mücadelenin kararlılığı üzerinde durulmuş ve *biz* özellikle vurgulanmış ve siyasi ve toplumsal mücadeleyi ifade eder. Buna bağlı olarak *darağacı* kelimesi de yine aynı şiirde *uzadıkça uzar gölgesi darağacından* mısrasıyla yer alır. İdam cezasının uygulandığı yer olan darağacı aynı zamanda büyük bir dramın da ifadesidir.

Barut ise *Kimi Sevsem Sensin*'de *Sonra O Güller* şiirinde *kıvılcım yüklü bir duman / etrafta barut kokusu / boş mermi kovanları / boşalmış fişekler mısralarında yaşanan kaos ortamına dikkat çekilir. Korkunun Krallığı*'nda ise *34 FN 346* şiirinde *camlarında kurşun delikleri / içinde barut kokusu var* dizeleriyle arabanın durumuna dikkat çeker.

Bıçaklı olma, Kimi Sevsem Sensin'deki *Ayaküstü Cinayet* şiirinde *bu işin sonu tabancalı bıçaklı* mısrasıyla şiddetin boyutunun izleri gözler önüne serilir.

Suçluların cezalandırıldığı yer olan *cezaevi* Attilâ İlhan şiirlerinde cezaevine kimi zaman eleştirel bir bakışla yaklaşmıştır. Cezaevinde yaşanan adaletsizlikler bizzat şairin de maruz kaldığı birtakım olaylar bilhassa son dönem şiirlerini etkilemektedir.

Kimi Sevsem Sensin şiirinde kendi hayatında çocukluk günlerine dönen şair, *İzmir cezaevi dokuz yüz kırk bir'de / kaşla göz arasında liseden kovuldum* mısralarıyla lise öğrencisiyken tutuklu olduğuna işaret eder. Aynı kelime *Korkunun Krallığı*'nda yer alan *Süheylâ* şiirinde *ceplerimizde harçlık nafakasından / cezaevi ziyareti ve ilahiri ve ilâ* şeklinde yer alır. Bu mısradaki Süheylâ'nın cezaevinde yaşadıklarından bahseder.

Cinayet kelimesi ise bu dönemin koşulları içerisinde oldukça sık yaşanan bir durumdur. *Kimi Sevsem Sensin*'de yer alan *Ayaküstü Cinayet* şiirinde yer alır. Hem şiirin adında hem de son bölümünde ifade edilir. *Ayaküstü cinayet surati ağlamaklı* şeklindedir.

Aynı kelime *Korkunun Krallığı*'ndaki *Işık Mezarlığı* şiirinde toplumsal bir şiddet işlenir. *Kınından çıkar öfke bıçağı / sabah karşı cinayet işlenir* mısrasında özellikle suçun boyutu ortaya çıkar. Aynı kitapta *Ölmek Zamanı* şiirinde *telsizde cızırtılar / cinayet alarmı* şeklinde yer alan mısradaki yaşanan toplumsal huzursuzluk adeta resmedilir. Aynı şekilde *O Eski Adamlar / 4* şiirinde *cumhuriyet son posta akşam / hangi cinayetleri yazıyor* mısrasında gazete haberindeki cinayetten bahseder.

Şiddet ve Suç kelimelerinden *katil* şairin son dönem kitaplarından *Korkunun Krallığı*'nda yer alır. Attilâ İlhan, kitabın sevilen şiirlerinden *Işık Mezarlığı*'nda şiir kelimesini betimlemek için oldukça edebî bir biçimde kullanılır. Zaten şiirin bütününde sunulan şaşanın aslında acıları, gerilimi ve adaletsizliği gizlemek için kullanılan bir işleve sahip olduğunu söyleyebiliriz. Bu bağlamda *meçhul katillerin bıraktığı / bir silah gibi parlıyor şiir* dizelerinde şiir, bilinmeyen katillerin bıraktığı bir silah gibi parlayan bir nesneye benzetilmek suretiyle somutlaştırılmıştır. Ayrıca, şiirde şiddete ciddi bir eleştiri söz konusudur. Aynı kitaptaki *Nöbet Değişimi* şiirinde *istediğim yağmur hazır mı bakalım / yerlerine konuldu mu soğuk katiller* dizesinde de görüldüğü gibi şehrin hayatının tehlikesiyle beraber ölüme yaklaşan bir insanın görüntüsü çizilir. Ayrıca, şiirin bütününde karanlığı, gizemi, gerilimi bir arada sunan dizeleri içerir.

Dönemin istibdat ortamı ele alındığında *yasak* kelimesi şiirlerde ifade edilir. *Kimi Sevsem Sensin*'de *Saklı Sevda* şiirinde yaşadığı gizli aşkın izleri görülür. *Saklı bir sevdadır bulduk sığındık / bu büyüğü bir aşk çünkü yasak* mısrasında şiir *yasak aşk*'in izlerini taşımakta olup aynı zamanda bizi şairin geçmişine götürmektedir.

Aynı kitapta yer alan *Ne Kadar İzmir / 5* şiirinde şairin zamanında yaşanan ve şahsi olarak da maruz kaldığı hukuksuzlukların ortaya konulduğu mısralar karşımıza çıkar. Cezaevinde yaşadığı adaletsizliğin yer aldığı görülmektedir. *Herkes Ulucak'tan dönmüş menemen yasak* mısrasında kaos ve gerilimi ifade eden dizelerdir. *Ayaküstü Cinayet* şiirindeyse korkunun izleri vurgulanır; *korkunun bıraktığı yerdeki kız / yasaklarını mı aşamıyor* mısrasında aşılamayan durumlar ifade edilir.

Korkunun Krallığı'nda şiire ismini de veren *Sokağa Çıkma Yasağı* şiiriyle yer alır. *Meraklısı İçin Notlar*'da şiire dair açıklamalarda bulunan Atillâ İlhan, şu sözleriyle ifade eder:

12 Eylül ara rejimi yıllarında, İstanbul'a tutkun sosyalist bir şairin, şehrin genel yaşantısından aldığı izlenimler, sosyal felaketler geçirmiş ve geçirmekte olan metropolün, adeta bir sokağa çıkma gerilimi yaşadığı, bu gerilimin içerdiği korku ve tehlike izlenimidir (İlhan, 1993: 112).

Kurşun ve *işkence* kelimesi *Ayrılık Sevdaya Dahil*'de *Kim Arar Kim Sorar* şiirinde *sol kulağına kurşun akıtılmış / yaşadığı o dehşeti o işkenceyi / kim arar kim sorar* mısralarıyla kaleme alınan dizelerde acıyla beraber dehşet de gözler önüne serilir. Aynı kitaptaki *Mevkuf* şiirinde *Mevkuf* kelimesi Arapça kökenli olup *tutuklu* manasındadır. Ayrıca, şiirin birincisinde *kurşun* ve *pusu kurmak* aynı şiirde yer alır. *Şişeler çekilmiş karşılıklı beş kurşun atıyor / bıyıkları ardında pusu kurmuş sendikacılar* sokaktaki insanların yaşadığı kaos ortamı anlatılır.

Şiddet ve Suç bağlamında *illegal*, *kelepçe* ve *namlu* kelimeleri *Ayrılık Sevdaya Dahil*'de serilerden oluşan *Flash-Back* şiirindeki serinin *Yoksa Geldiler Mi* adıyla yer alan birinci şiirinde *namlu siyahı karanlık sokaklardan* mısrası sokakların karanlığından; *ellerinde kelepçe gözleri iplik iplik kan* ellerinde kelepçe olduğu yani tutuklu olan ve acı çeken insanlardan; *bir rüyadan ötekine illegal taşınan* mısrasıyla adeta kurtuluş umudu arayan kişilerin varlığı dile getirilir. Bir nevi yaşanan çağrışımlar şiirleştirilmiştir.

Kelepçe ile devam edecek olursak *Kimi Sevsem Sensin*'de yer alan *Hesap Kitap* şiirinde tam anlamıyla bir cezaevindeki tutukluların görüntüsü çizilir. Bu tutuklu kişiler *diz çöküp ferane avlularında / soğuk duvar diplerine / çifte kelepçeyle cigara içtiğimiz* mısralarıyla ellerinde kelepçe ile zaman geçirmektedir. Aynı kitapta *Bana Bir Şimşek Çak* şiirinde *hapishane, nezarethane* ve *kelepçeli* kelimeleri hükümlü kişilerin hapis hayatında yaşadıklarına işaret edilmektedir. Buradaki tutukluların hüznüne tanık oluruz. *O Eski Adamlar / 4* bölümünün dördüncü şiirindeyse *Pangaltı Durağı'ndan bileklerin kelepçeli* mısrasıyla yer alır.

(...)

o ince kız çocuğu

gün doğmadan her sabah

bir hapishaneden bir nezarethaneye

kelepçeli götürülüyor

dudakları titrek

gözlerinde buğu

(KSS, s. 96)

Korkunun Krallığı 'nda yer alan *O Eski Adamlar / 4* şiirinde *kaçmak* anlamındaki *fırar etmek* ve yakalamak anlamına gelen *derdest* aynı şiirde yer alır. Siyasi meseleler ve güvenlik sorunları gözler önüne serilir.

(...)

*bıyıklarını burup derdest eylemişlerdi / Palaskalı ve
çakır gözlü İttihatçılar-ki mübarek bir cuma günü
fırar edip / sabah ezanı Odesa 'ya yelken açıyor / kolalı*

(KK, s. 98)

Sabıka kaydı kişilerin suçlarının kayda alındığı belgedir. Bu kelime *Mevkuf* şiirinin ikinci serisinde yer alan *Acı Mavi Bir Kız* şiirinde *sabıka kaydı varmış nereden sormalıyız / doğumu Alaşehir Manisa'dan olmalı* mısrasıyla yer alır. Aynı kelime *Kimi Sevsem Sensin*'de *Aranıyor* şiirinde *aşkımız sabıka kaydı gençliğimiz uçurulmuş* mısrasında gerçek anlamı dışında bir benzetme unsuru olarak kullanılmıştır. Gençlik döneminde yaşadığı aşk, sabıka kaydı olarak tasvir edilmiştir.

Suç kavram alanında *örgüt* kelimesi *M'ba* şiirinin son bölümünde *M'ba / başlı başına bir örgüt* mısrasında *M'ba* şiirinin örgüt olduğu belirtilir. Benzer manada kullanılan *militan*; *Korkunun Krallığı* 'nda *Serüvenin Sonu* şiirinde akşam vakti *militan akşamları* olarak yer alır. Aynı kelime *Ayrılık Sevdaya Dahil*'deki *Söyler* şiirinde şu şekilde yer alır.

(...)

*yaşlanmış ama uslanmamış
bir eski militanı*

bir şâir-i devrânı söyler

(ASD, s. 45)

Korkunun Krallığı 'nda yer alan *On Sekiz* şiirinde *o filmde çaldığı genç kız hayali / saçları yalnızlığına dağılmış* mısralarında aslında olmayan bir sevgiliden bahsediliyor. Yine aynı kitapta yer alan *34 FN 346* şiirinde *bu araba mutlaka çalınmıştır / şüpheli ne zaman bulunabilecekleri* mısralarıyla adı geçen arabanın çalıntı ve terk edilmiş olduğunu gördüğümüz şiirde insanın yalnızlığına dikkat çeker.

Patlayıcı madde olarak *fişeklikler*, *barut kokusu*, *mermi kovanları* kullanılmaktadır. *Kimi Sevsem Sensin*'de yer alan *Sonra O Güller*'de Bu patlamalara bağlı olarak oluşan duman ve kıvılcımlar yer alır. Dönem içerisinde yaşanan gerilimli kaos ortamının dehşeti mısra mısra gözler önüne serilir.

(...)

kıvılcım yüklü bir duman

etrafta barut kokusu

boş mermi kovanları

boşalmış fişeklikler

(KSS, s. 89)

Şiddet ve suç unsuru olan *mermi* kelimesi *Bana Bir Şimşek Çak* şiirinde tasvir edilen mermi mısradaki şu şekilde yer alır.

(...)

gizli kıvılcımlar ki etrafa saçılıyor

azadlık mermileridir

çekirdekleri çelik

cehennem gibi sıcak

(KSS, s. 98)

Bu mısralarda betimlenen mermi *cehennem gibi sıcak*'tır ve *çelik çekirdeklere sahip*'tir. Ayrıca kurtuluşa ve özgürlüğe işaret eder. Aynı kelime *Korkunun Krallığı*'nda *Batan Bu Köhne Şileb* şiirinin son bölümünde şair ruh haline dikkati çekmekte ve *yoksa bir tabanca bul bir avuç mermi getir* mısrasıyla yaşadığı gerilimi ifade eder. Şiirin adından da anlaşılacağı gibi şair kendi hayatını adeta *batan bir köhne şileb*'e benzetmiştir.

Şeyh Bedreddin-i Simavi'ye *Gazel* de yaşanan kaos ortamının başka bir açıdan yansıması söz konusudur. *Geçer mermi ısıklarıyla / tek tek vurduğunu dağıtan* bu dönemde yaşanan kavganın eyleme dönüştüğünü görmekteyiz.

Kimi Sevsem Sensin'de yer alan *O Kızlar* şiirinde aslında biraz da mecazi manada *çalınmış iki zümrüt ki gözleri / kabahatli bakar* mısralarıyla zümrütün çalınmış olması dikkat

çekicidir. Bu çalma eyleminin getirdiği sonuç olarak da kişi kendini kabahatli hissetmektedir.

Silahın unsuru olan *kurşun* suç kavram alanında *Kimi Sevsem Sensin*'de *Sonra O Güller* şiirinde yer alan kişinin *Teşkilat-ı Mahsusa'dan kovulmuş / idam mangasının kurşunları yağıyor / göğsündeki liyâkat nişanına* mısralarında siyasi suçlunun idamı söz konusudur.

Diğer bir kitap *Korkunun Krallığı*'nda yer alan *kurşun* kelimesi *34 FN 346* plakalı araç saldırıya uğramış ve terk edilmiş durumdadır. *Kurşun delikleri, barut kokusu* gibi suç aletleri yalnızlığa itilmiş bir araç üzerinden anlatılır.

(...)

bırakılmış bir araba

34 FN 346

sağ arka lastiği yırtılmış

camlarında kurşun delikleri

içinde barut kokusu var

hâlâ çalışıyor silecekleri

(KK, s. 95)

O Eski Adamlar / I şiirinde aynı kelime son bölümlerde bir benzetme unsuru olarak özellikle *Gazi Mustafa Kemal Atatürk*'ün keskin bakışları şöyle tasvir edilir.

(...)

bir an Mustafa Kemal göründü yataklı vagonun

ince uzun parmaklarında eriyor cıgarası

açık bir çakı tehdidi kilitli dudaklarında

bakışları değdiği yere iki kurşun deliği bırakıyor

(KK, s. 95)

Ayrılık Sevdaya Dahil'de yer alan *Soğuk Bir İntihar* şiirinde *soluğu tıkanıyor ve lazer tabancasından / soğuk bir intihar ki hani içinde saklı dizelerinde yer alan lazer tabancası*

ve *intihar* kelimeleri şiddetin izlerini taşır. Hatta bu kargaşa ortamının sonucunda intihara giden bir süreç söz konusudur.

Ülkemizin de çok ciddi sorunu olan *terör*; *Ayrılık Sevdaya Dahil*'de *Flash-Back* şiirinin ikinci şiiri olan *Belki Sabaha Karşı* ' da medya araçları üzerinden *gazetelere bakma sirenler duyulur / ajans haberleri terörizm tortusu* mısralarıyla ifade etmektedir.

Korkunun Krallığı şiirinde bubi tuzağından bahsedilmekte ve tuzağı *olağanüstü iri / bir o kadar da tehditkâr* bulunmaktadır. Hatıralara yönelme söz konusudur. Aynı kitapta başka bir şiddet aracı olan *müsellâh* kullanılmıştır. Silahlanmış, silahlı manasında *müsellâh* *O Eski Adamlar / 4* şiirinde *müsellâh nargileler altın dişlerini çıplak parıldatıyor* mısrasında bir benzetme unsuru olarak kullanılır. *Müsellâh nargileler* ve *silahı parıldatmak* olarak betimleme yapılır.

Silahın bir envanteri olan *süngü*; *Kimi Sevsem Sensin*'deki *Ayaküstü Aşk*'ta oldukça etkileyici bir benzetme unsuru olarak kullanılmıştır. Sevgilisinin kirpiklerini *süngü takmış bir orduya* benzeten şairin şiirinde güzellik unsurunu bir şiddet aracını kullanarak tasvir etmesi oldukça dikkat çekicidir.

Şairin yaşadığı dönemin genel perspektifini incelediğimizde düşünce adamlarına ve edebiyatçılara uygulanan *sürgün* şairin yakın çevresinde de yaşadığı bir durum olarak *Ölmek Zamanı* şiirinde dönemin istibdat anlayışına dikkat çeker. Bu bağlamda *sürgün* kelimesi *akıl almaz tehlikeler içerir / hele hayatında bir sürgün varsa* mısrasında yer alır. *Sürgün* kelimesi *Kimi Sevsem Sensin* ' de *Bana Bir Şimşek Çak* şiirinde bir devlet adamı olan *Galiyef Yoldaş Sibiryaya sürgünü* olarak yer alır. Baskı rejiminin hüküm sürdüğü dönemde düşünce özgürlüğünün kısıtlandığına sık sık gönderme yapan şair, fikirlerinden dolayı sürgün edilen sanat ve siyasi mecrasından kişilere destek olmuştur. Bu amaçla bilhassa edebî ve düşünce dünyasını destekleyen Nâzım Hikmet'e desteğini hem yurt içinde hem de yurt dışında sürdürmüştür.

Korkunun Krallığı'nda yer alan *O Eski Adamlar / 2* şiirinde *İfham Gazetesi*'nden *Mustafa Suphi Bey / Sinop sürgünü* mısrasında basına uygulanan baskı ifade edilmektedir.

Suç kelimesi *Kimi Sevsem Sensin*'de *Bana Bir Şimşek Çak* şiirinde *bilmem ki nasıl anlatayım / bağışlanmaz suçu dünyayı sevmek* şeklinde yer alır.

Ayrılık Sevdaya Dahil'de, *Soğuk Bir İntihar* şiirinde *belki bir çağrışım işlenmemiş suçlarından* mısrasıyla; aynı kitaptaki *Her Şeyi Birden İstemek!* şiirinde *erteleyip durduk suç ortaklığımızı* şeklinde bir ortak suçtan bahsedilir. Şairin sevilen şiirlerinden *Ayrılık Sevdaya Dahil*'in dördüncü bölümünde *sımsıkı bakışları suç ortağı / kaçamak gülüşleri gizlice* dizeleriyle şair özellikle suç ortağına vurgu yapar. Şiirin son bölümlerinde *özgürlük mutlaka paylaşılacak / suç ortağı bir sevgiliyle* mısrası da benzer bir durumu ortaya koyar. Özgürlüğü paylaşmanın suç olduğunu vurgulayan şair, dönemin istibdat rejimine yönelik eleştiri söz konusudur. Şair, şiirlerinin hemen hemen her mısrasında sorgulayıcı tavrını sürdürmektedir. Şair özellikle *Korkunun Krallığı*'nda yaşadığı hapislikler, dostluklar, sürgünler, kavgalar ve aşklarla bütün İstanbul'u avucunun içine alacak kadar devleşir.

2.6.17. Ordu, Savaş

Ordu bir milletin savunma mekanizmasında yer alan en önemli unsurdur. Özellikle ülkenin vatandaşları açısından kutsaldır. Bunun bilincinde olan Attilâ İlhan şiirlerinde ordu, savaş söz varlığı içerisinde yer alan kelimelere rastlamaktayız.

İncelemede bulunduğumuz son dönem kitapları 1900'lü yılların siyasi ve toplumsal nabzını tutar. 12 Eylül askeri darbe dönmelerinin perspektifini çizerken halkın yaşadığı gerilim dolu günler, bizzat maruz kaldığı, uğradığı işkenceler, döneminde şahit olduğu savaşlar şairi *ben* algısından sıyrarak *biz* fikrine iten en önemli sebeplerdir. Burada şair, *düşünce adamı* durumundadır. Şairin, Osmanlı döneminden cumhuriyet dönemine uzanan geniş bir perspektif ile sunulan şiirleri içinde bulunduğu zamanın koşullarını kelimelerle estetik süzgeçten geçirerek resmeder.

Ordu, savaş kavram alanına dâhil edebileceğimiz söz varlığı kelimelerin frekanslarına göre *savaş* (6), *kılıç* (4), *Miralay* (3), *nefer* (3), *sırma apolet* (2), *Dnieperopetrovsk Garnizonu* (2), *harp* (2), *hassa subayları* (2), *iç savaş* (2), *Yirmi Birinci Mızraklı Süvari Alayı* (2), *kolağası* (2), *süvari* (2), *paşa* (2), *işgal* (1), *kın* (1), *Kuvayi Milliye* (1), *manga* (1), *mızrap* (1), *Milli Mücadele* (1), *muzaffer* (1), *mülazım* (1), *ordu* (1), *rütbe* (1), *subay* (1), *süs kılıçları*

(1),*Tanzimat Paşaları (1),zırh (1),Bubi tuzağı (1),Divan-ı Harbi (1),asker (1),atlı (1),Balkan Harbi (1), vuruşma(1)* şeklinde sıralanmaktadır.

Ayrılık Sevdaya Dahil'de yer alan *Kar Yağan Bir Sarışın* şiirinde askeri bir nişan olan *sırma apolet* ve Osmanlı ordusuna mensup *hassa subayları* , askerinin envanteri olan *kılıç* kelimeleri yer alır.

(...)

çevresinde sırma apolet murassa kılıç

birbirinden yakışıklı Hassa subayları

(ASD, s. 56-57)

Dnieperopetrovsk Garnizonu ve 21. Mızraklı Süvari Alayı yine aynı kitapta *Uzak Köpekler Gecesi*'nde şu mısrayla karşımıza çıkar.

(...)

çıktı yarıgece devriyesi

21. Mızraklı Süvari Alayı'nın

Dnieperopetrovsk Garnizonu'nda

(ASD, s. 51-52)

Şiirde Rusya'daki *Dnieper* ismini zikrederek İkinci Dünya Savaşı öncesi Rusya'nın Almanların yaptığı savaşa dikkat çeker (Çelik, 2007, 644).

Aynı şiirde askeri bir rütbe olan *Miralay* kelimesi *Zimniy Dvoretz balosundaki / karanlık Miralayı* mısrasıyla vücut bulur. Tarihsel dönemin ortaya koyulduğu *O Hangi Zamandı* bölümündeki *Çariçin'de Geçen Kış* şiirinde *Karanlık Miralay* mısrasının şiirin devam eden bölümlerinde tekrar etmesi söz konusudur.

Flash-Back şiirinin birinci serisinde *Yoksa Geldiler Mi* şiirinde zamanın izlerini *iç savaş* kelimesiyle açıklar. Şiirde yer alan sorguda bulunan çocuktan bahseden şair, *uykularında iç savaş yüreklerinde göçük* mısrasıyla henüz çocuk yaştaki insanların uğradığı işkence kaynaklı psikolojik durumuna dikkat çeker. Aynı kelime *Ne Kadar İzmir / 4* şiirinde sınırlarımız dışındaki savaşa dikkat çekilir. Mısrada *İspanya'da iç savaş non passaran!*

şeklinde geçer. Savaşa bir başkaldırı niteliğinde olan *Geçit Yok!* sloganıyla savaşa tepkisini ifade eder.

Ayrılık Sevdaya Dahil'den sonra son dönem kitaplarından *Kimi Sevsem Sensin*'deki kelimelerin anlam alanı açısından incelediğimizde ordu, savaş kavram alanı içerisinde yer alan kelimelerin sayısı oldukça fazladır.

Bu bağlam çerçevesinde *asker, savaş* kelimeleri birlikte *Di'li Geçmiş / I* şiirinde yer alır.

(...)

*uçuşur ateş böcekleri asker sigaraları
savaş henüz başlamamış eli kulağında*

(KSS, s. 55)

Aynı şiirin ikinci şiirinde *okullar erken tatile girdi çünkü savaş* mısrasıyla yer alır. Savaşın getirdiği zorunlu bir durum gözler önüne serilmiştir.

Zorro / Kamçılı Kadın şiirinde tecrübeli bir insanın gözünden duyguların yorumu söz konusudur. Bu bağlamda *savaş* kelimesi *sevişmen savaştan beter / yenen yenilen belli değil* mısrasıyla biraz da müstehcen bir manada karşımıza çıkar.

Yani Epeyce Zindan şiirinde *savaş yıllarının ağır karanlığında / ufkumuzu gizlice aydınlatan* mısrasında savaş yıllarından kurtulup aydınlanmanın özlemi ifade edilir. *Bana Bir Şimşek Çak* şiirinde Ulu Önder Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ten bahsederek onun emanetini taşıdığını ve *aynı düşmana karşı savaşıyordum* mısrasıyla bu kararlılığını net bir şekilde ortaya koyar. *Atlı* ve *süvari* kelimeleri İzmir Kordonboyu'ndaki görüntülerle sunulur. *Kordonboyu'nda muzaffer atlılar / Fahrettin Paşa'nın süvarisi* mısrasıyla büyük bir savaşın izleri yer alır. Kahraman *muzaffer atlılar* şiirde yer alır. *Süvari* ve *Tanzimat Paşaları* kelimeleri *Korkunun Krallığı*'nda *O Eski Adamlar / 3* şiirinde yer almaktadır.

(...)

*şimdi Tanzimat Paşalarının torunlarına hizmet ediyor
süvarilerde çalmaz / bu gece prenses tahiyye'nin ricaları*

(KK, s. 102)

Aynı şiirde yer alan Kuvayı Milliye, *Millî Kuvvetler*, *Millî Güçler* anlamında olup düzenli ordu şeklinde teşkilatlanmamış *Milis Kuvvetleri* teşkil eder. Kurtuluş Savaşı zaferinin en büyük kaynağı olan bu güçler vatani kurtarmak için ülkece verilen topyekün seferberliği gözler önüne serer. *Kuvayi Milliye mavisî* mısrasıyla adeta kurtuluşa işaret eder.

Divan-ı Harp, yüksek rütbeli askerlerin toplandıkları meclis olarak, *Kürt Mustafa Divan-ı Harbi'nde sanık* mısrasıyla bir yargılama sürecinin varlığı görülmektedir.

Kılıç kelimesi *Kimi Sevsem Sensin* yer alan *Her Sabah Yanılmak!* şiirinde *dumanlı rampaları / bir kılıç gibi çıplak* mısrasıyla bir betimleme unsuru olarak kullanılır. Kılıcın keskinliğinden kişinin çıplaklığına atıfta bulunur. Duyular arası aktarma yapar. Aynı kitaptaki *Ayaküstü Cinayet* şiirindeyse *murassa bir kılıç gibi yakışıklı* mısrasıyla da bir tasvir yapılmıştır. Kişinin dış görünüşünün güzelliği işlemeli, gayet şaşalı bir *murassa bir kılıç*'a benzetilmiştir.

Kitabın ilerleyen bölümlerinde yer alan *Di'li Geçmiş / 3* şiirinde, *mülazım*, *paşa* kelimeleri aynı şiirde yer alır. Şiirde Osmanlı'nın yansımaları görünür. İttihat ve Terakki ile Birinci Dünya Savaşı'na kadar gidiş söz konusudur.

(...)

sedefli udundan damla damla azalan paşa kızı
Peder Bey merhum Selanik'te şehîd-i hürriyet
ah nerde mülazımlar o eski mülazımlar

(KSS, s. 57)

Şiirin ilerleyen mısralarında *Kolağası*, *Teşkilât-ı Mahsûsa'dan Kolağası Fikri Bey turnova* mısrasıyla yer alır. *Korkunun Krallığı*'nda ise *Acemaşirân* şiiriyle *Kolağası Necip Süleyman karanfillerle gelirdi* dizeleriyle hayat bulur.

Tabur anlamındaki *manga* kelimesi *Sonra O Güller* şiirinde idam cezasının uygulanışı *idam mangasının kurşunları yağıyor* mısrasıyla resmedilir.

Asker anlamındaki *nefer* kelimesi *Kimi Sevsem Sensin*'de *Ne Kadar İzmir / 4* şiirinde *Naldöken'de bir nefer atladı atlı tramvaydan* mısrasıyla; *Mustafa Suphi'nin Neferi* şiirinde

bizzat şiirin adı olarak yer alır. Şair, tarihsel bir yolculuğa çıktığı bu şiirlerde savaş ve kaos dönemlerine dair izler taşır ve önemli komutan isimlerine yer verilir. Mustafa Suphi de onlardan biridir.

Aynı kitapta yer alan *Ayaküstü Aşk* şiirinde *ordu* ve *süngü* kelimeleri aslında gerçek anlamı dışında bir sevgilisine dair yapılan bir aktarma sonucunda kullanılmıştır. Bu bağlamda *kirpikleri süngü takmış bir ordu* mısrası kullanılmıştır. Divan edebiyatı geleneğinden aşına olduğumuz tarzda kirpikler, âşık'ı yaralayan ve ona öldürücü darbeler veren bir benzetme unsuru olarak kullanılır. Bu sebeple kirpikler çoğu zaman *ok*'a benzetilmiştir. Ok, bir savaş aracıdır. Şiirde sevgilinin kirpikleri de *süngü takmış bir ordu*'ya benzetilmiştir. Bu bağlamda sevgili yaralayıcıdır hatta öldürücüdür.

Şiirin devam eden serisinde yer alan *Ne Kadar İzmir / 4* 'te İspanya'daki iç savaşın izlerinin görülür. *İspanya'da iç savaş non passaran! / ışıktan süs kılıçları ayna parlıtısından* mısralarıyla özgürlük kazanma çabasının bir aracı konumunda olan ayna gibi parlayan *süs kılıçları*'na benzetilmiştir.

Kitabın sevilen şiirlerden *Sevmek İçin Geç Ölmek İçin Erken* şiirinde *vuruşma* kelimesi yine tasvir amacıyla kullanılır. Sevgilisine duyduğu derin ve samimi aşkı bir çatışma anlamında vuruşmak eylemiyle anlatır.

(...)

*sevmek zehir zemberek ve yürekte
gecikerek de olsa vuruşur gibi*

(KSS, s. 24)

Korkunun Krallığı'nda yer alan *O Eski Adamlar / 4* şiirinde savaşa bağlı olarak *işgal* kelimesi ve askeri bir terim olan *rütbe* yer alır. *Tatavla sarhoşlarının en yüksek rütbelisidir / işgal'de mim mim'le çalıştığını herkesten saklıyor* mısralarındaki rütbe aslında İstanbul'da yer alan bir bölgedeki sarhoş adamların varlığını ve içkiye olan düşkünlüğünü ortaya koymak maksadıyla kullanılır. Dönem ise herkesi derinden sarsan savaş ve işgal zamanını kapsar.

Şiirin ikinci bölümünde *Kurtuluş Savaşı* 'nın izlerinin yansması derin bir şekilde hissedilir. *Balkan Harbi'nden önce az halt karıştırmamış bunlar* mısrasıyla *Balkan Harbi* 'nin gelişi işaret edilir. Şiirin ilerleyen mısralarında *Milli Mücadele'de Teşrik-i Mesai mümkün olamadı mütemayilim* dizeleriyle topyekün seferberlik yaşadığımız *Milli Mücadele* dönemi yaşananlar şairin kaleminden süzülerek tarihsel bir boyutta sunulur.

Savaş anlamındaki *harp* kelimesi *Gülşen'i Hatırlar Mısın* şiirinde *Gülşen* isimli bir kızın hayatından yola çıkarak 1940'lı yılların görüntüsü çizilir. Bir savaşın yansması söz konusudur.

(...)

dokuzyüz kırk bir yazı / derinden derine
uzaklarda harp / uğuldayan bir nabız
hani o yaz İzmir'de yaşadığımız

(KK, s. 84)

Şairin şiirleri incelendiğinde *Ordu, Savaş* kavram alanındaki kelimelerin daha çok şairin ve şairin hayatına dokunan kişi ve olayların yine şairin imbiğinden süzülerek bir durumu betimlemek amacıyla kullanıldığını görürüz.

Bir savaş envanteri olan *mızrap* serinin ilk şiiri olan *Şehnâz* şiirinde yer alan *o mızrap aynı yorgun tereddütle yoklardı Şehnâz'ı* mısrasıyla aslında *Şehnâz* isimli kadının durumunu anlatmak için kullanılmıştır.

Işık Mezarlığı 'nda *kın* yani kılıç kını *kınından çıkar öfke bıçağı* mısrasıyla duygusal bir durumu betimler.

Zırh; Salı Sabaha Karşı şiirinde *küstah sarışınlığını kristal bir zırh gibi gururla taşırdı* mısrasıyla zırh kelimesinin sağlam ve güçlü oluşuna istinaden sarışın bir kadına işaret ederek geçmiş hayatını yansıtır.

Bubi tuzağı olarak adlandırılan sinsi düzenek, *Korkunun Krallığı* 'nda sessizliğin ifadesi olarak kullanılır. Attilâ İlhan, şiirde yaşadığı korkuyu, tehlikeyi hatta tehdidi ve gerilimli hayatı halüsünasyon olarak sunar.

(...)

fakat konuşmuyorlar

bir Bubi tuzağı sessizliği hüküm

sürüyor türlü olasılıklarla yüklü

olağanüstü iri

bir o kadar da tehditkâr

(KK, s. 41)

Genel anlamda şairin şiirleri incelendiğinde *Ordu, Savaş* kavram alanındaki kelimelerin daha çok şairin ve şairin hayatına dokunan kişi ve olayların yine şairin imbiğinden süzülerek bir durumu betimlemek amacıyla kullanıldığını görürüz.

Bir savaş aracı olan *mızrap*; *Kimi Sevsem Sensin*’de *Ne Kadar İzmir / 2* şiirinde *Selim-i Salis damlıyor kanlı mızrabından* mısrasıyla kanlı bir görüntü çizer.

2.6.18. Eğitim ve eğitim araçları

Eğitim, doğduğumuz günden başlayan ve insan hayatının sonuna kadar devam eden bir süreçtir. Eğitimin öneminin bilincinde olan ve bilgi araştırıp öğrenmekten yorulmayan Attilâ İlhan’ın son dönem şiirlerinde eğitime dair kelimeler yer alır

Eğitim ve eğitim araçları kavram alanına dâhil edebileceğimiz kelimelerin söz varlığı kelimelerin frekanslarına göre *kitap (5), öğrenci (4), lise (3), kağıt (2), kalem (2), okuma (2), sınav (2), Kız Lisesi (1), mektep (1), not defteri (1), defter (1), ilkokul (1), okul (1), sınıf (1), tebeşir (1)* şeklinde sıralanmaktadır.

Eğitim araçlarından *defter* kelimesi *Kimi Sevsem Sensin* kitabında *Ne Kadar İzmir / 3* şiirinde *hayal defterinde sevgilisi Robert Taylor* şeklinde geçmekte olup Amerikalı bir sinema oyuncusundan bahsetmektedir. Bu şiirde *Nilüfer* adlı bir kızdaki bahsedilen şair, bu genç kızın hayal dünyasını gözler önüne serer. Aynı kitapta eğitim hayatının vazgeçilmezi olan *kitap*; *Mustafa Suphi'nin Neferi* şiirinde yer alan *uzun ve matruş bir adam*’dan bahsedilen şiirde adamın elindeki *elinde bir kitabın Rusçası* mısrası yer alır.

Defter ile benzer kullanım alanına sahip *not defteri*; *Ayrılık Sevdaya Dahil*'de *Şairin Not Defteri* adıyla bir bölüm adı olarak sunulmaktadır.

Kağıt kelimesi *Ayrılık Sevdaya Dahil*'de *Kötümser* şiirinde *yine o ters rüzgâr / kağıtları uçuran* mısrasıyla *O Eski Adamlar / 3* şiirinde *bak asıl geceye çatmadık / kütük karanlığında öfkeleni mi dükkan kepenklerini kağıt gibi yırtar* dizeleriyle oldukça sert bir şekilde öfkesini dile getirir.

Eğitim araçlarından *kalem*; *Korkunun Krallığı*'ndaki *Şubat, Sabah* mısrasında kalem bir yazma aracı olarak değil bir benzetme unsuru niteliğinde kullanmıştır. Mısrada *daha dün hepsi çocuktu / tüy kalem gibi ince uzun / yıkanmış bir bardak gibi temiz ve çıplaktılar* dizelerinde *çocuk* kalem gibi ince ve bardak gibi temizdir. *Ayrılık Sevdaya Dahil*'de *Profili Oğlan Çocuğu* şiirinde *bir kalemle buluşmasın şâirdi* mısrasında *kalem* ad aktarması yoluyla şâir manasında yer alır.

İk okul dönemi *Korkunun Krallığı*'nda *On Sekiz* şiirinde bir 23 Nisan kutlamasından bahseder ve çocukluğuna döner. *Yıllardan ilkokul belki 23 Nisan / Heybeli'ye geziye gidilecek* mısralarında halı hazırda tam olarak hatırlayamadığı bir dönem olmasına vurgu yapılır.

Eğitim ve öğretimin diğer önemli dönemlerinden lise, Attilâ İlhan son dönem şiirlerinde *Kimi Sevsem Sensin* ve *Korkunun Krallığı*'nda karşımıza çıkar.

Kimi Sevsem Sensin'de yer alan sevilen şiirlerinden *Nasıl Olduysa* bütünüyle şairin hayatının özeti niteliğindedir. Şiirin ikinci bölümünde gençlik dönemlerindeki tutukluluk hali sebebiyle lise eğitimini tamamlayamadığını ifade eder.

(...)

*sahi ben ne hırçın çocuktum
ele avuca sığmaz aklı fikri şiirde
mısra mısra başımı belaya soktum
İzmir cezaevi dokuz yüz kırk bir'de
kaşla göz arası liseden kovuldum*

(KSS, s. 20)

Aynı kelime *Korkunun Krallığı*'nda *Gülşen'i Hatırlar Mısın* şiirinde *Gülşen* adlı kişinin kimseyi beğenmediğini ve herkesi küçümsediğinin altını çizer. Şiirde *liseden sonra okumadı sanırım* dizeleriyle *Gülşen*'in okul hayatından bahsederek aslında davranışlarıyla eğitim durumu arasındaki tezatlığa dikkat çeker. Aynı kitapta yer alan *Lâmîa'yı Görseydiniz* şiirinin ikinci bölümünde *Kız Lisesi öğrencisi hep öyle sessiz* mısrası *Lâmîa*'nın karakterinin yansımaları şiire yansır.

Mektep ve *okul* kelimeleri *Kimi Sevsem Sensin*'de *Di'li Geçmiş / 2* şiirinde savaş zamanlarında okulların tatil olduğunu eğitimin sekteye uğradığını vurgular. Aynı kitapta *Ne Kadar İzmir / 5* şiirindeyse *kalın sonbahar hüznüleri / mektepler açık* mısrasıyla *mektep*'in okul anlamında yer alır.

Sınav kelimesi *bilgiyi ölçme* manasıyla *Kimi Sevsem Sensin* yer alan *Aranıyor* şiirinde siyasal düzende yaşanan haksızlıklara karşı çıkmış, tabir-i caizse dönemine meydan okuyan bir zihniyete sahip fakülteli bir kızın varlığından bahseder.

(...)

bitir mi hiç insanın kendine soracakları hala
o ki mısın herkese meydan okumuş
afişlemeye giden kalkıp her sabah erken
fakültede tutuklanmış sınav çıkışı ansızın

(KSS, s. 50)

Sınav kelimesi *aşılması gereken zor durum* yani tecrübe kazanmak anlamıyla *Ayrılık Sevdaya Dahil*'de *Profili Oğlan Çocuğu* şiirinde *profili oğlan çocuğu ağzı hüznü / sevda çetin bir sınav bunu bilirdi* mısralarıyla sevdayı *çetin bir sınav*'a benzetmek suretiyle *sevda* duygusunu somutlaştırır.

Eğitim ve öğretimin gerçekleştirildiği mekân olan *sınıf* aynı kitabın *Serbest Gazeller* bölümünde yer alan *Kim Arar Kim Sorar* şiirinde yer alır.

(...)

belki yanılgılar
hayatı kadere indiriyor

belki başka bir şey var

bir türlü anlaşılmayan

çünkü menekşe gözlü kızı

afacan öğrenciyi

kim arar kim sorar hani

voleybol takımında kaptan

sınıflarını su gibi geçiyor

(ASD, s. 41)

Sınıf, sınıfa geçmek yani bir üst sınıfa geçmek manasında; öğrenci kelimesi ise *afacan öğrenci* şeklinde yer alır. *Öğrenci* kelimesini *Kimi Sevsem Sensin*’de *Bana Bir Şimşek Çak* şiirinde yine bir fakülte öğrencisinin vurulması söz konusudur. Bu öğrencinin *devrimci* görüşte olduğuna dikkat çekilir.

(...)

bilmem ki nasıl anlatayım

bağışlanmaz suçu dünyayı sevmek

bir de o

adını bile bilmediği

kıvırcık saçlı devrimci öğrenciyi

fakülte kapısında vurulmuş

yağmurun altında

çıplak

(KSS, s. 96)

Korkunun Krallığı’ndaki *O Eski Adamlar / 4* şiirinde *Kuleli öğrencileri lacivert elde bavul sula yolcusu / Eminönü meydanı*’nda *yanar döner o bulut güvercinler* dizelerinde askeri öğrencilerin eve dönüşleri betimlenir.

Okuma; Ayrılık Sevdaya Dahil’de *Her Şeyi Birden İstemek!* dizeleriyle karşımıza çıkar. Aynı şiirde eğitimin vazgeçilmez unsurlarından *kitap* kelimesi de yer alır. İlk mısırda *o kitabı da okudum bitirdim* şeklinde; samimi bir aile ortamından bahsettiği *Akşamüstü* şiirinde *Küçük Hanım roman okuyor / Büyük Hanım Kur’an* mısralarıyla karşımıza çıkar. Aynı kitapta *Flash-Back* şiirinde seri şeklinde yer alan ikinci şiirinde *Belki Sabaha Karşı*

şiiirinde *belki akşam üstü bırakıp kitapları* dizeleriyle bir eğitim aracı manasında ifade edilir. *Korkunun Krallığı* kitabında sevilen şiiirlerden *Arabesk* şiiirinde *ne kanun tanıyor ne de kitap* dizelerinde bir kanunsuzluğun altı çizilir. Aynı kitaptaki *O Eski Adamlar / 2* şiiirinde *kitapçı vitrinlerinde yeni bir kitap / jokond ve siyau* mısrasında önce bir şiiir kitabı olan daha sonra da sahnelenen *Jokond ile Si-Ya-U* kitabının haberi verilir.

2.6.19. Alışveriş

İnsan hayatı içerisinde yaşamını devam ettirebilmek için birtakım şeylere ihtiyaç duyar. Yeme, içme, giyinme, barınma ve buna benzer ihtiyaçları karşılamak için alışveriş yapma gereği duyar.

Attilâ İlhan'ın son dönem şiiirlerinin söz varlığında alışveriş kavramlarının yer alması sebebiyle alışveriş ayrı bir kavram alanında değerlendirilme gereği duyulmuştur.

Alışveriş kavram alanına dâhil edebileceğimiz söz varlığı kelimelerin frekanslarına göre *çarşı (5), esnaf çarşısı (1), müşteri (1), pasaj (1)* şeklinde sıralanmaktadır.

Ayrılık Sevdaya Dahil kitabında *pasaj* kelimesi *Yoksa Geldiler Mi* şiiirinde şehrin gece hayatının görüntüsü çizilmektedir. Anlatılan kadınlar *bira dalgını kadınlar pasaj'da tek tük* mısrası şiiirde her dörtlükte tekrar etmektedir.

Kimi Sevsem Sensin kitabında *Ne Kadar İzmir / 3* şiiirinde *Halimağa Çarşısı'nda hamallar İzmir'i taşıyor* şeklinde yer alan mısranın devamında ise sevgilisini çarşıda tasvir eder.

(...)

bacakları mevzun beli ince burnu Afrodit

çarşıda bisiklete binmiş beyaz bir kuğu

(KSS, s. 63)

Korkunun Krallığı kitabında 12 Eylül'de yaşanan *Sokağa Çıkma Yasağı* şiiirde *trafik durdu / çarşular darmadağın çığlıklar geçiyor karanlıktan* mısrasıyla dönemin siyasi baskı ortamının görüntüsü çizilmektedir.

Şeyh Bedrettin Simavi'ye Gazel'de Serez'in Esnaf Çarşısı'nda / uzadıkça uzar gölgesi darağacından mısraları toplumsal mücadele lideri *Nâzım Hikmet*'in şiirinden ilham aldığı dizelerdir.

O Eski Adamlar / 1 şiirinde *yani ceviz sucukları dut pestili ve otlu peynir / hala yanlış yanlış kasaba çarşısında dolaşıyorlar* mısrasıyla 1940'li yılların görüntüsü çizilmektedir.

Aynı kitaptaki *Aranıyor* şiirinde ekmek almak; *ekmek al ben unutmuşum eve dönerken* şeklinde samimi bir mısrayla karşımıza çıkar.

Müşteri kelimesi *Korkunun İsi* şiirinde bir senaryo gereği *renkli film güzelliği* olarak tanımladığı kadın, bir taksi müşterisi olarak yer almaktadır:

(...)

*kederli bir ağustostu
mehtabı ölüm tehlikesi
tellerde bir vınlama
elektriğin titremesi adeta
gümüş kaplama yağlı
beyaz bir taksi Bebek'te
unutulmuştu
Cihangir'e son müşterisi*

(KK, s. 15)

2.6.20. El sanatları

El Sanatları geçmişten günümüze uzanan kültürel bir mirastır. El emeği göz nuru dökülmüş bu ürünler her daim popülerliğini korumuştur. İlk aşamada ev hanımlarının vakit geçirmek için yalnızca bir uğraş niteliği taşıyan bu üretim teknolojinin gelişmesiyle ticari bir faaliyete evrilmiştir.

Attilâ İlhan'ın geleneksel yaşamımızı şekillendiren kadın görüntüleri eşliğinde zengin bir görüntü sunar. El emeğiyle ilgili her şeye derin bir saygı duymakta olan şair, kendini de *kelime işçisi* olarak ifade eder.

El Sanatları kavram alanına dâhil edebileceğimiz söz varlığı kelimelerin frekanslarına göre *teyelleme* (3), *örgü* (2), *dantel* (1), *el örgüsü* (1), *tığ örgüsü* (1), *işlemeli* (1), *model* (1) şeklinde sıralanmaktadır.

El işi ürünlerinin başında gelen *dantel*; *Ayrılık Sevdaya Dahil*'de yer alan *Tığ Örgüsü Yaşlı Kadın Balladı* şiirinde bizzat şiirin adındayer alırken şiirin dizelerinde *el işleri*'ne dair kelimeler mısraları süsler. Bir örgü modeli olan *işlemeli* ise *Nasıl Bir Sevdaysa* şiirinde *balkonda işlemeli müstesna bulutlar* mısrasıyla bulutları betimlemek amacıyla kullanılmıştır.

Şiirin bölümünde *marifetli tığ* ile el işi üreten emekçilere dikkat çekilir. *Hayal kuşları üretir marifetli tığından* mısrasında ad aktarması söz konusudur. Şiirin devam eden dizelerinde *tığ ucunda bir ömür nasıl çalkantılı* diyen şair, ömrünü bu işe adayanlara gönderme yapar. Son mısradaki ise *akasyalar büyür yağmurlarından / dantel gibi zarif ışık karpıntılı* benzetmesiyle akasyaları dantele benzetmek suretiyle edebî bir dokunuş yapmıştır. Aslında bir evi tasvir ederken evin içinde bulunduğu durumu el sanatları unsurlarıyla betimleyerek bir anlamda edebiyat / sanat ilişkisinden yararlanmıştı.

Korkunun Krallığı'nda *El örgüsü*; *O Eski Adamlar / 4* şiirinde *el örgüsü kızlar geçer yüksek camlarından* mısrasıyla meşhur *Suna Pastanesi*'nden görüntüler sunar.

Örgü ve *model* kelimeleri *Kimi Sevsem Sensin*'de *Ben Tuzparça Yerdeyim* şiirinde yer alır. *Başladığımız örgü nedense yürümüyor / model seçimi kötü hesaplaması çok zor* mısralarıyla örgü modeline ilişkin bilgi sunar.

Teyelleme eylemi *Ayrılık Sevdaya Dahil*'de *Kim Arar Kim Sorar* şiirinde *teyelleme* eylemi *daktilolar zamanı teyelliyor / koridorda izmarit kokusu* mısrasıyla daktilolar, teyel yapan kişi manasında teşhis sanatı yapılmıştır. *Kimi Sevsem Sensin*'de *Yalan / Şehir* şiirinde *karşı sahil üstüne teyellenir / bir yanılısamanın ışıkları* mısrasıyla sahil ile birleşen ışıkların görüntüsünü teyellemek eylemiyle ifade eder. Aynı eylem *Korkunun Krallığı*'nda

Acemaşirân şiirinde gözleri buldukça gözlerini nasıl derinleştirdi / içinde şimşek teyelleri mavi yeşil titreşirdi mısralarıyla bir kişiye ait gözler mavi-yeşil teyellerle sunulur.

2.6.21. Renk

Renk göz ile anlaşılan bir ışık tesiridir. Işığın eşya üzerine çarpması ile yansıyan ışıklardan gözümüze gelen duyumların her birine renk denir. Renk anlamı, ışık, göz ve beyin vasıtasıyla kavranır. Bu suretle renk anlamı şu üç sistem içinde düşünülebilir:

Psikolojik Sistemde Renk: Beynimizde uyanan bir duyumdur. Subjektiftir.

Fizyolojik Sistemde Renk: Çeşitli ışık cinslerinin göz retinası üzerinde sinirler vasıtasıyla meydana getirdikleri fizyolojik olaylardır.

Fiziksel Sistemde Renk: Ölçülerle, rakamlarla geniş olarak belirtilen bir olaydır. Işığın hangi dalga uzunluklarını hangi oranda bulundurduğu meselesidir (Çağlarca, 1993:126).

Renk insan yaşamının önemli unsurlarından olup düşünce sistemini ve insan psikolojisini değiştirebilme özelliğine sahiptir. Subjektif bir terim olduğu için kişiden kişiye hatta kültürden kültüre farklılıklar arz eder.

Dil göstergesi olarak kullanılan renk, şiirlerde söz sanatlarıyla zenginleştirilmiştir. Bu şiirlere ayrı bir mana kazandırmış; soyutluk kazandırılarak pekiştirilmiştir. Şiirin bir duygu işi olduğunu kabul edersek şiirlerde genellikle renklerin psikolojik ve fizyolojik birçok etkisi kendini gösterir. Attilâ İlhan'ın son dönem şiirlerinde oldukça fazla sayıda renk kullandığını görürüz. Bu bağlamda *karanlık* kelimesinin ön plana çıktığı gözlemlenir. Bu durumun şairin son dönem şiirlerinde yaşadığı *duygusal gelgitlere* bağlanabilir.

Kavram alanını oluşturan kelimeler araştırma alanına dâhil edilen son dönem şiir kitaplarında yer aldığı mısralardaki kullanımlarıyla örneklendirilmiştir. *Renk* kavram alanına dâhil edebileceğimiz söz varlığı kelimelerin frekanslarına göre *karanlık* (58), *beyaz* (20), *yeşil* (20), *mavi* (18), *sarı* (16), *kırmızı* (15), *siyah* (15), *eflatun* (11), *lacivert* (9), *mor* (9), *simsiyah* (9), *alaca* (6), *kara* (5), *koyu* (5), *soluk* (5), *loş* (4), *parlak* (3), *renkli* (3), *saydam* (3), *küf yeşili* (3), *meneyeşli* (3), *bembeyaz* (3), *kıpkızıl* (2), *kızıl* (2), *kızillık* (2), *mavilik* (2), *yemyeşil* (2), *ak* (2), *ayna kırığı* (2), *buz mavisi* (2), *cam kırığı* (2), *cam yeşili* (2), *ebrûli* (2), *ela* (2), *fosforlu* (2), *gri* (2), *kahverengi* (2), *aydınlık* (1), *fuschia* (1), *ayışığı mavisi*

(1), ayva sarısı (1), bakır çalığı (1), bal sarısı (1), bira yeşili (1), beyazlık (1), cam güzeli (1), civciv sarısı (1), çalar sarı (1), çalma (1), çürük sarı (1), dolar yeşili (1), gece mavileri (1), gümüş karanlık (1), jilet mavisi (1), koyu mavi (1), şişe yeşili (1), koyu gölge (1), solgun (1), şurup kırmızısı (1), turuncu (1), masmavi (1), parlak yeşil (1), pembelik (1), loşluk (1), pembe (1), sararma (1), renk (1), puslu lacivert (1), kuru yeşil (1), kan kırmızı (1), türbe yeşili (1), tebeşir yeşili (1), kirli sarı (1), su yeşili (1), şarap rengi (1), şimşek mavisi (1), kıllı kara (1), karartma (1), kır (1), lağım karanlığı (1), tütün sarısı (1), yağ yeşili (1), yosun mavisi (1), yosun yeşili (1), zar saydamı (1), zifiri (1) şeklinde sıralanmaktadır.

Dil göstergesi olarak kullanılan *renk*, şiirlerde söz sanatlarıyla zenginleştirilmiştir. Bu şiirlere ayrı bir mana kazandırmış; soyutluk kazandırılarak pekiştirilmiştir. Kavram alanını oluşturan kelimeler araştırma alanına dâhil edilen son dönem şiir kitaplarında yer aldığı mısralardaki kullanımlarıyla örneklendirilmiştir.

Ayrılık Sevdaya Dahil kitabı hakkında genel anlamda bir değerlendirme yapacak olursak renk anlam alanına ilişkin kelimelerin yelpaze gibi çok çeşitli tonda ve dokuda kullanıldığını görürüz. Şiirlerde renkler genellikle gerçek anlamını yansıtırken bazen de renklerin duygusal geçişleri açıklamada bir araç olarak kullanılması söz konusudur.

Ayrılık Sevdaya Dahil'de renk kapsam alanı içine dâhil edebileceğimiz kelimeleri mısraların anlamsal boyutta şu şekilde inceleyebiliriz.

- **ak**

Sarhoş Bir Kadın Balladı'nda gözlerinin mavisi akında erimiş / tütün sarısına dönüyor benzi (ASD, s. 96)

Beklediği şiirinde yaşlı adam / gözleri yorgun / saçları ak (ASD, s. 96)

- **alaca**

Ayrılık Sevdaya Dahil / 1 şiirinde 'en görkemli saatinde yıldız alacasının' (ASD, s. 75)

Ayrılık Sevdaya Dahil / 2 şiirinde yıldız alacasında / görünmez böceklerin belli belirsiz çığılığı (ASD, s. 84)

Flash-Back şiirinde *Haliç sis alacası yankılı birkaç düdüük* (ASD, s. 31)

- **ayna kırığı**

O Plajda Onsuz / 4 şiirinde kaşların tel tel ışığı yansıtıyor / gözlerin ayna kırığı deniz (ASD, s. 86)

- **bal sarısı**

Kar Yağan Bir Sarışın şiirinde *titreşen arı kanatları mıdır bal sarısı* (ASD, s. 57)

- **bembeyaz**

Bakarsak şiirinde *zarif bir hüzündür / bembeyaz dolaşan kuğuya bakarsak* (ASD, s. 46)

Ayrılık Sevdaya Dahil / 4 şiirinde *bilekleri bembeyaz kuğu boynu / parmakları uzun ve ince* (ASD, s. 78)

Büyük Yanlışlık şiirinde *uzaydan mı esiyor bu rüzgâr / kutuplardaki bembeyaz karanlığa* (ASD, s. 99)

- **beyaz**

Taharri şiirinde *gözlerinden belli bir çılgılığı sakladığı / beyazı fazla kuru yeşilleri erimiş* (ASD, s. 24)

Uzak Köpekler Gecesi şiirinde *silerek elleriyle beyaz ve uzun* (ASD, s. 53)

Kar Yağan Bir Sarışın şiirinde *titreşen arı kanatları mıdır bal sarısı / üflenmiş ateşten teller mi yoksa* (ASD, s. 57)

O Plajda Onsuz / 1 şiirinde *iki beyaz martıdır ellerinle gelirsin* (ASD, s. 83)

O Plajda Onsuz / 4 şiirinde *yaprağın yeşilinde beyaz tırtıl* (ASD, s. 86)

- **buz mavisi**

Çarıçın'de Geçen Kış şiirinde *adam buz mavisi pelerinin astragan kalpak / içinde bir atmaca ayrılık korkusu* (ASD, s. 60)

- **cam güzeli**

Cam Güzeli Kızlar İçin Ballad şiirinde *cam güzeli kızlardır gözleri aynalı ve cam güzeli kızlardır gizlice tasalı* (ASD, s. 17)

- **cam kırığı**

Kar Yağan Bir Sarışın şiirinde *cam kırığı yeşiller mi / varla yok arası* (ASD, s. 57)

- **cam yeşili**

O Plajda Onsuz / 4 şiirinde *ne denizin cam yeşili huzursuzluğu / ne fanilik düşünceleri* (ASD, s. 88)

- **çürük sarı**

Çarıçın'de Geçen Kış şiirinde *ağaçlardan çürük sarı ve kıvılcık / son yapraklar dökülüyor* (ASD, s. 58)

- **eflatun**

Flash-Back şiirinin ikinci şiirinde *Belki Sabaha Karşı* şiirinde *belki akşam üstü bırakıp kitapları / bulutlara azalmak eflatun ve turuncu* (ASD, s. 34)

Çariçin'de Geçen Kış şiirinde *akşamları göl eflatun bir keder* (ASD, s. 58)

Çariçin'de Geçen Kış şiirinde *giderilmez pişmanlıklar / eflatun bir keder bırakarak* (ASD, s. 61)

Ayrılık Sevdaya Dahil / 4 şiirinde *eflatuna çalar puslu lacivert / bir sis kuşattı ormanı* (ASD, s. 78)

- **gri**

Kötümser şiirinde *yine o ters rüzgâr kağıtları uçuran /mevsime göre soğuk gri* (ASD, s. 105)

Mevcutlu şiirinde *bıyıkları eskimiş gözleri soğuk gri* (ASD, s. 26)

- **gümüş karanlık**

Kim Arar Kim Sorar şiirinde *kadehler dağılır gümüş karanlığına / gelmiş bütün ihtişamıyla incesaz* (ASD, s. 39)

- **kahverengi**

Flash-Back şiirinin üçüncü serisinde yer alan *Tanrı İnsanı Unuttu* şiirinde *kaygılar kahverengi sokuluyor / bütün yüzler silinmiş* (ASD, s. 35)

- **karanlık**

Soğuk Kadınlar Balladı şiirinde *kıpkızıl buğusu karanlığa dağılan / تنها gözleri birer kilittiler* (ASD, s. 11)

Cam Güzeli Kızlar İçin Ballad şiirinde *koyu çay karanlığı keder ağdalı / gül yaprağı sevinç kırağı yansımali* (ASD, s. 17)

Mevcutlu şiirinde *rüzgâr karanlığında camları soğuk buğu* (ASD, s. 26)

Flash-Back serisinin ilk şiiri olan *Yoksa Geldiler Mi* şiirinde *yoksa geldiler mi / namlu siyahı karanlık sokaklardan* (ASD, s. 31)

Söyler şiirinde *karanlık bir gazelhan yanık yanık / bir aşk-ı bî- amân söyler* (ASD, s. 45)

Uzak Köpekler Gecesi şiirinde *karanlıkta siyah elmas pırıltıları* (ASD, s. 51)

Uzak Köpekler Gecesi şiirinde *Zimniy Dvoretz balosundaki / karanlık Miralayı* (ASD, s. 53)

Çariçin'de Geçen Kış şiirinde *gümüş karanlığında anlaşılmaz sesler / havada mutsuz bir bulut* (ASD, s. 58)

Çariçin'de Geçen Kış şiirinde *çariçin'de geçen kış dalgın bir sarışın / karanlık bir Miralay* (ASD, s. 59)

Çariçin'de Geçen Kış şiirinde *altında sokak lambasının dalgın bir sarışın / karanlık bir Miralay* (ASD, s. 60)

Nasıl Bir Sevdaysa şiirinde *kenarı yaldızlı mavi bir karanlık / sütlü çıplaklığını örtecek kadar* (ASD, s. 68)

Ayrılık Sevdaya Dahil / 2 şiirinde *uzak karanlıklara sürmüş yıldızları / mor kıvılcımlar geçiyor* (ASD, s. 76)

Ayrılık Sevdaya Dahil / 3 şiirinde *telaşlı karanlıkta yumuşak yarasarlar / gittikçe genişleyen yakılmış ot kokusu* (ASD, s. 77)

Ayrılık Sevdaya Dahil / 4 şiirinde *yalnızlık hızla alçalan bulutlar / karanlık bir ağırlık* (ASD, s. 78)

Büyük Yanlışlık şiirinde *kutuplardaki bembeyaz karanlığı* (ASD, s. 99)

Pusudaki şiirinde *uzaktan denizin kokusu / karanlıkta kımıldayan böcek* (ASD, s. 109)

Artık Ben şiirinde *ay karanlık / sular kesildi musluklar tıslıyor* (ASD, s. 101)

- **kıpkızıl**

Soğuk Kadınlar Balladı şiirinde *kıpkızıl buğusu karanlığa dağılan / تنها gözleri birer kilittiler* (ASD, s. 11)

Kar Yağan Bir Sarişın şiirinde *çift başlı avizelerinden / votka erimiş kıpkızıl bardaklarda sanki kor* (ASD, s. 56)

Ayrılık Sevdaya Dahil / 5 şiirinde *hala içimizde o yanardağ ağzı / hala kıpkızıl gülümseyen* (ASD, s. 80)

- **kırmızı**

Çarıçın'de Geçen Kış şiirinde *neredeyse akşam yıldızı / yorgun kırmızı* (ASD, s. 58), (ASD, s. 59), (ASD, s. 60)

Profili Oğlan Çocuğu şiirinde *gözlerinin beyazını kırmızıya çevirmiş / sesi başka bir ses göğüslerini silmiş* (ASD, s. 66)

- **kızıl**

Çarıçın'de Geçen Kış şiirinde *ağaçlardan çürük sarı ve kızıl / son yapraklar dökülüyor* (ASD, s. 58)

- **kızıllık**

O Plajda Onsuz / 2 şiirinde *ay birazdan doğacak dağların arkasında henüz / gökyüzüne vurmuş kızılığ* (ASD, s. 84)

- **kirli sarı**

Mevcutlu şiirinde *yağmura çarpa çarpa Beyazıt tramvayı/ içinde kirli sarı* *Mevcutlu'nun bulunduğu* (ASD, s. 26)

- **koyu**

Soğuk Kadınlar Balladı şiirinde *koyu bir yalnızlığın kenarından / adımları ürkekti değişikler* (ASD, s. 11)

Soğuk Bir İntihar şiirinde *uykuları kilitli koyu baş ağrısından* (ASD, s. 67)

- **koyu mavi**

O Plajda Onsuz / 4 şiirinde *göz alabildiğine ılıca koyu mavisi / kaç türlü zengin eli yüzü temiz* (ASD, s. 86)

- **kuru yeşil**

Taharri şiirinde *beyazı fazla kuru yeşilleri erimiş / saat sıfır on üç kod adı Cemal* (ASD, s. 24)

- **lacivert**

Mevkuf şiirinin üçüncü bölümünde yer alan *Hep Aynı Trenler* şiirinde *Münih'ten İstanbul'a lacivert bereli bir sarışın* (ASD, s. 30)

- **loş**

Söyler şiirinin *zaman olmuştur ki / loş salonların heyûla büfelerinde* (ASD, s. 43)

Her Şeyi Birden İstemek! şiirinin *tekrar loş yalnızlıkların en dibindeyim* (ASD, s. 71)

- **masmavi**

Unutulmuş Kızlar Balladı şiirinin *suyundan çıktıkları masmavi aynaların* (ASD, s. 13)

- **mavi**

Sarhoş Bir Kadın Balladı şiirinin *alkol ırgatlığı bardakta ruj izi / gözlerinin mavisi akında erimiş* (ASD, s. 14)

Çerkes Halayıklar Balladı şiirinin *mehtaba dağılmış çınarlar mavi yaprak* (ASD, s. 16)

Mevkuf şiirinin ikinci serisinde yer alan *Acı Mavi Bir Kız* şiirinde *acı mavi bir kızcağız ağzı tütün ve sarı* (ASD, s. 29)

Kar Yağan Bir Sarışın şiirinde *uzak mavi bir şehir / yıldızlı çan kulelerinden anlaşılmaz hangisidir* (ASD, s. 54)

Nasıl Bir Sevdaysa şiirinde *kenarı yaldızlı mavi bir karanlık* (ASD, s. 68)

O Plajda Onsuz / 5 şiirinde *ne gökyüzünün deli mavi sonsuzluğu* (ASD, s. 88)

- **meneşeşli**

Çerkes Halayıklar Balladı şiirinde *belki Sultan Murat belli sarığından / belki Kadın Efendi meneşeşli yeşim* (ASD, s. 16)

- **mor**

Mevcutlu şiirinde tedirgin bir adam sağındaki taharri / solundaki şapkalı dudakları mor (ASD, s. 26)

Mevkuf şiirinin ikinci bölümünde yer alan Acı Mavi Bir Kız şiirinde korkuların varla yok arası ve birdenbire / mor zambaklar gibi açıldığı gecelerden (ASD, s. 29)

Ayrılık Sevdaya Dahil / 4 şiirinde rüzgâr uzak karanlıklara sürmüş yıldızları / mor kıvılcımlar geçiyor dağınık yalnızlığımdan (ASD, s. 76)

Söyler şiirinde yanar mor zambaklar buğulu gece lambaları (ASD, s. 45)

- **parlak**

O Plajda Onsuz / 5 şiirinde geçen yaz gibi bu yaz da / aynı parlak kristal aydınlığı (ASD, s. 88)

- **puslu lacivert**

Ayrılık Sevdaya Dahil /4 şiirinde eflatuna çalar puslu lacivert / bir sis kuşattı ormanı (ASD, s. 78)

- **renkli**

Söyler şiirinde ancak ne kadar renkli / ne kadar yanardöner (ASD, s. 43)

- **sararmak**

Her Şeyi Birden İstemek! şiirinde sararmış yaprakların usulca savurduğu (ASD, s. 71)

- **sarı**

Mevkuf şiirinin ikinci bölümünde yer alan Acı Mavi Bir Kız şiirinde acı mavi bir kızcağz ağzı tütün ve sarı (ASD, s. 29)

- **saydam**

Profili Oğlan Çocuğu şiirinde elleri soğuk ve saydam upuzun gelirdi (ASD, s. 66)

Uzak Köpekler Gecesi şiirinde Dnieperopetrovsk Garnizonu'nda / cam saydamlığına çıplak soğuşun (Ass, s. 51)

- **simsiyah**

Muhbir şiirinde gecenin camlarına simsiyah çıkarılmış (ASD, s. 23)

Söyler şiirinde zaman olmuştur ki / sızar gecenin suları simsiyah camlardan (ASD, s. 45)

Kar Yağan Bir Sarışın şiirinde o hırçın o vahşi uyumsuzluğunu / simsiyah parlayan bir panter gibi ruhunun kafesinde saklayarak (ASD, s. 55)

- **siyah**

Flash-Back şiirinin ilk serisinde Yoksa Geldiler Mi şiirinde namlu siyahı karanlık sokaklardan (ASD, s. 31)

Flash-Back şiirinin ilk serisinde *Yoksa Geldiler Mi* şiirinde *bardakta siyah bira fena halde köpük* (ASD, s. 32)

Uzak Köpekler Gecesi şiirinde *karanlıkta siyah elmas pırıltıları* (ASD, s. 51)

- **su yeşili**

Yoğun Bakım şiirinde *henüz alacakaranlık / camlarda incecik bir hilal su yeşili* (ASD, s. 93)

- **solgun**

Yükü Ne? şiirinde *neden bu kadar kederli / bu kadar solgun* (ASD, s. 107)

- **turuncu**

Flash-Back şiirinin ikinci serisindeki *Belki Sabaha Karşı* şiirinde *bulutlara azalmak eflatun ve turuncu / üst üste birikmiş yorgunluğun sonucu* (ASD, s. 34)

- **tütün sarısı**

Sarhoş Bir Kadın Balladı şiirinde *tütün sarına dönüyor benzi* (ASD, s. 14)

- **yemyeşil**

Mevkuf şiirinin ilk serisinde yer alan *Şişeler Çekilmiş* şiirinde *birazdan yemyeşil bir plak çalacaklar* (ASD, s. 28)

Akşam Üstü şiirinde *güneş yemyeşil damlıyor / kaygan yapraklarından* (ASD, s. 97)

- **yeşil**

Flash-Back şiirinin üçüncü serisinde yer alan *Tanrı İnsanı Unuttu* şiirinde *yalnızlık sızıntısı zehirli yeşil* (ASD, s. 35)

Kar Yağan Bir Sarışın şiirinde *cam kırığı yeşiller mi / varla yok arası* (ASD, s. 57)

O Plajda Onsuz / 4 şiirinde *kokuları yola çıkmış çiçeklerden / yaprağın yeşilinde beyaz tırtıl* (ASD, s. 86)

Yeşil Pancurlu Ev şiirinde *yeşil pancurlu evde / o iki kadın ve çocuk* (ASD, s. 100)

- **yosun yeşili**

Soğuk Kadınlar Balladı şiirinde *yosun yeşili aynalarda birikteler* (ASD, s. 11)

- **zar saydamı**

Kalk Gidelim Kadınlar Balladı şiirinde *zar saydamı bluz blucin pantolon* (ASD, s. 18)

Attilâ İlhan *Kimi Sevsem Sensin* kitabında yer alan şiirlerinde renk kavram alanı içerisindeki kelimelerin şairin içinde bulunduğu durumu tasvir edici nitelikte olup kimi zaman da bir nesneyi ya da olayı betimleyici nitelikte kullanılmıştır. Diğer kitapları gibi çok çeşitli renk geçişleri olsa da şair, *karanlık* kelimesine çoğu zaman vurgu yapar. Hatta

kara, siyah, karartma, simsiyah gibi kelimelerin benzer anlam alanı içerisinde kullanıldığını görürüz. Bütün bu bilgiler aslında bize dönem hakkında bilgi verir ve istibdat dönemine işaret eder. Bu dönemde yaşanan siyasi gerilim ve korku ortamı şairâne bir biçimde gözler önüne serilir.

Kimi Sevsem Sensin kitabında renk kavram alanına ilişkin kelimeler mısradaki şu şekilde yer almaktadır:

- **alaca**

Nasıl Olduysa şiirinde *adını unuttuğum o sıcak şehirde / yıldız alacası yüzen bir zakkum* (KSS, s. 20)

Ayaküstü Cinayet şiirinde *bira yeşili oğlan alaca bıyık* (KSS, s. 49)

- **ayışığı mavisi**

Aydınlık Neyin Oluyor? şiirinde *ayışığı mavisi dudaklarından mı / o ışık zenginliği mi giyindiğin* (KSS, s. 28)

- **bakır çalığı**

İkinizden Hanginiz? şiirinde *bakır çalığı gözleri / derin yer yer eflatuna çalıyor* (KSS, s. 79)

- **beyaz**

Ayaküstü Cinayet şiirinde *bu işin sonu tabancalı bıçaklı / siyah beyaz bir film belki bir roman* (KSS, s. 49)

Di'li Geçmiş şiirinde *deniz kuşları mavi beyaz tuzlu rüyalarına* (KSS, s. 56)

Ne Kadar İzmir / 3 şiirinde *çarşıda bisiklete binmiş beyaz bir kuğu* (KSS, s. 63)

M'ba şiirinde *inanılmayacak akdar beyaz / yamyam dişleri arasında* (KSS, s. 72)

- **bira yeşili**

Ayaküstü Cinayet şiirinde *ne yapsa boş bira yeşili oğlan* (KSS, s. 49)

- **buz mavisi**

Ne Kadar İzmir / 4 şiirinde *buz mavisi sürahiler aydınlığa doymuş / ışımadan boğulmuş üzüm taneleri* (KSS, s. 64)

- **cam yeşili**

Saklı Sevda şiirinde *cam yeşili bir kız çok kirpikli* (KSS, 21)

- **civciv sarısı**

Ne Kadar İzmir / 1 şiirinde *mimozalar çiçeğe durmuş civciv sarısı* (KSS, s. 59)

- **dolar yeşili**

Ayaküstü Cinayet şiirinde *dolar yeşilinde yosmanın aklı* (KSS, s. 49)

- **ebrûli**

Yani Epeyce Zindan şiirinde *ebrûli bir akşam ki / perde perde açılan* (KSS, s. 91)

- **eflatun**

Bu Nasıl Sonbahar? şiirinde *Beyoğlu'nda karartma /eflatun tramvaylar* (KSS, s. 45)

İkinizden Hanginiz? şiirinde *bakır çalığı gözleri / derin yer yer eflatuna çalıyor* (KSS, s. 79)

Sonra O Güller şiirinde *Şeker Ahmet Paşa'nın / kayıp bir tablosundan eflatun ve mor* (KSS, s. 90)

- **ela**

Ne Kadar İzmir / 5 şiirinde *bulutlarda kaybolmuş bakışları / tahrirli ela* (KSS, s. 66)

- **fuschia**

İkinizden Hanginiz? şiirinde *nemli dudakları fuschia / kirpikler, kaşlarına dolaşık* (KSS, s. 79)

- **fosforlu**

Hesap Kitap şiirinde *çok daha karanlık / fosforlu ve derin* (KSS, s. 94)

- **jilet mavisi**

Her Sabah Yanılmak! şiirinde *jilet mavisi bir kadın elinde purosunu* (KSS, s. 36)

- **kan kırmızı**

Saklı Sevda şiirinde *kan kırmızı yaşayıp yaz akşamlarını / okşaması boğulmak öpmesi uğultulu* (KSS, s. 21)

- **kara**

Di'li Geçmiş şiirinde *daha sonra kara trenler ışsız trenler* (KSS, s. 55)

Ne Kadar İzmir / 1 şiirinde *yarasalar kara bir haber gibi dağıldılar* (KSS, s. 59)

- **karanlık**

Yalnızlığı Denemek şiirinde *bak birazdan ay da batacak / karanlık bulaşmasın ellerine* (KSS, s. 19)

Saklı Sevda şiirinde *saçları nasıl karanlık bir kızıl* (KSS, s. 21)

Sevmek İçin Geç Ölmek İçin Erken şiirinde *akşamın acı su karanlığı içinden* (KSS, s. 23)

Her Sabah, Yanılmak! şiirinde *nabız gibi vuran o kötü ve karanlık his* (KSS, s. 36)

Ayaküstü Aşk şiirinde *yeşil karanlığında ağır tutsağım* (KSS, s. 47)

Ayaküstü İntihar şiirinde *korkunun bıraktığı yerdeki kız / hızla karanlığa azalıyor* (KSS, s. 48)

Ayaküstü Cinayet şiirinde *zindan karanlığında öğütmişler / galiba gün ışığına meraklı* (KSS, s. 49)

Ben Tuzparça Yerdeyim şiirinde *ben tuzparça yerdeyim o bir düğüm dolaşık / ne karanlık bir gece görünmüyor* (KSS, s. 51)

Di'li Geçmiş şiirinin ilk serisinde *gecenin karanlığında uzun adamlar* (KSS, s. 55)

Ne Kadar İzmir / 5 şiirinde *yüreği fena karanlık / bu kaçınıcı sigara* (KSS, s. 67) *Kanlıca'da*

Mehtap şiirinde *yankılı bir karanlıkta / büyük su şırıltısı* (KSS, s. 78)

Yani Epeyce Zindan şiirinde *savaş yıllarının ağır karanlığında / ufkumuzu gizlice aydınlatan* (KSS, s. 91)

Hesap Kitap şiirinde *mapushanede gece / dışardakinden çok daha kalın çok daha karanlık* (KSS, s. 94)

Bana Bir Şimşek Çak şiirinde *bana bir şimşek çak / ortalık fena karanlık yüreğim örtülüyor* (KSS, s. 95)

Bana Bir Şimşek Çak şiirinde *bulutların arasından / karanlığın böğrüne saplanacak* (KSS, s. 97)

- **karartma**

Bu Nasıl Sonbahar? şiirinde *Beyoğlu'nda karartma / eflatun tramvaylar* (KSS, s. 45)

- **kıpkızıl**

M'ba şiirinde *geceye saydam bir tokat / tutuştu kıpkızıl neonlar* (KSS, s. 72)

- **kırmızı**

Kimi Sevsem, Sensin şiirinde *dudakları keskin kırmızı jilet* (KSS, s. 27)

Çiftin Çifte Yalnızlığı şiirinde *fahişeler kırmızı ağzı burnu duman* (KSS, s. 52)

Mustafa Suphi'nin Neferi şiirinde *kırmızı gözleriyle dalmış / salondaki galeyana bakıyor* (KSS, s. 80)

- **kızıl**

Saklı Sevda şiirinde *cam yeşili bir kız çok kirpikli / saçları nasıl karanlık bir kızıl* (KSS, 21)

Ne Kadar İzmir / 1 şiirinde *Kordon'da akşam kızılığın تنها martılar* (KSS, s. 59)

- **koyu**

Kimi Sevsem, Sensin şiirinde *anlaşılmaz yüzü koyu gölgeli / dudakları keskin kırmızı jilet* (KSS, s. 27)

- **küf yeşili**

Ne Kadar İzmir / 5 şiirinde zincirleme şimşekler ki küf yeşili kilitlenir (KSS, s. 66)

Hesap Kitap şiirinde mapushanede mehtap bakır çalığı küf yeşili (KSS, s. 93), (KSS, s. 94)

- **lacivert**

Süheylâ Değil Adın şiirinde kirpiklerinin lacivert örtüsü / Süheylâ değildi başkaydı adın (KSS, s. 29)

Ben Tuzparça Yerdeyim şiirinde Boğaz'ın laciverdine aydan dağılan ışık / eli saydam bir büyü elime dokunuyor (KSS, s. 51)

Kanlıca'da Mehtap şiirinde gökyüzüne uzanmış / lacivert serviler (KSS, s. 78)

İkinizden Hanginiz? şiirinde ikinizden hanginizin / saçları gece laciverdi siyah (KSS, s. 79)

- **loşluk**

Sonra O Güller şiirinde martılar uçurulmuş / bir yağmur loşluğuna (KSS, s. 90)

- **avi**

Kimi Sevsem, Sensin şiirinde gözleri maviyken yaprak yeşili (KSS, s. 27)

Süheylâ Değildi Adın şiirinde gözlerindeki mavi kimin gökyüzü / Süheylâ değildi başkaydı adın (KSS, s. 29)

Yanılsama şiirinde kirpikleri maviymiş dudakları mormuş (KSS, s. 41)

Bu Nasıl Sonbahar? şiirinde telefonda bozdurulup duygular kirleniyor / mavi mora dönüşmüş sarılar çoktan yeşil (KSS, s. 46)

Di'li Geçmiş şiirinde deniz kuşları mavi beyaz tuzlu rüyalarına (KSS, s. 56)

Bana Bir Şimşek Çak şiirinde Gazi'nin gözlerinden mavi bir şimşek / Kuva-yi Milliye mavisini (KSS, s. 99)

- **mor**

Yanılsama şiirinde kirpikleri maviymiş dudakları mormuş (KSS, s. 41)

Bu Nasıl Sonbahar? şiirinde telefonda bozdurulup duygular kirleniyor / mavi mora dönüşmüş sarılar çoktan yeşil (KSS, s. 46)

Sonra O Güller şiirinde Şeker Ahmet Paşa'nın / kayıp bir tablosundan eflatun ve mor (KSS, s. 90)

- **parlak**

Aranıyor şiirinde bak sözümü dinle çok fena ıslanmışsın / kirpiklerinde parlak su damlacıkları (KSS, s. 50)

- **sarı**

Yalan / Şehir şiirinde bir yanılsamanı ışıkları / epeyce titrek hicranlı sarı (KSS, s. 39)

Yalan / Şehir şiirinde bakarsın o resim hicranlı sarı / inanılmaz bir hızla her an değişir (KSS, s. 39)

Bu Nasıl Sonbahar? şiirinde telefonda bozdurulup duygular kirleniyor / mavi mora dönüşmüş sarılar çoktan yeşil (KSS, s. 46)

Mustafa Suphi'nin Neferi şiirinde *Mustafa Suphi'nin Neferi / Sarı Mustafa* (KSS, s. 81)

- **saydam**

Ben Tuzparça Yerdeyim şiirinde eli saydam bir büyü elime dokunuyor (KSS, s. 51)

M'ba şiirinde geceye saydam bir tokat (KSS, s. 72)

- **simsiyah**

Zorro / Kamçılı Kadın şiirinde yalnızlığın simsiyah panter (KSS, s. 30)

- **siyah**

Ayaküstü Cinayet şiirinde bu işin sonu tabancalı bıçaklı / siyah beyaz bir film belki bir roman (KSS, s. 49)

İkinizden Hanginiz? şiirinde ikinizden hanginizin / saçları gece laciverdi siyah (KSS, s. 79)

- **soluk**

Yoksa Tecrit'te Misiniz? şiirinde neden soğuk böyle soluk benziniz (KSS, s. 82)

Bana Bir Şimşek Çak şiirinde bir yangın soluğu sokak içlerinden (KSS, s. 99)

- **yeşil**

Kimi Sevsem, Sensin şiirinde gözleri maviyken yaprak yeşili (KSS, s. 27)

Zorro / Kamçılı Kadın şiirinde yalnızlığın simsiyah panter / vahşiliği zehirli bir yeşil (KSS, s. 30)

Yanulsama şiirinde hiç görmediğim gökler vahşi yeşil (KSS, s. 41)

Bu Nasıl Sonbahar? şiirinde duygular kirleniyor / mavi mora dönüşmüş sarılar çoktan yeşil (KSS, s. 46)

Ayaküstü Aşk şiirinde bilmem n'apsam nereye kaçsam / yeşil karanlığında ağır tutsağım (KSS, s. 47)

Ne Kadar İzmir / 3 şiirinde ter buharlaşıyor havada yeşil sinek vızıltıları (KSS, s. 62)

Korkunun Krallığı şiiri kitabını renk kavram alanı içinde genel olarak değerlendirdiğimizde diğer kitaplarda görülen çeşitlilik burada da karşımıza çıkmakta olup şiirlere zenginlik katar. Kullanılan kelimelerin dönemin koşullarını, şairin kaygı ve şikâyetlerini şiirlerinde sunduğunu görürüz. Bunu çoğu zaman kullandığı dil göstergeleri içindeki kavramların soyutlama yoluyla şairâne bir üslûpla kullanıldığını görürüz. Zamanın

koşulları göz önüne alındığında baskı rejiminin ön plana çıktığı bu dönemde yaşanan gerilim ve kaos ortamı renk kavram alanına da sirayet etmiştir. Bu bağlamda *siyah*, *simsiyah*, *karanlık* kelimelerinin daha yoğun kullanıldığına şahit oluruz. Hatta *zifiri karanlık* ibaresi bu korku duygusunun derecesinin ne kadar yüksek olduğunun en açık ifadesidir. Bu süreç Attilâ İlhan tarafından acı bir şekilde tecrübe edildiğinden şiirinde geçen bu kelimelerin *karamsarlık*, *çökkünlük*, *korku*, *keder*, *umutsuzluk* gibi negatif duygu geçişlerine işaret eder.

Korkunun Krallığı kitabında renk kavram alanına ilişkin kelimeler mısırada şu şekilde yer almaktadır:

- **aydınlık**

Şetârabân şiirinde *bulutlandık geldiler aydınlığımız gitti* (KK, s. 77)

- **ayna kırığı**

O Eski Adamlar / 4 şiirinde *pulları ayna kırığı oldukça balık ölüsü* (KK, s. 104)

- **ayva sarısı**

Ekim, Akşam şiirinde *gökyüzü ayva sarısı ve solgun / sonbahar yaprakları* (KK, s. 53)

- **beyaz**

Korkunun İsi şiirinde *yağlı beyaz bir taksi /Bebek'te unutulmuştu* (KK, s. 15)

Batan Bu Köhne Şileb şiirinde *eğer bulabilirsen ölü bir kar getir / beyazlığını kalın bir su gibi uzayan* (KK, s. 20)

Salı Sabaha Karşı şiirinde *steteskobu / beyaz gömleği / soğuk ecza deposu* (KK, s. 32)

Haziran, Gece şiirinde *hayatımız renksiz / hayatımız siyah beyaz* (KK, s. 52)

- **cam kırığı**

Ocak, Gece şiirinde *cam kırığı kır sakalları / buz kalıbı gibi donuk* (KK, s. 56)

- **çalar sarı**

Ocak, Gece şiirinde *yeşile çalan sarı / fosforlu bir kan* (KK, s. 56)

- **ebrûli**

Diyalektik Gazel şiirinde *büyük bir şaşaadır ölüm / ebrulu nurlarla gelir* (KK, s. 63)

- **eflatun**

Ölmek Zamanı şiirinde *eflatun ve ıssız ağzınız bir muamma* (KK, s. 31)

Nisan, Akşamüstü şiirinde *içimizdeki ölüm karanlığı / eflatun saçakları suya sarkıyor* (KK, s. 47)

Haziran, Gece şiirinde eflatunun tadı tuzu kalmadı (KK, s. 52)

Cehennem Kasidesi şiirinde eflatun ve sarı / leoparlar sürüyor besbelli izimizi (KK, s. 68)

- **ela**

Süheylâ şiirinde sonbaharın özetidir gözleri ela (KK, s. 88)

- **fosforlu**

Ocak, Gece şiirinde yeşile çalan sarı / fosforlu bir kan (KK, s. 56)

- **gece mavileri**

Ağustos, Kuşluk şiirinde bir deniz biriktirdim /gece mavilerinden /sabaha karşı kullanıyorum (KSS, s. 49)

- **kara**

Şubat, Sabah şiirinde kıllı kara bayrakları / devasa bir korkunun (KK, s. 51)

Şark-ı Karip Gazeli şiirinde kıvılcımlı ve kara / almaya can aranırlar (KK, s. 67)

- **karanlık**

Sokağa Çıkma Yasağı şiirinde çarşılar daramadağın / çığlıklar geçiyor karanlıktan (KK, s. 11)

Batan Bir Köhne Şileb şiirinde köpek havlamaları bulut karanlığından (KK, s. 21)

Serüvenin Sonu şiirinde anlaşılmas telefonlar çalıyor / karanlık anlamları anlamları (KK, s. 23)

Ağır Kan Kaybı şiirinde karanlık bir kapı olup üstümüze kapandılar (KK, s. 28) Ölmek

Zamanı şiirinde şehrin karanlığında devriyeler geziyor (KK, s. 30)

Salı Sabaha Karşı şiirinde her gece olay çıkarıyor / arkasından karakollar tozlu ışıklarıyla karanlıkta bir gemidir (KK, s. 34)

On Sekiz şiirinde karanlıkta gizlice sakal büyütüyor (KK, s. 36)

34 FN 346 şiirinde dağılmış su dumanı şimşekli bir karanlığa (KK, s. 38)

Korkunun Krallığı şiirinde gözlerinde tarifsiz bir hışımlı / bıyıkları zifiri karanlık (KK, s. 42)

Nöbet Değişimi şiirinde karanlığı ya gevşek dokudularsa / öldürüleceğimden emin olmalıyım (KK, s. 43)

Nisan, Akşamüstü şiirinde içimizdeki ölüm karanlığı / eflatun saçakları suya sarkıyor (KK, s. 47)

Kasım, Akşamüstü şiirinde bulutlardır / karanlık bir telaşla kopup Marmara'dan (KK, s. 50)

Şeyh Bedrettin-i Simavi'ye Gazel şiirinde gönül mahzun / ay karanlık yıldızlar gözden nihan olsa da (KK, s. 61)

Diyalektik Gazel şiirinde *sen sen ol korkma karanlıktan / dik ışık çekirdeklerini* (KK, s. 63)
Şark-ı Karip Gazeli şiirinde *karanlığa ihtırıp partal develerini / köhne bir han aranırlar*
 (KK, s. 66)

Cehennem Kasidesi şiirinde *lağım karanlığında farelerin ıslığı* (KK, s. 69) *Şehnâz* şiirinde
karanlık fena bastırır ürkek bir yağmur çiseler (KK, s. 73) *Şetârabân* şiirinde *bulutlandık*
geldiler aydınlığımız gitti (KK, s. 77)

Süheylâ şiirinde *sanki bir samanyolu adı Süheylâ / içimde pırıl pırıl 40 karanlığından* (KK,
 s. 88)

O Eski Adamlar / 3 şiirinde *bak asıl geceye çatmadık / kütük karanlığına öfkeledi mi*
dükkan kepenklerini kağıt gibi yırtar (KK, s. 100)

O Eski Adamlar / 3 şiirinde *yüzünü karanlıkta kaybetmiş elleri yüzüne yabancı* (KK, s. 101)

O Eski Adamlar / 4 şiirinde *çabuk akşam karanlığına galata köprüsü saat beş* (KK, s. 105)

- **kahverengi**

Haziran, Gece şiirinde *pembelik ayıp / kahverengiler sürüldüler* (KK, s. 52)

- **kıllı kara**

Şubat, Sabah şiirinde *fena halde bıyık bıraktılar / kıllı kara bayrakları* (KK, s. 51)

- **kır**

Ocak, Gece şiirinde *uçurum karanlığından / yıldırım kıvılcımları oysa soğuk* (KK, s. 56)

- **kırmızı**

Işık Mezarlığı şiirinde *gagaları kırmızı neon yaprağı* (KK, s. 13)

Korkarım şiirinde *gözleri bir yangın başlangıcıdır / dudakları kırmızı alarm* (KK, s. 24)

34 FN 346 şiirinde *ne in ne cin kırmızı lambası / sanki kan damlası demiryolu geçidinin*
 (KK, s. 38), (KK, s. 39)

Korkunun Krallığı şiirinde *şurup kırmızısı çakıntılar / sağım solum her tarafım elektrik*
 (KK, s. 42)

Kasım, Akşamüstü şiirinde *yağlı kırmızı ve kıvılcımlı mor / öyle müthiş ki yağmurun hızı*
 (KK, s. 50)

Haziran, Gece şiirinde *kırmızılar hanidir kayıp bilinmiyor nerede buldukları* (KK, s. 52)

O Eski Adamlar / 4 şiirinde *kirpiksiz gözleri kırmızı dudaksız ağzı bıçak ağzı* (KK, s. 103)

- **koyu**

Korkunun İsi şiirinde *kadın değil koyu sinema* (KK, s. 15)

- **lacivert**

Haziran, Gece şiirinde *lacivert kararıyor ümit az / eflatunun tadı tuzu kalmadı* (KK, s. 52)

O Eski Adamlar / 1 şiirinde lacivert hareket memuru bilinmez kaçınıcı çay (KK, s. 93)

O Eski Adamlar / 4 şiirinde Kuleli öğrencileri lacivert elde bavul sıla yolcusu (KK, s. 105)

- **loş**

Issızlığın Çılgılığı şiirinde kristal vitrindeki bu loş kadın (KK, s. 19)

- **lağım karanlığı**

Cehennem Kasidesi şiirinde lağım karanlığında farelerin ıslığı (KK, s. 69)

- **mavi**

Ölmek Zamanı şiirinde uzak bir kız sisli mavi susarsa / acılarla yüklüdür suskunluğu (KK, s. 29)

Ölmek Zamanı şiirinde uzak mavi kız dalgasız bir su (KK, s. 30)

On Sekiz şiirinde gemiyle yarışan yunuslar / maviliğin gözlerine sığmayan sonsuzluğu (KK, s. 37)

Ağustos, Kuşluk şiirinde gece maviliklerinden / sabaha karşı kullanıyorum (KK, s. 49)

Haziran, Gece şiirinde mavileri alıp götürdüler / artık ne yeşil ortalıkta ne de sarı (KK, s. 52)

Cehennem Kasidesi şiirinde o mavi gezegen ki adına dünya denilmiştir (KK, s. 69)

Acemişirân şiirinde içinde şimşek teyelleri mavi yeşil titreyirdi (KK, s. 75)

Gülşen'i Hatırlar Mısın şiirinde Gülşen'i hatırlar mısın / hani mavi kız gökyüzünü sığdırmış uzun gözlerine (KK, s. 84)

- **meneveşli**

Bestenigâr şiirinde bir tavus kuyruğudur menevişli Kanlıca (KK, s. 79)

Muammer şiirinde gözleri gülümser gizlice meneveşli / hayreti şiddetli şiddetli kötümser (KK, s. 90)

- **mor**

Kasım, Akşamüstü şiirinde bulutlardır bir tehlike akşamı hissini uyandıran / yağlı kırmızı ve kıvılcımlı mor (KK, s. 50)

O Eski Adamlar / 4 şiirinde renkli ampullerle donatılmış pembe, yeşil ve mor (KK, s. 105)

- **pembe**

Haziran, Gece şiirinde pembelik ayıp / kahverengiler sürüldüler (KK, s. 52)

O Eski Adamlar / 4 şiirinde renkli ampullerle donatılmış pembe, yeşil ve mor (KK, s. 105)

- **renk**

Korkunun İsi şiirinde bir renkli film güzelliği (KK, s. 15)

Haziran, Gece şiirinde hayatımız renksiz / hayatımız siyah beyaz (KK, s. 52)

O Eski Adamlar / 4 şiirinde renkli ampullerle donatılmış pembe, yeşil ve mor (KK, s. 105)

- **sarı**

Işık Mezarlığı şiirinde yeşilden sarıya gözleri değişir (KK, s. 13)

Nöbet Değişimi şiirinde hani viraj ıslıklarıyla hain otomobiller / sarı sarı göz kırpan trafik ışığı (KK, s. 43)

Haziran, Gece şiirinde maviliği alıp götüdüler / artık ne yeşil ortalıkta ne de sarı (KK, s. 52)

Ocak, Gece şiirinde zaman sızıyor camından / yeşile çalar sarı fosforlu bir kan (KK, s. 56)

Cehennem Kasidesi şiirinde nemli kadife teması yamyam yapraklarının / eflatun ve sarı (KK, s. 68)

O Eski Adamlar / 3 şiirinde alında Billie Dowe 'u / telli sarı Macar kızı (KK, s. 100)

O Eski Adamlar / 3 şiirinde gözleri çakmak çakmak / kalın dudakları yeşile çalar sarı (KK, s. 102)

O Eski Adamlar / 4 şiirinde bu Sarı Mustafa 'dır partide hizip örgütlüyor (KK, s. 103)

O Eski Adamlar / 4 şiirinde birisi miyop birisi bronşit birisi fazlaca sarı (KK, s. 104)

- **simsiyah**

İssızlığın Çılgılığı şiirinde simsiyah bir ünlem önünde camların (KK, s. 19)

Serüvenin sonu şiirinde ne yanına dönse simsiyah / yağmurun kederli camları camları (KK, s. 22)

Sûz-i Dil Ârâ şiirinde teşrîn yağmurlarıdır simsiyah hicranım efendim (KK, s. 78)

O Eski Adamlar / 3 şiirinde simsiyah saçlarını fena halde arkaya taramış (KK, s. 99)

- **siyah**

Sokağa Çıkma Yasağı şiirinde gözden kayboldu şehir / sanki siyah bir denize batıyor (KK, s. 12)

Ölmek Zamanı şiirinde o siyah tren uğultularla gelir / bütün üçüncü mevki cıgara dumanı (KK, s. 29)

Nisan, Akşamüstü şiirinde ağır ağır süzülen siyah bir nokta (KK, s. 47)

Haziran, Gece şiirinde hayatımız renksiz / hayatımız siyah beyaz (KK, s. 52)

O Eski Adamlar / 2 şiirinde birdenbire şemsiyeler sanki siyah dev laleleri (KK, s. 96)

- **soluk**

Ocak, Gece şiirinde benzi fena soluk / saçları bütün dökülmüş (KK, s. 56)

- **şarap rengi**

Ekim, Akşam şiirinde *sırf kan ve köpük bir gurubun / şarap rengi bulutları arasındayım* (KK, s. 53)

- **şimşek mavisi**

Işık Mezarlığı şiirinde *ay şimşek mavisi belirmiştir* (KK, s. 14)

- **şişe yeşili**

Korkunun Krallığı şiirinde *şişe yeşili şerare atlamaları / şurup kırmızısı çakıntılar* (KK, s. 42)

- **şurup kırmızısı**

Korkunun Krallığı şiirinde *şişe yeşili şerare atlamaları / şurup kırmızısı çakıntılar* (KK, s. 42)

- **tebeşir yeşili**

O Eski Adamlar / 4 şiirinde *cami kubbeleri minareler tebeşir yeşili gökyüzü* (KK, s. 104)

- **türbe yeşili**

O Eski Adamlar / 2 şiirinde *bir türbe yeşili yayıyor Gülhane Parkı'nda çınarlar* (KK, s. 96)

- **yağ yeşili**

Muammer şiirinde *hayreti şiddetli şiddetli kötümser / ne ünlemler üretti yağ yeşili* (KK, s. 90)

- **yeşil**

Işık Mezarlığı şiirinde *demir ağaçların tamamladığı / yeşilden sarıya gözleri değişir* (KK, s. 13)

Nöbet Değişimi şiirinde *acı yeşil keseceklerdi birden yolumu* (KK, s. 43)

Haziran, Gece şiirinde *mavileri alıp götürdüler / artık ne yeşil ortalıkta ne de sarı* (KK, s. 52)

Ocak, Gece şiirinde *zaman sızıyor camından / yeşile çalar sarı* (KK, s. 56) *Acemişirân* şiirinde *içinde şimşek teyelleri mavi yeşil titreşirdi* (KK, s. 75)

O Eski Adamlar / 3 şiirinde *gözleri çakmak çakmak / kalın dudakları yeşile çalar sarı* (KK, s. 102)

O Eski Adamlar / 4 şiirinde *cami kubbeleri minareler tebeşir yeşili gökyüzü* (KK, s. 104)

O Eski Adamlar / 4 şiirinde *renkli ampullerle donatılmış pembe, yeşil ve mor* (KK, s. 105)

- **yosun mavisi**

O Eski Adamlar / 4 şiirinde *yosun mavisi traş olmuş köşeli suratı sinekkaydı* (KK, s. 103)

- *zifiri*

Korkunun Krallığı şiirinde *gözlerinde tarifsiz bir hışım / bıyıkları zifiri karanlık* (KK, s. 42)

2.6.22. Kozmetik

Kadınlar tabiatları itibariyle her daim bakımlı ve güzel olmak isterler; bu sebeple kozmetik kadınların yaşamının önemli bir unsurudur. Kadınların şairin hayatındaki rolü oldukça büyüktür. Dolayısıyla şair şiirlerinde kadınların dış görünüşüne dair detaylı bilgiler verir.

Attilâ İlhan'ın şiirlerinde kozmetiğe dair ürünlere yer vermesi kozmetiği ayrı bir başlık altında değerlendirmemize sebep olmuştur. *Kozmetik* kavram alanına dâhil edebileceğimiz söz varlığı kelimelerin frekanslarına göre *ruj* (4), *ruj izi* (1), *allık* (1), *boyalı* (1), *boyanma* (1), *kaş alma* (1), *parfüm* (1), *rimel* (1), *sürmeli* (1), *süslenme* (1) şeklinde sıralanmaktadır.

Kadınların şairin hayatındaki rolü oldukça büyüktür. Dolayısıyla şair şiirlerinde kadınların dış görünüşüne dair detaylı bilgiler verir. *Ayrılık Sevdaya Dahil*'de *Sarhoş Bir Kadın Balladı* şiirinde *alkol ırgatlığı bardakta ruj izi* geçer. Mısranın devamında kadına dair detaylı bilgiler verir. Sarhoş olan bu kadının gözleri mavi ve benzi tütün sarısıdır. Aynı kitapta yer alan *Kalk Gidelim Kadınlar Balladı* şiirinde *sabit dudak ruju epeyce telefon / kirpikleri devirip göğüs geçirmeler / burnu rendelenmiş memeleri silikon* mısralarıyla bakımlı bir kadının tasviri yapılmaktadır.

Korkunun Krallığı kitabında yer alan *Arabesk* şiirinde *boyanma* ve *süslenme* kelimeleri *makyaj yapma* anlamında kullanılmıştır.

(...)

*göğüsleri hakikat birer kumru
eskiden de süslenir boyanmış
ayak ayak üstüne atıp oturdu mu
insanda can mı bırakmış*

(KK, s. 17)

Hatta kadının bu güzelliği karşısında adamların yakasını kaptırdığından bahseder.

(...)

*bu yollara düşecek adam mıydı
çiçek yaptırmalar parfüm filan
bu sefer yakasını fena kaptırdı S
evtap başını yiyecek anlaşılan*

(KK, s. 18)

O Eski Adamlar / 4 şiirinde *ruj* kelimesi *dudaklarına sürdüğü ruj aynaları kana boyuyor* mısralarıyla karşımıza çıkar.

Kimi Sevsem Sensin kitabında *Ayaküstü Cinayet* şiirinde *allığı ruju yalnızlığına bulaşan* mısrada başdöndürücü güzelliğe sahip ancak yalnız bir kadından bahseder.

Aynı kitapta *Ne Kadar İzmir / 1* şiirinde;

(...)

*gözleri kalın sürmeli kirpikleri rimel
kumral saçlarını Avrupa kestirmiş
O hangi kadın dudakları yürek boyalı*

(KSS, s. 59)

Ne Kadar İzmir / 5 şiirindeki kadın görüntüsü şu şekildedir:

(...)

*dudaklarını kelebek boyamış Ferhunde Hanım
balkonda kaşlarını alıyor elinde dev aynası
yüreği fena karanlık /bu kaçınıcı sigara*

(KSS, s. 67)

Sonuç olarak, burada yer alan kadınlar genelde güzel, bakımlı hatta görenleri kendine hayran bırakacak derecededir. Ancak; bu kadınların çoğunun yalnız ve aşkı arayan tipler olduğu görülür. Adeta şairin ruh durumunun birer yansıması olan bu kadınlar genelde dışarı karşı mutluymuş gibi bir görüntü çizseler de özünde bir türlü umduğu hayatı yaşamayan mutsuz tiplerdir. Dış görünüşleri çok güzel olmasına rağmen içleri yani yürekleri

karanlıktır. Şairin hayatındaki çatışma ve tezatlık karakterler üzerinde de burada da kendini göstermektedir.

2.6.23. Sayı

Attilâ İlhan'ın şiirlerinde sayı ve sayıya ilişkin pek çok sayıda kelime bulunmaktadır. Bu sayılar kimi zaman tarih ve saati ifade etmektedir. Şairin son dönem şiirlerinin söz varlığı içinde sayı kavram alanına dâhil edebileceğimiz kelimeler olduğundan son dönemde yer alan üç kitap ayrı gruplandırılarak sayı kavramı ayrı bir başlıkta değerlendirilmiştir.

Sayı kavram alanına dâhil edebileceğimiz söz varlığı kelimelerin frekanslarına göre iki (21), üç (9), ilk (6), kalabalık (6), çifte (5), dört (4), çift (3), kırk (3), rakam (2), on sekiz (2), beş (2), bir (2), bir buçuk (1), doksan üç (1), dokuz yüz kırk (1), dokuz yüz kırk bir (1), fi bin dört yüz beş (1), ikinci (1), binlerce (1), on (1), on üç (1), otuz (1), otuz dört (1), sekiz (1), sıfır on beş (1), sıfır on bir (1), sıfır on üç (1), tane (1), üç buçuk (1), üçüncü (1), üç milyon (1), üç yüz beş (1), üç yüz kırk altı (1), yarım (1), yedi (1), yetmiş beş (1) yirmi (1) şeklinde sıralanmaktadır.

Ayrılık Sevdaya Dahil'de sayı anlam alanıyla ilgili kelimeler şu şekilde yer almaktadır.

- **beş**

Mevkuf şiirinin birinci serisindeki *Şişeler Çekilmiş* şiirinde *şişeler çekilmiş karşılıklı beş kurşun atıyor* (ASD, s. 28)

- **bir buçuk**

Mevkuf şiirinin üçüncü serisindeki *Hep Aynı Trenler* şiirinde *saatim bir buçukta durmuş kurmayı unutmuşum* (ASD, s. 30)

- **doksan üç**

O Plajda Onsuz bölümünün ilk şiirinde *93 senesinin en uzun günü akşam* (ASD, s. 83)

- **fi bin dört yüz beş**

Söyler şiirinde *fi bin dört yüz beş / Dersaadet'te yazıldı işbu gazel* (ASD, s. 45)

- **iki**

Kim Arar Kim Sorar şiirinde *kollarını iki taharrinin omuzlarına atmış / sakalı bir karış / gözleri allak bullak* (ASD, s. 40)

Ayrılık sevdaya dahil / 5 şiirinde sanmıştık ki ikimiz /yeryüzünde ancak / birbirimiz için varız / ikimiz sanmıştık ki / tek kişilik bir yalnızlığa bile rahatça sığarız (ASD, s. 80)

O Plajda Onsuz / 1 şiirinde iki beyaz martıdır ellerinle gelsin / gizli bir yerinden tutuşmuş yanar kederinle gelsin (ASD, s. 83)

Akşam Üstü şiirinde akşam üstüdür / ikisi de odasına çekilmiş / Küçük Hanım roman okuyor / Büyük Hanım Kur'ân (ASD, s. 97)

Yeşil Pancurlu Ev şiirinde gül gibi geçinip gidiyorlar işte yeşil pancurlu evde / o iki kadın ve çocuk (ASD, s. 100)

- **kırk, otuz**

Kim Arar Kim Sorar şiirinde acaba hangi yıllar / 30'lar mı 40'lar mı (ASD, s. 40)

- **sekiz on kadar, otuz**

Nasıl Bir Sevdaysa şiirinde şafak sökerken sekiz on kadar şimşek / belki 30'lardan mehtap yorgunu İzmir (ASD, s. 69)

- **on üç**

O Plajda Onsuz / 2 şiirinde on üç yaşındasın / ne kadar da mahzun (ASD, s. 84)

- **sıfır on beş, sıfır on dört, sıfır on bir, sıfır on üç**

Taharri şiirinde saat sıfır on bir / kod adı Cemal (ASD, s. 24)

Taharri şiirinde buluşma sıfır on beş / kod adı Cemal (ASD, s. 24) Taharri şiirinde saat sıfır on üç / kod adı Cemal (ASD, s. 24)

Taharri şiirinde saat sıfır on dört / kod adı Cemal (ASD, s. 25)

- **üç**

Kim O? şiirinde kapının ziliyle sıçradım / gecenin saat üçü / açtım baktım kimseler yok (ASD, s. 104)

- **kırk**

Kim O? şiirinde gelen yoksa ben miyim / kırk yıl daha genç / poliste bırakmıştır (ASD, s. 104)

- **üç**

Kalk Gidelim Kadınlar Balladı şiirinde az buz kazanmıyor / gecesi üç milyon (ASD, s. 18)

- **çift, 1900, 1910**

Kar Yağan Bir Sarışın şiirinde o hangi zamandı / hangi yaşamak 1900'ler mi 1910'lar mı / Zimniy Dvoretz'deki gece / Romanoflar'ın yılbaşı gecesi (ASD, s. 56)

- **ilk**

Kim Arar Kim Sorar şiirinde *Şişhane yokuşu'ndan ilk tramvaylar / تنها ve ıslak* (ASD, s. 40)

Kalk Gidelim Kadınlar Balladı şiirinde *kalk gidelim kadınları bu ne ilk ne son* (ASD, s. 18)

- **kalabalık**

Mevkuf / 2 şiirinde yer alan *Acı Mavi Bir Kız* şiirinde *kalabalığa doğranmış derinlemesine yalnız* (ASD, s. 29)

Kimi Sevsem Sensin kitabında sayı ile ilgili kelimeler şiirlerde şu mısralarda yer almaktadır:

- **binlerce**

Nasıl Olduysa şiirinde *binlerce umuttan belki bir umuttum* (KSS, s. 20)

- **dokuz yüz kırk bir**

Nasıl Olduysa şiirinde *İzmir cezaevi dokuz yüz kırk bir'de / kaşla göz arası liseden kovuldum* (KSS, s. 20)

- **bir, iki, üç**

Ne Kadar İzmir / 3 şiirinde *yandan çarklı bir / ihlamur iki / adaçayı üç* (KSS, s. 63)

- **çift**

Çiftin Çifte Yalnızlığı şiirinde *kim kurtulmuş çiftlerin ağır yalnızlığından / biri öbürünün kazılmamış mezarı / çok gençtik belki ondan bunu kestiremedik / çiftin çifte yalnızlığı en büyük rezillik* (KSS, s. 52)

Ne Kadar İzmir / 1 şiirinde *kapısı yaldızlı kupa arabası çifte at koşulu* (KSS, s. 59)

Ne Kadar İzmir / 2 şiirinde *çift atlı arabalar hangi rüyayı taşıyor* (KSS, s. 61)

Yalan / Şehir şiirinde *bir yerde üç çifte kayık / intizar eyler hünkârı* (KSS, s. 40)

Hesap Kitap şiirinde *çifte kelepçeyle cıgara içtiğimiz / peynir ekmek yediğimiz / meyyus ve düşünceli* (KSS, s. 93)

- **iki, dört**

Di'li Geçmiş / 2 şiirinde *gülcemal yola çıkmış iki baca dört direk / uzak çan sesi gezinti güvertesinden* (KSS, s. 56)

- **iki**

Di'li Geçmiş / 3 şiirinde *iki kadeh rakı arkasından hain redifli gazeller* (KSS, s. 58)

Her Sabah Yanılmak! şiirinde *hani bir kere iki yanınızda iki sivil polis* (KSS, s. 35)

Birbiri Olmak! şiirinde *gece ıssız bir mağazada / yapayalnız / iki kız* (KSS, s. 71)

O Kızlar şiirinde *çalınmış iki zümrüt ki gözleri / kabahatli bakar* (KSS, s. 74)

- **ikimiz**

Ben Tuzparça Yerdeyim şiirinde *ikimiz sanki hayal tepeden tırnağa âşık* (KSS, s. 51)

kinizden Hanginiz? şiirinde *ikinizden hanginizin / nemli dudakları fuschia / kirpikleri kaşlarına dolaşık* (KSS, s. 79)

- **ilk**

Mevsimidir şiirinde *ağaçlar duman duman / yalılar تنها / kanlıca ilk yağmurla serinler* (KSS, s. 38)

Ne Kadar İzmir / 3 şiirinde *ilk incir mahsulü borsaya yarın geliyor* (KSS, s. 62)

- **kalabalık**

Di'li Geçmiş / 2 şiirinde *yalnız bir çocuk geceleri çok kalabalık* (KSS, s. 56)

Sonra O Güller şiirinde *bakıp o yoksul kalabalığa / parmak uçlarında kan / nobran ve derbeder* (KSS, s. 88)

Bana Bir Şimşek Çak şiirinde *omuz omuza bulutlar / çok fena kalabalık / ellerim çıplak* (KSS, s. 95)

- **rakam**

Bu Nasıl Sonbahar? şiirinde *bilançoda bir rakam / çektığımız acılar* (KSS, s. 46)

- **üç**

Di'li Geçmiş / 2 şiirinde *alışık olmadığın bir saat üç buçuk / hiç üşümediğin bir rüzgâr sokaklarda* (KSS, s. 56)

- **yarım**

Kimi Sevsem Sensin şiirinde *yarım bakışları o kadar tehlikeli / senin sigaranı senin gibi içiyor* (KSS, s. 27)

Son dönem kitaplarından *Korkunun Krallığı* 'nda sayı ile ilgili kelimeler şu şekildedir:

- **beş**

O Eski Adamlar / 4 şiirinde *çabuk akşam karanlığına galata köprüsü saat beş* (KK, s. 105)

- **çifte**

O Eski Adamlar / 3 şiirinde *hem müdüriyette göz altındadır kapısında çifte ay* (KK, s. 101)

- **yetmiş beş**

O Eski Adamlar / 1 şiirinde *Kurtalan treni yetmiş beş dakika* (KK, s. 93)

- **bin dokuz yüz otuz**

O Eski Adamlar / 1 şiirinde *bin dokuz yüz otuzlar bakıyor pencerelerimden* (KK, s. 93)

- **iki**

On Sekiz şiirinde *iki gecedir yerinden kıpırdamadı / çenesi kilitli dudakları şiş* (KK, s. 36)

O Eski Adamlar / 1 şiirinde *bakışları değdiği yere iki kurşun deliği bırakıyor* (KK, s. 94)

O Eski Adamlar / 3 şiirinde *iki ayrı hayatı aynı filmde oynuyor aynı adam* (KK, s. 101)

- **ilk**

On Sekiz şiirinde *o ilk hürriyet sarhoşluğu* (KK, s. 35)

O Eski Adamlar / 3 şiirinde *'ürpertici çığlıkları bahçekapıda ilk tramvayların'* (KK, s. 101)

- **üç;**

O Eski Adamlar / 1 şiirinde *üçüncü peronda Eleşkirtli Mustafa Mustafa* (KK, s. 94)

O Eski Adamlar / 4 şiirinde *üç gündür hangi sokağa sapsa gölgesi bir taharri* (KK, s. 103)

O Eski Adamlar / 4 şiirinde *Pangaltı'ya Tan Sineması'na üç bilet almışlardı* (KK, s. 104)

- **dört**

O Eski Adamlar / 4 şiirinde *birisi dört miyop birisi Haylayf'ın önü ana baba günü* (KK, s. 104)

- **kalabalık**

O Eski Adamlar / 4 şiirinde *biletçisi hayal camları bütün buğu çok kalabalık* (KK, s. 104)

- **dokuz yüz kırk bir**

Gülşen'i hatırlar mısın şiirinde *dokuz kırk bir yazı / derinden derine* (KK, s. 84)

- **kırk**

Süheylâ şiirinde *içimde pırıl pırıl 40 karanlığından* (KK, s. 88)

- **üç, on sekiz**

Mart, Akşamüstü şiirinde *üç ölü on sekiz yaralı* (KK, s. 35)

- **yirmi**

On Sekiz şiirinde *korkudan ihtiyarlayabilir mi / yirmi yaşında insan* (KK, s. 37)

- **34, 346**

34 FN 346 şiirinde *bırakılmış bir araba / 34 FN 346* (KK, s. 38)

- **iki**

Serüvenin Sonu şiirinde *İngiliz sarayı iki adımlık yer* (KK, s. 22)

- **305**

Serüvenin Sonu şiirinde *305'de şüpheli bir cigara / ucunda tel tel dökülen bir çocuk* (KK, s. 22)

- **tane tane**

Ağır Kan Kaybı şiirinde *sanki bir teşbih koptu tane tane savrulduk* (KK, s. 27)

- **üçüncü**

Ölmek Zamanı şiirinde *o siyah tren uğultularla gelir / bütün üçüncü mevki cıgara dumanı* (KK, s. 29)

- **kalabalık**

Ölmek Zamanı şiirinde *duymadığı açık anlattıklarımı / sessizliği kalabalık giremiyorum* (KK, s. 31)

- **dört**

Cehennem Kasidesi şiirinde *dört zaruret halinde dört duvar / içimiz artık büsbütün deniz* (KK, s. 69)

- **yedi**

Cehennem Kasidesi şiirinde *o mavi gezegen ki adına dünya denilmiştir / aslında yedi kat zindan içindeyiz* (KK, s. 69)

- **rakam**

Ocak, Gece şiirinde *eğildim saatime baktım / yalnız akreple yelkovan / kaybolmuş rakamları / zaman sızıyor camından* (KK, s. 56)

2.6.24. Duyusal ve işitsel

Araştırmada insan genel kavram alanında alt başlık olarak yer alan vücudun duyuları, beş duyu kavram alanında insanın duyusal, işitsel fonksiyonları temel alınırken *duyusal*, *işitsel* kavram alanında doğaya ilişkin unsurların insan duyularına yansımaları temel alınmıştır. Bu yansımalar kimi zaman kelimelere mecazî anlamlar katmıştır. Bu sebeple duyusal ve işitsel kavram alanı ayrı bir başlık altında incelenmiştir. *Duyusal ve işitsel* anlam alanı kullanım fonksiyonu açısından farklı tezahürleri olduğundan inceleme alanı olan Attilâ İlhan'ın son dönem kitapları ayrı değerlendirilecektir.

Duyusal ve işitsel kavram alanına dâhil edebileceğimiz söz varlığı kelimelerin frekanslarına göre *koku* (29), *ses* (17), *uğultu* (13), *çığlık* (1), *ıslık* (11), *yumuşak* (6), *çağrışım* (5), *fısıltı* (5), *parıltı* (4), *havlama* (4), *titreşim* (4), *yankılanma* (4), *titreşme* (4), *üşüme* (4), *uğuldama* (3), *çıtırtı* (3), *pırlıltı* (3), *çınlama* (2), *okşama* (2), *ıssız* (2), *şakırtı* (2), *sessiz sedasız* (2), *boğuk* (2), *çan* (2), *gürültü* (2), *yankılı* (2), *zil* (2), *yansıma* (1), *çingirak* (1), *ağır*

(1), cızırtı (1), çağrı (1), çitirdama (1), dağdağa (1), dokunma (1), düm tekâ düm tek (1), ecza kokusu (1), feryat (1), gümbürtü (1), ıslak (1), pırlı (3), çınlama (2), okşama (2), ıssız (2), şakırtı (2), sessiz sedasız (2), boğuk (2), çan (2), gürültü (2), yankılı (2), zil (2), yansıma (1), çingirak (1), ağır (1), cızırtı (1), çağrı (1), çitirdama (1), dağdağa (1), dokunma (1), düm tekâ düm tek (1), ecza kokusu (1), feryat (1), gümbürtü (1), ıslak (1), ıssız kuytu (1), ipek yumuşaklığı (1), kırmızı alarm (1), kırpıntı (1), küt sesi (1), meşgul (1), morsalkım kokuları (1), nal sesleri (1), ot kokusu (1), parazit (1), parıldama (1), pudra (1), sinyal (1), sükûnet (1), şarıl (1), tat (1), tıkırtı (1), tıslama (1), vınlama (1), vızıl (1), viraj ışıkları (1) şeklinde sıralanmaktadır.

Ayrılık Sevdaya Dahil kitabında *işitme*, *görme*, *dokunma*, *koklama*, *tatma* duyularına ilişkin unsurlar daha çok şairin günlük hayata ilişkin hassasiyetlerini belirleyen unsurlar olup şairin yaşam tarzına ilişkin izler sunması bakımından önem arz eder. Bu kelimelerin şiirde yer alış biçimine bakıldığında oldukça fonksiyonel kullanıldığı gözlemlenir. *Duyusal ve işitsel* kavram alanı içerisinde yer alan kelimeler, *Ayrılık Sevdaya Dahil* kitabında yer alan şiirlerde şekil ve muhteva bakımından şu şekilde yer almaktadır:

- **ağır çay kokusu**

Flash-Back şiirinin ikinci serisinde yer alan *Belki Sabaha Karşı* şiirinde *belki sabah semaver ağır çay kokusu / sis düdüklü ki uzaktır korkuludur* (ASD, s. 33)

- **çağrışım**

Soğuk Bir İntihar şiirinde *belki bir çağrışım işlenmemiş suçlardan / gülümsemesi bile ne kadar acılı* (ASD, s. 67)

- **çalmak (zil çalmak)**

Ayrılık Sevdaya Dahil / 4 şiirinde *kapını bir çalan olmadı mı hele / elini bir tutan* (ASD, s. 78)

- **çan**

Kar Yağan Bir Sarışın şiirinde *uzak mavi bir şehir / yıldızlı çan kulelerinden anlaşılmaz hangisidir* (ASD, s. 54)

Çarıçın'de Geçen Kış şiirinde *kararmış bir çan gibi çınlıyor / donmuş gölün üstünde akşam ayazı kararmış ve kocaman* (ASD, s. 61)

- **çığlık**

Taharri şiirinde yüzünü görmedim resimlerinden tanıyorum / gözlerinden belli bir çığlığı sakladığı (ASD, s. 24)

Mevkuf şiirinin ikinci serisinde yer alan Acı Mavi Bir Kız şiirinde su çığlıkları baykuşlar çakal kahkahası / korkuların varla yok arası ve birdenbire (ASD, s. 29)

Mevkuf şiirinin üçüncü serisinde yer alan Hep Aynı Trenler şiirinde gizli alkol ve pudra kokusu yataklı vagonlardan / sarhoş bir kadın çığlık çığlığa uyanan geceleri (ASD, s. 30)

Söyler şiirinde bırakıp gümüş çığlıklarını tel tel ardında / ağır ve cefakar bir Marşandiz katarı (ASD, s. 45)

Çığlık şiirinde birden o kadın çığlığı / sanki bir zıpkın yükseldi /bulutlara pırl pırl (ASD, s. 94)

- **çingirak**

O Plajda Onsuz / 3 şiirinde rüzgârsız tek bir yaprak kımıldamaz bir havada/ rüzgâr kımıldamaz bir havada / rüzgâr çingırağının çinladığını duyarsınız (ASD, s. 85)

- **çınlamak**

Çariçin'de Geçen Kış şiirinde kararmış bir çan gibi çınlıyor / donmuş gölün üstünde akşam ayazı kararmış ve kocaman (ASD, s. 61)

O Plajda Onsuz / 3 şiirinde rüzgârsız tek bir yaprak kımıldamaz bir havada / rüzgâr kımıldamaz bir havada / rüzgâr çingırağının çinladığını duyarsınız (ASD, s. 85)

- **çıtırtı**

Uzak Köpekler Gecesi şiirinde karanlıkta siyah elmas pırıltıları / donmuş toprakta karın ezilmiş böcek çıtırtıları var (ASD, s. 51)

Soğuk Bir İntihar şiirinde elektrik çıtırtısı yok gibi saçlarından / yüzünde görünmez bir şiir yazılı (ASD, s. 67)

- **dağdağa**

Ah Kızlar Ulan Kızlar Balladı şiirinde iş güç dağdağası büyütülecek çocuk / yaşamaya vakit yok ah kızlar aman kızlar (ASD, s. 20)

- **fısıldamak**

Çariçin'de Geçen Kış şiirinde konakta zaman zaman / koridorda ürkek ayak sesleri kapının ardında fısıltılar (ASD, s. 61)

Usulca şiirinde nedir yağmurun fısıldadığı / ağaçlardaki dumanlı keder (ASD, s. 95)

- **gürültülü**

O Plajda Onsuz / 5 şiirinde aynı çocuk kalabalığı / bir org gibi gürültülü aynı dalgalar aynı plajda (ASD, s. 88)

- **havlama**

Uzak Köpekler Gecesi şiirinde uzak köpekler gecesi / dağıtır yıldız tozlarını kederli ve yorgun havlamalar (ASD, s. 51)

Uzak Köpekler Gecesi şiirinde uzak köpekler gecesi / dağıtır yıldız tozlarını dağınık havlamalar kederli ve yorgun (ASD, s. 52)

- **ıslık**

Kim Arar Kim Sorar şiirinde elektrik tellerinde rüzgârın sesi ıslık ıslığa (ASD, s. 41)

O Plajda Onsuz / 2 şiirinde yıldız alacasında görünmez böceklerin / belli belirsiz çığlığı (ASD, s. 84)

- **ıssız kuytu**

Kim Arar Kim Sorar şiirinde en tenha rakıların / en ıssız kuytularından sırlıklam tefrikalar çıkaran mahmut yesâri bey'i kim arar kim sorar (ASD, s. 39)

- **ipek yumuşaklığı**

Tığ Örgüsü Yaşlı Kadın Balladı şiirinde daha mı yumuşak ipek yumuşaklığından / sanki ayna kırığı yıldız çalkantılı (ASD, s. 19)

- **kırpıntı**

Tığ Örgüsü Yaşlı Kadın Balladı şiirinde akasyalar büyür yağmurlardan / dantel gibi zarif ışık kırpıntılı (ASD, s. 19)

- **koku**

Çerkes Halayıklar Balladı şiirinde tömbeki kokusu gümüş halhal kemik tarak (ASD, s. 16)

Mevkuf şiirinin üçüncü serisinde yer alan Hep Aynı Trenler şiirinde gizli alkol ve pudra kokusu yataklı vagonlardan / sarhoş bir kadın çığlık çığlığa uyanan geceleri (ASD, s. 30)

Flash-Back şiirinin ikinci serisinde yer alan Belki Sabaha Karşı şiirinde belki sabah semaver

ağır çay kokusu / sis düdüklere ki uzaktır korkuludur (ASD, s. 33)

Kim Arar Kim Sorar şiirinde daktilolar zamanı teyelliyor / koridorlarda izmarit kokusu (ASD, s. 40)

Çarıçın'de Geçen Kış şiirinde bugün de geçti svetlana radiçeva / ardında nemli bir is kokusu (ASD, s. 61)

Ayrılık Sevdaya Dahil /I şiirinde açılmış sarmaşık gülleri / kokularıyla baygın (ASD, s. 75)

Ayrılık Sevdaya Dahil / 3 şiirinde telaşlı karanlıkta yumuşak yarasalar / gittikçe genişleyen yakılmış ot kokusu (ASD, s. 77)

O Plajda Onsuz / 4 şiirinde dallardan gökyüzüne pırıl pırıl / kokuları yola çıkmış çiçeklerden (ASD, s. 86)

Pusudaki şiirinde uzaktan deniz kokusu / karanlıkta kımıldayan böcek (ASD, s. 109)

- **okşamak**

Usulca şiirinde samur kürkünü okşar gibi / intihar fikrini okşadı usulca (ASD, s. 95)

- **ot kokusu**

Ayrılık Sevdaya Dahil / 3 şiirinde telaşlı karanlıkta yumuşak yarasalar / gittikçe genişleyen yakılmış ot kokusu (ASD, s. 77)

- **parıltı**

Söyler şiirinde zaman olmuştur ki / sızar gecenin suları simsiyah camlardan / havada ölüm parıltısı adeta çelik (ASD, s. 45)

- **pırlıltı**

Geçerdi Hep şiirinde geçerdi hep pırlıltılı kanûnlar neveser gecelerden (ASD, s. 47)

Uzak Köpekler Gecesi şiirinde karanlıkta siyah elmas pırlıltıları / donmuş toprakta karın ezilmiş böcek çıtırtıları var (ASD, s. 51)

Profili Oğlan Çocuğu şiirinde özel yağmurunu yanında gezdirirdi / cam tozu serpintisi su pırlıltılı (ASD, s. 65)

- **pudra kokusu**

Mevkuf şiirinin üçüncü serisinde yer alan Hep Aynı Trenler şiirinde gizli alkol ve pudra kokusu yataklı vagonlardan / sarhoş bir kadın çığlık çığlığa uyanan geceleri (ASD, s. 30)

- **radyo dinlemek**

Mevkuf şiirinin üçüncü serisinde yer alan Hep Aynı Trenler şiirinde hep aynı trenler geliyor çok farklı zamanlardan / gazeteler çokta bitti hanidir radyo dinlemiyorum (ASD, s. 30)

- **ses**

Kim Arar Kim Sorar şiirinde elektrik tellerinde rüzgârın sesi / ıslık ıslığa (ASD, s. 41)

Çarıçın'de Geçen Kış şiirinde gümüş karanlığında anlaşılmaz sesler / havada mutsuz bir bulut / umutsuz ve kararsız süzülüyor (ASD, s. 58)

Çarıçın'de Geçen Kış şiirinde konakta zaman zaman / koridorda ürkek ayak sesleri kapının ardında fisiltılar (ASD, s. 61)

Profili Oğlan Çocuğu şiirinde gözlerinin beyazını kırmızıya çevirmiş / sesi başka bir ses göğüslerini silmiş (ASD, s. 66)

- **sessiz sedasız**

O Plajda Onsuz / 3 şiirinde sabaha karşı yağmurlu güller / sessiz sedasız ona doğru büyürler (ASD, s. 85)

- **sinyal vermek**

Profili Oğlan Çocuğu şiirinde artık anlamı yok geçenin gündüzün / uzak uzak imdat sinyalleri verirdi / sabahtan akşama bütün gün (ASD, s. 66)

- **tıslamak**

Artık Ben şiirinde ay karanlık sular kesildi musluklar tıslıyor / bir yerde bir kapı kapandı ben artık sen değilim (ASD, s. 101)

- **titreşim, titreşmek**

Bakarsak şiirinde mücevher titreşimleriyle / mütereddit bir akşam suya bakarsak (ASD, s. 46)

Kar Yağan Bir Sarışın şiirinde içindeki panter bakıyor sık sık gözlerinden / titreşen arı kanatları mıdır bal sarısı (ASD, s. 57)

- **uğultu**

Mevcutlu şiirinde kulaklarında kalmış asansörün uğultusu / biletçi ipi çektirir sirkeci inecek var (ASD, s. 27)

Söyler şiirinde aynalarda solan gün / bilinmez hangi uğultulu ahval-i perişânı söyler (ASD, s. 43)

Bakarsak şiirinde o kadar yakındır ilkbahar / özsuğu yürümüş dallara uğultuya bakarsak (ASD, s. 46)

- **üşümek**

Kim Arar Kim Sorar şiirinde birden kar üşümesi / Tepebaşı'nda kış (ASD, s. 41)

Uzak Köpekler Gecesi şiirinde bardağında üşümüş gece çayı / hatırlayıp sakladığı bir tabanca gibi / Zimniy Dvoretz balosundaki karanlık Miralay (ASD, s. 53)

- **yankılı**

Flash-Back şiirinin ilk serisinde yer alan Yoksa Geldiler Mi şiirinde o kullanılmış uyku otellerden dağılan / haliç sis alacası yankılı birkaç düdüğü (ASD, s. 31)

Uzak Köpekler Gecesi şiirinde silerek elleriyle beyaz ve uzun / soğuk buğusunu uykusuzluğunun / dağılmış yankılı boşluklarına çaykovskiy'in / gülümsemesi hep öyle yalan yanlış hep öyle mahzun (ASD, s. 53)

- **yansımak**

Uzak Köpekler Gecesi şiirinde *nasıl da kış alevleri ocaktaki kütüklerin / aynasına yansıyor gümüş semaverin* (ASD, s. 53)

- **yumuşak**

Tığ Örgüsü Yaşlı Kadın Balladı şiirinde *daha mı yumuşak ipek yumuşaklığından / sanki ayna kırığı yıldız çalkantılı* (ASD, s. 19)

Ayrılık Sevdaya Dahil / 3 şiirinde *telaşlı karanlıkta yumuşak yarasalar /gittikçe genişleyen yakılmış ot kokusu* (ASD, s. 77)

Kimi Sevsem Sensin kitabında 1950’li yılların nabzını tutan şair, şiirlerinin her katmanında bir üst söyleyiş zenginliğine ulaşarak şiirlerine yeni bir damar kazandırmıştır. Bu kapsamda şiirlerin bütünü incelendiğinde şairin hem duygu durumunu hem de düşünce dünyasını çözümleyebiliriz. Bir *bilge adam* rolü üstlenmiş bunu da şiirlerine ustaca yorumlamıştır. Şairin bu tavrı geçmişe olan özlemiyle birleşerek *Kimi Sevsem Sensin* kitabındaki şiirlerinde yer alır.

Duyusal ve işitsel kavram alanı içerisinde yer alan kelimeler, *Kimi Sevsem Sensin* kitabında yer alan şiirlerde şekil ve muhteva bakımından şu şekilde yer almaktadır:

- **çağrışım**

Yalan / Şehir şiirinde *Nedim-i şeyda’dan sanki bir şiir / ayaklandıran çağrışımları* (KSS, s. 40)

Hesap Kitap şiirinde *uykusunda sayıklayanlar / hafızanın perişnalığı çağrışımların seli* (KSS, s. 93)

Bana Bir Şimşek Çak şiirinde *bana bir şimşek çak içim içime sığmıyor artık / vahim bir çağrışımdan daha vahimine atlamaktayım* (KSS, s. 96)

- **çan**

Di’li Geçmiş şiirinde *gülcemal yola çıkmış iki baca dört direk / uzak çan sesi gezinti güvertesinden* (KSS, s. 56)

- **çığlık**

Her Sabah Yanılmak! şiirinde *tiz çığlıklarıyla aydınlığı doğrayarak / bilmem kaçınıcı defadır / yine yanıldınız* (KSS, s. 35)

Yağmur Gemileri şiirinde *o gemiler ki şafağa ulaşır / bir çığlık gibi Bedreddin'den* (KSS, s. 37)

Beykoz'a Yolculuk şiirinde *'sırtlan çığığı bir düdük çalıp su tozu bir dumanla kalkar Galata Köprüsü'nden* (KSS, s. 75)

- **dokunmak**

Ben Tuzparça Yerdeyim şiirinde *eli saydam bir büyü elime dokunuyor* (KSS, s. 51)

- **feryat (çığılık)**

Kanlıca'da Mehtap şiirinde ve *Eşref Ağa'dan bülbüllere inat aşıkâne bir feryat* (KSS, s. 77)

- **fısıltı**

Mustafa Suphi'nin Neferi şiirinde *o kadar تنها ki / insanın fısıltısı yüksek tavanından yankılanıyor* (KSS, s. 80)

- **gürültü**

Süheylâ Değildi Adın şiirinde *Süheylâ değildi başkaydı adın / nabızlarında pişmanlığın gürültüsü* (KSS, s. 29)

- **ıslak**

Ne Kadar İzmir / 5 şiirinde *yağmur sersemidir taşlıkta ıslak serçeler* (KSS, s. 66)

- **ıslık**

Yazın Son Günleri şiirinde *ufkun sonsuzluğuna hiç şaşmıyorlar / rüzgârın gizli ışığını hiç kimse işitmiyor* (KSS, s. 83)

- **ıssız**

Birbiri Olmak! şiirinde *gece ıssız bir mağazada iki kız* (KSS, s. 71)

- **koku**

Ayaküstü İntihar şiirinde *korkunun bıraktığı yerdeki kız / hızla karanlığa azalıyor / çizgilerinden çıktı bedeni / ortada kan kokusu kalıyor / ne geleni var ne gideni* (KSS, s. 48)

Çiftin Çifte Yalnızlığı şiirinde *asansörde küf kokusu koridor kimsesiz / kimliğimiz yakışmıyor başkasını denedik* (KSS, s. 52)

Ne Kadar İzmir /4 şiirinde *taze kesilmiş karpuz kokusu / tek ferahlık* (KSS, s. 65)

Sonra O Güller şiirinde *kıvılcım yüklü bir duman / etrafta barut kokusu* (KSS, s. 89)

Yani Epeyce Zindan şiirinde *gelirdi devrilirdi nisan / müstesna çiçek kokularıyla insanın kafasını karıştıran* (KSS, s. 91)

Bana Bir Şimşek Çak şiirinde *artık yüzünü bile unuttuğu karısından / burnunda sadece kokusu ilkbahar kadar müşfik sonbahar kadar yumuşak* (KSS, s. 98)

- **küt**

M'ba' şiirinde mısır sapından piposu / yassı ve küt (KSS, s. 72)

- **nal sesleri**

Ne Kadar İzmir /I şiirinde yeknesak nal sesleri atlı tramvayın (KSS, s. 59)

- **okşamak**

Saklı Sevda şiirinde kan kırmızı yaşayıp yaz akşamlarını / okşaması boğulmak öpmesi uğultulu (KSS, s. 21)

- **parıltı**

Yanılsama şiirinde içinden sular geçiyor erimiş cam / parıltıdan göz gözü görmez olmuş (KSS, s. 41)

Ne Kadar İzmir / 4 şiirinde ışıktan süs kılıları ayna parıltısından (KSS, s. 64)

- **ses**

Sevmek İçin Geç Ölmek İçin Erken şiirinde telefonda kaybolmak sesini baklerken / insan insanı yeniler doğrudur ancak (KSS, s. 23)

Kimi Sevsem Sensin şiirinde senin sesinle konuşuyor elbet / yarım bakışları o kadar tehlikeli (KSS, s. 27)

- **sessiz sedasız**

Birbiri Olmak! şiirinde boy aynalarına girmiş sessiz sedasız / yüzlerini değiştireceklermiş birbiri olmak için (KSS, s. 71)

- **sükûnet**

Yani Epeyce Zindan şiirinde sonra birkaç sansaryan hanı / birkaç duruşma arkasından /sağırın dilsiz sükûneti / yani epeyce zindan (KSS, s. 91)

- **akırtı**

Hesap Kitap şiirinde mapushanede mehtap /bakır çalığı küf yeşili / ay ışığında şakırtısı idamlık tesbihlerin (KSS, s. 93)

- **şarıltı**

Kanlıca'da Mehtap şiirinde yankılı bir karanlıkta /büyük su şarıltısı /gökyüzüne uzanmış / lacivert serviler (KSS, s. 78)

- **uğultu**

Saklı Sevda şiirinde kan kırmızı yaşayıp yaz akşamlarını / okşaması boğulmak öpmesi uğultulu (KSS, s. 21)

Sonra O Güller şiirinde mazlum milletlerin uğultusu / bir dağdan öbür dağa yankılanan Asya'dan Afrika'dan (KSS, s. 89)

Bana Bir Şimşek Çak şiirinde *Galiyef Yoldaş'a ne olacak / Avrasya'da hala mazlumların uğultusu* (KSS, s. 98)

- **üşüme**

Di'li Geçmiş şiirinde *alışık olmadığın bir saat üç buçuk / hiç üşümediğin bir rüzgâr sokaklarda* (KSS, s. 56)

- **vızıltı**

Ne Kadar İzmir / 3 şiirinde *ter buharlaşıyor havada yeşil sinek vızıltuları* (KSS, s. 62)

- **yansıma**

Yalnızlığı Denemek şiirinde *içi dışı uzay tozu yansımalar / sahi mi yalan mı anlayamazsın* (KSS, s. 19)

- **yankılanmak**

Yalnızlığı Denemek şiirinde *yalnızlığı da dene oldu olacak / nasıl yankılanır derinden derine* (KSS, s. 19)

Mustafa Suphi'nin Neferi şiirinde *insanın fisiltısı / yüksek tavanından yankılanıyor / camları sırlıklam* (KSS, s. 80)

Sonra O Güller şiirinde *ve mazlum milletlerin uğultusu / bir dağdan öbür dağa yankılanan Asya'dan Afrika'dan* (KSS, s. 89)

- **yankılı**

Kanlıca'dan Mehtap şiirinde *yankılı bir karanlıkta / büyük su şırıltısı* (KSS, s. 78)

- **yumuşak**

Bana Bir Şimşek Çak şiirinde *artık yüzünü bile unuttuğu karısından / burnunda sadece kokusu / ilkbahar kadar müşfik / sonbahar kadar yumuşak* (KSS, s. 98)

Korkunun Krallığı kitabında siyasi gerilimlerin üst düzeyde yaşandığı bir zaman dilimi olduğu düşünülürse şiirlerindeki kelimelerin bu bağlam içinde kullanıldığı görülür. Beş duyu organımızın uzuvları şiirlerde şairin şahsi olarak da muhatap olduğu kimi durum ve olayları anlatması bakımından önem arz eder. Bir nevi olaylar sonucunda kişilere yansıyan duygu karmaşası şiirlere tezahür eder. *Boğuk bir uğultu, boğuk bir ses; sağlık problemi yaşandığının kanıtı olarak ecza kokusu, anlaşılmaz telefonlar, çılgınlıklar, uğultular, titreşimler vb.* bu dönemin yaşanan gerilim ortamının izlerini sunar.

Duyusal ve işitsel kavram alanı kavram alanında kullanılan kelimeler ve mısralarda şu şekilde yer almaktadır.

- **boğuk**

Sokağa Çıkma Yasağı şiirinde *camlarda sinsi bir terleme / boğuk bir uğultu* (KK, s. 11)

Salı Sabaha Karşı şiirinde *elektrik tozlarının iyice boğuklaştırdığı / ses bildiğim bir ses / kimindir çıkaramadığım* (KK, s. 34)

- **cızırtı**

Ölmek Zamanı şiirinde *şehrin karanlığında devriyeler geziyor / telsizde cızırtılar / cinayet alarmı* (KK, s. 30)

- **çağrı**

İssizliğin Çılgılığı şiirinde *sedef boşluğunda aralık ağzının / sevişmelere çağrısı korkunçtur* (KK, s. 19)

- **çalmak (telefon çalması)**

Serüvenin Sonu şiirinde *yoksa serüven bitti mi / anlaşılmaz telefonlar çalıyor / karanlık anlamları anlamları* (KK, s. 23)

- **çan**

Şark-ı Karip Gazeli şiirinde *serviler biriktirir uzak çan seslerini / kaybolduğu yerde birdenbire belirir şehir* (KK, s. 66)

- **çığlık**

Sokağa Çıkma Yasağı şiirinde *çarşılar darmadağın / çığlıklar geçiyor karanlıktan* (KK, s. 11)

İssizliğin Çılgılığı şiirinde *ıssızlık çığlığını şehirde unutmuştur* (KK, s. 19)

Ağustos, Akşamüstü şiirinde *artı sonsuzdan eksi sonsuza / evrende perde perde kaybolan çığlık* (KK, s. 57)

O Eski Adamlar / 3 şiirinde *ürpertici çığlıkları bahçekapı'da ilk taramvayların* (KK, s. 101)

- **çıtırtı**

Korkarım şiirinde *öyle yoğun bir elektrikle çıtırdar ki saçları / kim değse tutuşacak* (KK, s. 24)

- **düm teka düm tek**

Düm Tek'li Gazel' şiirinde *bu sevda dünya sevdasıdır erenler / sevmekle bitmez / bestenigar bir şarkıdır ki düm teka düm tekleri bitmez* (KK, s. 64)

- **ecza kokusu**

Salı Sabaha Karşı şiirinde *steteskobu / beyaz gömleği / soğuk ecza kokusu* (KK, s. 32)

- **fısıltı**

Serüvenin Sonu şiirinde *yukardaki odalar bütün boş / fakat merdivenlerde fısıltılar belli belirsiz ayak sesleri* (KK, s. 23)

O Eski Adamlar / 1 şiirinde *sakalları eski fısıltılarla büyüyor* (KK, s. 94)

- **gümbürtü**

Şeyh Bedrettin-i Simavi'ye Gazel şiirinde *geçer mermi ıslıklarıyla / tek tek vurduğunu dağıtan sunturlu mısralar rediflerin gümbürtüsü akla ziyan* (KK, s. 62)

- **havlama**

Batan Bu Köhne Şileb şiirinde *şöyle dalları kıran şakırtılı bir yağmur / köpek havlamaları bulut karanlığından* (KK, s. 21)

O Eski Adamlar / 3 şiirinde *vapurlar dağıldı çakal havlamalarıyla bir kere daha* (KK, s. 105)

- **ıslık**

Arabesk şiirinde *ıslığıda usturular bileniyor / bıyıkları Marşandiz katarı* (KK, s. 17)

Korkarım şiirinde *gizli yılan ıslıklarıyla özsuyu zaptediyor / henüz birer iskelet gibi çıplak* (KK, s. 24)

Korkunun Krallığı şiirinde *geceleri bir ıslık / penceremin altında birileri beni çağırıyorlar* (KK, s. 40)

Nöbet Değişimi şiirinde *şimşekler gecikti herhalde unutulmuş / acı yeşil keseceklerdi birden yolumu / hani viraj ıslıklarıyla hain otomobiller / sarı sarı göz kırpan trafik ışığı* (KK, s. 43)

Ekim, Akşam şiirinde *ne kurt kaldı ortada ne kuş / pencerelerde rüzgârın ıslıkları* (KK, s. 53)

Şeyh Bedrettin-i Simavi'ye Gazel şiirinde *geçer mermi ıslıklarıyla / tek tek vurduğunu dağıtan sunturlu mısralar* (KK, s. 62)

Cehennem Kasidesi şiirinde *tavandan yağlı bir su damlıyor / lağım karanlığında farelerin ıslığı* (KK, s. 69)

- **issiz**

Ölmek Zamanı şiirinde *eflatun ve issiz ağzınız bir muamma / susardınız arkasında susmuşluğunuzun* (KK, s. 31)

- **kırmızı alarm**

Korkarım şiirinde gözleri bir yangın başlangıcıdır / dudakları kırmızı alarm (KK, s. 24)

- **koku**

Sokağa Çıkma Yasağı şiirinde havada yangın kokusu / itfaiye sirenleri uzaktan uzağa (KK, s. 11)

Korkarım şiirinde uzaydan yanmış kibrit kokuları / koklasam korkarım koklamasam gizli yılan ısıklarıyla özsuyla zaptediyor (KK, s. 24)

34 FN 346 şiirinde 34 FN 346 sağ lastiği yırtılmış / camlarında kurşun delikleri / içinde barut kokusu var (KK, s. 38)

Nisan, Akşamüstü şiirinde kuytularında şimşekler / yanmış kibrit kokusu (KK, s. 47)

Şark-ı Karip Gazel şiirinde edepsiz sülfür kokularıyla / bastırıp bulutlar en yukardan kıvılcımlı ve kara (KK, s. 67)

- **meşgul çalmak**

Sokağa Çıkma Yasağı şiirinde öyle büyük ki hicran / telefonlar sürekli meşgul çalıyor / trafik durdu (KK, s. 11)

- **morsalkım kokuları**

On Sekiz şiirinde belki arka bahçeye uzak çocukluğundan / morsalkım kokuları böğürtlen tadı (KK, s. 36)

- **parıltı**

Işık Mezarlığı şiirinde ay şimşek mavisini belirlemiştir / bıçak parıltısıyla yalar sokağı (KK, s. 14)

O Eski Adamlar / 2 şiirinde müsellağ nargileler altın dişlerini çıplak parıltıyor (KK, s. 96)

- **parazit**

Salı Sabaha Karşı şiirinde radyodaki parazit / asansörün uğultusu (KK, s. 33)

- **ses**

Sokağa Çıkma Yasağı şiirinde ayak sesleri boş meydanlardan / hoyrat kanatları (KK, s. 12)

Serüvenin Sonu şiirinde yukardaki odalar bütün boş / fakat merdivenlerde fisiltılar belli belirsiz ayak sesleri (KK, s. 23)

Salı Sabaha Karşı şiirinde elektrik tozlarının iyice boğuklaştırdığı / ses bildiğim bir ses / kimindir çıkaramadığım (KK, s. 34)

- **şakırtılı**

Batan Bu Köhne Şileb şiirinde şöyle dalları kıran şakırtılı bir yağmur (KK, s. 21)

- **tat**

Haziran, Gece şiirinde lacivert kararıyor ümit az / eflatunun tadı tuzu kalmadı (KK, s. 52)

- **tıkırdamak**

O Eski Adamlar / 1 şiirinde maniple tıkırdıyor hat nokta hat nokta hat / kurtalan treni yetmiş beş dakika gecikecektir (KK, s. 93)

- **titreşim**

Temmuz, Öğle şiirinde fıskiyelerde gökkuşağı titreşimleri / muazzam bir uçak gemisi şehir isabet almış yanıyor (KK, s. 48)

Ağustos, Kuşluk şiirinde adamakıllı bir deniz sıcak ve buharlı / deprem titreşimleri derinliklerinden (KK, s. 49)

Acemişirân şiirinde gözleri buldukça gözlerini nasıl derinleşirdi / içinde şimşek teyelleri mavi yeşil titreşirdi (KK, s. 75)

Sûz-ı Dil-Âra şiirinde çekip çekip coşmuştur mestane hanendeler / zil gibi titreşirler (KK, s. 78)

- **uğultu**

Sokağa Çıkma Yasağı şiirinde camlarda sinsisi bir titreme /boğuk bir uğultu yeraltında (KK, s. 11)

Korkarım şiirinde uğultusu şehre yayılır / sokak sokak tutulsam korkarım tutulmasam(KK, s. 24)

Ölmek Zamanı şiirinde kelepçe kuşlarının buz gibi uçuştuğu / o siyah tren gelir / bütün üçüncü mevki cigara dumanı (KK, s. 29)

Salı Sabaha Karşı şiirinde radyodaki parazit / asansörün uğultusu (KK, s. 33)

On Sekiz şiirinde belki bir şehir / bir nehir gibi uğultulu elektrik bilemiş kaldırım taşlarını (KK, s. 35)

Gülşen'i Hatırlar Mısın şiirinde dokuz yüz kırk bir yazı / derinden derine / uzaklarda harp / uğuldayan bir nabız (KK, s. 84)

Müşerref şiirinde ağustos böceklerinin yamyam akordeonları / ısrarla uğuldadığı mahmur tembelliklerin (KK, s. 86)

Muammer şiirinde birden eridiğini söylüyor görenler / uzak bir uğultuya kulak kesildiğini (KK, s. 90)

O Eski Adamlar / 1 şiirinde parasızım içim kapalı yalnızlığım uğulduyor (KK, s. 93)

- **üşümek**

Aralık, Sabaha Karşı şiirinde *çıplak dallarda üşümüş / karağıdan şaşkın tekir serçeler* (KK, s. 54)

- **vınlama**

Korkunun İsi şiirinde *tellerde bir vınlama / elektriğin titremesi* (KK, s. 15)

- **yankılanmak**

Serüvenin Sonu şiirinde *yankılanır abanoz sokağı'ndan /fahişe tamatamları tamtamları* (KK, s. 22)

- **yumuşak**

Korkunun Krallığı şiirinde *geçen akşam yağmuru değiştirdiler /yumuşak başlamıştı tatlı ve ılık* (KK, s. 40)Şehnâz şiirinde *içten bir serzeniş gibi tatlı hayli yumuşak bazı* (KK, s. 73)

O Eski Adamlar / 3 şiirinde *yanında bir vekilharç oğlan saz benizli yumuşak* (KK, s. 102)

2.6.25. Yön gösteren ifadeler

Attilâ İlhan'ın şiirlerinin söz varlığı içinde yer alan yönler; coğrafi yönler dışında günlük hayatta kullanılan *alt- üst; aşağı-yukarı; sağ-sol; iç,dış ; arka-ön, içeri-dışarı* gibi yön gösteren ifadeler şeklinde incelenmiştir. Şiirlerin söz varlığı içinde yer alan ifadeler olması sebebiyle ayrı bir başlık altında değerlendirilmiştir.

Şairin son üç döneminde yer alan kitaplardaki şiirler, şiirlerde yer alan kelimeler kapsamında ayrı ayrı örneklendirilmiştir. Yön gösteren ifadeler kavram alanına dâhil edebileceğimiz söz varlığı kelimelerin frekanslarına göre *yan (18),arka (16),ara (15),üst (13),alt (12),ard (9), dışarı (7),sol (7),ön (7),yukarı (6),orta (4),uç (4),içerde (3),sağ (3),taraf (3),iskele sancak (2),aşağı (1),doğu (1),iç-dış (1),tavan (1),üzeri (1),zemin (1)* şeklinde sıralanmaktadır.

Ayrılık Sevdaya Dahil kitabında kimi zaman tabiat tasvirleriyle zenginleştirirken kimi zaman da yer ve mekân betimlemeleri yapar. *Ayrılık Sevdaya Dahil* kitabında yön gösteren ifadeler kavram alanıyla ilgili kelimeleri şekil ve muhteva bakımından kullanılışı şu şekildedir:

- **alt**

Kim Arar Kim Sorar şiirinde *gelmiş bütün ihtişamıyla incesaz / salkımsöğütlerin altına* (ASD, s. 39)

Çarıçın' de Geçen Kış şiirinde *altında sokak lambasının / dalgın bir sarışın / karanlık bir Miralay* (ASD, s. 60)

Profili Oğlan Çocuğu şiirinde *başka bir gezegenden gelmiş / su altında yaşıyor çünkü uzaylı* (ASD, s. 65)

- **ara**

Muhbir şiirinde *kimliğini değiştirdi kaşla göz arasında / telefonları kesik hiç kimse cevap alamıyor* (ASD, s. 23)

Mevkuf şiirinde *korkuların varla yok arası ve birdenbire / mor zambaklar gibi açıldığı gecelerden* (ASD, s. 29)

Flash-Back şiirinin ikinci serisinde *Belki Sabaha Karşı* şiirinde *belki geceyarısı çok yıpranmış ve sönük / arasında kaybolmak kendi kaybolmuşlarının* (ASD, s. 34)

Uzak Köpekler Gecesi şiirinde *uykusuzluğuna yenilmiş sonunda / açmış camlarını ardına kadar/ Miralay Dmitri Petroviç* (ASD, s. 52)

Kar Yağan Bir Sarışın şiirinde *üflenmiş ateşten teller mi / varla yok arası* (ASD, s. 57)

O Plajda Onsuz / 3 şiirinde *dip balıklarıyla arasındaki sır / hiçbir zaman anlayamamıştır* (ASD, s. 85)

Kimi? şiirinde *belki birisi gelir / elsiz ayaksız / varla yok arası* (ASD, s. 108)

- **ard**

Söyler şiirinde *bırakıp gümüş çığlıklarını tel tel ardında / ağır ve cefakar / bir Marşandiz katarı* (ASD, s. 45)

Uzak Köpekler Gecesi şiirinde *uykusuzluğuna yenilmiş sonunda / açmış camlarını ardına kadar/ Miralay Dmitri Petroviç* (ASD, s. 52)

Çarıçın' de Geçen Kış şiirinde *konakta zaman zaman / koridorda ürkek ayak sesleri / kapının ardında fısıltılar* (ASD, s. 61)

- **arka**

Mevkuf şiirinin birinci şiiri *Şişeler Çekilmiş* şiirinde *Kuledibi'nini arka sokakları mevsim yaz / birazdan yemyeşil bir plak çalacaklar* (ASD, s. 28)

O Plajda Onsuz / 2 şiirinde *ay birazdan doğacak / dağların arkasında henüz / gökyüzüne vurmuş kızılığ* (ASD, s. 84)

- **ön**

Mevkuf şiirinin üçüncü şiiri olan *Hep Aynı Trenler* şiirinde *şehrin gümüş esmerliği otobüslerin ön camlarında / ne kadar çalışırsa çalışsın sileceklerin silemediği* (ASD, s. 30)

- **sol-sağ**

Kim Arar Kim Sorar şiirinde *birden kar üşümesi / sokak lambaları bir sola bir sağa / Şişhane yokuşundan ilk tramvaylar / تنها ve ıslak* (ASD, s. 41)

Mevcutlu şiirinde *tedirgin bir adam sağındaki taharri / solundaki şapkalı dudakları mor* (ASD, s. 26)

- **sol**

Kim Arar Kim Sorar şiirinde *Tornacı Ömer sorgudan geliyor / sol kulağına kurşun akıtılmış* (ASD, s. 40)

- **taraf**

Delik Deşik şiirinde *kirpi gibisin çocuk / her tarafın diken / kim elini uzatsa / delik deşik* (ASD, s. 110)

- **uç**

Söyler şiirinde *sanki bir hayal oturmuş o تنها piyonaya / parmak uçlarında Tatyos Efendi'nin / herkesin unuttuğu bir bestesi* (ASD, s. 44)

Soğuk Bir İntihar şiirinde *yıldızlar damlıyordu parmak uçlarından* (ASD, s. 67)

Her Şeyi Birden İstemek! şiirinde *köprüler yıkıldı artık kendimleyim / parmak uçlarında ölümün soğukluğu* (ASD, s. 71)

- **üst**

Flash-Back şiirinin ikinci şiirinde yer alan *Belki Sabaha Karşı* şiirinde *belki akşam üstü bırakıp kitapları* (ASD, s. 34)

Kim Arar Kim Sorar şiirinde *gece asıl uyandıkları an / üstlerine devriliyor* (ASD, s. 41)

Çariçin'de Geçen Kış şiirinde *kararmış bir çan gibi çınlıyor / donmuş gölün üstünde akşam ayazı / kararmış ve kocaman* (ASD, s. 61)

Ayrılık Sevdaya Dahil / 4 şiirinde *hava ağır toprak ağır yaprak ağır / su tozları yağıyor üstümüze* (ASD, s. 78)

- **üzeri**

Bakarsak şiirinde *dipten bir deprem yaklaşıyor / suyun üzerindeki buğuya bakarsak* (ASD, s. 46)

- **yan**

Mevcutlu şiirinde *Mevcutlu bir yanıyla müdüriyet yolcusu* (ASD, s. 27)

Profili Oğlan ocuğu Şiirinde zel yağmurunu yanında gezdirdirdi (ASD, s. 65), (ASD, s. 66)

Ayrılık Sevdaya Dahil / 4 Şiirinde akmak taşı gibi sert / elmas gibi keskin / ne yanına dönsen bir yerin kesilir /fena kan kaybedersin (ASD, s. 78)

ığlık Şiirinde yle acıyla doluydu ki / ağaçlar yanına yürüdü (ASD, s. 94)

Yoksa Şiirinde hava soğuk / sabah oluyor / uyanır uyanmaz / yanımnda aradığım hangimiz /sen misin yoksa ben miyim (ASD, s. 98)

Adım Sonbahar Şiirinde nasıl iş bu / her yanına iek yağmış (ASD, s. 103)

Kimi Sevsem Sensin kitabında yönler kavram alanı kimi zaman yer bildirirken kimi zaman da geçmişe dair duygu durumunun izlerini bildiren bir unsur olarak kullanılmıştır. Özellikle *iskele sancak* teknede yn bildiren bir unsur olarak yer alır. Şairin hayatında önemli bir unsur olan deniz ve deniz ile ilgili her Şey Şiirlerde de yer bulmaktadır.

Yönler ile ilgili diğer kelimelerin Şairin Şiirlerinde Şekil ve muhteva bakımından kullanılışı Şu Şekildedir:

- **alt**

Ayaküstü Cinayet Şiirinde olanca aydınlığını yürütmüŐler /dilin altında bir Şeyler saklı (KSS, s. 49)

Ne Kadar İzmir / 2 Şiirinde İnciraltı 'ndan son seferi UŞak vapurunun (KSS, s. 61)

Bana Bir Şimşek ak Şiirinde fakülte kapısında vurulmuş / yağmurun altında ıplak (KSS, s. 96)

- **ara**

Nasıl Olduysa Şiirinde İzmir cezaevi dokuz yüz kırk birde / kaşla göz arası liseden kovuldum (KSS, s. 20)

Her Sabah, Yanılmak! Şiirinde denizle gök arasında çiy yorgunu Şehre (KSS, s. 35)

Bu Nasıl Sonbahar? Şiirinde ne o kızlar hani / varla yok arası / bir tebessüm gibi / hayalimizde yaşar (KSS, s. 45)

M'ba Şiirinde yamyam dişleri arasında / mısır sapından piposu yassı ve kt (KSS, s. 72)

Mustafa Suphi'nin Neferi Şiirinde kaybolmuş piposunun dumanları arasında / elinde bir kitabın Rusçası sanki Bakdedir (KSS, s. 80)

Bana Bir Şimşek Çak şiirinde *bulutların arasından / karanlığın böğrüne saplanacak* (KSS, s. 97)

- **ard**

Mevsimidir şiirinde *her biri bir bulut ardına sinmiş yıldızların / korular terk edilmiş* (KSS, s. 38)

- **arka**

Kimi Sevsem, Sensin şiirinde *hepsini senin adıyla çağırıyorum / arkamdan şımarık gülüşüyorlar* (KSS, s. 27)

Yanılsama şiirinde *dağların arkasında saklı fırtına / kötü bir rüyadaymışız tamam* (KSS, s. 41)

Ben Tuzparça Yerdeyim şiirinde *ben tuzparça yerdeyim o bir düğüm dolaşık / ne karanlık bir gece arkası görünmüyor* (KSS, s. 51)

Di'li Geçmiş / 3 şiirinde *iki kadeh rakı arkasından hain redifli gazeller* (KSS, s. 58)

Yani Epeyce Zindan şiirinde *birkaç duruşma arkasından / sağırın dilsiz sükûneti / yani epeyce zindan* (KSS, s. 91)

- **dışarı**

Yalnızlığı Denemek şiirinde *insanı ancak kendisi tamamlar / içinde başka dışında başkasın* (KSS, s. 19)

M'ba şiirinde *Hotel Senegal / dışarda soğuk bir yağmur / gizlice buz tozu* (KSS, s. 72)

Mustafa Suphi'nin Neferi şiirinde *donuk bir boşluk dışarda /neredeysen akşam hicranlı bir yağmur yağıyor* (KSS, s. 80)

Mustafa Suphi'nin Neferi şiirinde *camları sırlıslıkla dışarda / handiyse akşam hicranlı bir yağmur yağıyor* (KSS, s. 81)

Hesap Kitap şiirinde *mapushanede gece / dışardakinden çok daha kalın çok daha karanlık / fosforlu ve derin* (KSS, s. 94)

- **doğu**

Mustafa Suphi'nin Neferi şiirinde *Doğu Halkları Kurultayı'nda / kırmızı gözleriyle dalmış / salondaki galeyana bakıyor* (KSS, s. 80)

- **iç-dış**

Yalnızlığı Denemek şiirinde *içi dışı uzay tozu yansımalar* (KSS, s. 19)

- **içeri**

M'ba şiirinde *içeriden o vahşi tat / fildişi sahilinden tam-tamlar* (KSS, s. 72)

- **iskele sancak**

Yalnızlığı Denemek şiirinde *sahi mi yalan mı anlayamazsın / bir rüya gemisi iskele sancak / dokunup geçiyor hayallerine* (KSS, s. 19)

Sevmek İçin Geç Ölmek İçin Erken şiirinde *başbaşa çay elele yürümek derken / Boğaz vapurları mı iskele sancak* (KSS, s. 23)

- **orta**

Yalnızlığı Denemek şiirinde *gecenin ortasında ne işin var / yıldızlara dokunma yanarsın* (KSS, s. 19)

Ayaküstü İntihar şiirinde *çizgilerden çıktı bedeni / ortada kan kokusu kalıyor* (KSS, s. 48)

- **ön**

Ne Kadar İzmir / 5 şiirinde *herkes ulucaktan dönmüş menemen yasak / hükümet önü”nde Kubilay’ı kesmişler* (KSS, s. 66)

- **taraf**

Bu Nasıl Sonbahar şiirinde *asfalt beton her tarafı otomobil / bilançoda bir rakam / çektiğimiz acılar* (KSS, s. 46)

- **üst**

Yalan / Şehir şiirinde *ışıklar üstüne teyellenir / bir yanılısamanın ışıkları / epeyce titrek hicranlı sarı* (KSS, s. 39)

Yanılsama şiirinde *denizin üstü yıldız çil çil çil / dağların arkasında saklı fırtına* (KSS, s. 41)

M’ba şiirinde *üstüne yoktur doğrusu / otelin camdan terasında / m’ba başlı başına bir örgüt* (KSS, s. 73)

- **yan**

Nasıl Olduysa şiirinde *yanımda o hayal kız ikide birde / yolumu gözlerine bakıp bulduğum* (KSS, s. 20)

Neydi O Zamanlar şiirinde *hangi yanıma dönsem seni bulurdum / içimdeki lambanın kırıldığı anlar* (KSS, s. 31)

Her Sabah, Yanılmak! şiirinde *hani bir kere iki yanınızda iki sivil polis* (KSS, s. 36)

Ne Kadar İzmir / 4 şiirinde *karabiber ağaçlarının yanına yaklaşılmaz* (KSS, s. 65)

- **yukarı**

Yani Epeyce Zindan şiirinde *yukarda bir akşam / ebruli bir akşam ki / perde perde açılan* (KSS, s. 91)

Korkunun Krallığı kitabında geçmiş günlerin hatırlanması ve o günlere duyulan özlem şairin çocukluk zamanlarıyla gönderme yaparak sunulur. Kullanılan kelimeler kavram alanında Attilâ İlhan bulunduğu yeri terk etme eğilimindedir. Aslında yaşanan baskı ve gerilim dönemi, mapushane sorgusu, tutukluluk zamanında yaşadığı ortamda buna adeta davetiye çıkarır. İşte tam bu noktada şair, en güzel zamanları olarak ifade ettiği çocukluk hatıralarına döner ve bir nebze de olsa huzur bulmayı amaçlar. Özellikle şiirlerde eski zamnlarda kurulan ve dostlarla yenen kalabalık, mutlu sofralardan özlemle bahseder. Bu anlamda yönler bir durumu, yeri ve zamanı işaret ederek şairin duygularına tercüman olur. Bütün bu bilgiler ışığında *Korkunun Krallığı* kitabında *yönler* kavram alanı şekil ve muhteva bakımından kullanılışı şu şekilde kullanılmıştır:

- **alt**

34 FN 346 şiirinde *yağmurun altında çınar / çınarın altında o karaltı / bırakılmış bir araba* (KK, s. 38)

Korkunun Krallığı şiirinde *geceleri bir ıslık / penceremin altında birileri / beni çağırıyorlar* (KK, s. 40)

İstinsak Gazeli şiirinde *ayağının altında oynar zemin / gök çatlar bozulur namaz* (KK, s. 65)

O Eski Adamlar / 3 şiirinde *hem müdüriyette göz altındadır kapısında çifte ay* (KK, s. 101)

O Eski Adamlar / 4 şiirinde *saçaklı şapkasının altında upuzun bir adam* (KK, s. 103)

- **ara**

Korkunun Krallığı şiirinde *bir yerlere gidecek oluyorum / ardında birileri / hayal meyal varla yok arası* (KK, s. 41)

- **ard**

Korkunun Krallığı şiirinde *bir yerlere gidecek oluyorum /ardında birileri / hayal meyal varla yok arası* (KK, s. 41)

Düm Tek'li Gazel şiirinde *iğneler halinde bastırır yağmur / hiç şaşmaz / yıldırım gelir ardından / fırtına şimşekle bitmez* (KK, s. 64)

O Eski Adamlar / 2 şiirinde *serfice Serez nereye gittiyse ayın / pe ardında dolaşıyor* (KK, s. 97)

- **arka**

Ölmek Zamanı şiirinde *susardınız arkasında susmuşluğunuzun / tekrar tekrar sizi duruşmaya çağırırlar* (KK, s. 31)

Salı Sabaha Karşı şiirinde dibinde şimdi rakı şişelerinin her gece olay çıkarıyor / arkasından karakollar (KK, s. 34)

On Sekiz şiirinde belki arka bahçeye uzak çocukluğundan / morsalkım kokuları böğürtlen tadı (KK, s. 36)

34 FN 346 şiirinde sağ arka lastiği yırtılmış / camları kurşun delikleri / içinde barut kokusu var (KK, s. 38)

Gülşen'i Hatırlar Mısın şiirinde bir doktora varmış haylazın teki / arkasından maksim yeni gardenbar /alkole boğuyor yangını içindeki (KK, s. 85)

O Eski Adamlar / 3 şiirinde simsiyah saçlarını fena halde arkaya taramış (KK, s. 99)

- **aşağı-yukarı**

Korkarım şiirinde henüz birer iskelet gibi çıplak / aşağıdan yukarıya ağaçları / çiçekleri uyandı uyanacak (KK, s. 24)

- **dışarı**

34 FN 346 şiirinde şüpheli ne zaman bulabilecekleri / dışarda unutmuş bir ayağını / bir genç direksiyona yıkılmıştır (KK, s. 39)

Cehennem Kasidesi şiirinde silahlar doldurulur şakır şukur / dışarda nöbet devralınıyor (KK, s. 69)

Acemişirân şiirinde perşembe akşamları ah bambaşka beklenirdi / Kolağası Necip Süleyman karanfillerle gelirdi / dallarda japon fenerleri yemek dışarda yenirdi (KK, s. 75)

- **içerde**

On Sekiz şiirinde içindeki başka bir kata inmiş / belki arka bahçeye uzak çocukluğundan / morsalkım kokuları böğürtlen tadı (KK, s. 36)

Cehennem Kasidesi şiirinde silahlar doldurulur şakır şukur / dışarda nöbet devralınıyor / içerde zincirlerin ağırlığı (KK, s. 69)

O Eski Adamlar / 4 şiirinde içerde üç tıbbiyeli behemehal götürülecekmış (KK, s. 104)

- **orta**

Gülşen'i Hatırlar Mısın şiirinde çoluk çocuk hepimiz çevresinde pervane / kimimiz yazın ortası kimimiz ilkbahar (KK, s. 85)

- **ön**

Issızlığın Çılgılığı şiirinde simsiyah bir ünlem önünde camların / her gece jiletle kazıyamadığın (KK, s. 19)

O Eski Adamlar / 2 şiirinde gözlerini silmeyi bitirdi mahmut yesari bey / tefrikasının mabadını yazıyor / önünde çay ve simit (KK, s. 96)

*O Eski Adamlar / 3 şiirinde şu viyolonselde yatan herkesin gözü önünde / duman üretiyor
burun deliklerinden damar damar (KK, s. 100)*

O Eski Adamlar / 4 şiirinde seans henüz bitmiş Haylayf'ın önü ana baba günü (KK, s. 104)

- **sağ-sol**

*34 FN 346 şiirinde sağ arka lastiği yırtılmış /camlarında kurşu delikleri / içinde barut
kokusu var /hala çalışıyor silecekleri / bir sağa bir sola / bir sağa bir sola (KK, s. 38),
(KK, s. 39)*

*Korkunun Krallığı şiirinde sağım solum her tarafım elektrik / korkuyorum korktuğumun
bilincindeyim (KK, s. 42)*

- **sol**

*Salı Sabaha Karşı şiirinde Doktor Sabiha desem yıllar var konuşmuyoruz / kanser diye
duymuştum sol göğsünü almışlar (KK, s. 32)*

- **taraf**

*Korkunun Krallığı şiirinde sağım solum her tarafım elektrik / korkuyorum korktuğumun
bilincindeyim (KK, s. 42)*

- **tavan**

*Cehennem Kasidesi şiirinde tavandan yağlı bir su damlıyor / lağım karanlığında farelerin
ışığı (KK, s. 69)*

- **uç**

*34 FN 346 şiirinde şimşekler yaladıkça nikelajını / tırnak uçlarında çıtır çıtır / yoğun bir
elektrik sokağa (KK, s. 39)*

- **üst**

Arabesk şiirinde ayak ayak üstüne atıp oturdu mu / insanda can mı bırakmış (KK, s. 17)

*Ağır Kan Kaybı şiirinde karanlık bir kapı üstümüze kapandılar / kimse bizi sevmedi / ağır
kan kaybıyız (KK, s. 28)*

*Müşerref şiirinde tuzparça dağıldı çarpıp da güneşin / üstünde pul pul gülünce dişlerinin
(KK, s. 86)*

*O Eski Adamlar / 2 şiirinde Ortaköy / Aksaray tramvayında üst üste çekildi zil / demek
yolcu var yağmura incek Sirkeci durağında (KK, s. 96)*

- **yan**

*Serüvenin Sonu şiirinde 305'de şüpheli bir cıgara / ucunda tel tel dökülen bir çocuk / ne
yanına dönse simsiyah yağmurun kederli camları camları (KK, s. 22)*

Salı Sabaha Karşı şiirinde dizimi uyku sersemi bir iskemleye çarptım / kıvılcımlar dizi dizi her yanıma dağılıyor (KK, s. 32)

O Eski Adamlar /3 şiirinde genç erkeklerin şahdamarlarını emdiğini söylerler / yanında bir vekilharç oğlan saz benizli yumuşak (KK, s. 102)

- **yukarı**

Sokağa Çıkma Yasağı şiirinde ayak sesleri boş meydanlardan / hoyrat kanatları / yukarda bir helikopterin / o ihanet sessizliği par par parçalıyor (KK, s. 12)

Serüvenin Sonu şiirinde yukardaki odalar bütün boş / fakat merdivenlerde fısıltılar / belli belirsiz ayak sesleri (KK, s. 23)

On Sekiz şiirinde yukarda haşari uçurtmalar / annesi içerde çamaşır ütülüyor (KK, s. 36)

Şark-ı Karip Gazeli şiirinde edepsiz sülfür kokularıyla / bastırıp bulutlar en yukarıda / kıvılcımlı ve kara (KK, s. 67)

- **zemin**

İstinsak Gazeli şiirinde ayağının altında oynar zemin / gök çatlar bozulur namaz (KK, s. 65)

2.6.26. Matematiksel işlemler ve semboller

Matematik insanın günlük hayatında kullandığı bir alandır. Matemetiğe ilişkin birtakım işlemler ve sembollerin hayatımızı kolaylaştırdığını düşünmekteyiz. Attilâ İlhan'ın şiirlerindeki matematik alanına ait işlem ve semboller şairin şiirlerinin söz varlığını oluşturur. Araştırmada *matematiksel işlemler ve semboller* kapsamında yer alan kelimeler sayı kavram alanından farklı kelimeler içerir. Anlam alanındaki bu farklılık sebebiyle matematiksel işlemler ve semboller ayrı bir başlık altında değerlendirilmiştir.

Matematiksel işlemler ve semboller kavramalanına dâhil edebileceğimiz kelimelerin söz varlığı frekanslarına göre *kenar (3), çizgi (3), artı (1), çember (1), eksi (1), FN (1), işaret (1), labirent (1), sonsuz (1), yamuk (1)* şeklinde sıralanmaktadır.

Söz varlığında yer alan kelimelerden *Ayrılık Sevdaya Dahil* kitabında *Soğuk Kadınlar Balladı*'nda bir matematik terimi olmaktan ziyade *yalnızlığın kenarı* şeklinde geçmekte olup aslında burada yalnızlığa bir sınır çizme eğilimindedir. Bu sebeple *kenar* kelimesinden faydalanır. Aynı kitapta yer alan *Nasıl Bir Sevdaysa* şiirinde *yıldız* gök cismi

kenarı yaldızlı mavi bir karanlık mısrasıyla benzetme yapılmıştır. *Mevkuf* şiirinin üçüncü şiirinde *Hep Aynı Trenler* şiirinde ise *sarhoş bir kadın çığlık çığlığa uyanan geceleri / boşluğuna düştükçe labirent anlaşılmazlığının* mısralarında geçen *labirent* kelimesiyle manevi bir durum tasvir edilmiştir. Zor, karmaşık meselelerin anlaşılmazlığını açıklamak için bir sembol olarak kullanılmıştır. *Korkunun Krallığı* kitabında ise *Gülşen'i Hatırlar Mısın* şiiriyle bir deniz kenarından bahseder. Görsel bir durumu anlatma amacıyla kullanmıştır.

İncelenen diğer bir kitap *Kimi Sevsem Sensin'* deyse *işaret* kelimesi *Sevmek İçin Geç Ölmek İçin Erken* şiirinde *şuh bir kahkaha balkonun birinden / gizli işareti midir bir başlangıcın* mısralarıyla *işaret; sembol* anlamında kullanmıştır.

Çiftin Çifte Yalnızlığı şiirinde anlatılan otel *yamuk* kelimesiyle betimlenmiştir. *Tarlabaşı'daki yamuk bir oteldeyiz* dizeleriyle yer aldığını görürüz.

Korkunun Krallığı kitabında ise kullanılan kelimeler *matematiksel işlemler* kavramına daha yakın bir tarzda kullanılmıştır.

Ağustos, Akşamüstü şiirinde yer alan *artı sonsuzdan eksi sonsuza* mısrası şu şekilde kullanılmıştır:

(...)

denizde belirgin bir hırçınlık
senin varoluş dediğin nedir
artı sonsuzdan eksi sonsuza
evrende perde perde

kaybolan çığlık

(KK, s. 57)

Bir matematiksel terim olan *çember*; *On Sekiz* şiirinde koşarak, dönerek yapılan hareketin adını *çember çevirmek* olarak tanımlamıştır. Malum olduğu üzere *çember çevirmek* bir oyundur. *Koşma oğlum bu nasıl çember çeviriş* dizeleriyle çocuk oyunu anlatılmaktadır.

Sembol kavramına dâhil edebileceğimiz *FN* aslında bir aracın plaka numarasıdır. Plaka *34 FN 346* özel bir aracın plakası olup trafik simgesi olarak dizelerde yer alır.

O Eski Adamlar / 1 şiirinde *çizgi* bir mücevheri tasvir etmek amacıyla kullanılmıştır. Bunu *çizgileri keskin elmasla kesilmiş gibi camdan / sakalları esrarlı fısıltılarla büyüyor* dizeleri yüz *çizgileri* belirgin bir adamı tasvir etmek için kullanılmıştır. Benzer bir kullanım üçüncü şiirle de devam eder. Yalnız birinci şiirdeki *belirgin çizgiler* yerini artık *belirsiz yüz çizgileri*' ne bırakır. Bunu *çizgilerim iyice noksan* mısralarıyla anlıyoruz.

O Eski Adamlar 2 şiirinde *çizgi; dağılmış gerçekle hayali birbirinden ayıran çizgi* şeklinde yer almış ve *sınır, hudud* manasında kullanılmıştır.

Görüldüğü gibi *Matematiksel işlemler ve semboller* kavram alanındaki kelimeler, manevi bir durumun tezahürü mahiyetindedir. Bu kelimeler çoğu zaman bir durumu, bir nesneyi betimlemek amacıyla kullanılmıştır.

2.6.27. Argo ve kaba sözler

Argo kelimesi TS'de *her yerde her zaman kullanılmayan veya kullanılmaması gereken çoklukla eğitimsiz kişilerin kullandığı söz veya deyim* olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2005). Başka bir tanımlamada argo, bir dil bilimi terimi olarak çeşitli kaynaklarda *bir gruba mensup kişilerin kendi aralarında ortak dildeki kelimelere farklı anlamlar yükleyerek yahut çeşitli çevre dillerden alınan ödünclemeler yoluyla oluşturdukları özel bir dil* olarak birbirine yakın bir şekilde tanımlanmıştır (Aktunç, 2000: 19) , (Devellioğlu, 1990: 19801).

Argo kelimesi dil bilim uzmanlarınca farklı şekilde tanımlanmıştır ve sınıflandırılmıştır: *Doğan Aksan*, her ülkede her dilde görülen, toplum içinde bir kesimin ya da öbeklerin farklı bir biçimde anlaşmayı sağlamak amacıyla oluşturduğu bir özel dil (*Aksan, 2007: 89*) ; *Berke Vardar*, bir toplumdaki genel geçer dilden ayrı, ama ondan türeme olan, belli çevrelerce kullanılan ve herkesçe anlaşılmayan, eğretilmelerin büyük bir yer tuttuğu, kendine özgü kelime ve deyimlerden oluşan özel dil (*Vardar, 2007, 24*) olarak tanımlanmıştır. Argoyu, *Yusuf Çotuksöken* benzer şekilde ortak dilde belirli bir sıklıkta kullanılan kelimelerin argo olarak değerlendirilmemeleri gerektiğini, bunların içerik ve

bağlamlarına göre halk dili, teklifsiz dil, kaba kullanım gibi sınıflar altında değerlendirilmeleri gerektiğini ortaya koyar (Çötüksöken, 2009: 20). Bütün bu bilgiler ışığında argo için *kaba* veya *aşağılık dil*, *teklifsiz dil*, *halk dili* gibi sınıflamaların karşımıza çıktığını görürüz.

Eski tabirle *lisân-ı erâzil* (*rezillerin dili*) olarak nitelendirilen argo, değişen ve gelişen kültür içerisinde varlığını her dönemde göstermiştir. Argo temeli itibariyle mecaza dayanır. Günlük hayatımızdaki söz varlığımızın bir unsurudur.

Argo ve Kaba Sözler kavram alanına dâhil edebileceğimiz söz varlığı kelimelerin frekanslarına göre *köpek* (4), *bela* (4), *it* (2), *çakal* (2), *kurt* (2), *panter* (2), *sırtlan* (2), *ulan* (2), *yarasa* (2), *yılan* (2), *atmaca* (1), *destur* (1), *deve* (1), *fare* (1), *ferdane* (1), *kartal* (1), *kirpi* (1), *leopar* (1), *partal deve* (1), *sansar* (1), *zula* (1) şeklinde sıralanmaktadır.

Bu kavram alanı kavram alanında Attilâ İlhan'ın son dönem şiirleri incelendiğinde genellikle hayvan isimleri üzerinden argo ve kaba sözlerin kullanılması söz konusudur. Bu bağlamda mecazî manalara gelen *atmaca*, *çakal*, *kartal*, *panter*, *sansar*, *sırtlan*, *yarasa*, *yılan*, *it* ve *eş* manadaki *köpek* gibi hayvanlar kullanılmıştır. Edebî sanatlarla süslenen mısralarla kaba kimi zaman da argo kullanım söz konusudur.

Atmaca hırçın bir hayvandır. *Ayrılık Sevdaya Dahil*' de *Çariçin'de Geçen Kış* şiirinde *adam buz mavisî pelerinin astragan kalpak / içinde bir atmaca ayrılık korkusu* insana dair bir duygu olan yalnızlık duygusu atmacaya benzetmiştir. Aynı kitapta yer alan *Acı Mavi Bir Kız* şiirinde *çakal kahkahası* şeklinde geçen mısırda teşhis yapılmıştır. Benzer şekilde *Cehennem Kasidesi*' nde *sırtlan kahkahaları* yer alır. *Kar Yağan Bir Sarışın* şiirinde insana dair güç ve kudreti anlatmak amacıyla *dalgınlığı parçalayarak / içindeki panter bakıyor sık sık gözlerinden dizeleriyle duyular arası aktarma (hayvandan- insana)* yapılmıştır. *Kimi Sevsem Sensin*' nde *Zorro / Kamçılı Kadın* şiirinde *yalnızlığın simsiyah panter* mısrasıyla yalnızlık gibi soyut bir kavram panter gibi somut bir biçimde anlatılmak suretiyle *somutlaştırma* yapılmıştır.

Sansar tabiatı itibariyle sinsi, sessiz yaklaşan bir hayvandır. Bu bağlamda *Korkunun Krallığı*' nda *Mart, Akşamüstü* şiirinde *yalnızlık sinsi hastalık / sansar gibi sessiz seyreder* şeklindeki mısırda bu açıkça görülmektedir. Aynı manada kullanılan *Ayrılık Sevdaya*

Dahil'de aynı adla yer alan şiirde *gizli bir yılan gibi yuvalanmış içimde keder* kullanımıyla keder yılanı benzetilmiş; somutlaştırma yapılmıştır.

Köpek'in farklı bir kullanımı olan *it* kelimesi *sevdiği itlerin farkına varmadığı / parasını yiyorlar Allah bilir* dizeleriyle *it* kelimesinde kaba bir kullanım söz konusudur.

Hayvan isimleri dışında *Korkunun Krallığı* kitabında *ballı bir mehtap ki başa belâ* kullanımında *belâ* olmak özü itibariyle argo bir kullanımdır. *Hüzzam* şiirinde *en iyisi bu belâya belki hiç tutulmamaktadır* mısrasıyla *belâ* ile kastedilen *aşk ile bağlanma* kastedilmektedir. *Süheylâ* şiirinde sevgilisini tasvir ederken ondan *tatlı bir belâ* olarak yer alan *belâ* kelimesi burada biraz daha olumlu bir manadadır.

Kimi Sevsen Sensin'de aynı isimle yer alan mısra *dudakları keskin kırmızı jilet / bir belâya çattık nasıl bitirmeli* mısrasıyla şair, sevgiliden kurtulmanın yolunu aramaktadır. *Belâ*, bu mısralarda sevgiliyi anlatır.

Ayrılık Sevdaya Dahil kitabında *ulan* kelimesi argo ve kaba sözler kavram alanındadır. *Ah Kızlar Ulan Kızlar Balladı* isimli şiirde bilhassa son mısrasında yer almaktadır.

(...)

erkeklere sürek avı kadınlara korkuluk

ah kızlar aman kızlar

ulan kızlar

ulan kızlar

(ASD, s. 20)

Korkunun Krallığı'nda kaba bir kullanım olarak yer alan *Arabesk* şiirinde *zulasında eroini esrarı* mısrasında *zula* kelimesi *gizli yer, saklanan yer* anlamındadır. Aynı şiirin son mısrasında yine *ulan*' argosu karşımıza çıkar. *Boşversene /daha ölmedik ulan* kullanımıyla kaba bir tabirle olsa da adeta bir başkaldırı niteliğindedir.

İzin almanın bir ifadesi olan *destur* kelimesi *Diyalektik Gazel*'de *öyle bir yanardağdır ki öfkesi / mutantan desturlarla* gelir mısrasında *mutantan desturla* kastedilen *görkemli izinler* manasındadır.

2.6.28. Günlük iletişim ve seslenme sözleri

Günlük hayatımızda iletişim halinde insanlarla olan ilişkilerimizde kullandığımız bazı kalıp sözler vardır. Bu kelimeler günlük yaşam içerisinde sıkça kullanılarak artık kemikleşmiş bir yapıya sahiptir.

Söz varlığı içinde yer alan kelimeler bir toplumun bireyleri arasında kullanılması adet olan birtakım sözlerdir. Bunlar *kalıp sözler*'dir. *Hoş geldin, afiyet olsun, hoşça kal, pardon, vallahi* gibi kelimeler bu kapsamda örnek verilebilir.

Günlük iletişim ve seslenme sözleri kavram alanına dâhil edebileceğimiz kelimelerin söz varlığı frekanslarına göre *ah* (9),*tamam* (3),*bendeniz* (2),*peki* (2),*söz* (2),*selamlaşma* (2),*hay Allah* (2),*ünlem* (2),*aman* (1),*boşversene* (1),*Canım Efendim* (1),*elbette* (1),*Ey* (1),*hadi canım* (1),*heyhat* (1),*hoş geldin* (1),*neme lazım* (1),*pardon* (1),*sana ne* (1),*selam-üs-salat* (1),*Tanrım* (1),*ulan* (1),*vallahi* (1),*ya* (1),*yo hayır* (1),*yok canım* (1) şeklinde sıralanmaktadır.

Attilâ İlhan'ın son dönem kitaplarını incelediğimizde *Günlük İletişim ve Seslenme Sözleri* kavram alanında kullanılan sözlerin oldukça fazla kullanıldığını görürüz. Günlük hayatta kullandığımız iletişim sözleri olanca doğallığıyla aşına olduğumuz sözlerle şiirlerde karşımıza çıkmaktadır.. Son dönem şiir kitaplarında farklı tezahürleri olan günlük iletişim ve seslenme kelimeleri inceleme alanımızda yer alan üç kitapta ayrı değerlendirilecektir.

Ayrılık Sevdaya Dahil kitabında bu kapsamdaki kelimeler günlük hayatta karşımıza sıklıkla çıkan kelimeler olup şekil ve muhteva açısından şiirlerde şu şekilde kullanılmıştır.

- ***ah, ulan***

Ah Ulan Kızlar Balladı şiirinde *erkeklerle sürek avı kadınlara korkuluk / ah kızlar aman kızlar / ulan kızlar ulan kızlar* (ASD, s. 20)

- ***hadi canım***

O Plajda Onsuz /4 şiirinde *hadi canım / içlenmenin alemi yok / çocukluğun sırası mı?* (ASD, s. 87)

- **hay Allah, pardon**

Kalk Gidelim Kadınlar Balladı şiirinde *yarı ömrü meyhane yarısı berber / aşk faslını unuttuk / hay Allah pardon* (ASD, s. 18)

- **peki**

Yoğun Bakım şiirinde *koridorda kimseler yok / ne bir hemşire ne bir hasta / gece lambaları / can çekişiyor /peki ağlayan kim* (ASD, s. 93)

- **sana ne**

Flash-Back şiirinin ikinci serisinde yer alan *Belki Sabaha Karşı* şiirinde *sûzinak bir şarkı ölmekten sana ne / asıl dert ölmek ne rahat ne huzur* (ASD, s. 33)

- **selamlaşmak**

Muhbir şiirinde *sabah Asmalimescit'te kandisine rastladı / dumanlı gözlükleri Hristiyan bir sakal /iyice dağıtmış mı direklerle selamlaşıyor / başka bir hayata yoksa böyle başlamıştı* (ASD, s. 23)

- **söz**

Ah Ulan Kızlar Balladı şiirinde *bir çoğu umutsuz birazı aksi birazı uçuk / her sözü her bakışı tartışılan kızlar* (ASD, s. 20)

- **yok canım**

Nasıl Bir Sevdaysa şiirinde *yok canım yıldızları unutmadık / mutlaka yerlerinde bulunacaklar* (ASD, s. 68)

Kimi Sevsem Sensin kitabında yer alan kelimeler şekil ve muhteva açısından şiirlerde şu şekilde kullanılmıştır:

- **ah**

Di'li Geçmiş / 3 şiirinde *ah nerde mülazimler o eski mülazimler* (KSS, s. 57)

- **bendeniz, hoş geldiniz**

Ne Kadar İzmir / 1 şiirinde *kapısı yaldızlı kupa arabası çifte at koşulu / pasaport iskelesinden izmir palas'a rahvan / hoş geldiniz nevnihal hanım bendeniz zeki / içindeki harp ne yapsa bitmiyor ki* (KSS, s. 59)

- **ey**

Beykoz'a Yolculuk şiirinde *nihansın dideden / ey mest-i nazım!* (KSS, s. 75)

- **neme lazım**

Ayaküstü Cinayet şiirinde *bira yeşili oğlan alaca bıyık / bir eli silahında uyur / neme lazım* (KSS, s. 48)

- **tamam**

Yanılsama şiirinde *denizin üstü yıldız çil çil çil/ dağların arkasında saklı fırtına / kötü bir rüyadaymışız tamam / ne yapsan bir sona ermiyormuş* (KSS, s. 41)

- **söz**

Aranıyor şiirinde *bak sözümü dinle çok fena ıslanmışsın / kirpiklerinde parlak su damlacıkları* (KSS, s. 50)

Korkunun Krallığı kitabında günlük iletişim ve seslenme sözlerinde *O Eski Adamlar /2* şiirinde *Milli Mücadelede teşrik-i mesai mümkün olamadı efendim / bendeniz oldum bittim Saray-ı Hümayûn'a mütemayilim /malûm-ı âliniz refikam cariyeniz saraylı kerimesidir* mısrasıyla *efendim, bendeniz, malûm-ı âliniz,refikam, cariyem, kerime* kelimelerinde Osmanlı döneminin izlerine rastlanır. Hala Osmanlı döneminin her alanda kendini hissettirmesi söz konusudur. Bu geçiş süreci günlük hayattaki kelime kullanımına da yansır.

Korkunun Krallığı kitabında bu kapsamdaki kelimeler şekil ve muhteva açısından şiirlerde şu şekilde kullanılmıştır.

- **ah**

Ölmek Zamanı şiirinde *uzak mavi dalgasız bir su / ah onun yalnızlığı benim yalnızlığım* (KK, s. 30)

Ekim, Akşam şiirinde *ah nasıl uyandım uyandım / sırf kan ve köpük bir gurubun /şarap rengi bulutların arasındayım* (KK, s. 53)

Acemişirân şiirinde *perşembe akşamları ah bambaşka beklenirdi / Kolağası Necip Süleyman karanfîlerle gelirdi* (KK, s. 75)

Sûz-i Dil-Ârâ şiirinde *zil gibi titreşirler / aah /selâtin meyhaneler* (KK, 78)

- **Aman Tanrım**

Gülşen'i Hatırlar Mısın şiirinde *Gülşen'i hatırlar mısın /bütün gençliğimizdi / sinemadan bir çıkar aman tanrım* (KK, s. 85)

- **bendeniz, efendim**

O Eski Adamlar / 2 şiirinde *Milli Mücadelede teşrik-i mesai mümkün olamadı efendim / bendeniz oldum bittim Saray-ı Hümayûn'a mütemayilim /malûm-ı âliniz refikam cariyeniz saraylı kerimesidir* (KK, s. 97)

- **boşversene**

Arabesk şiirinde *bu yollara düşecek adam mıydı / çiçek yaptırmalar parfüm filan / bu sefer yakasını fena kaptırdı / Sevtap başını yiyecek anlaşılan / boşversene / daha ölmedik ulan* (KK, s. 18)

- **canım efendim, vallahi**

Sûz-i Dil-Ârâ şiirinde *teşrin yağmurlarıdır simsiyah hicranım efendim / hanidir iftirakımızdan vallahi pişmanım efendim / yadınıza hiç mi gelmez aşkımız canım efendim / bulutlara ulaşmıştır ahım efganım efendim / avare kuyruklyıldız dillerde sûz-i dil-ârâ* (KK, s. 78)

- **elbette**

Acemişirân şiirinde *oysa onun sevdiği onda elbette kendi hayalidir* (KK, s. 75)

- **evet**

Lâmîa'yı Görseydiniz şiirinde *derlitoplu giyinir eli yüzü tertemiz / daima kış solgunu kırık döküktü evet* (KK, s. 87)

- **hay Allah**

İstintak Gazeli şiirinde *ne yana dönsek bir cehennem / hay Allah temmuz mudur /yanan ruhumuz mudur* (KK, s. 65)

- **heyhat**

Şehnâz şiirinde *heyhat sona ermiştir ömür son vapur kalkmaktadır / çoğu hayal kırıklığı beyhude teselliler birazı* (KK, s. 73)

- **peki**

Muammer şiirinde *peki ya Muammer altın dişli esmer* (KK, s. 90) Muammer şiirinde *peki ya Muammer içinde duya duya* (KK, s. 90) Muammer şiirinde *peki ya Muammer rüya içinde rüya* (KK, s. 90)

- **selamlaşmak**

Salı Sabaha Karşı şiirinde *o kadar yalnız ki yabancılarla selamlaşıyor / tek başına ne tartışmalar sokaklarda geceleyin* (KK, s. 33)

- **selam-üs-salat**

Şark-ı Karip Gazeli şiirinde *çatır çutur ezerek / yıldızları kesme billûr isfahan gecelerini / selam-üs-salat aksedince ufuklardan / o müminler ki yoktur/aniden sırrolmuştur* (KK, s. 67)

- **tamam**

Arabesk şiirinde kafası kızdı mı Taksim'de akşam / bütün lahmacunlar ondan sorulur / oğlanın birine takıldı / tamam / Çengelköylü sevtap diye meşhur (KK, s. 17)

O Eski Adamlar / 2 şiirinde tamam / gözlüklerini silmeyi bitirdi Mahmut Yesari Bey / tefrikasının mabadını yazıyor / önünde çay ve simit (KK, s. 96)

- **ünlem**

İssızlığın Çıığı şiirinde taşralı bir köpek buna tutulmuştur / simsiyah bir ünlem önünde camların

(KK, s. 19)

Muammer şiirinde hayreti şiddetli şiddetli kötümser / ne ünlemler üretti yağ yeşili (KK, s. 90)

- **vallahi**

İstinsak Gazeli şiirinde martılar ateş saıyor / yelkenliler tutuşmuş / denizde deprem / vallahi ufumuz mudur / yoksa bir kabus mudur (KK, s. 65)

- **ya**

Nöbet Değişimi şiirinde istediğim yağmur hazır mı bakalım /yerlerine konuldu mu soğuk katiller / karanlığı ya gevşek dokudularsa / öldürüleceğimde emin olmalıyım (KK, s. 43)

- **yo hayır**

Aralık, Sabaha Karşı şiirinde miğdemde bir bulantı / sırtımda ürpermeler / hiç yoktan hastalanmışım /ağzıma acı sular geliyor / sanki yanlış bir meyve / belki bir turunc ısırılmışım / yo hayır yaşanmışım (KK, s. 54)

2.7. Manevi Kültür

Manevi kültür, TS'de *kolayca müşahade ve teşhis edilemeyen; görülmeyen duyulmayan değerleri, inançları, düşünce tarzlarını ihtiva eden manevi kültür kavramı bir milleti diğer milletlerden ayırt etme imkanı veren örf, adetler, davranışlar, ahlak anlayışı, değerler, sosyal normlar ve zihniyet değişiklikleri* olarak açıklanabilir (TDK, 2009).

Manevi kültür genel kavram alanı Attilâ İlhan'ın son dönem şiirlerinin söz varlığı açısından incelenmiş ve bu alanda yer alan kelimeler inceleme alanımıza ait şiir kitaplarındaki örnekler kapsamında *Dinler, inançlar; Soyut terimler; Hayaller, değerler, erdemler* olmak üzere üç alt başlık altında değerlendirilecektir.

2.7.1. Dinler, inançlar

Dinler ve inançlar, kavram alanı içerisinde yer alan kelimelerin kutsal kitabımız Kur'an-ı Kerim'in dili olan Arapça'dan dilimize geldiği görülür. Yer yer Farsça kelimelere de rastlanır. Attilâ İlhan için *din* ve *dini kavramlar* ayrı bir kutsiyet taşır. Bu sebeple dini kavramlardan hassasiyetle bahsedildiğini görmekteyiz.

Dinler, inançlar kavram alanına dâhil edebileceğimiz söz varlığı kelimelerin frekanslarına göre *cehennem* (5), *Allah* (3), *Kur'an* (2), *ezan* (2), *Yahudiler* (2), *namaz* (2), *sala* (2), *Tanrı* (2), *abdest almak* (1), *Azrail* (1), *dua* (1), *erenler* (1) *gamalı haç* (1) *günah* (1) *Hristyan* (1) *ilâhiri* (1) *kafir* (1), *Kur'ân-ı azîm-üş-şân* (1) , *mevlevî şehit* (1), *sahur*(1), *şehit-i hürriyet* (1), *şeytan*(1), *Tanrıça* (1), *Tevrat* (1) şeklinde sıralanmaktadır.

Ayrılık Sevdaya Dahil kitabında yer alan kelimelerde sadece dinimiz olan İslamiyet ile ilgili değil aynı zamanda Yahudilik, Hristyanlık gibi farklı dinlerin de etkisi görülür. Aslında bu durum şairin içinde bulunduğu ortam ile doğrudan ilgilidir. Attilâ İlhan hayatı boyunca çok farklı kültürden insanlarla iletişim içinde olmuş; onların yaşayışlarına şahit olmuştur. Özellikle hayatının önemli bölümünü yaşadığı şehir olan *İstanbul* ve *İzmir* gibi farklı dine mensup kişilerin birarada yaşadığı yerlerdir. Bu çeşitlilik şairin kelime dünyasına da sirayet eder.

İslamiyet: *Allah, Azrail, cehennem, dua, abdest, Kur'an, Kur'ân-ı azîm-üş-şân, namaz, şeytan.*

Hristiyanlık: *Çan*

Yahudilik: *Mezmur, Tevrat*

- **Allah**

Mevcutlu şiirinde *salya sümük sırtan Allah'ın derbederi / sıralı sırasız yerlere tükürüyor* (ASD, s.25)

- **Azrail, cehennem**

Maçka Durağı şiirinde *hangi cehennemden geldi / bu hayalet otobüs / egzosundan kan sızıyor / yolcuları ceset / sürücüsü Azrail / aslında ben / emirgan'a gidecektim* (ASD, s. 102)

- **çan**

Çariçin'de Geçen Kış şiirinde *kararmış çan gibi çalıyor / donmuş gölün üzerinde akşam ayazı / kararmış ve kocaman* (ASD, s. 61)

- **dua**

Flash-Back şiirinin üçüncü serisinde yer alan *Tanrı İnsanı Unuttu...* şiirinde *anlaşılamadı bir türlü / kim kime kefil / dualar işlemiyor galiba eskimiş* (ASD, s. 35)

- **Hristiyan**

Muhbir şiirinde *sabah asmalimescit'te kendisine rastladı / dumanlı gözlükleri Hristiyan bir sakal* (ASD, s. 23)

- **Kur'an**

Akşam üstü şiirinde *akşam üstüdür / ikisi de odasına çekilmiş / küçük hanım roman okuyor / büyük hanım Kur'an* (ASD, s. 97)

- **Kur'an-ı azîm-üş-şân**

Kim Arar Kim Sorar şiirinde *rahlede Kur'an-ı azîm-üş-şân / el yazması divanlarda muhammesler murabbalar / gün bu gün saat bu saat / nasıl her şey hiç yaşanmamışa dönüşmüştür* (ASD, s. 42)

- **Mezmun, Tevrat, Yahudiler**

Mevkuf şiirinin birinci serisinde yer alan *Şişeler Çekilmiş...* şiirinde *tahta masalarda çiçek açmış yahudiler / ibrance çay içiyorlar tevrat ve mezmur* (ASD, s. 28)

- **namaz**

Çariçin'de Geçen Kız şiirinde *Çariçin'de geçen kış / seyrek sakallarında yıldızlar / iskelede namaza durmuş / ihtiyar bir tatar* (ASD, s. 60)

- **Tanrı, şeytan**

Flash-Back şiirinin üçüncü serisinde yer alan *Tanrı İnsanı Unuttu...* şiirinde *Tanrı insanı unuttu / şeytan vekil* (ASD, s. 35)

- **Yahudiler**

Mevkuf şiirinin üçüncü serisinde yer alan *Hep Aynı Trenler...* şiirinde *belki son yahudiler dachau temerküz kampı'ndan / görünmez bir piyanoyu çalmaya hazır elleri* (ASD, s. 30)

Kimi Sevsem Sensin kitabında *cehennem* dinî bir terim olup sığağı betimleyen bir araç olarak kullanılmıştır. *Ezan* İstanbul görüntüsü ile beraber sunulur. İstanbul'un camilerinden duyulan ezan sesleri şehrin güzelliğine ulvilik katar. İzmir'de *salâ* ise *istirdat* yani *geri dönüş, geri alma* yaşayan şairin çocukluk yıllarına dönüşüne şahit

oluruz. Şehitlik mertebesinin mukaddesliğini vurgulayan Attilâ İlhan, Selanik'te şehit olan Paşa'ya yer verir.

Salâ, görünmez minarelerden gelen salâ güven veren çocukluk günlerine adeta bir dönüştür. Salâ sesi şaire huzur verir, güç verir. Yakın bir tarihte yaşadığımız *15 Temmuz Darbe Girişimi*'nde semaya yükselen ezan ve salâ seslerinin yüreğimize işleyen ve bizlere umut dağıtan o eşsiz sesi gibi...

- **cehennem**

Bana Bir Şimşek Çak... şiirinde gizli kıvılcımlar ki etrafa saçılıyor / azadlık mermileridir / çekirdekleri çelik / cehennem gibi sıcak (KSS, s. 98)

- **ezan**

Sonra O Güller şiirinde sonra Boğaz'ın pusu / fecrin en dokunaklı anları / ezanlar dağılıyor eski İstanbul'dan / Beylerbeyi sarayı'nın / sabah mahmurluğuna (KSS, s. 90)

- **kâfir**

Yalan / Şehir şiirinde Nedîm-i şeyda'dan sanki bir şiir / ayaklandıran çağrışımları / "kız mısın oğlan mısın kâfir? (KSS, s. 40)

- **sahur**

Kanlıca'da Mehtap şiirinde o pirinç mangaldaki / öylece kurumuş / sahur ateşleri (KSS, s. 77)

- **salâ**

Bana Bir Şimşek Çak... şiirinde bana bir şimşek çak / salâ veriliyor görünmez minarelerden / İzmir'de istirdat'ı yaşamaktayım (KSS, s. 99)

- **Şehit-i hürriyet**

Di'li Geçmiş /3 şiirinde sedefli udundan damla damla azalan paşa kızı / Peder Bey merhum Selanik'te şehîd-i hürriyet (KSS, s. 57)

- **Tanrı**

Zorro / Kamçılı Kadın şiirinde yok yok elinde ölmek yeter / cam tozu kumsal soğuk sahil / şeffaf bir sonsuzluğa giriliyor / Tanrının sizi bulamayacağı (KSS, s. 30)

Korkunun Krallığı kitabında İslamiyet ile ilgili terimlerden *Allah, abdest almak, ezan, salâ, Mü'min, günah, namaz, nur* gibi kelimeler yer alır. Özellikle *Erenler, Mevlevî* gibi

tasavvuf terimlerine de yer verir. Şair, tasavvufa uzak değildir. Özellikle *Böyle Bir Sevmek* şiirinde *ne kadınlar sevdim zaten yoktular* mısralarındaki *yok* aslında tasavvufi anlamda *varlıkta birliğe* ulaşmış insanın simgesidir.

Cehennem diğer kullanımlarında da olduğu gibi *cehennemde kurulan ateşten sofraları* tasvir eder.

Hristyanlık ile ilgili *gamalı haç*'ta dinî bir terim olup farklı dine mensup Nazilerin Pazar toplantısı'na işaret eder. Bilindiği gibi Pazar günü Hristiyan aleminde kutsal bir gündür.

Tanrıça, eski Osmanlı dönemlerinin nabzını tutar.

- ***Abdest almak, Mü'min***

Şark-ı Karip Gazeli şiirinde *o mü'minler ki yoktur / aniden sırrolmuştur / bütün gözlerden nihan / bomboş cübbeleri birer hayalet / تنها avlularda تنها / bir şadırvan aranırlar /el yordamıyla abdest almaya* (KK, s. 67)

- ***cehennem***

İstintak Gazeli şiirinde *ne yana dönsek bir cehennem / hay Allah temmuz mudur / yanan ruhumuz mudur* (KK, s. 65)

- ***Allah***

Işık Mezarlığı şiirinde *sarhoş bir fahişenin ağladığı / gözlerinde kahır birikmiştir / sevdiği itlerin farkına varmadığı / parasını yiyorlar Allah bilir* (KK, s. 14)

- ***cehennem***

Cehennem Kasidesi şiirinde *cehennemde sofra kurmuşuz / bir yanardağ sofrası* (KK, s. 69)

- ***gamalı haç***

O Eski Adamlar /3 şiirinde *meğer teutonia kulübü'nde gamalı haç çıkarırmış / her pazar günü Nazilerin haftalık toplantısı* (KK, s. 100)

- ***günah***

O Eski Adamlar/2 şiirinde *sarmaşıkları kimbilir nice ahı nice günahı gizliyor / o serin yaz sabahları fincanlarda çay birden soğur* (KK, s. 98)

- ***İlâhiri***

Süheylâ şiirinde *ceplerimize harçlık nafakasından /cezaevi ziyareti ve ilâhiri ve ilâ... (KK, s. 89)*

- **Erenler**

Düm Tek’li Gazel şiirinde *bu sevda dünya sevdasıdır / erenler /sevmekle başlar / bestenigâr bir şarkıdır ki / düm teka düm tekle bitmez (KK, s. 64)*

- **Mevlevî**

Süheylâ şiirinde *‘gülüşü kanatlanır Mevlevî çınarlardan / ne zaman hatırlasam kulaklarımda hala (KK, s. 88)*

- **mübarek, sabah ezanı**

O Eski Adamlar/ 2 şiirinde *ve çakır gözlü ittihatçılar ki mübarek bir cuma günü firar edip / sabah ezanı Odesa’ya yelken açıyor (KK, s. 98)*

- **namaz**

İstintak Gazeli şiirinde *ayağının altında oynar zemin / gök çatlar bozulur namaz (KK, s. 65)*

- **nur**

Diyalektik Gazel şiirinde *büyük bir şaşaadır ölüm / ebrulu nurlarla gelir / öyle bir yanardağdır ki öfkesi / mutantan destur’larla gelir (KK, s. 63)*

- **salâ**

Süheylâ şiirinde *bazen sevgilimiz eski zamanlardan / sarayda mehterân camilerde salâ’ (KK, s. 88)*

- **Tanrıça**

O Eski Adamlar / 3 şiirinde *o devirler...Chopin tanrıçasıymış şahane viyana’nın / şimdi Tanzimat paşalarının torunlarına hizmet ediyor (KK, s. 102)*

2.7.2. Soyut terimler

Soyut terimler varlığını duyularla algılayamadığımız zihinde tasarlanan terimlerdir. Attilâ İlhan’ın son dönem şiirlerini incelediğimizde kelimelerin farklı alanlara ait kelimelerle zenginleştirilmesi söz konusu olduğundan soyut terimler ana başlığı içerisinde yer alan kelimeler *soyut terimler; felsefî, metafizik, olağanüstü ve fantastik* olmak üzere üç alt başlık altında incelenecektir. *Soyut terimler* kavram alanına dâhil edebileceğimiz söz varlığı kelimelerin frekanslarına göre *sonsuzluk (4), anlam (3), fikir (2), bilinç (1), hafıza (1), şuur (1), bilinçaltı (1)* şeklinde sıralanmaktadır.

Anlam kelimesi *Ayrılık Sevdaya Dahil* kitabında *Profili Oğlan Çocuğu* şiirinde *sevmek kalın bir tünel bir kere girildi / artık anlamı yok gecenin gündüzün* dizelerinde *sevmek* duygusunun harekete geçmesiyle beraber başka unsurların öneminin kalmadığını anlatır. Aynı kelimenin *Korkunun Krallığı* yer alan *Bestenigâr* şiirinde *hayata anlam veren ölümüş anlaşılınca / ölümü aşmak için ölesiye yaşayınca / ne korkuya yer kaldı ne öfkeye ne hınca* mısralarında şairin bu dönemde yaşadığı yaşlılık ve ölüme yaklaşma duygusunun verdiği korku dile getirilmiştir. Hatta hayatın manasını sorgulayan Attilâ İlhan bu manayı *ölüm* olarak kabul eder. *Ölmek Zamanı* şiirinde ise *susardınız ne de çok susardınız / anlaşılması güç susmanızın anlamı* dizeleriyle bir sukûnet hakimdir. Bu şiirde 12 Eylül siyasi döneminin gerilimli havasını soluyan şair, *yalnızlık, ölüm, korku* gibi kavramların sonucu olarak bu durumun ortaya çıktığını söyleyebiliriz.

Bilinç ve *bilinçaltı* kelimeleri *Korkunun Krallığı* şiirinde *korkuyorum / korktuğumun bilincindeyim / birileri /şalteri indirdi indirecek / işim bitik* mısralarıyla yalnız insanın gerilimleri ve korkularıyla karşılaşır. Benzer şekilde *acemişirân* şiirinde *mutsuzluk dediğin mutluluğun her günkü halidir / en yoğun arzuların bilinç altına intikalidir* mısralarıyla mutsuzluğun aslında yalnızlıktan kaynaklandığını görürüz. Yalnız kalma durumu şairin bilincine öyle bir sirayet etmiştir ki artık her gün yaşanan olağan bir durum haline gelmiştir. *Bilinç* ile benzer manadaki *şuur* kelimesi *Diyalektik Gazel* şiirinde şair hayat görüşünü sunmuş ve adeta okuyucularına ders vermiştir.

Şiire göre *doğmak* başlangıç *ölmek* ise sondur. Aynı zamanda her son bir başlangıçtır. Mısralar asıl söylenmek istenene işaret eder. Birikmiş tartılmış düşünceler dünyayı güzelleştirecek yeni oluşumların ortaya çıkmasına sebep olacaktır. Her fikir aslında o fikri zenginleştirecek düşünce ve oluşumlara ihtiyaç duyar. Birikim haline gelen *şuur*'lar da dünyayı sarsan sıçramalar dile getirir. Yeni olan fikirler zamanla birikip tükenerek başka yeniler üretir (Çelik, 2007, 602-603).

(...)

nasıl doğmakla başlarsa ölüm

ölmekle başlar öyle hayat

bil ki dünyayı sarsan sıçramalar

birikmiş şuurla gelir

(KK, s. 63)

Hafıza kelimesi *Kimi Sevsem Sensin* kitabında yer alan *Hesap Kitap* şiirinde kullanılır ve şairin geçmişte yaşadıklarının izdüşümünü görürüz. Şair kısa dönem de olsa *idamlar*, *sorgular*, *işkenceler* e maruz kaldığı mapushane günlerinde yaşadıklarını gözler önüne serer. Bu günlerden hafızasında kalan olayları mısralaştıran Attilâ İlhan *hafızanın perişanlığı*'nı işaret eder.

(...)

mapushanede mehtap

bakır çalığı

küf yeşili

ay ışığında şakırtısı

idamlık teşbihlerin

uykusunda sayıklayanlar

hafızanın perişanlığı

çağrışımın eli

(KSS, s. 93)

Fikir kelimesi *Korkunun Krallığı* kitabında yer alan *Nisan*, *Akşamüstü* şiirinde *her akşam ufukta / sabit bir fikir / sessiz bir ısrar* mısralarıyla tabiatın şairin duygu dünyasında bıraktığı izleri görürüz. *Kimi Sevsem Sensin*'de yer alan *Bana Bir Şimşek Çak* şiirinde *bilmem ne yapsak / aklımda fikrimde onlar / yaşlı ve genç / erkek ve kadın / korkularına tutsak* mısralarıyla *korkularına tutsak* kişileri tasvir eder.

Sonsuzluk kelimesi *Ayrılık Sevdaya Dahil* kitabındaki *O Plajda Onsuz / 5* şiirinde üzerinden zaman geçmesine rağmen değişmeyen *plaj, deniz ve gökyüzü* manzaraları söz konusudur. Hatta plajda yer alan sevgilileri betimler.

(...)

geçen yaz gibi bu yaz da

her şey eskisi gibi

hiçbir şey değişmemiş

ne gökyüzünün deli mavi sonsuzluğu

ne denizin cam yeşili huzursuzluğu

ne fanilik düşünceleri

ne dudak dudağa çiftler

(ASD, s. 88)

Kimi Sevsem Sensin'de yer alan *Zorro / Kamçılı Kadın* şiirinde *şeffaf bir sonsuzluk*'tan bahseder. Aynı kitaptaki *Yazın Son Günleri...* şiirinde *ufkun sonsuzluğu*'na işaret eder. Genellikle doğanın güzellikleri betimlenmiştir.

Korkunun Krallığı kitabında yer alan *On Sekiz* şiirinde yine diğer kullanımlarla benzer biçimde şairin değişmesini istemediği eski çocukluk günlerden özlemle bahseder. Öyle ki şiirde 23 Nisan'da Heybeli'ye geziye giden öğrencilerin okul ortamının başlısından kurtulup özgürlüğe kavuştuklarından duyduğu memnuniyeti ifade eder. Tabiat tasvirleriyle sunduğu *maviliğin gözlerinde sığmayan sonsuzluğu / o ilk hürriyet sarhoşluğu* mısrası şairin *hürriyet* kavramına duyduğu hasretive onu elde etmiş olmanın verdiği mutluluğunu *hürriyet sarhoşluğu* olarak tasvir eder.

2.7.2 1. Felsefî kavramlar

Felsefe bilimine ait kelimeler özellikle Attilâ İlhan'ın rubailerinde ve bazı şiirlerinde felsefî ve metafizik bir damar olarak şiirine yeni bir boyut katar. Bu noktada Ömer Hayyam'a göndermede bulunan şair, insanın evren içinde sonsuzluk karşısında sürdürdüğü yaşama macerasının anlamını sorgular, kendi varolma haline şiirin penceresinden bakar. Şiirlerin söz varlığını oluşturan felsefî kavramlar olduğundan soyut terimlere bağlı bir alt başlık altında değerlendirilmiştir.

Felsefî kavramlar kavram alanına dâhil edebileceğimiz söz varlığı kelimelerin frekanslarına göre *mutlak (3)*, *varlık (2)*, *diyalektik (2)*, *varoluş (1)* şeklinde sıralanmaktadır.

Diyalektik kelimesi aslında aklın yöntemleriyle düşünüp doğru sonuçlara ulaşma yöntemidir. *Diyalektik* sözcüğü *Korkunun Krallığı*'nın *Serbest Gazeller* bölümünde *Diyalektik Gazel* başlığı altında yer alır. Şiirde her şeyi karşıtlıklar ile sunan şair, şiirde *zıtlıkta birlik*'e ulaşmayı amaçlar. Bu bağlamda *berrak sular, yağlı çamurlar, mükemmellikler, kusurlar, karanlık, ışık, doğum, ölüm* Attilâ İlhan, dikkatini bütünüyle

felsefî konulara yöneltir. İşte burada şiirlerinde ön plana çıkan *ben* duygusunun yerini toplumsal konulara bıraktığına şahit oluruz. Şair burada bir düşünce adamı da olarak hayatı sorgular ve kendince cevaplara ulaşır. Sorgulayan, düşünen, araştıran olaylara ve kişilere duyarsız kalmayan tam bir *bilge adam* görüntüsü çizer.

Aynı şiirde *mutlak* terimi *karşıtlıklarıyla yüklüdür her şey / mutlak çözümlerden vazgeç* şeklinde yer alır. Çözümlerin aslında hiçbir zaman *mutlak çözümler* olmayışını ifade eder. *Hisarbûselik* şiirinde *ölüm kesin ve mutlak kimsenin hiç kimseye / yardımı dokunmuyor cevap yok bilmeceye* mısralarında açıkça *ölüm*' ün karşısındaki insanoğlunun çaresizliğini vurgulamaktadır.

Kimi Sevsem Sensin kitabında yer alan *Yağmur Gemileri* şiirinde *o gemiler başkalaşır / çelişkinin diyalektiğinden* mısrasıyla çelişkilerden yola çıkarak doğanın akışına gönderme yaparken karşıtlıklar yine şiirini besleyen bir unsurdur.

Varlık kavramı *Kimi Sevsem Sensin* kitabındaki *Ben Tuzparça Yerdeyim* şiirinde *benim varlığım her an korkudan aşınıyor / vehimlerim bir orman ıssızlığa alışık* dizeleriyle bu dönemde neredeyse hemen hemen tüm şiirlerine hakim olan şairin *korku* duygusunun üzerinde itinayla durduğunu görürüz.

Korkunun Krallığı kitabında yer alan *Acemişirân* şiirinde *oysa onun sevdiği onda elbette kendi hayalidir / varlığı değildir onun varlığına katılıp ikmalidir / aşkı ölümsüzleştiren gerçekleşmemek ihtimalidir* mısralarıyla varlık sözcüğü üzerinden *aşk*'ı açıklar. Şiirde *şairin kendi hayalini sevmesi, onun varlığına katılması ve onun varlığına ölümsüz bir aşkla bağlanması* gibi durumlar tasavvufun temel prensibi olan *varlıkta birlik'te bir'e ulaşma* ve *onun varlığı'nda yok olma* düşüncesi tasavvuf anlayışının bir sonucudur. Aynı şekilde de *Böyle Bir Sevmek* şiirinde yer alan *ne kadınlar sevdim zaten yoktular* dizelerinde varlıkta birliğe ulaşıldığının ve onun benliğinde yok olduğunun bir ifadesidir. *Korkunun Krallığı*'da yer alan *Ağustos, Akşam Üstü* şiirinde *varoluş* kelimesiyle felsefî temeller üzerinden birtakım sorgulamalara girişir. Şiirde her şeyin bir döngü içinde başlangıçtan sona doğru gittiğini tabiatla hayat arasında ilişki kurarak şiirleştirir.

(...)

dağılıyor

*denizde belirgin bir hırçınlık
 senin varoluş dediğin nedir
 artı sonsuzdan eksi sonsuza
 evrende perde perde
 kaybolan çığlık*

(KK, s. 57)

Sonuç olarak şairin son dönem üç kitabı incelendiğinde felsefi kavramların kimi zaman tasavvufi bir zemine oturtularak yaşamımızın birçok noktasına dokunan ve sorgulayan kavramlar olarak değerlendirilebiliriz. Şair bunu tabiata ilişkin betimlemelerle besleyerek ustalıklı şiirleştirir.

2.7.2.2. Metafizik kavramlar

Metafizik kavramlar felsefenin iskelet sistemini oluşturan, duyularımızla algılayamadığımız doğüstü unsurlardır. Bir dine, bir ulusa ve özellikle Yunan ve Latin medeniyetine ait unsurları araştıran, sorgulayan bir düşünce sistemi olarak açıklanabilir. Attilâ İlhan'ın son dönem şiirleri incelendiğinde şiirlerde İslamiyet'in etkisinin yanı sıra psikolojik unsurların etkisinin daha büyük olduğu gözlemlenmiştir. Bu sebeple ayrı bir başlık altında incelenmiştir.

Metafizik kavramlar kavram alanına dâhil edebileceğimiz söz varlığı kelimelerin frekanslarına göre *rüya (12), uyku (9), ruh (3), büyü (3), cin (3), hayalet (2), serap (1)* şeklinde sıralanmaktadır.

Büyü kelimesi *Ayrılık Sevdaya Dahil* kitabında yer alan *Soğuk Kadınlar Balladı* şiirinde *yoksa bir büyü mü baktığın zaman / hem bir çoktular hem bir tektiler* mısralarıyla zaman kavramı büyüye benzetilmiştir. Duygularının karmaşıklığı sezilmektedir.

Kimi Sevsem Sensin kitabında yer alan *Saklı Sevda* şiirinde *saklı bir sevdadır bulduk sığındık / bu büyülü bir aşk çünkü yasak dizeleriyle büyülü bir aşk* şeklinde betimlenmiştir. Aynı kitapta yer alan *Ben Tuzparça Yerdeyim* şiirinde *Boğaz'ın lacivertine aydan dağılan ışık / eli saydam bir büyü elime dokunuyor / ikimiz sanki hayal tepeden tırnağa âşık* mısralarında ay ışığı muhteşem Boğaz görüntüsüyle tasvir edilir. Hayal mi gerçek mi belli olmayan birbirine âşık çiftin aşkını *büyülü bir aşk* olarak betimler.

Serap kelimesi *Flash-Back* şiirinin ikinci bölümünde yer alan *Belki Sabaha Karşı...* şiirinde *üstüste birikmiş yorgunluğun sonucu / yüzyıl gibi yaşamak en çabuk serapları* mısralarında serap, hayal manasındadır. Uzun uzun yaşanan hayallerin sebebinin yorgunluğa bağlar. İnanişlara göre gözle görülemeyen yaratıklardan *cin*, *Kimi Sevsem*, *Sensin* şiirinin son mısrasında *kimi sevsem sensin / hayret / in misin cin misin anlamıyorum* şeklinde yer alır. *İN misin cin misin* günlük hayatta oldukça yaygın kullanılan bir deyimdir. *Korkunun Krallığı* şiirinde yer alan 34 FN 346 şiirinde belirli aralıklarla tekrar eden mısralar içerisinde yine deyim haliyle kullanılmıştır.

(...)

geceyarıları

tenhadır buraları

ne in ne cin

kırmızı lambası

sanki kan damlası

demiryolu geçidinin

(

KK, s. 38 / KK, s. 39)

Cin gibi varlığı hakkında kesin bilgi sahibi olamadığımız *hayalet*, *Korkunun Krallığı*'nda yer alan *Şark-ı Karip Gazeli*'nde *o mü'minler ki yoktur / aniden sırrolmuştur / bütün gözlerden nihan / bomboş cübbeleri birer hayalet aniden gözden kaybolan mü'min'lerden bahsederken kullanılmıştır. Aynı kelimenin *Ayrılık Sevdaya Dahil* kitabında yer alan *Maçka Durağı* şiirinde *hangi cehennemden geldi / bu hayalet otobüs / egzosundan kan sızıyor/yolcuları ceset / sürücüsü Azrail* mısralarında *hayalet otobüs, ceset yolcular Azrail sürücüler*' in tasviri yapılır. Attilâ İlhan her unsurda ölümü hatırlamakta ve ona her adımda yaklaştığını kabul etmektedir. *Hayalet otobüs* betimlemesi bir görünüp bir kaybolan araca dikkat çeker.*

Ruh kelimesi *Kar Yağan Bir Sarışın* şiirinde *sarışın bir kadının duygu dünyası* üzerinden anlatır.

(...)

dalgın bir sarışın sürekli kar yağıyor

o hırçın o vahşi uyumsuzluğunu

simsiyah parlayan bir panter gibi

ruhunun kafesinde saklayarak

(ASD, s. 55)

Kimi Sevsem Sensin şiirinde yer alan *Neydi O Bir Zamanlar* şiirinde *İstanbul ve sen /sırlıklam yaşananlar / yanardöner bir ayna yeniden ruhum* mısralarında İstanbul'da yaşadığı günlere geri döner. *Korkunun Krallığı* şiirinde yer alan *İstintak Gazeli* şiirinde *ne yana dönsek bir cehennem / hay Allah temmuz mudur / yanan ruhumuz mudur* mısralarıyla 12 Eylül darbesinin getirdiği siyasi baskıların getirdiği bu gerimli ortam *cehennem* olarak betimlenmiştir. Bireyin duygu dünyasına *ruhunun yanması* şeklinde tezahür etmiştir.

Rüyâ kelimesini çok farklı şekillerde tanımlamak mümkündür. *Rüya*, *REM uykusu* sırasında, ancak diğer zamanlarda da gözlenen öykümsü imajlar, hisler, algılar dizisi, ya da uyku sırasındaki zihinsel etkinlikler, uykuda kurulan hayaller, bilinç dışının uyku sırasındaki sembolik dışavurumlarıdır (Budak, 2000: 622). Aslında günlük hayatın bir izdüşümüdür diyebiliriz.

Ayrılık Sevdaya Dahil kitabında *Unutulmuş Kızlar Balladı* şiirinde *eski şarkılara mı yoksa saklanmışlar / tramvay duraklarına belki rüyaların/ harcanmış mutluluk ümitleridir yaşar* mısralarıyla *eski şarkıların içinde ve tramvay duraklarında harcanan mutluluklar*'dan bahsederken geçmişine dair izler rüyaların içine saklanmıştır. *Tığ Örgüsü Yaşlı Kadın Balladı* 'nda *esrarlı sarmaşıklar yaprakları tırtıllı / bir rüya çıkarıyor yaşadığından /tel tel ürettiği ince ayrıntılı* mısralarıyla hayatını, hayat tecrübesini gözler önüne sererken yaşadığını *rüya çıkarmak* olarak yorumlar. *Flash-Back* şiirinin ilk bölümünde yer alan *Yoksa Geldiler Mi* şiirinde *andante bir keman uzaktan bölük pörçük / bir rüyadan ötekine illegal taşınan* mısralarında yer alır. *Çariçin'de Geçen Kış* şiirindeyse *uyku ve rüya* kelimelerini aynı dizede görürüz. *Çariçin'de Geçen Kış / tepeden tırnağa katran ve su buharı / Volga'nın uykusuna bir rüya gibi sarkmış* mısralarıyla Volga nehrinin batı kıyısına kurulan *Çariçin*, eski adıyla *Volgograd* kış mevsimini yaşarken tasvir edilir. Uyuyan ve rüya gören *Volga* nehri kişileştirilmiştir.

Korkunun Krallığı kitabında yer alan *Muammer* şiirinde *peki ya muammer rüya içinde rüya / uyumaktan ölmeye ölmekten uyumaya* mısralarında şiirlerin hakim duygusu olan *ölüm teması* ön plandadır.

Kimi Sevsem Sensin kitabındaki *Yalnızlığı Denemek* şiirinde *bir rüya gemisi iskele sancak / dokunup geçiyor hayallarına/ ağlayasın gelir ağlayamazsın* mısralarıyla tamamen hayalinde yaşadığı durumları tasvir eder. *Neydi O Bir Zamanlar* şiirinde *Çengelköy'de unutulmaz erguvanlar / rüya mıdır gerçek mi kendi kedime sorduğum / İstanbul ve sen / neydi o bir zamanlar* mısralarıyla tekrar tekrar yaşanan durumları şiirleştirirken eski günlere dönüş yaşar. *Yanılsama* şiirinde ne yaparsa yapsın uyanamadığı kötü rüyaları, sona ermeyen fırtınaları *denizin üstü çil çil çil / dağların arkasında saklı fırtına / kötü bir rüyadaymışız tamam / ne yapsa bir sona ermiyormuş* şiirleştirir.

Di'li Geçmiş / 2 şiirinde *deniz kuşları mavi beyaz tuzlu rüyalarına / gülcemal yola çıkmış iki baca dört direk* yer alır. Şiirin ilerleyen bölümlerinde *varılmayacak limanlara* işaret eder. *Ne Kadar İzmir* / 2 şiirinde İzmir tasviriyle beraber *rüya* kelimesi *düş, geleceğe dair umut* manasında kullanılmıştır. *Pul pul terlemiş tahmil tahliye amlesi / çift atlı arabalar hangi rüyayı taşıyor / sırada alman şilebi var s/s Brandenburg* mısrasında Alman yük gemisi yolcularının yeni hayatlarına dair umutlanmaları söz konusudur.

Kanlıca'da Mehtap şiirinde *rüya* kelimesi *Eşref Ağa'nın feryadı* şairin rüyalarına piyano eşliğinde girmektedir.

(...)

ve *Eşref Ağa'dan*

bülbüllere inat

âşıkâne bir feryat

ki uzaktaki

münzevi bir piyanodan

rüyalarımıza giriyor

(KSS, s. 77)

Uyku kelimesi *Soğuk Kadınlar Balladı* şiirinde *tenha gözleri birer kilittiler / uyanmışlardı vampir uykularından / nasıl da ulaşılmaz fakat gündeliktiler* mısralarında *vampir uykusu* olarak *uyku* vampire benzetilmiştir.

Flash-Back şiirinin ilk bölümündeki *Yoksa Geldiler Mi* şiirinde *otellerden dağılan kullanılmış uykular* ilerleyen mısralarda yerini *uykularında iç savaş yüreklerinde göçük mısralarına bırakmış* bir nevi kendi içinde yaşadığı çelişkilere dikkat çekmektedir.

Mevcutlu şiirinde şairinde maruz kaldığı sorgulara ilişkin bilgilere yer verir. Sabah uykularına hasret kalan şairin ailesinin onun sorguya gidişinin ardından yaşadıkları hüznü dile getirilir.

(...)

Mevcutlu bir yanıyla müdüriyet yolcusu

üstelik cumartesi sorguya başlamazlar

bir yanıyla bıraktığı sabah uykusu

karısı kızkardeşi dokunsan ağlayacaklar

(ASD, s. 27)

Soğuk Bir İntihar şiirinde kendini çok dağıtmış herkesten alacaklı / uykuları kilitli koyu baş ağrısından mısralarında baş ağrısından uyuyamadığını ifade eder.

Kimi Sevsem Sensin kitabında yer alan *Ne Kadar İzmir / 3* şiirinde *Mübadil Osmanidis'i* evinde rumca konuşulur / bunlar yanya eşrafındanmış çok zengin / uykularında sabaha kadar akdeniz çocukluğu dizelerinde *Mübadil Osmanidis'* in uykularına sabaha kadar gördüğü rüyalarından bahseder. *Hesap Kitap* şiirinde şairin mahpushanede yaşadıklarına şahit oluruz.

(...)

mapushanede mehtap

bakır çalığı

küf yeşili

ay ışığında şakırtısı

idamlık teşbihlerin

uykusunda sayıklayanlar

hafızanın perişanlığı

çağrışımın seli

(KSS, s. 93)

Salı Sabaha Karşı şiirinde dizimi uyku sersemi bir iskemleye çarptım / kıvılcımlar dizi dizi her yanıma dağılıyor mısrasıyla gece vakti aniden çalan telefon şairi oldukça endişelidir. Hatta yarı uykuluyken dizini çarpar ve acısını hisseder. Telefonun ısrarla çalması şairi *gecenin bu saatinde beni kim arayabilir?* diye sorgulamasına sebep olur.

2.7.2.3. Olağanüstü ve fantastik kavramlar

Olağanüstü ve fantastik kavramlar kavram alanında yer alan kelimeler günlük hayat içerisinde karşımıza çıkmayan hayalî varlıklardır. Şiirlerde farklı anlam alanı oluşturduğunu düşündüğümüz olağanüstü ve fantastik kavramlar, Attilâ İlhan'ın şiirlerine mistik bir hava kattığını düşünmekteyiz. Bu bağlamda anlam alanı farklılığı sebebiyle farklı başlık altında incelenmiştir.

Olağanüstü ve fantastik kavramlar kavram alanına dâhil edebileceğimiz söz varlığı kelimelerin frekanslarına göre *vahşi (10)*, *ejderha (2)*, *sihirli küre (1)*, *canavar (1)*, *falci (1)*, *sihir (1)*, *uzaylı (1)*, *vampir (1)*, *zorro (1)*, *deniz kızı (1)* şeklinde sıralanmaktadır.

Canavar kelimesi *Kimi Sevsem Sensin* kitabında *Ayaküstü Aşk* şiirinde *o aşk bu değildi tasarladığım / büyük bir tenhalık nasıl korkmam / korkularım bir canavar doğurdu* dizeleriyle şairin yaşadığı korkuların ve yalnızlığın bir canavar ortaya çıkardığını ifade eder. *canavar doğurmak* korkuların ne derece dehşetli olduğunu ortaya koyar.

Ejderha, *Kimi Sevsem Sensin* kitabında yer alan *Kanlıca'da Mehtap* şiirinde *ağır ağır dünyadan / bir ejderha havalanır /yıldızları örterek / meçhul gezegenlere* mısraları hayal dünyasından görüntülerle sunulur. *Ayrılık Sevdaya Dahil* kitabında yer alan *Uzak Köpekler Gecesi* şiirinde *ejderha dişleri* yer alır.

(...)

nasıl da kış

alevleri ocaktaki kütükleri

aynasına yansıyor gümüş semaverin

buzdan ejderha dişleri saçaklarda

dalgın bir sarışın

(ASD, s. 53)

Falcı ve sihirli küre Söyler şiirinde zaman olmuştur ki / falcının avucunda tuttuğu sihirli küre / aslında yaşanmamış belki hiç yaşanmayacak dizeleriyle gelecekte olacaklar hakkında yorumda bulunan, gelecekte haber veren hatta bunu bir iş haline getiren falcılar, fala bakarken araç olarak *sihirli küre*'yi kullanırlar. Şiirde bu iki kelime birbiriyle ilişkilendirilerek kullanılmıştır. Aslında *dünya ve insan ömrü* falcının elindeki *sihirli küre*'ye benzetilerek kullanılır. Belki de hiç yaşamayacak olan hayat şairin kendisine ait olan bir zaman dilimidir.

Korkunun Krallığı kitabında yer alan *Acemişirân* şiirinde *sihir* kelimesi benzetme unsuru olarak kullanılır. *Bir tambur ki Suadiye telleri teşrin yaprakları / mehtabın sihri canlandırır yıkılmış eski konakları* mısralarında tabiatın büyüünden bahsederken geçmişte özellikle çocukluk yıllarında yaşadığı mekânlara ve aşklara işaret eder.

Uzaylı kelimesi *Profili Oğlan Çocuğu* şiirinde *kim olduğunu kim bilebilirdi / başka bir gezegenden gelmiş / su altında yaşıyor çünkü uzaylı* mısralarında çizilen *oğlan çocuğu* karakteri doğaüstü bir varlık olan, varlığı hakkında kesin bilgisahibi olmadığı *uzaylı*'ya benzetilmiştir. Başka bir gezegenden gelmiş olması da aslında yaşadığı döneme karşı ne kadar *yabancı* olduğunu ifade etmektedir.

Vampir, Soğuk Kadınlar Balladı şiirinde *tenha gözleri birer kilittiler / uyanmışlardı vampir uykularından* mısrasında şiirde yer alan kadınların uykusunu vahşi bir yaratık olan üstelik kan emerek beslenen *vampir*'in uykusuna benzetilmiştir. Burada çizilen *soğuk kadınlar* genelde yalnız kadınlardır. Dolayısıyla dışa kapalı bir dünyaya işaret eder. *Tenha gözler*'in kilitli olması şairin gerçek hayattaki durağanlığını özellikle uyku halinde hareketlenen bir yaşam sezdirilmektedir.

Vahşi kelimesi şairin son dönem kitaplarında oldukça farklı bağlamlarda kullanılmıştır. *Ayrılık Sevdaya Dahil* kitabında yer alan şiirlerde *vahşi uyumsuzluk, ayrılmanın vahşi bir tadı, vahşi ve dokunulmaz şiirler* şeklinde betimlemiştir.

Korkunun Krallığı kitabındaki şiirlerdeyse bu tasvir devam etmiştir. *Vahşi bir kuş , vahşi bir orman, vahşi ve kibirli bir kuşçağız* şeklinde yer alırken özellikle hayvanların kişileştirilmesi söz konusudur. Özellikle *kuş*'lar kibirli olduğu vurgulanmıştır.

Kimi Sevsem Sensin'de *vahşi* kelimesi daha farklı betimlemelerle zenginleştirerek şiirleştirilir. *Zorro / Kamçılı Kadın* şiirindeyse yine savaştı olan *zorro* 'dan hareketle vahşi bir kadın tasvir edilmiştir. Bu kadın oldukça korkunç bir biçimde anlatılırken aslında şiirin satır aralarında korku duygusunun yaşandığı hissettirilir. Üstelik şairin korkusunun temelini oluşturan *yalnız kalma duygusu, simsiyah bir panter*'e benzetilmek suretiyle somutlaştırılmıştır.

(...)

*yalnızlığın simsiyah panter
vahşiliği zehirli bir yeşil
dişleri ısırıkça sivriliyor
bilinmez ne zaman ısıracağı*

(KSS, s. 30)

Yanılsama şiirinde *hiç görmediğim gökler vahşi yeşil / ağır şehirler oturmuş altına* şeklinde bu seferde tabiat tasvirleriyle yer alır. Attilâ İlhan, kitabın ilerleyen bölümlerinde doğa tasvirine devam etmekte *içerden o vahşi tat / fildişi sahili'nden tam- tamlar* şeklinde ifade edilmektedir. Bunun yanı sıra şairin duygu dünyasına dair de izler sunan şair, *vahşi acılar* 'ı artık yüreğini kanatacak kadar acı verdiğini ifade eder.

Deniz kızı şair için hayali bir varlıktır; zaman zaman görünür ve kaybolur. *Kimi Sevsem Sensin* kitabında geçen *Ne Kadar İzmir* isimli şiirinde kullanılan *deniz kızı* şairin sevgilisi Eftelya'yı anlatmak için kullanılmıştır.

2.7.3. Hayaller, erdemler ve değerler

Değer kavramı TS'de *yüksek yararlı nitelik; üstün, yararlı nitelikleri olan* şeklinde tanımlanmaktadır (TDK, 2009). Bu bağlamda *değerler sisteminin* ölçütleri *doğru, iyi, güzel*'dir. Günlük hayatımızdaki ilişkilerimizde, duygu dünyamızda hatta okuduğumuz eserlerde bu unsurları ararız. *Faydalı, fonksiyonel* geçerli ihtiyaca cevap verebilen değerler sistemi *etik ve evrensel* ilkeler açıdan da tutarlı ise değere giden yol kısaldır (Önal, 2011: 151, 152).

Değerler dünyası ise insanın oluşturduğu bir anlam dünyasıdır. Kendini değerleriyle gerçekleştirecek olan insan, bunu sahip olduğu erdemlerle yapacaktır. *Erdem* ahlakî mükemmellik demektir. Bu bağlamda Attilâ İlhan'ın son dönem kitaplarını değerlendirdiğimizde kelimelerin şiirlerde yer aldığını görürüz. Hayaller, erdemler ve değerler kavram alanında yer alan kelime haznesi incelendiğinde kelimelerin farklı bir anlam alanı oluşturduğunu görmekteyiz. Bu sebeple kelimeler diğer kavram alanlarına dâhil edilemediğinden ayrı bir başlıkta değerlendirilmiştir.

Hayaller, erdemler ve değerler kavram alanına dâhil edebileceğimiz söz varlığı kelimelerin frekanslarına göre *yalan* (13), *yanlış* (6), *doğru* (6), *gerçek* (4), *sahi* (4), *özgürlük* (2), *sancak* (2), *hakikât* (1), *kusur* (1), *nam* (1), *şan* (1), *şeref* (1), *ün* (1), *yüce* (1) şeklinde sıralanmaktadır.

Ayrılık Sevdaya Dahil değerler ve erdemler kavram alanında incelediğimizde *Flash-Back* şiirinin üçüncü serisinde yer alan *Tanrı İnsanı Unuttu...* şiirinde şairin yaşadığı belirsizlik gözler önüne serilir. Aslında siyasi baskı döneminin insanlara yaşattığı ağır gerilimle yüklü kaos ortamı oldukça net ifade edilmiştir. Hatta bu dönemde Tanrı'nın insanı unuttuğu, duygu ve durumların şekil değiştirdiği tam bir muamma söz konusudur.

(...)

Tanrı insanı unuttu

şeytan vekil

doğruyla yanlış yer değiştirmiş

bir muamma kimin ne yaptığı

(ASD, s. 35)

Kimi Sevsem Sensin kitabında *sevmek için geç ölmek için erken* şiirinde *telefonda kaybolmak sesini beklerken / insan insanı yeniler doğrudur ancak* dizelerinde hayata ilişkin ders verir nitelikte felsefi birtakım sonuçlara ulaşır. *Her Sabah, Yanılmak!...* şiirinde *kim olduğunu bilen yok / işin doğrusu / yüzünü kaybetmiş aynalarda arıyordu ; M'ba* şiirindeyse *üstüne yoktur doğrusu / otelin camdan terasında / m'ba / başlı başına bir örgüt* mısralarıyla son dönem şiirlerinin hakim duygusu olan belirsizliğin devam ettiği görülmektedir. *Yalnızlığı Denemek* şiirinde ise benzer bir kullanımla *sahi mi yalan mı*

anlayamazsın / bir rüya gemisi iskele sancak /dokunup geçiyor hayallerine mısralarıyla sahi ve yalan kelimeleri tezat bir durumu ortaya koyar.

Korkunun Krallığı kitabındaysa *Ağır Kan Kaybı* şiirinde *ne kadar korkmuştuk elimizden tutmadılar / doğrudur kendi içimizde daraldığımız* mısrasında yaşadığı çelişkileri ve duygusal geçişleri *doğru* kabul etmektedir. Aynı kitaptaki *Salı Sabaha Karşı* şiirinde *mirç çoktan ölmedi mi / genç sayılırdı doğrusu / içimdeki şehirlerde demek gizlice yaşıyor* dizelerinde *mirç* aslında şairin kedisidir şiirde onun ölümü ardından yaşadığı yalnızlık duygusunu daha da derinden hisseder.

Gerçek kelimesi *Hüzzam* şiirinde *sevdanda kendini kaybetmek sevdiğinde bulmaktır / ne o gerçektir ne sen aşk büyük bir avunmaktır /ne kadar görkemliyse o kadar hüsrana uğratur* dizelerinde yaşama dair bir tecrübesini yansıtırken; *O Eski Adamlar / 2* şiirinde *dağılmış gerçekle hayali birbirinden ayıran çizgi / yaşadıklarından kuşkulanmak gelir insanın aklına* şeklinde kullanılmıştır. Aslında her iki şekilde de *gerçeklik* kavramını sorgular ve *gerçek-hayal çatışması* içerisinde sunar. *Kimi Sevsem Sensin* kitabında yer alan *Neydi O Bir Zamanlar* şiirinde *rüya mıdır gerçek mi kendi kendime sorduğum / İstanbul ve sen / neydi o bir zamanlar* mısralarında gerçek mi yalan olduğunu tam idrak edemediği bir durumu anlatır.

Doğru ve gerçekle eş anlamlı olan *hakikât* kelimesi *Korkunun Krallığı*'nda *Arabesk* şiirinde yer alan oldukça bakımlı bir kadının tasvirine ilişkin bir durum söz konusudur.

(...)

*göğüsleri hakikât birer kumru
eskiden de süslenir boyanırmış
ayak ayak üstüne atıp oturdu mu
insanda can mı bırakırmış*

(KK, s. 17)

Yine benzer manadaki *sahi* kelimesi *Kimi Sevsem Sensin* kitabında *Nasıl Olduysa...* şiirinde *sahi ben ne hurçın çocuktum / ele avuca sığmaz aklı fikri şiirde* mısralarıyla çocukluğundaki kişisel özelliğini şiirleştirmiş ayrıca bunu da *sahi* kelimesiyle tasdik etmiştir. *Yalnızlığı Denemek* şiirinde ise benzer bir kullanımla *sahi mi yalan mı*

anlayamazsın / bir rüya gemisi iskele sancak /dokunup geçiyor hayallerine mısralarıyla *sahi* ve *yalan* kelimeleri tezat bir durumu ortaya koyarken aslında bir hayalden bahseder. *Aydınlık Neyin Oluyor?* şiirinde *elime dokunduğu an elin / güneşler açıyorum sahi ondan mı / aydınlık neyin oluyor senin* mısrasında sevgilisiyle yaşadığı aşkın mutluluğunu yoğun bir şekilde yaşamakta ve yaşatmaktadır. Sevincini *güneşler açmak* şeklinde betimler. *İkinizden Hanginiz?* şiirinde iki kişiden yola çıkarak birtakım duygusal sorgulamalara yer verir. *aldanma, yanılma, belirsizlik* gibi duygular vurgulanmıştır.

(...)

ikinizden hanginizin

neyi noksa neyi fazla

ikinizden hanginize sorsan

her defasında

kendisini ötekisi sanıyor

çok fena aldaniyor

sahi siz

hanginiz

hanginizsiniz

(KSS, s. 79)

Di'li Geçmiş / 3 şiirinde *nam* kelimesi *Kimi Sevsem Sensin*'de *ün, şan* anlamında *hoelderlin nâm şairden manzumeler okuyarak / öyle ağır yalnızlığı herkese vermiyorlar* mısralarıyla şairin yalnızlık duygusunu oldukça yoğun bir biçimde yaşamasına rağmen estetikten taviz vermemektedir. Hayatındaki boşluğu şiirle doldurma ihtiyacı hisseden şair için okuduğu *manzume* 'ler bir nevi kendini tamir yöntemidir.

Ayrılık Sevdaya Dahil kitabında *şan, şeref, şöret* gibi benzer anlam alanı içindeki kavramları *Geçerdi Hep* şiirinde kullanmıştır. Şair, bu şiirin bütününde kendi hayatından izler sunar. Kendine ilişkin yaşadığı çelişkileri, aşkları yorumlar. Zaman zaman da hayata dair deneyimlerini ifade eder. Şair, dünyasında yalnızdır, yorgundur; yaşadığı günlük hayatın monotonluğundan huzursuzdur:

(...)

zaman zaman düşündüğün

aklına geldikçe güldüğün

şan, şeref ve ün

beyhude söylerdi hep

(ASD, s. 47)

Şan, şöhret ve ün kelimeleri Attilâ İlhan'ın hayatında yaptıklarının bir ödülü olarak görülür. Bu kavramlara kavuştuktan sonra artık bu kelimelerden hissettiği eski duyguları yaşayamaz. Şair artık zirveyi yaşamış olmanın verdiği hayat tecrübesiyle, yaşadığı ihtişamın gereksizliğinden aslında sonun ölüm olduğunu sezdirmektedir. Aslında bu bütün şiirlerinin varılan noktasıdır diyebiliriz. *Aşk, yalnızlık, korku, özlem vb.* duygular yaşanır ve bu duyguların sonunda hep aynı kaçınılmaz sona ulaşılır. *Ölüm...*Burada akıllara Türk kültür dünyasının en önemli eserlerinden biri olan *Dede Korkut Hikâyeleri*'nde yer alan *ölüm* 'e ilişkin meşhur dua gelir:

Bütün hâdiselerden sonra Dede Korkut gelir, Oğuznâme düzer ve deyiş der: Onlar da bu dünyaya geldi geçti/ Kervan gibi kondu göçtü/ Onları da ecel aldı yer gizledi/ Fâni dünya yine kaldı/ gelimli gidimli dünya/ Son ucu ölümlü dünya/ Kara kara ölüm geldiğinde geçit versin/ Sağlıkta, akılla devletini Hak artırsın/ O övdüğüm yüce Tanrı dost olarak medet versin (Ergin, 2005: 36).

Dede Korkut Hikâyeleri'nde de ulaşılan *son ucu ölümlü dünya* cümlesi bunu kanıtlar niteliktedir.

Yüce kelimesi *Ölmek Zamanı* şiirinde *birbirinize nasıl da uymuştunuz / sevginizde yüceltici bir şeyler vardı* mısrasıyla yaşadığı duygunun ulvî oluşundan bahseder.

Özgürlük kavramı şairin sevilen şiirlerinden *Ayrılık Sevdaya Dahil*'de *Aşkta* ayrılık duygusunun getirdiği ruh hailini etkisiyle *özgürlük* kavramını ağır bir yalnızlık duygusuyla ilişkili olarak anlatır. Şair, özgürlük duygusunu yalnız yaşamının derin korkusu içindedir.

(...)

yalnızlık

hızla alçalan bulutlar

karanlık bir ağırlık

hava ağır toprak ağır yaprak ağır

su tozları yağıyor üstümüze

özgürlüğümüz yoksa yalnızlığımız mıdır

(ASD, s. 78)

(...)

yalnızların en büyük sorunu

tek başına özgürlük ne işe yarayacak bir türlü çözemedikleri bu

ölü bir gezegenin

soğuk tenhaliğine

benzemesin diye

özgürlük mutlaka paylaşılacak

suç ortağı bir sevgiliyle

(ASD, s. 79)

Noksanlar anlamındaki *yanlış* kelimesi *Ayrılık Sevdaya Dahil* kitabında yer alan *Soğuk Kadınlar Balladı* şiirinde kadın tasviri yaparken *hem bir çoktular hem bir tektiler / yorulmuş bir yanlış yaşamaktan /epeyce kadın gizlice erkektiler mısralarında yanlış kelimesi, hata manasındadır. Ah Kızlar Ulan Kızlar Balladı* şiirinde *o yanlış evlenip çabuk ayrılan kızlar / her gece uykusuzluk her sabah zorluk* mısrasında yapılan bir evliliği sorgulayarak bu evliliğin aslında bir hata olduğuna işaret eder. *Soğuk Bir İntihar* şiirinde *bu dünyaya ait her yanlış meraklı / yanlışlar üretiyor uzlaşmazlığından / kendini çok dağıtmış herkesten alacaklı / uykuları kilitli koyu baş ağrısından* mısralarıyla *aldatılmışlık, uzlaşmazlık* gibi duygular ön plana çıkar. Bir nevi şairin psikolojisi ve bu durumun yansımalarına yer verilir. Aynı şekilde *Her Şeyi Birden İstemek!* şiirinde *asıl mutluluğun içinde bulunduğu / bazı ben yanlışım o yanlıştı bazı* mısrasıyla sevgilisiyle yaşadığı aşkın hatalarını sorgular. Sonunda karşılıklı kusurların olduğu sonucuna ulaşır. *Büyük Yanlışlık* şiirinde *penguenler* ile kişileştirme yapılmıştır.

(...)

uzaydan mı esiyor bu rüzgâr

kutuplardaki bembeyaz karanlığa

sonsuzluğa üfürüp buz tozlarını

penguenler dalgın

yanlışlığı anlayamıyor

(ASD, s. 99)

Ayrılık Sevdaya Dahil kitabında yer alan *Uzak Köpekler Gecesi* şiirinde *yalan yanlış* kelimeleri *dağılmış yankılı boşluklarına Çaykovskiy'in / gülümsemesi hep öyle yalan yanlış / hep öyle mahzun'* mısrasında ünlü Rus piyanist Çaykovskiy ruh durumuna dair ifadeler yer alırken; *Kar Yağan Bir Sarışın* şiirinde *dalgın bir sarışın*'in dış görünüşünün tasviri yapılmaktadır. Sarışın kadın *elleri beyaz ve uzun*'dur. Şiirin devam eden bölümünde *kimseye anlatamadığım / gülümsemesi solgun / yalan yanlış* mısrasıyla sarışın kadının gerçek duygularını yansıtmadığı *yalan yanlış gülümsemesi*'ni kullanarak ifade eder.

Yanlış kelimesi *Kimi Sevsem Sensin* kitabında *Ben Tuzparça Yerdeyim* şiirinde *ne karanlık bir gece arkası görünmüyor / yıldızları dökülmüş yaptığımız yanlışlık* şeklinde yer alırken; *Di'li Geçmiş / 1* şiirinde *uzun adamlar*'ı betimler. Bu adamların duygu durumundaki kargaşa gözler önüne serilir.

(...)

*gecenin karanlığında uzun adamlar
yanlış bir yağmurun iplerine dolaşmış*

*daha yanlış bir yalnızlığa doğru gidiyor
senin beklediğin gemiler hiç gelmeyecek*

(KSS, s. 55)

Aynı kitapta yer alan *Bana Bir Şimşek Çak* şiirinde *yanlış* kelimesi şairin bir dönem yaşadığı sorgulamanın izlerini taşır. Bu sorgulamada yaşanan hatalardan bahseder:

(...)

*bana bir şimşek çak
çok yanlış anlaşılmaktayım /
hesabım yanlış bir mahkemede görülüyor
içimdeki zemberek
boşandı boşanacak
yüreğim örtülüyor*

KSS, s. 97)

Korkunun Krallığı şiirinde *yanlış* kelimesi *ele geçirebilirlerse beni öldürmek / besbelli maksatları / yanlış bir mknatis fırtınası içindeyim* şeklindeki duygusal dünyasına dair ifadelerde bulunur. *Ocak, gece* şiirinde *yanlış kapıyı araladım /arkası boşluk / uçurum karanlığından / yıldırım kıvılcımları / oysa soğuk* mısrasında *yalnızlık, karamsarlık* duygusu *uçurum, soğuk* ve *boşluk* kelimeleriyle ifade edilir.

Kusur kelimesi *Diyaletik Gazel* şiirinde ders verir nitelikte tecrübelerini paylaştığı dizelerle *karşıtlıklarıyla yüklüdür her şey / mutlak çözümlerde vazgeç / tartışılmaz mükemmellikler / ne gizli kusurlarla gelir* tezatlıklar ön plandadır.

Yalan ve bilhassa *yalan söylemek, Kimi Sevsen Sensin* kitabında *Hesap Kitap* şiirinde *hesap kitap ne de olsa insanız / korktuğumuz da olmuştur /ne yalan söylemeli'* dizeleriyle *korku duygusu* yaşadığını inkar etmez. *Aydınlık Neyin Oluyor?* şiirinde *beni bulur bulmaz gözlerin / şimşek çakıyorum yalan mı* mısrasında sevgiliye dair yaşadığı hayranlığı açıklarken *yalan mı?* diye onaylanma ihtiyacı hisseder.

Yalan / Şehir şiirinde *ne büyük bir yalan bu şehir / karşı sahil yağmur bulutları /ışıklar üstüne teyellenir* mısralarıyla bir şehrin tasviri yapılır. Şiirde *toplar her iskeleden beyhude yolcuları / yalandan yalana bir şehir eskitilir* ilerleyen mısralarda da şehirdeki insan manzaraları sunulur. *Birbiri Olmak!* şiirinde *onlar mı yalan söyledi / aynalar mı yalan / yüzlerinden mi bıkmışlardı artık / yoksa / birbirine mi hayran* dizelerinde yer alan insanlar kendi durumuna ilişkin bir çıkmaz içinde olduğunu sezdirmektedir.

Ayrılık Sevdaya Dahil kitabında *Ah Kızlar Ulan Kızlar Balladı* şiirinde *mutluluk size uzak ne desem yalan kızlar / iş güç dağdağası büyütülecek çocuk / yaşamaya vakit yok* mısrasında kızların hayatına ilişkin hayıflanma ve değerledirmelerde bulunur. *Flash- Back* şiirinin üçüncü bölümünde yer alan *Belki Sabaha Karşı* şiirinde *sunturlu bir yalan yaptığın yapacağın / yıldızların itirafı fanilik en büyük* dizeleriyle *yıldızlar* kişileştirilmiştir. Bir yalan ardından bu yalanın itirafı söz konusudur.

2.7.4. Cinsellik

Ahlak kurallarına aykırı olan, bazı kullanımları argoya varan ve cinsel unsurlar içeren kelimeler *cinsellik* kavram alanı içerisinde ayrı gruplandırılmıştır. Cinsellik kavram

alanında yer alan kelimeler şairin toplumsal ve bireysel diyalektiğinin bir parçası olarak kullanılır. Attilâ İlhan, şiirlerinde sınırlı sayıda da olsa cinsellik ile ilgili kelimelere yer verilmiştir. Bu bağlamda cinsellik, farklı bir kavram alanında şiirlerden verilen örneklerin semantik açıdan yorumlanmasıyla incelenmiştir.

Cinsellik kavram alanına dâhil edebileceğimiz söz varlığı kelimelerin frekanslarına göre *çıplak* (13), *sevişmek* (7), *şehvet* (3), *şûh* (2), *yosma* (2), *fahişe* (2), *cinsellik* (1), *müstehcen* (1), *porno* (1), *pavyon* (1), *şımarık* (1) şeklinde sıralanmaktadır.

Cinsellik kavramları ilk dönemdeki inceleme alanımız dışında olan *Yağmur Kaçağı*, *Belâ Çiçeği* gibi şiirlerde müstehcen kavramlarda *gizlilik* ön plandayken; şairin son dönem şiirlerinde bir zihniyet değişikliği yaşadığının göstergesi olarak özellikle *Ayrılık Sevdaya Dahil* kitabındaki kelimelerde cinsellik, toplumsal sorunları dile getirmede bir araç olarak kullanılmıştır.

Çıplak kelimesinde *vücutun görünür hâle gelmesi* bireyler için ten rengini betimlediği *sütlü çıplaklık* olarak kullanılır. Bir başka şiirde *elinde yağlı kemend kıllı gövdesi çıplak* ve *çıplak soğuk* yer alır. Ağaçlar için *yoksul* ve *çıplak* olarak kullanılmış ve kişileştirme yapılmıştır.

Şehvet, *şûh* ve *sevişme* kelimeleri özellikle *Çerkes Halaykılar Balladı*'nda tarihsel bir boyut içerisinde ifade edilir. Gölge ile sevişen Osmanlı padişahlarından *Sultan Murat*'tır. Burada tarihi şahsiyetlere de göndermede bulunur. Harem'de bulunan çerkes kadınların güzelliği, çekiciliğine dikkat çeker. Bu kadınların bir *cinsel meta* olarak görülmesine şiddetle karşı çıkar; onların yaşadığı sıkıntılarından bahsederken bu durumu şiddetle eleştirir. Şiirin ikinci bölümünde *her dakika cellat girer kapılarından / elinde yağlı kemend kıllı gövdesi çıplak* mısraları bu kişilerin sadece cinsellik için yaşadıklarının en açık ifadesidir.

Ayrıca; *pavyon kızları*'nın hissettikleri hakkında bir duygusal çıkarımda bulunan şair *gecenin üstlerine devrildiği* sonucuna ulaşmıştır. Bu bağlamda *müstehcenlik* kavram alanı kavram alanında yer alan kelimeler mısralarda şekil ve muhteva açısından şu şekilde yer alır.

- **çıplak**

Çerkes Halayıklar Balladı şiirinde *her dakika bir cellat girer kapılarında / elinde yağlı kemend kıllı gövdesi çıplak* (ASD, s. 16)

Bakarsak şiirinde *ne kadar yoksul ve çıplak / görünürse görünsün ağaçlar* (ASD, s. 46)

Uzak Köpekler Gecesi şiirinde *Dnieperopetrovsk Garnizonu'nda / cam saydamlığına çıplak soğuğun* (ASD, s. 51)

Nasıl Bir Sevdaysa... şiirinde *kenarı yaldızlı mavi bir karanlık / sütlü çıplaklığını örtecek kadar* (ASD, s. 68)

O Plajda Onsuz /4 şiirinde *çıplak omuzlarına güneş doğdu /aydınlık bulaşıyor ellerinden* (ASD, s. 86)

- **porno**

Unutulmuş Kızlar Balladı şiirinde *porno bir romandan birisi çıplak çıkar / öbürü bir fotoğraf cebinde her oğlanın / bazıları evlenir evlemez boşanmışlar* (ASD, s. 12)

- **pavyon**

Kim Arar Kim Sorar şiirinde *otellerinde pavyon kızları uyudu uyuyacak / gece asıl uyandıkları an / üstlerine devriliyor* (ASD, s. 41)

- **şehvet**

Sarhoş Bir Kadın Balladı şiirinde *tütün sarısına dönüyor benzi / şehvetin dürtüsü / seviş seviş seviş* (ASD, s. 14)

Sarhoş Bir Kadın Balladı şiirinde *oysa yutabilir erkekliğinizi /şehvetin dürtüsü / seviş seviş seviş* (ASD, s. 14)

- **sevişmek**

Çerkes Halayıklar Balladı şiirinde *bir gölgeyle sevişirler / belki sultan murat belli sarığından / belki kadın efendi meneveşli yeşim* (ASD, s. 16)

Kalk Gidelim Kadınlar Balladı şiirinde *kadın erkek farketmez aslolan çekler / lafi hiç uzatmaz sevişmeye geçer / az buz kazanmıyor /gecesi üç milyan / kalk gidelik kadınları bu ne ilk ne son* (ASD, s. 18)

- **şûh**

Söyler şiirinde *o evcârâ beste ki / çevresinde avizelerden / gökkuşağı serpintileri / gönüllerdeki şûh/ o serv-i hırâmânı söyler* (ASD, s. 44)

Kimi Sevsem Sensin kitabında *çıplak* kelimesi fakülte kapısı önünde vurulan *devrimci öğrenci*'yi betimlemek amacıyla kullanılır. Öğrencinin naaşını yağmur altında çıplak bir şekilde duruyor oluşu Attilâ İlhan'ı derinden sarsar.

Fahişe, *yosma* gibi benzer manadaki kelimeler şiirlerde tasvir aracı olarak kullanılır. Öncelikle bu kadınlar bakımlı ve dikkat çekecek kadar güzel ama biraz da şûh davranışlar içinde bulunan kişilerdir. Ahlak kurallarına ters olarak yüksek sesle ve şımarık bir şekilde gülüşürler. *Arkamdan şımarık gülüştüler*, *şûh bir kahkaha* gibi ifadeler kullanarak şiirleştirmesi söz konusudur. Betimlenen bu kadınlara kayıtsız kalmak mümkün değildir.

Zorro / Kamçılı Kadın şiirinde hayatın tecrübesine erişmiş, olgunlaşmış kişilerin aşk ve sevgili gibi kavramları sorgulaması söz konusudur.

Dile getirilmesi toplum tarafından hoş karşılanmayan bu kelimeler bulunduğu dönem içinde şairin yaşadığı her şeyi günlük hayatta yer aldığı şekliyle tüm yönleriyle dile getirir. Genelde yaşamı yorumlarken gözlemlediği durumları ya da bilinç altına işleyen unsurları kullanmaya özen gösterir. Buna müstehcenlik kavramlarını da dâhil edebiliriz. Dolayısıyla kelimeleri *değiştirme / dönüştürme* anlayışına gerek duymayarak olduğu gibi aynen kullanır. Bu bağlamda *müstehcenlik* kavram alanı kavram alanında yer alan kelimeler mısralarda şekil ve muhteva açısından şu şekilde yer alır.

- **çıplak**

Her Sabah, Yanılmak! şiirinde *dumanlı rampaları / bir kılıç gibi çıplak / tiz. çığlıklarıyla aydınlığı doğrayarak* (KSS, s. 35)

Bana Bir Şimşek Çak şiirinde *dağlarda kalın / omuz omuza bulutlar / çok fena kalabalık / ellerim çıplak* (KSS, s. 95)

Bana Bir Şimşek Çak şiirinde *adını bile bilmediği / kıvrıcık saçlı devrimci öğrenciyi / fakülte kapısında vurulmuş / yağmurun altında çıplak* (KSS, s. 96)

- **fahişe**

Çiftin Çifte Yalnızlığı şiirinde *soğuk ağaçlar yaprakları buz tozu / fahişeler kırmızı ağzı burnu duman* (KSS, s. 52)

- **sevişme**

Zorro / Kamçılı Kadın şiirinde *sevişmen savaştan beter / yenen yenilen belli değil* (KSS, s. 30)

Çiftin Çifte Yalnızlığı şiirinde *camlar sabah oluyor bütün gece seviştik / hala duman tütüyor kalçalarından* (KSS, s. 52)

- **şehvet**

Kimi Sevsem, Sensin şiirinde *her şeyi terk ettim /ne aşk ne şehvet / sarışı başladığım esmer bitiyor /anlaşılmaz yüzü koyu gölgeli* (KSS, s. 27)

O Kızlar... şiirinde *asla gelmez sana /sen kalkıp gidersin /her akşam / şehvetleri düzeltir yanlışlığını /harıl harıl sabaha kadar* (KSS, s. 74)

- **şımarık gülüşmek**

Kimi Sevsem, Sensin şiirinde *kimi sevsem sensin / senden ibaret / hepsini senin adıyla çağırıyorum /arkamdan şımarık gülüşüyorlar* (KSS, s. 27)

- **şûh**

Sevmek İçin Geç Ölmek İçin Erken şiirinde *şûh bir kahkaha balkonun birinden / gizli işareti midir bir başlagıcın* (KSS, s. 23)

- **yosma**

Ayaküstü Cinayet şiirinde *bir yosmaya takılmış saçaklı /adamın aklını başından alan / kahkahası bol iyice çingiraklı / allığı ruju yalnızlığına bulaşan /hele yürüyüşü nasıl tumturaklı* (KSS, s. 48)

Korkunun Krallığı kitabında çizilen *fahişe* ve *yosma* profili biraz daha detaylıdır. Bu fahişelerin bulunduğu yer *abanoz sokak*’tır. Özellikle sevdiği kişilerin parasını yemek gibi bir amaçlarını olduğu dile getirilir. *Yosma*’lar her yönüyle mükemmeldir, kusursuzdur. Bu bağlamda *müstehcenlik* kavram alanı kavram alanında yer alan kelimeler mısralarda şekil ve muhteva açısından şu şekilde yer alır.

- **cinsellik**

Acemişirân şiirinde *en yoğun arzuların bilinç altına intikalidir / cinselliğin makas değiştirmesi ve delilik tuzakları* (KK, s. 75)

- **çıplak**

Korkarım şiirinde *henüz birer iskelet gibi çıplak / aşağıda yukarıya ağaçları /çiçekleri uyandı uyanacak* (KK, s. 24)

Şubat, Sabah şiirinde *daha dün hepsi çocuktu / tüy gibi ice uzun /yıkamış bir bardak gibi / temiz ve çıplaktılar* (KK, s. 51)

O Eski Adamlar / 2 şiirinde nasıl yağmurlu bir güneş meserret kırathanesi'nde / müsellaah nargileler altın dişlerini çıplak parıldatıyor (KK, s. 96)

- **fahişe**

Işık Mezarlığı şiirinde sarhoş bir fahişenin ağladığı / gözlerinde kahır birikmiştir / sevdiği itlerin farkına varmadığı / parasını yiyorlar Allah bilir (KK, s. 14)

Serüvenin Sonu şiirinde yankılanır / abanoz sokağı'ndan / fahişelerin tamtamları tamtamları (KK, s. 22)

- **müstehcen**

Issızlığın Çılgılığı şiirinde kafasındaki müstehcen dazlaklığın / sedef boşluğunda aralık ağzının / sevişmelere çağrısı korkunçtur (KK, s. 19)

- **sevişmek**

Arabesk şiirinde arabada sevişmek başlıca merakı / ne kanun tanıyor ne de kitap (KK, s. 18)

Bambaşka şiirinde kırlangıçlar dağılırdı bakışlarından / o hızla dalınca başka bir aşka / başka türlü sevişir öpüşürlerdi / dalgası başkaydı köpürüşü başka (KK, s. 83)

- **yosma**

Korkunun İsi şiirinde kadın değil koyu sinema / bir renkli film güzelliği / içi hayli eskimiş ama / yosmalığı kusursuzdu (KK, s. 15)

3. SONUÇ

Attilâ İlhan'ın son dönem şiirlerinin kelimelerden edat,bağlaç,ünlem gibi görevli kelimeler ve fiiller çıkarılmıştır.Kelimeler kavram alanına göre 7 kategoride tasniflenmiştir. Tasniflenen kelimelere şiirlerin açıklamasının yapıldığı sırada başvurulmuştur. Kelimeler kavram alanı içinde şiirlerde detaylı bir çalışma yapılmış ve semantik birtakım sonuçlara ulaşılmıştır. Çalışmada Attilâ İlhan'ın şiirlerinden yola çıkarak şairin zihnî ve hissî anlayışına ulaşmak amaçlanmıştır; bir nevi şairin gözünden dönemin nabzı tutulmuştur. Çalışmayı genel olarak değerlendirecek olursak;

Evren, Zaman, Bitkiler, Hayvanlar, İnsan, Maddi Kültür ve Manevi Kültür ana başlıklarıyla sunulmuştur. İhtiyaç görüldüğü için bu temel başlıklar alt başlıkla eklenerek incelenmiştir. Çalışmada toplam 6689 kelime tespit edilmiştir.

Evren

Evren kavram alanı ile ilgili alt başlıklarla belirlenen kavram alanları dâhil toplam 1044 kelime tespit edilmiştir. Dünya, Gökyüzü, Tabiat ve Hava Olayları, Doğal Afet, Isı ve Aydınlanma, Madenler, Deniz ve Denizcilik Kavramları ve Yeryüzü Şekilleri şeklinde alt başlıklandırılmıştır. Burada yer alan kelimeler değerlendirildiğinde kullanılan kelimelerin coğrafi alanlara işaret ettiği görülmüştür. Özellikle kullanılan kelimelerin anlam dairesi incelendiğinde şairin duygu ve düşünce dünyasını da çözmemize yardımcı olduğunu söyleyebiliriz.

Deniz, şair için yalnızca göze hoş gelen bir manzara olmaktan öte hayal dünyasını besleyen en önemli unsurdur, bir yaşam tarzıdır. Çocukluk döneminden itibaren İstanbul, İzmir gibi genellikle deniz bulunan şehirlerde yaşamayı tercih eder.Şiirlerde deniz ve denizcilik kavramlarına ayrı bir hassasiyet gösteren şair denizle ilgili kelimeleri hemen hemen her şiirinde vurgulamıştır.

Gökyüzü ve tabiat kavramları genellikle dönemin ağır havasına uygun olarak hüznü taşıyan kelimelerdir. Bu bağlamda *yıldız, sis, şimşek, gök gürültüsü, yıldırım, pus, kar, gölge* vb. kelimeler kullanılmıştır. *Gökkuşağı, güneş, sıcak* gibi mutluluk ve umut dolu

kelimelerin kullanımı oldukça azdır. Şairin içini huzurla dolduran ve ona umut veren figür *yıldız*'dir.

Özellikle; geceyi aydınlatan *yıldız* denizi seyrederken *yakamoz*'la birlikte eşsiz bir görüntü sunar. Attilâ İlhan bu anları etkileyici betimlemelerle sunar.

Doğal afet alt başlığında *deprem*, *yangın*, *göçük*, *felaket* gibi kelimelerle yer alır. Şair; aydınlık dolu günlerin özlemi içindedir.

Zaman

Zaman kavram alanı içerisinde 634 kelime yer almaktadır. Zaman kavramı üç alt kategoride değerlendirilmiştir. Kutlama ve Özel Günler kavram alanında yer alan kelimeler oldukça sınırlıdır.

Mevsim kelimelerinden en fazla *sonbahar* vurgulanmıştır. Sonbahar mevsimi; tabiatın ölümünü temsil eden bir mevsimdir. Şairin hayatının son dönemine hakim olan ölüme yaklaşma duygusunun getirdiği *psikolojik bunalımlar* ve yalnız kalma korkusunun getirdiği *kişisel gelgitler* şiirlerin ana temasını oluşturur. Şair, bu dönemi *hayatının sonbahar*'ı olarak tasvir eder.

Zaman, Gün, Ay, Yıl başlığı altındaki kelimelerden *gece* şairin şiirlerinde en fazla yer alan kelimedir. Bu durum şairin duygusal yönünün olduğu gibi şiirlere yansımalarının bir sonucudur. Ayrıca; Attilâ İlhan geçip giden güzel günlerine dönüş yaşamakta bulunduğu çağdan memnuniyetsiz olduğunu sıkça dile getirmektedir.

Bitkiler

Bitkiler kavram alanı içerisinde Ağaçlar, Çiçekler ve Yabani Bitkiler olarak ayrı tasniflediğimiz kavram alanlarında 167 kelime olduğu tespit edilmiştir. Şairin hayatının önemli dönemlerini geçirdiği İstanbul, Ankara ve İzmir gibi şehirlerin coğrafi koşullarına uygun bitki örtüsü vurgulanmıştır. Örneğin; Ankara'nın doğal bitki örtüsü olan *bozkır* şiirde karşımıza çıkar.

Yabani bitkiler alt başlığında *bozkır, diken, meyan, ot, sazlık* gibi kelimeler ön plana çıkar. Çiçeklerden *nergisler, akşam sefalari, zambaklar, güller, akasyalar, karanfiller* ve daha birçok çiçeğe yer verilmiştir.

Ağaçlardan Ege ve Akdeniz'in iklimini taşıyan *erguvan, ihlamur, manolya ağacı* ve özellikle yazlık bölgelerde sıkça karşımıza çıkan *palmiye ağacı* ve *karabiber ağaçları* da yaşanılan ortamların doğal güzelliklerini sunmakta ve şiirlere ayrı bir estetik katmaktadır.

Hayvan

Hayvan kavram alanı içerisinde alt başlıklarla birlikte toplam 124 kelime tespit edilir. Şiirlerin muhtevası göz önüne alındığında Yabani Hayvanlar, Deniz Canlıları, Kuşlar, Memeli Hayvanlar, Böcekler olarak beş alt bölümde incelenmiştir.

Hayvanlar kavram alanındaki kelimeler incelendiğinde özellikle *çakal, sansar, yılan* gibi düşmanlık ve nefret uyandıran hayvanlara yer verilir. Deniz canlılarından en çok *balık* ön plana çıkar.

Kuşlar kavram alanında öne çıkan bir hayvan olmamakla birlikte çok çeşitli kuş isimlerine yer verdiği görülmüştür. *Atmaca, bülbül, baykuş, leylek, kuğu* gibi kuş isimleri daha çok benzetme unsuru olarak kullanılmıştır. Burada özellikle *martı* denizi çağrıştırdığından en fazla kullanılan kuş olmuştur.

Memeli hayvanlardan *at* vurgulanılmıştır.

Böcekler bölümündeysen *örümcek, sinek, tırtıl* gibi hayvanlar şiirlerin anlam dünyasını oluşturmaktadır.

İnsan

İnsan kavram alanı içinde 1648 kelime tespit edilmiştir. İnsan tek boyutta algılanamacağından alt başlıklar oldukça geniş tutulmaya özen gösterilmiştir. Bireyin fiziksel görüntüsünden karakterine kadar çok geniş bir perspektifte değerlendirilmiştir. Böylece 10 alt başlık altında incelenmiştir.

İnsan vücudu kavram alanında *ağız, ayak, baş, burun, dudak, kan, yüz, kulak, yürek* gibi kelimeler kullanılmış ama ön plana çıkan kelime *göz* olmuştur. Dışa açılan pencere olan göz, birçok farklı anlamsal çerçevede kullanılmıştır. Göze bağlı olarak kaş, kirpik gibi göze dair diğer unsurlar da benzetme amacıyla şiirlerde yer alır. Vücudun Duyuları, Beş Duyu kavram alanında *görme, tatma, işitme, dokunma, konuşma* gibi beş duyuya da yer verilmiştir. *Görme* ve *bakma* duyularının ön plana çıktığını görürüz.

Doğum, Ölüm, Hayat, Hayatın Evreleri kavram alanı 2 ayrı bölümde değerlendirilmiştir. Birinci bölüm Doğum, Ölüm'dür. Öne çıkan kelime dönemin ruhu gereği şüphesiz *ölüm*'dür. Bu anlam dairesi içinde *cellat, ceset, idam, merhum, mezar, intihar* gibi kelimeler bize şairin yaşadığı dönemi fazlasıyla hissettirir. Özellikle birçok kişinin siyasi suçları nedeniyle idam ile cezalandırılması söz konusu olmuş ve bu cezaların uygulanışı şiirlerde okuyuculara hüznü mısralarla sunulmuştur.

İkinci bölüm ise Hayat ve Hayatın Evreleri 'dir. Bu bölümde *çocuk* en fazla kullanılan kelimedir. Bu durumu şairin geçmişe özellikle çocukluk yıllarına duyduğu özleme bağlayabiliriz. *Ölüm, yaşlılık* duygusundan ziyadesiyle çekinen şair için çocukluk bu olumsuz duygulardan kaçış vesilesidir.

Hastalıklar ve Bağımlılıklar 2 kategoride incelenmiştir. Hastalıklar ve Bağımlılıklar kavram alanında *kanser, bronşit, miyop, bulantı, verem* gibi hastalıklara işaret eden mısralar yer alır. Hastalıklar ağır hapisane koşullarına ve işkencelere maruz kalan kişilerin yaşadığı problemlerdir. İkinci kısımda ise Bağımlılıklar ve Zararlı Maddeler olarak yer alır. Bu kategoride *alkol, sigara, içki, esrar, eroin* gibi kelimeler kullanılır.

Sağlık, Ecza, Cerrah kavram alanında *zehir, iğne, serum, eczane, şurup, aşı* gibi kelimelere yer verilmiştir. Sağlık ile ilgili kelimelere *acil servis, yoğun bakım* eklenerek hastanelere de göndermede bulunmuştur. Şiirlerde hastanenin yer aldığı mısralarda ölümün ve acının izleri görülür.

Evlilik, Aile, Akriba kavram alanı *İnsan* kategorisinde ayrı bir başlık altında sunulmuştur. Bu bölümde öne çıkan kelime *anne*'dir. Şiirlerde mısra mısra anne sevgisi işlenir. Özellikle; annesini yoğun bakım ünitesindeki ziyaretini şiirleştirir. Attilâ İlhan için bu

ziyaret annesini gördüğü son anlar olmuştur bu sebeple şiirin satır aralarında derin bir hüzün gizlidir.

Cinsiyet kavram alanında en çok *kadın* kullanılmıştır. Şairin hayatında kadın figürü daima önemli olmuştur. Şiirlerde çok çeşitli kadın görüntüsü betimlenmiştir. Bu kadınlar kimi zaman şairin hayalinde yer alan tiplerdir; yani gerçek olup olmadığı belli değildir. Çizilen kadın profili genelde bakımlı,güzel, cezbedici ve hafif meşrep kişilerdir. Şiirde yer alan adamlar genellikle *uzun boylu* olmasıyla dikkat çeker.

İnsan Karakteri bölümünde *soğukkanlı, uyumsuz, umutsuz, ürkek, sinsî, kötümser, karamsar, hırçın, edepsiz, ikircikli, inatçı* kelimeleri ön plandadır. Dönemin siyasi baskılarının fazlasıyla hissedildiği bu dönemde şiirlerde olumsuz bir bakışa sahip insanların yer alması oldukça doğaldır. Şiirlerin satır aralarında az da olsa umada yöneliş hissedilir.

Kişi Adları ve Unvanlar bölümünde şairin hayatına dokunan onun zihnî ve hissî dünyasını besleyen kişi adları fazlasıyla yer bulur. Tarihsel süreçlerde yer alan bu şahsiyetlerden Attilâ İlhan için Nazım Hikmet'in ve Ulu Önderimiz Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün özel bir yeri vardır. Şair tam bir Atatürk hayranı ve şiirlerinde her fırsatta bunu yansıtır. Diğer bir önemli isim de Nazım'dır. Nazım Hikmet'in şiirlerine gazeller yazar ve her mecrada Nazım'ın emperyalizme karşı duruşunu onurlu bir mücadele olarak değerlendirir. Hatta şiirlerde bu anlayışın bir neferi olduğuna işaret eder.

Lakap ve İsimlendirmeler kavram alanında kişi adlarına bağlı olarak çeşitli lakaplar kullanılmıştır. Özellikle *tutuklular, yalnızlar, ölü* kavramlarını görmekteyiz. Bununla beraber *yoldaş, Kemalist* gibi siyasi anlayışı yansıtan isimlendirmeler ön plandadır.

Maddi kültür

Maddi Kültür kavram alanı içerisine dâhil edebileceğimiz 3196 kelime bulunmaktadır. Bu kapsamda şiirdeki kelimelerden hareketle 28 bölüm elde edilmiştir.

Besinler,Yiyecek ve İçecek olarak 2 alt başlıkta incelenmiştir.Yiyeceklerden çok çeşitli iklim ve coğrafyaya ait sebze ve meyveler yer alır. İçecek olarak günlük hayatta sıkça kullandığımız *su, çay, kahve* ve soğuk ve uzun kış günlerinde vazgeçilmez bir içecek olan

sahlep ön plandadır. Ayrıca; *şarap, viski, votka, bira* gibi alkollü içeceklerin de şiirlerde yer aldığını görürüz.

Giyimler, Süs, Takı kavram alanında insanların ihtiyaçları doğrultusunda şiirlerde oldukça fazla kelimeye yer verilmiştir. Özellikle *Türk Şiirinin Kasketli Şairi* olarak bilinen Attilâ İlhan için *kasket* ayrı bir önem arz eder. Bunun dışında *şapka, sarık, bere* gibi eşyalar karşımıza çıkar. Şiirler *bluz, ceket, gömlek, kürk, kravat, pabuç, pelerin, cübbe, bluzun pantolon* gibi giysilerle zenginleştirilmiştir. Bu unsurların şiirlerde yer alması bize şairin giyim tercihi hakkında da fikir verir. Takı kavram alanında kullanılan kelimelerden *gözlük, çanta* şairin de kullandığı eşyalardandır. Kadınların güzelliklerini tamamlayan *elmas, halhal* da mısralarda karşımıza çıkan takılardır.

Ev kavram alanı 3 bölümde incelenmiştir. Ev ve Evin Bölümleri'nde *apartman* dairesinin bölümleri tasvir edilir. Ancak; şair için daha fazla özgürlük alanı sunan bireye ait bir yerleşim birimi olan *köşkler, konaklar* şair için daha cezbedici yaşam alanlarıdır. Ev ve Mutfak Eşyaları'ndan çoğunlukla günlük hayatın gerektirdiği ihtiyaçlara cevap veren eşyalara ek olarak *boy Aynaları, konsol aynaları, sedirler, gece lambaları, şaşalı kristal Vitrinler, gümüş semaverler, cumbalar*, muhteşem bir görüntü sunan *avizeler* de kullanılmıştır. Son olarak Adres ve Konaklama kavram alanı içinde şiirlerde *sokak* kelimesi oldukça fazla yer alır.

Aletler, Eşyalar kavram alanında şiirler incelendiğinde Aletler başlığı altında *silah, pipo, siren, nargile, puro, ustura* yer alır. Ayrıca; örgü ören kadınların aleti olan *tığ* ve doktorların muayene aracı *steteskop* kullanılmıştır. Eşyalar kavram alanında *bavul, ayna, cam* anlamındaki *billûr, ip, düğme, kapı, kepenk, radyo antenleri, tesbih, korkuluk, kilit, daktilo, mermi, kürsü, yelpaze, zil, pencere* gibi daha birçok kelime karşımıza çıkar. Bununla birlikte *yağlı kemend* bu dönemde gerçekleştiren işkencelere işaret eden bir eşyadır.

Ülke, Şehir kavram alanı iki başlık altında toplanmıştır. Birinci bölümde yer alan Ülke, Şehir, İlçe kavram alanında çok fazla farklı kelimeler kullanılmıştır. Buralar şairin yaşamının geçtiği ve şiirlerde ön planda olan İstanbul, İzmir gibi şehirlerin dışında birçok çeşitli şehir ismi karşımıza çıkar. Şair yolculuk etmeyi çok sevdiğinden yurt içi yurt dışı

çeşitli ülke ve şehir ismine yer verir. Tam bir Anadolu insanı olan Attilâ İlhan için küçük yerleşim birimi olan köyler de kavram alanı içine dâhil edilir.

Yer, Mekân ve Yapılar kavram alanında Osmanlı mimarisini yansıtan *camiiler, çeşmeler, saraylar, köprüler, kubbeler, fiskiyeler* vb. yapılar şiirleri süsleyen unsurlardır. Bununla beraber edebî toplanma alanları olan *pastaneler,hoteller, fakülteler, kıraathaneler; Gülhane Parkı, Dolmabahçe, Haydarpaşa, Heybeliada* gibi oldukça fazla yer ismi ortaya çıkar. Özellikle siyasi suçluların sorgusunun yapıldığı Sansaryan hanı, hapisane ve aynı anlam dairesi içindeki *mahpushane, tecrit, zindan, mahkeme, avlu* da yer alır. Özellikle Nazım'ın şiirlerinde yer alan Serez çarşısı da mısralarda karşımıza çıkar.

Ticaret, İş, Para, Ekonomi, Maliye İşleri kavram alanında 2 kategori içinde değerlendirilir. Ticaret, İş kavram alanında *gece vardiyası, kefil, simsar*, Hristiyan ticaret adamları olan *lövantenler, ihracatçı, hizmet* yer alır. Para, Ekonomi, Maliye İşleri kavram alanında ekonomi alanında kullanılan *çek, senet, Dolar, Mark, Türk Lirası, nafaka, borsa, bilanço, harçlık, fiyat* gibi kelimeler karşımıza çıkar. İnsanların mali durumuna işaret eden *yoksul* ve *zengin* kelimeleri de şiirlerde vücut bulur.

Meslekler kavram alanında şiirleri incelediğimizde inşaat işçisinden, tornacıdan makam ve mevki sahibi çok çeşitli meslek gruplarına yer verilmiştir. Bu bağlamda *amele, tornacı, biletçi, avcı,basın, garson, berber, sendikacı, şair, sermuharrir, tıbbiyeli, vekilharç, müdür, doktor, polis* gibi kelimeler kullanılmıştır.

Dil, Şive, Lehçe kavram alanında şairinşiirlerde betimlediği farklı kültürdekikişilerin konuştuğu diller incelendiğinde *Almanca, İbranice, Rumca, Rusça'* nin yer aldığı görülür.

Tarım, Bahçecilik kavram alanı içinde *Bahçe, Irgat*; ürün anlamındaki *mahsul, tohum* gibi ziraat alanında sıkça karşımıza çıkan kelimeler kullanılmıştır.

Kimlik bölümünde *Çerkes, İngiliz, Macar, Tatar, Türk, İtalyan* gibi milliyet isimlerinden başka, bir dönem var olan *Nazi*'ler ve bir kabile olan *yamyam*'lar da karşımıza çıkan kavramlardır.

Teknik, İletişim kavram alanında 2 kategori yer alır. Günlük hayatımızı kolaylaştıran İletişim ve İletişim Araçları'ndan öne çıkan kelimeler *gazete, televizyon, telsiz, posta, yayın, tefrika, röportaj* ve *telefon*'dur. Bu kelimelerle beraber *ulak* eski bir kelime olarak

haberci anlamında kullanılmıştır. Teknoloji ve Teknolojik Aletler'den yalnızca iki kelime yer alır. Bu kelimeler günlük yaşamda hayatımızı kolaylaştıran *Flash-Back* ve *projektör*'dür.

Güzel Sanatlar kavram alanında Müzik; Enstrümanlar; Yazma Sanatı, Edebiyat; Resim, Fotoğraf ve Tezhip; Sinema gibi çeşitli alt başlıklarla sunulan bölüm sanatsal derinliğe sahip Attilâ İlhan için hassasiyetle üzerinde durulan bir alandır. Şairin birçok şiiri bestelenmiş ve çeşitli sanatçılar tarafından seslendirilmiştir. Bunlardan en meşhuru *mahur*'dur. Şiirle birleşen müzik makamları şairin şiirlerine ayrı bir anlam ve doku katar. Bu bağlamda birçok kelime kullanılmıştır. Yazma Sanatı, Edebiyat kavram alanında edebî türlerin çeşitliliği karşımıza çıkar. Özellikle Divan Edebiyatı şiir geleşini yansıtan *Kaside*, *Gazel*, *Manzume*, *Muhammes*, *Murabba*'nın yanı sıra *elyazması divan*, *esericedit* de yer alır. Ayrıca; *mektup*, *nokta*, *mısra*, *şiir*, *roman* ve *şair* kelimeleri de şiirleri zenginleştirir. Attilâ İlhan şiirlerinde 'yazım ve imlâ kurallarını' reddederek kitaplarında kullanmamıştır. Büyük harf-küçük harf; virgül, nokta vb. kurallar şiirlerde yer almamaktadır. Bu anlayışla şair kuralları yıkarak kendine daha özgür bir alan yaratma peşindedir. Fotoğraf ve Tezhip kavram alanında *resim* ve *tablo* yer alır. Şairin kız kardeşi Çolpan İlhan (Alışık)'ın sinema alanında çok başarılı olması sebebiyle sinemanın estetiğine vakıf olan şair sinema için senaryolar yazmış birçok eseri dizi ve film yapılmıştır. Şiirlerinde sinema zevkini yansıtan birçok farklı kelimeye de yer verilmiştir. Bu anlayışla sinemaya dair *film*, *Fransız filmleri*, *video* yer alır. Özellikle *Fransız filmleri* şairin film zevkini ortaya koyar.

Toplumsal İlişkiler, Sporlar, Oyunlar, Eğlenceler kavram alanında yer alan kelimeler 3 kategoride sunulur. Birinci bölüm Toplumsal İlişkiler alt başlığında günlük hayatın nabzı tutulmuş *halk*, *millet*, *misafir*, *toplantı*, *ziyaret* gibi kelimeler ön plana çıkmıştır. İkinci bölümde yer alan *Sporlar* kavram alanında *sürek avı*, *voleybol takımı* yer alır. Son olarak üçüncü bölümde yer alan *Oyunlar* ve *Yarışlar* kavram alanında *briç*, *kumar*, *tavla*, *saklambaç* kullanılmıştır.

Yol, Yolculuk, Ulaşım kavram alanına dâhil edeceğimiz kelimeler 3 kategoride incelenmiştir. Birinci kategoride yer alan yolculuk kelimeleri *asfalt*, *gar*, *demiryolu geçiti*, *kaldırım*, *ray*, *viraj*, *yol*, *tünel*, *sürücü*, *peron* gibi kelimelerdir. Bu alana dâhil edebileceğimiz *katar* da eski Türkçe'de *tren* manasında olup özellikle *marşandiz katarı* adıyla söz varlığı içerisinde yer almıştır. Trafik ve Taşıtlar kavram alanında çok çeşitli

Alman şilebi, araba, bisiklet, atlı tramvay, direksiyon, dolmuş, hız, helikopter, itfaiye sirenleri, lastik, otobüs, tekerlek, tren, uçak gemisi gibi kelimeler yer alır. Özellikle *vapur* deniz aracı ön plana çıkmıştır. Şairin yaşamında deniz ve deniz ile ilgili tüm unsurlar şairin şiirlerinde hayat bulur. *Vapur, gemi, tekne* vb. deniz araçları da şiirlerde kullanılmıştır. Üçüncü bölümde yer alan *Mesafe* ve *Ölçü* kavram alanında yer alan kelimelerden *uzak* ön plana çıkar. *Uzak* sözcüğü şairin duygu dünyasının da izlerini sunan önemli bir kelimedir. Şair daima eski günlere dönüş yaşamaktadır. O günlerdeki huzura ve gerçek sevgiye uzak oluşundan hep şikâyet etmiştir. Bundan başka *derin, dip, metre, ölçü, geniş, kalın, ince, litre, eksik, fazla, yüksek, uzun, kısa* gibi kelimelerde şiirlerde karşımıza çıkar.

Hükümet, Siyaset kavram alanı içinde yer alan kelimeler 2 kategoride yer alır. Birinci bölümde *cumhuriyet, seçim, meclis, kurultay, hürriyet, istiklâl, parti, sağcı, solcu, vekil, hükümet, Teşkilât- ı Mahsusa* gibi kelimeler görülür. Bu kavram alanında özellikle *devrimci*, komünist sözcüğü Nazım'la da ilişkilendirebileceğimiz bu kelimeler bir siyasi zihniyetin de izlerini sunması bakımından özel kelimelerdir. *non passaran!* da İspanya'daki mitinglerde *geçit yok!* anlamında slogandır. Bu kelimedede şiirde miting sırasında kullanılmış ve şiirlerin söz varlığı içinde yer almıştır. İkinci bölümde mitingler sırasında okunan *Bildiri ve Ferman*'lar da *Bildiriler ve Belgeler* kavram alanı içinde sunulmuştur.

Yasama ve Hukuk, Güvenlik, Şiddet ve Suç kavram alanındaki kelimeler 3 bölümde incelenmiştir. Yasama ve Hukuk alanında *hak, duruşma, kanun, mahkeme, sanık* kelimeleri yer alır. Güvenlik kavram alanında *alarm, sorgu, kelepçe, fedai, nöbet, devriye* gibi kelimeler yer alır. *Tutuklanmak* sözcüğü bu döneme damga vuran bir başka güvenlik kelimelerindendir. Şiddet ve Suç kavram alanında *mermi, kurşun, Mevkuf, cezaevi, barut, bıçaklı, namlu, örgüt, tehdit, sabıka kaydı, yasak* yer alan bazı kelimelerdir. Bu alanda *daraağacı, asılmak, derdest eylemek* kelimeleri bilhassa bu dönemde siyasi baskı rejimine tanık olan Attilâ İlhan için şiirlerin söz varlığına dâhil edilmiştir. Sürgün şairlere ve düşünce adamlarına uygulandığından bu kelime de şiirlerde hayat bulur. Attilâ İlhan, Nazım'a uygulanan sürgünü hem şiirlerine taşımış hem de ona destek vermek üzere yurt dışında bazı çalışmalarla verilen mücadeleye katkıda bulunmuştur.

Ordu, Savaş kavram alanındaki kelimeler oldukça çeşitlilik arz eder. Dönemin siyasi politik süreçlerini sunan *asker, harp, hassa subayları, divan-ı harbi, kılıç, ordu, mızrap, paşa, rütbe, savaş, subay, süvari, zırh, sırma apolet, kolağası, miralay* gibi Osmanlı askerî sistemine ilişkin kelimelerin de yer aldığı çok kapsamlı bir alandır. Hatta *Dnieperopetrovsk Garnizonu* kelimesiyle İkinci Dünya Savaşı öncesi Rusya'nın Almanlarla yaptığı savaşa dikkat çeker.

Eğitime her zaman önem veren şairin bu kapsamda kullandığı *defter, mektep, kitap, okul, sınıf, tebeşir, öğrenci, kalem* gibi kelimelerin yanı sıra *ilkokul, lise* vb. okul dönemlerine işaret eden kelimelere de rastlanır.

Alışveriş kavram alanında günlük hayatta karşımıza çıkan *çarşı, esnaf, müşteri, pasaj* gibi kelimeler yer alır.

El Sanatları kavram alanında özellikle hanımefendilerin el emeği, göz nuru olan *dantel, el örgüsü, örgü, işleme* gibi ürünlere yer verilir. .

Renk kavram alanındaki kelimeler incelendiğinde üstün bir gözlem yeteneğine sahip şairin tabiatı ve günlük hayatın dokusunu yansıtan çok çeşitli renk kelimelerine yer verdiğini görürüz. Bireylerin psikolojik süreçlerine işaret eden bu kelimeler farklı anlam alanları içinde görülür. *Ak, sarı, mavi, beyaz, ela, gri, fushia, kahverengi, kırmızı, mor, pembe, lacivert, turuncu, yeşil, siyah, eflatun* gibi ana renklerin dışında *bal sarısı, ayıışıği mavisi, cam yeşili, civciv sarısı, dolar yeşili, gece mavisi, alaca, gümüş karanlık, kızıl, parlak yeşil* vb. çok sayıda renk adı karşımıza çıkar. Şairin son dönem şiirlerinde *karanlık* kelimesinin kullanıldığı görülür.

Kozmetik özellikle şiirlerde kadınların tasvir edildiği bölümlerde karşımıza çıkar. Bu kapsamda kadınların güzelliğini tamamlayan *allık, boya, sürme, ruj, rimel, parfüm* gibi malzemeler yer alır.

Sayı kavram alanında şairin hayatında önemli dönemlere işaret eden zamanları anlatan sayılar başta olmak üzere çok fazla sayıda sayı kelimelerine yer verilmiştir.

Duyusal ve İşitsel kavram alanında insan duyusuna hitap eden fazlaca kelime yer alır. Bunlardan öne çıkan *ağrı, boğuk, çağrışım, yumuşak, ipek yumuşaklığı, koku, ses, tat, vızıltılar, yankılı, uğultu, titreşim* kelimelerden bazılarıdır.

Yön Gösteren Kavramlar kavram alanında *arka, alt, aşağı, yukarı, içerde, sağ, sol, üst, zemin, ön, orta* gibi birçok farklı yön kelimelerine yer verilmiştir. Burada *İskele Sancak*'ta denizcilikte kullanılan bir yöndür. İskele geminin kıç-baş doğrultusunda sol tarafta kalan bölümken; sancak ise sağ tarafta kalan alan manasındadır. Şiirlerde bilhassa denizin betimlendiği mısralarda karşımıza çıkar.

Matematiksel İşlemler ve Semboller kavram alanında şairin şiirlerinde hiç de azımsanmayacak sayıda kelime kullanılmıştır. *Artı, çember, çizgi, eksi, sonsuz* ve geometrik şekiller kapsamına da dâhil edebileceğimiz *labirent* ve *yamuk* kelimeleri şiirleri zenginleştiren unsurlardır.

Argo ve Kaba Sözcükler kavram alanında *ulan, zula, destur, bela* gibi kelimeler yer alır. Ancak; şair bu alanda argo kelimelere hayvan isimleri üzerinden benzetmeler yaparak yer vermiştir. Bu bağlamda *kurnaz, sinsi* anlamındaki *atmaca, çakal, panter, yılan, sansar, kurt, it, kartal, sırtlan, kirpi* gibi çok sayıda hayvan ismi, şiirlerde tasviye edilen bireylerin karakteristik özellikleriyle anlamsal zemine bağlanır.

Günlük İletişim ve Seslenme Sözcükleri söz varlığı içerisinde kalıp sözcükler olarak da bilinen ve günlük hayatta sıkça başvurulan kelimelerdir. *hoş geldin, hadi canım, pardon, selam-üs-salat, tamam, peki, neme lazım, sana ne?, hay Allah, heyhat, aman, yok, canım, bendeniz, elbette, canım efendim, vallahi, boşversene* kelimeleri karşımıza çıkar. Ayrıca; *Nida* (*Seslenme*) kelimelerinden *ah!* ve *ey* gibi kelimeler şiirlerde yer alır.

Manevi kültür

Manevi Kültür kavram alanı içerisine dâhil edebileceğimiz 210 kelime bulunmaktadır. Bu alan dört alt başlık altında değerlendirilecektir.

Birinci bölüm Dinler, İnançlar kavram alanında kutsiyet taşıyan şairin de hassasiyet gösterdiği bölümlerdendir. Bu kavram alanında *Allah, Tanrı, Tanrıça, Cehennem, Cennet,*

Azrail, nur, ezan, sala, Mübarek, Mü'min, mevlevî, erenler, günah, dua, mezmur, ilahiri, kafir, şehit, şehit-i hürriyet, şeytan din ile ilgili genel kelimelerden başka ibadetleri içeren *namaz, sahur* vb kelimelerde söz varlığı içerisinde yer alır.

Dinler kavram alanında *Yahudiler* ve kutsal kitapları olan *Tevrat*; Hristiyanlık dinine mensup kişilere verilen isim olan *Hristiyan* ve *haç* da şiirlerde yer alır. Çok farklı şehirlere gitme, oradaki insanların hayatına ilişkin gözlem ve tecrübeler elde etme şansı bulan şair, bireylerin manevi dünyasına da ışık tutmuştur. İslamiyetle ilgili kelimelerin sayıca daha fazla olduğunu gördüğümüz şiirlerde kutsal kitabımız *Kur'an* ve *Kur'ân-ı azîm-üş-şân*' da yer alır.

İkinci bölümde şiirlerde önemli ölçüde kullanılan Soyut terimler kavram alanında kullanılan kelimeler 3 alt başlıkta incelenmiştir. Soyut terimler, söz varlığı içerisinde *anlam, bilinç, bilinçaltı, fikir, hafıza, şuur, sonsuzluk* kelimeleri kullanılmıştır. Felsefi kavram alanında *diyalektik, mutlak, varlık, varoluş* gibi felsefi terimlere yer verilmiştir. Özellikle *Korkunun Krallığı* kitabında yer alan *Serbest Gazeller* bölümünde *Diyalektik Gazel* adıyla bir şiire yer verilmiştir. Metafizik kavram alanında *büyük, cin, hayalet, ruh, rüya, serap, uyku* yer alır. Özellikle hayal dünyasını besleyen bu kelimeler şiirlerde kullanılmıştır. Olağanüstü ve Fantastik Kavramlar kavram alanında *canavar, ejderha, falcı, sihir, sihirli küre, vampir, vahşi, deniz kızı* gibi kelimelere ek olarak savaştı kadını işaret ettiği *Zorro / Kamçılı Kadın* şiirine yer verir.

Üçüncü bölümde Hayaller, Erdemler ve Değerler kavram alanı 2 ayrı başlıkta incelenmiştir. Birinci bölümde *gerçek, sahi, doğru, yanlış, kusur, özgürlük, kusur, hakikat, ün, nam, şan, şeref, yalan* gibi kelimeler kullanılmıştır.

Dördüncü bölümde yer alan cinsellik kavram alanı içerisinde cinsellik *çıplak, fahişe, müstehcen, porno, pavyon, sevişmek, şehvet, şımarık, şûh, yosma* kelimeleri söz varlığına dâhil edilebilir. Şiirlerde genellikle görmeye alışık olmadığımız bu kelimeler Attilâ İlhan şiirlerinde az sayıda da olsa kadın tasvirlerinde yer bulur.

8. Genel diller arasındaki temel söz varlığını karşılaştırmak için biz de Attilâ İlhan'ın son dönem şiirlerinde en sık kullandığı 100 kelimeyi tablo halinde vermeyi uygun görüyoruz.

KELİME	KULLANIM SIKLIĞI
<i>gece</i>	75
<i>göz</i>	70
<i>karanlık</i>	58
<i>yağmur</i>	52
<i>el</i>	52
<i>ışık</i>	49
<i>yıldız</i>	45
<i>cam</i>	44
<i>kız</i>	43
<i>akşam</i>	41
<i>zaman</i>	41
<i>yaşamak</i>	40
<i>bulut</i>	39
<i>sabah</i>	39
<i>duman</i>	32
<i>ay</i>	32
<i>uzak</i>	31
<i>deniz</i>	29
<i>dudak</i>	29
<i>koku</i>	29
<i>kadın</i>	26
<i>şimşek</i>	25
<i>soğuk</i>	25
<i>ayna</i>	24
<i>gün</i>	24
<i>vapur</i>	23
<i>çocuk</i>	23
<i>saç</i>	22
<i>şehir</i>	22
<i>ağız</i>	21

<i>saat</i>	21
<i>rüzgâr</i>	21
<i>sonbahar</i>	21
<i>iki</i>	21
<i>kan</i>	20
<i>kapı</i>	20
<i>genç</i>	20
<i>beyaz</i>	20
<i>yeşil</i>	20
<i>insan</i>	19
<i>yürek</i>	19
<i>güneş</i>	19
<i>ölüm</i>	18
<i>mavi</i>	18
<i>yan</i>	18
<i>yüz</i>	17
<i>ateş</i>	17
<i>yaz</i>	17
<i>ses</i>	17
<i>kirpik</i>	16
<i>an</i>	16
<i>kuş</i>	16
<i>sarı</i>	16
<i>arka</i>	16
<i>ayak</i>	15
<i>çiçek</i>	15
<i>elektrik</i>	15
<i>buğu</i>	15
<i>kırmızı</i>	15
<i>siyah</i>	15
<i>ara</i>	15
<i>baş</i>	14

<i>sarışın</i>	<i>14</i>
<i>uğultu</i>	<i>13</i>
<i>telefon</i>	<i>13</i>
<i>İzmir</i>	<i>13</i>
<i>buz</i>	<i>13</i>
<i>üst</i>	<i>13</i>
<i>çıplak</i>	<i>13</i>
<i>mehtap</i>	<i>12</i>
<i>alt</i>	<i>12</i>
<i>ıslık</i>	<i>11</i>
<i>bıyık</i>	<i>11</i>
<i>burun</i>	<i>11</i>
<i>hayat</i>	<i>11</i>
<i>eflatun</i>	<i>11</i>
<i>kış</i>	<i>11</i>

<i>çığlık</i>	11
<i>erken</i>	10
<i>kıvılcım</i>	10
<i>vahşi</i>	10
<i>sis</i>	10
<i>gümüüş</i>	9
<i>sıcak</i>	9
<i>ufuk</i>	9
<i>İstanbul</i>	8
<i>diş</i>	8
<i>gazete</i>	7
<i>mevsim</i>	7
<i>gölge</i>	7
<i>kar</i>	6
<i>damla</i>	6
<i>uzay</i>	5
<i>yıldırım</i>	5
<i>çocukluk</i>	5
<i>nem</i>	5
<i>aydınlık</i>	4
<i>buhar</i>	4
<i>göl</i>	3
<i>anne</i>	3

9. Attilâ İlhan son dönem şiirlerini incelediğimizde *gece* (75), *karanlık*(58), *yağmur* (52), *akşam*(41), *bulut*(39), *sabah* (39), *duman* (32), *ay* (32), *uzak*(31), *şimşek* (25), *soğuk* (25), *sonbahar* (21), *ölüm* (18), *siyah* (15), *buğru* (15), *buz* (13), *uğultu* (13), *kış* (11), *çığlık* (11), *sis* (10), *gölge* (7) gibi kelimelerin frekanslarının yüksek olduğu tespit edilmiştir. Attilâ İlhan son dönemlerinde ölüme yaklaşma korkusu, yalnız kalma endişesi içindedir. Eserlerin yayımlandığı zamanın şairin hayatının son dönemleri olduğu düşünülürse, şiirlerin söz varlığını oluşturan kelimelerin şairin melankonik ruh halini yansıttığı düşünülebilir .

- 10.** Attilâ İlhan hayatının son dönemlerinde yaşlanmanın ve ölüme yaklaşmanın endişesi içindedir. Şiirlerde şairin *çocuk (23)*, *genç(20)*, *çocukluk (5)*, *23 Nisan(1)* gibi kelimeleri kullanılması çocukluk ve gençlik döneminde yaşadığı günlere geri dönme isteğinin bir sonucu olduğu düşünülebilir. Ayrıca *anne (3)* kelimesi şairin annesinin var olduğu zamana duyduğu özlemi açıklar niteliktedir.
- 11.** Şairin hayatının büyük bir bölümü *İzmir(13)*, *İstanbul(8)* gibi deniz bulunan şehirlerde geçmiştir. Şiirlerde kullanılan *deniz (29)*, *vapur (23)*, *mavi (18)*, *mehtap (12)* gibi kelimeler şairin tam bir deniz tutkunu olduğunun bir göstergesidir. Özellikle *mavi* kelimesinin sıklıkla kullanmasının mavinin denizin rengi olmasının yanı sıra Attilâ İlhan'ın şiirde Mavi hareketinin öncüsü olmasıyla da bir bağlantısı olduğu düşünülebilir.
- 12.** Şairin *ışık (49)*, *yıldız (45)*, *gün (24)*, *güneş(19)*, *yaz (17)*, *sıcak (9)*, *aydınlık(4)* gibi kelimeleri kullanmasının yaşlılık döneminde olsa da hayata dair umudunu kaybetmediğinin bir göstergesi olabilir.
- 13.** İnsan vücudu kavram alanında *göz(70)*, *el(52)*, *dudak(29)*, *yüz(17)*, *kirpik (16)*, *ağız (21)*, *saç (22)*, *kan (20)*, *yürek (19)*, *yüz (17)*, *ayak (15)*, *baş (14)*, *bıyık (11)*, *burun (11)*, *kaş (9)*, *diş (8)* kelimeleri kullanılmıştır. Frekansı en yüksek kelime *Göz(70)* kelimesidir. Göz insanların dışarıya açılan penceresi sayılabilir. Attilâ İlhan şiirlerini çevresini ve olayları gözlemleyerek oluşturmuştur. Göz organının sıklığının yüksek olması bu durumla ilişkilendirilebilir. Frekansı en yüksek diğer bir kelime *el(52)*'dir. Şairin şiirlerinde dokunmak ve hissetmek önemsenen duygulardır. El organı da dokunma duygusuyla ilgili olduğundan kelimenin sık kullanımı bununla açıklanabilir.
- 14.** *Sonbahar(21)*, *kış(11)*, *yaz(11)*, *ilkbahar(3)* kelimeleri mevsimler kavram alanında sıklığı en yüksek olan kelimelerdir. Sonbahar mevsiminin frekansı en yüksektir. Attilâ İlhan yaşamının bu son evresini *hayatının sonbaharı* olarak nitelendirir. Şaire göre, sonbahar nasıl tabiatın ölümü ise şairin de artık ölüme yaklaştığının bir göstergesidir.

KAYNAKLAR

- Agızza, R. (2006). *Antik Yunan'da mitoloji*. (2. baskı), İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 71.
- Aksan, D. (2009). *Her yönüyle dil (ana çizgileriyle dil bilim)*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Aksan, D. (2006). *Türkçe'nin söz varlığı*. (4. baskı), Ankara: Engin Yayınevi, 7-8.
- Aktunç, H. (2015). *Büyük argo sözlüğü*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Banguoğlu, T. (2007). *Türkçenin grameri*, (8. basım), Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Baş, B. (2011). *Söz varlığı çalışmalarında kullanılan ölçütler. türklük bilimi araştırmaları*, 29, 27-61.
- Ciravlıoğlu, Ö. (1997). *Büyük yolların haydudu, fotoğraflarla Attilâ İlhan'ın yaşam öyküsü*. İstanbul: Sel Yayıncılık, 35-38.
- Budak, S. (2000). *Psikoloji sözlüğü*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Çağlarca, S. (1993). *Renk ve armoni kuralları*. İstanbul: İnkılap Kitabevi, 126.
- Çalışkan, N., Kılıç, E. (2014). Farklı Kültürde ve Eğitsetimsel Süreçte Dili, *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 15(3), 69-85.
- Çelik, Y. (12 Nisan 2017). *Attilâ İlhan'ın hayatı ve şairliği hakkında*. Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, İstanbul.
- Çelik, Y. (2007), *Şubat yolcusu-Attila İlhan'ın şiiri*. (2. baskı), Ankara: Akçağ Yayınları, 23- 644.
- Çelik, Y. (2006), *Attilâ İlhan armağanı kaptan'a saygı ile...*, (1. Basım), Ankara: TC Kültür ve Turizm Bakanlığı, 6, 14-15, 29, 171, 192.
- Çeliker, S. (2014), *Attilâ İlhan'ın şiirlerinde çökkünlük ifade eden dil göstergeleri*. *Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi*, 12, 77-87.
- Çotuksöken, Y. (2009). *Dilce Türkçe üzerine değinmeler*. Toroslu Kitaplığı, İstanbul, 20.
- Devellioğlu, F. (1990). *Türk argosu*. Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları.
- Ercan, E. (1990). *Attilâ İlhan'la söyleşi: Dogmatik sol tarih önünde ofsayta düştü*. Broy, 52.
- Ergin, M . (2005), *Dede Korkut kitabı*. İstanbul: Boğaziçi Yayınları.

- Gencan, T. N. (2007). *Gramer terimleri sözlüğü*. (3. basım), Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- İlhan, A. (2015). *Hangi edebiyat*. Ankara: İş Bankası Kültür Yayınları, 29.
- İlhan, A. (1986). İncesâz 2, hüzzam, sûz-ı dilara, hisarbuselik, şetârabân, acemaşirân, bestenigâr, şehnâz. *Sanat Olayı*, 53, 41-43.
- İlhan, A. (1980). *Gerçeklik savaşı*. (2. basım), İstanbul: Yazko Yayınları, 57.
- İlhan, A. (1993). *Korkunun krallığı*. (2. Basım), İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları, 112-268.
- İlhan, A. (1994). *Ayrılık sevdaya dâhil*. (2. Basım), İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- İlhan, A. (2003). *Elde var hüznün*. (9. Basım), İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları, 68.
- İlhan, A. (2001). *Kimi sevsem sensin*. (5. Basım), İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- İlhan, A. (2002). *Tutuklunun günlüğü*. (8. Basım), İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları, 140, 144-145.
- İlhan, A.(2011). *Attilâ İlhan-portreler programı*. Ankara: TRT Arşiv Kayıtları.
- İlhan, Solmaz. (2017). *Attilâ İlhan'ın hayatı ve şairliği hakkında*. İstanbul: Attilâ İlhan Bilim Sanat Kültür Vakfı,
- Kahraman, H. B. (1987). Korkunun krallığı. *Sanat Olayı*, 60.
- Maslow, A. (1943) A Theory of human motivation. *Psychological Review*, 50(4), 370-396.
- Önal, M. (2011). *Edebiyat ve iletişim*. (3. baskı), Ankara: Kurgan Edebiyat, 112, 151-152.
- Özşahin, M. (2011). *Başkurt Türkçesi söz varlığı*. Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 62.
- Sürücüoğlu, İ. (2017). *Attilâ İlhan'ın hayatı ve şairliği hakkında*. İstanbul: Attilâ İlhan Bilim Sanat Kültür Vakfı.
- Türk Dil Kurumu. (2005). *Türkçe sözlük*. (10. Baskı), Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Vardar, B. (2002). *Açıklamalı dil bilim terimleri sözlüğü*. Multilingual, İstanbul: Yeni Edebiyat Gazetesi, Birinci Teşrin 1941, 23, 24.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı : Gülay ARIK
 Uyuğu : T. C.
 Doğum tarihi ve yeri : 01.08.1986 Ankara
 Medeni hali :
 Telefon :
 Faks :
 e-mail : arikgulay86@gmail. com

Eğitim Derecesi	Okul/Program	Mezuniyet yılı
Yüksek Lisans	G.Ü. Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı	Devam ediyor.
Lisans	G.Ü. Türk Dili ve Edebiyatı	2013
Önlisans	U.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Maliye	2010

İş Deneyimi

Yıl	Çalıştığı Yer	Görevi

Yabancı dili

İngilizce

Yayınlar

1. Turan, F. ve Bolçay, E. (2011). *Sazın ve sözün sultanları /yaşayan türk şairileri -5*, Ankara: Gazi Kitabevi, 313-326.
2. Turan, F. ve Oğuzhan Börekçi, Ü.A. (2013). *Sazın ve sözün sultanları /yaşayan Türk Şairileri -9*, Ankara: Gazi Kitabevi, 250-257.
3. Turan, F. ve Oğuzhan Börekçi, Ü.A. (2013) *Sazın ve sözün sultanları /yaşayan Türk şairileri -10*, Ankara: Gazi Kitabevi, 155-167.
4. (2019). *Attilâ İlhan'ın son dönem şiirleri açısından mevsimler*. Kent Akademisi, 12(37), 1, 177-185.
5. (2019). *Attilâ İlhan'ın son dönem şiirlerinin söz varlığı*. *Akra Kültür Sanat ve Edebiyat Dergisi*, 18, 181-194.

GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR..

